Ψηφιοποιήθηκε από την Google

QQ. VIII. 2

7.

2.

B 6 VII 7.

A. 4. 6

D ~~CIV~~ 59

BIBLIOTECA
REGIA
d
VIII
2
CASANATENSE
ROMA

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

τῶν κζ΄ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων συνόδου πεφαχθέντων.

GELASII CYZICENI COMMENTARIVS ACTORVM NICÆNI CONCILII,

Cùm Corollario Theodori Presbyteri, de Incarnatione Domini.

Nunc primùm Græcè prodeunt, ex opt. Bibliothecis, Interprete ROB. BALFOREO Scoto, Cum eiuſdem Notis.

Concilij primi Nicæni ſancta vetuſtas
Quæ non conciliet pectora caſta ſibi?

LVTETIÆ,

Apud FEDERICVM MORELLVM,
Architypographum Regium.

M. D. IC.

NON SINE PRIVILEGIO.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

HENRICO NOALIO
COMITI AYENSI, BARONI MALEMORTIO, CAMBRESIO,

Launaguetio, &c. Equiti ordinis Regij, ſacri Conſiſtorij Conſiliario, præfecto quinquaginta Equitum Cataphractorum militiæ Regiæ, viro genere & virtutibus claro,

ROB. BALFOREVS S. D.

PATRVVS Tuus (NOBILISSIME COMITVM) Ægidius Noalius Epiſcopus Aquenſis, vir prudentia & eruditionis fama longè clariſſimus, nihil, vt ſcis, tam enixè voluit paucos menſes antequam moreretur, quàm Acta Concilij Nicæni, quæ ipſius iuſſu Latina feci in aſpe-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ctum lucémque proferri. Sed, prô dolor! triſtis illa fati neceſſitas vna eadémque opera ſperatã lucem illis, illum nobis eripuit. Me præter alios caſus ille perculit, cum mea tum publica cauſa. Nam licet ille præter ætatem nihil paſſus videri potuit, aut prę-ter communem illam naturæ legem: tamen & publicè Galliam notæ virtutis & prudentiæ viro ſpoliatam, & priuatim me patrono & fautore ſummo orbatum ſeriò dolui. Auxerunt mihi dolorem hæc ipſa Acta, quę tanquam communem parentem amiſiſſent, in communi mecum luctu & ſqualore iacuerunt, & æternùm, ni fallor, iacuiſſent, niſi tu me, quæ tua excelſi inuictíque animi magnitudo eſt, excitaſſes & erexiſſes ad illa diuulganda. Primum rectè cum Tacito monuiſti, non hoc præcipuum munus amicorum eſſe proſequi defun-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ctum ignauo queſtu, ſed quæ voluerit meminiſſe, quæ mandauerit exequi: deinde, cùm hoc ſatis mihi perſuaſum videres, rogaſti inſuper (in quo pietatem tuam facile agnoui) ne ne alterius quàm patrui tui nomine, cui viuo illa dedicaram, euulgarentur. Hic quoque ſtatim voluntati tuæ obſequendum mihi cenſui: tum quod non deceret alio me erga defunctũ, quàm erga viuum animo eſſe: tum quod nec poſſent hæc ſcripta in clariore vllo aut illuſtriore quàm Ægidij Noalij nomine apparere, nec deberent à me ad alium deferri, quàm ad illum ipſum, cuius ſingulari beneficio in manus meas venerunt. Nihil enim vel naturæ gratius, vel rationi conuenientius eſt, quàm ille, qui in rebus omnibus cernitur orbis, quo cuncta eò redeunt, vnde deriuantur. Te igitur auctore (NOBILISSIME NOALI)

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

in lucem aſpectumque hominum veniet Conciliorum, quotquot fuerunt, clariſſimum: ſed, ne quid mutaſſe videar, non ſine clariſſimo Ægidij Noalij nomine, nec ſine ea ipſa epiſtola, qua iampridem, vt ſcis (nam tu illam in defuncti ſcrinijs repertam mihi reddidiſti) labores meos in eo cenſendo & vertendo illi ſacraui, quáque affectus cultuſque mei ſignificationem viuenti adhuc & videnti præbere volui. Si quid commodi & adiumenti ex eo ſcripto in hoc Eccleſiæ ſtatu perceperint viri docti & pij, id totum genti tuæ Noaliæ deberi agnoſcant mecum omnes & profiteantur. Vale.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ROB. BALFOREVS
ÆGIDIO NOALIO EPISCOPO
AQVENSI, ABBATI S. AMANDI, & Insulæ, Priori Reolæ, & Soliaci, Sanctioris Consilij Reg. Consiliario, viro illustri & nobili, S. D.

TABES tandem explicatum (MAXIME PRÆSVL) *quod de recensendis & in Latinum vertendis actis Concilij Nicæni iampridem nobis imperasti negotium. Quod, cum ob rei ipsius magnitudinem & insolentiam, tum ob virium & industriæ meæ tenuitatem libenter fuissem deprecatus, si fieri hoc potuisset sine aliqua cultus, obsequij in te mei & studij submissioris offensione. Quæ tibi conciliauit non opum & fortunæ florentis æstimatio, non generis & familiæ splendor, sed admiratio sola virtutis atque doctrinæ: quibus ita te præclarè semper habuisti, vt cùm in te nihil humile sit atque submissum, sed magna,*

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ardua, & excelsa penitùs omnia, quanta quanta ea sint, in nihil tam lubenter cum studio & affectu conferas, quàm in honesta studia & artes bonas ampliandas, sed & omnium liberales conatus fouendos. Nihil à moribus, nihil ab ingenio tuo proficiscitur, quod omnibus in virtutis & moderationis exemplum non exeat, quod non referat grauem & æquabilem conformationem vitæ, quam præter alia fides, quam integritas illustrat: quæ non in priuatis tantùm vitæ quotidianæ rationibus, sed in publicis etiam ita eluxit, vt quæ Reipub. conditionem, quæ regni maiestatem spectarent, propriè complexa fuerit omnia. Ad patriæ salutem & incolumitatem firmandã domi aut foris nihil erat, quod tuæ vnius prudentiæ & auctoritati totum non permitteretur. Cùm vixdum quintum & vigesimum annum ageres, in Senatorum Burdigalensium ordinem regia nominatione cooptatus, etiam in ea ætate ob spectatam honestißimæ vitæ integritatem, velut exemplum quoddam antiquæ virtutis celebraris: ob altæ & reconditæmentis acumen, iudicium acre & certum, ingenium ad honesta & sublimia quæque natum, in illo adolescentiæ flore negotiorum gerendorum prudentia senes ipsos superare posse credebaris. Nec vana fides. Nam ex Senatu hinc in aulam à Rege euocatus, & in

Angliam

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Angliam in fratris tui ANTONII NOALLII *viri longè clarissimi, & gentis familiæque vestræ principis locum missus, statim primis illis legationis tuæ rudimentis satis ostendisti, quàm esses ad alia generis & momenti eiusdem idoneus. Sed mirum quanta accessione posteà creuit existimatio tua, illa altera in Angliam legatione tam prudenter à te suscepta, quàm confecta feliciter. Post aliquanto in Scotiam missus de grauissimis & maximis rebus legatus, ita fidem & prudentiam tuam Regi, ita bonis omnibus probasti, vt magnitudinem Polonici negotij, quod te annis posteà non multis interpositis occupauit, solus videaris potuisse complecti. Quod re, loco, tempore satis alieno sic adiuisti considerate, sic moderatè gessisti, sic explicasti feliciter, vt ad rationes & spem Christianissimi Regis, ad illustrẽ Francici nominis ampliationem bonorum ciuium vota cesserint, processerint penitùs omnia. Cum in ea comitiorum celebritate, qua rei summa disceptabatur, quod intendebas & moliebare, sic traderes & probares ordinibus omnibus, vt in potentissimi Regni solium sit optatus, quem habuimus, coluimus, venerati posteà sumus, HENRICVS III. In solium, inquam, ad quod non voluntatis modo significatione tacita, sed & aperta studiorum contentione, quos habet Europa*

†

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Principes omnes nitebantur. Conſpirantem hanc gentis remotiſſimæ ſuffragationem publicè Francici nominis ſplendor, maieſtas, amplitudo conciliauit: priuatim, virtus & prudentia tua. Hoc in reges, hoc in aulam regni ſummum fuit & ſingulare officium: quod vt planè tuum eſſe cognoſceretur, CAROLVS IX. Rex Chriſtianiſſimus & Regina mater te vnà cum alijs multis magnis & præſtantibus viris HENRICO ſuo in Poloniam proficiſcenti comitem adiunxerunt, vt tanquam Agamemnon haberet aliquem in conſiliis capiendis Neſtorem, cuius grauitate & prudentia moderari poſſet & regere noui Regni primordia. Polonicam excepit continuò legatio Conſtantinopolitana, ad quam præter alios aſſumptus tu, nec tantùm de te Principis Chriſtianiſſimi iudicio, ſed ordinum omnium conſentiente ſuffragio & auctoritate, vnus tu dignus habitus, qui fratri tuo FRANCISCO NOALLIO *viro clariſſimo & omni virtutis laude cumulatiſſimo, tanquam Hercules Atlanti ſuccederes. Nam ferociſſimas gentes loco poſitas tam longinquo, motu ingeniorum tam difficili, tam vario animorum habitu, morum ſacrorum tam alieno ritu ad æquabilem pacis & belli diſciplinam, vſum vitæ communis, & commerciorum ſocietatem traduxiſſe, propria familiæ veſtræ & gẽtis* NOALLIÆ

laus est. Et quo gloria vestra maior esset & diuturnior, in legatione tam varia, tam longinqua, tam diuturna, quod ad Reipubl. partem aliquam ornandám aut illustrandam spectaret, quantum vel impetrari gratia, sumptu parari, vel industria conquiri potuerit, reliquum nihil virtus vestra fecit: Quæ de Orientis opibus & apparatu prius aures tantum dubio & suspecto rumore demulcebant, nunc incurrunt in oculos, ciuium tuorum manibus tractantur, attrectantur penitùs omnia: ad artis & opificij cuiuscunque solertiam, nitorem, elegantiam: quicquid propriũ Ægyptus, Asia, Corinthus habuit, in triuiali beneficio vestro nunc id est, & vulgari Gallorum artificum disciplina. Sed in beneficij tam illustris æstimatione nihil maius quàm rei literariæ aut Catholicæ religioni tuendæ sollicitudinem, pietas & virtus vestra protulit: vt quòd loci & conditionis vestræ amplitudini fuit coniunctius, cum studio præter alia sequeremini. In curis vestris nihil habuistis accuratius, quàm vt studioſè cõquireretis omnia, quæ literis adiumento vlli esse possent vel ornamento, aut quæ affectis rebus Christianis opem aliquam viderentur allatura. Produnt hoc satis, quæ velut ex Academiæ & Musæi cadaueribus obtrito & conculcato Græcorum librorum cinere ignota Græcis ipsis, in lucem & oculos ho-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

minum monumenta iampridem excitatis. Ex quibus in ijs, qui habentur, leguntur veterum libris, occulto & recondito quoque genere literarũ, quæ desunt supplentur, praua diriguntur, & illustrantur obscura. In hoc genere Asiaticæ vastationis ruderibus erutam & Christianorum studijs non multis retro annis beneficio tuo restitutam D. Gregentij Tephrensis contra Iudæos disputationẽ, Latinam fecit Nic. Gullonius vir Græcè & Latinè apprimè doctus, & Parisiis Græcarum literarum lector Regius. Sed prædicatione hic multo illustriore eadem sollicitudine procurata iam primum se proferunt acta Concilij Nicæni, cuius vim & auctoritatem Euangelij ipsius veritati sacrorum Canonum exæquauit auctoritas. Cùm ijs firmissimè assentiamur omnes, quæ huius Concilij auctoritate nituntur, eoque confirmantur apertè: Cùm ab hoc fonte in eum, quo se nunc aperuit, splẽdorem & varietatẽ, Ecclesiasticæ disciplinæ præceptio tota manauerit. Non aliunde, quicquid in veterum, recentiorum, Græcorum, Latinorum scriptis eò confertur, vllam sibi fidem conciliat vel auctoritatem, quàm si quod in eorum libris positum, actis Nicænæ Synodi sensu toto respondeat. Quod caput est, non aliunde affectis & laborantibus Ecclesiæ rebus promptiùs succurrere potuistis, quàm curationis eam aperientes formu-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

lam, qua ex disciplinæ veteris informatione, quicquid in sacris, in regno, tristis & alieni temporis deformauit acerbitas, in venerationem splendoris antiqui possit reuiuiscere. Nam disciplinæ sacrorum labentibus moribus publicis, remedium quæri nullum potest salutarius, quàm vt ad sanctissimæ Synodi regulam & præceptionem quicquid horum temporum inclinatio mutauit, attentius & seueriùs exigatur. Et si in melius (vt speramus & cupimus) pleraque ferè omnia concesserint, quantò latius patet, tantò erit in bonos ciues omnes beneficium vtriusque vestrum illustrius: illius quidem, qui opus hoc magno sumptu quæsitum Byzantio secum in Gallias aduexit: tuum qui tanto studio procurasti, vt in omnium manus veniret. Sed te volente in laudis huius & gloriæ societatem veniet D. Gvil. Dafivs vir illustris incomparabilis Senatus nostri Burdigalensis princeps grauissimus & integerrimus, Græcæ & Latinæ eruditionis laude cumulatissimus, qui egregiam illam voluntatem, quam semper tenuit in fouendis optimarum artium studijs, sequutus, pari tecum cura operis huius lucem matura editione procurauit, & communicato tecum consilio mihi vt Latinum illud facerem, imperauit, & in vsum studiosorum ederem. Quod nisi fuisset à tanti viri imperio & auctoritate profe-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Etum, iustissimè potuissent vel huic generi scriptionis diuersa & aliena studia nostra vel quotidiana publici muneris occupatio deprecari. Sed ad eum studio omni & obsequio colendũ sic mens & animus meus sese applicauit, vt nihil ille tã magnũ tã paruũ vnquam imponat, quod laboris & industriæ meæ tenuitas vlla temporis aut occupationis exceptione defugiat. Verùm quod anxiè præter omnia nos habet atque sollicitè etiam in voluntatis alacritate sũma, rectæ, germanæ interpretationis facultas hic omnis defuit. Nullum à libris, nullum ab exemplarium numero subsidium, vt saltem à varietate lectionis facilior ad sensum aditus aperiretur. In parato & ad manum vnicũ illud exemplar tuũ fuit, quod in Chio Ægæi maris insula, à Græcis Monachis, in quorum Monasterio iam diu magna cura asseruabatur, FRANCISCVS *frater tuus volente & fauente Patriarcha Constantinopolitano, ingenti pretio redemit, & Byzantium ad se perferri iussit. Vsus ea in re, vt in alijs omnibus negotijs grauioribus, fidaopera Leonardi Massioti viri prudentis, & in rebus gerendis ab ineunte adolescentia exercitati. Qui non multò post virtutis suæ ergò in amplissimum Senatorum Burdigalensium Collegium à Rege cooptatus, iam totos viginti annos magna sapientiæ & iustitiæ laude in eo floruit, & multos porrò*

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

florebit, vt spero & opto. Fuit autem exemplar illud à Græco quodam fida satis, sed nimis festinæ manu, idque notis insolentibus, quas vix Græci ipsi agnoscerent, descriptum. Deinde quod multò nos excepit molestius, falsa sæpe accentuum notatione, obscuro literarum tractu, mutila versuum & periodorum interpunctione, sic in eo difficilia & perturbata fuerunt omnia, vt quid fugerem, quid sequerer, anxia semper esset atque difficilis explicatio. Negotium tamen adiui, non quod ego volui, sed quod viri magni imperarunt: nec tam perficiendi spe, quàm experiundi voluntate: eo fretus imprimis, quod quicquid à nobis in hoc genere vel ingenij tenuitate fuerit vel diligentiæ remissione commissum, magni alicuius & literati hominis attentiore lima propediem instauretur. Nec desperandum quin in prouentu hoc tam florentis & eruditi seculi se proferat aliquis, qui nouo præstanti scripto luculentius illustrando, tam maturam nominis & gloriæ cupidissimè sequatur oportunitatem: & nos, qui eum non consilij nostri inductione libera, sed obsequij necessitate viam tam asperã & salebrosam præiuimus, per omnia vel doceat errantes, vel rectè sentientes confirmet.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

FED. *Morellus* C. V. ROB. BALFOREO S. D.

NArro tibi, mi Balforee. Libros ſine autore miſeras; vt liberos nullo certo patre, vindicijs obnoxios. Placuit clariſs. & eruditiſs. I. C. Fr. Pithoeo, patrem acciri è caſtris Photij, cuius teſtimoniũ mox ſubijciam, vt quiuis lege agere poſſit. Alium etiam accerciui vindicẽ iniuriæ quam ijſdẽ libris intulerant notarum præpetes mĩiſtri, vt παιχνιδιους vocat Auſonius: Codicem inquam docta & laboriosa manu exaratũ, quẽ è locuplete Bibliotheca ſua ornatiſs. & doctiſs. Senator Petrus Stella nobis deprompſit, liberaliter communicauit, & ſæpe vna mecum, qua humanitate eſt, cum exẽplo tuo Schediſq; noſtris contulit. Nullus opinor virtutis & literarum amans erit qui gratiam non ſciat, habeat, & ſi poſſit referat. Quòd ſi hæc nondum ex animi ſententia caſtigata ſunt, æqui bonique conſulendum, & παρ δυναμιν nihil audendum. Vale, & nos quod facis, ama. *Lut.* IX Kal. Ian. 1598.

ΕΚ ΤΗΣ ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΑΥΤΩ ΕΝΤΥΓΧΑΝΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.

EX PHOTII PATRIARCHÆ *Conſtantinopolitani ſumma librorum a ſe lectorum.*

ΑΝεγνώσθη βιβλίον, ὡς ἐν ἱστορείας τύπῳ, τὰ κατ' αὐτὴν ἐν Νικαίᾳ Συνόδου πραχθέντα. τόμοι δὲ τὸ βιβλίον ἦσαν [μετ' ὀλίγα.] ἐν δὴ τῷ μὲν πρώτῳ ἔχονται τὰ αὐτὰ Γελασίου ἐπισκόπου κυζικηνῆς ἡ Γαλατίνης οὗ ἦν τὸ βιβλίον ὑπογραφόμενον· ἡ ἀπαρχεται δὲ ὧδε πως [τὰ κατ' αὐτὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμ]. καὶ πλατυτάτης δὲ ἧς τῆς μεγάλης Κωνσταντίνου πλατυτήν [καὶ μετ' ὀλίγα] μνημονεύει δ' ὧδε καὶ ῥητῶν πατέρων Γελασίου τινός· λήγει δὲ αὐτὴ πατρίδα τὴν Κύζικον. καὶ ἔστι μὲν ὁ τῶδε τοῦ βιβλίου πατήρ.

A

LEctus eſt liber hiſtoriã prę ſe ferens Actorum in Concilio Nicæno. diuiſus autem erat in tres partes. *Paulo poſt.* In alio Codice hæc eadem continente *Gelaſij Epiſcopi* Cæſariæ Palæſtinæ inſcriptum nomen inueni. Libri vero principium eiuſmodi eſt, *Quæ in ſancta, magna & vniuerſ.* & deſinit in obitu Cõſtantini M. [*deinde ſubijcit.*] Meminit idẽ dictorũ quorundã Gelaſij, cuius patriã Cyzicũ eſſe aſſerit. Atq; hic quidẽ eſt huius libri parẽs.

B

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν Σύνοδον θεσπισθέντων.

COMMENTARIVS EORVM quæ gesta sunt in sancto Concilio Nicæno.

Interprete ROB. BALFOREO, SCOTO.

Α' κζ' τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐπὶ τῆ Νικαέων, ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶ τε Ῥωμαίου κόσμου ἐπαρχιῶν, καὶ Περσίδος, ἐκ τε τῆς θεοῦ χάριτος καὶ Ι θεοσεβισμάτος θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τῶ ἡμετέρου, ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς* καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τῶ θεομάχου Ἀρείου. πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα

A

QVæ in ſancta, magna, & vniuerſali Epiſcoporum Synodo ex omnibus, vt ſic dicam, Romani orbis prouincijs, & ex Perſide, Dei gratia & pij ac Deo chari imperatoris noſtri Conſtantini I edicto, Nicææ congregata, pro Apoſtolica† & orthodoxa Fide, contra peruerſa & impia impij illius Arij dogmata: omnia, inquam, quæ in præclara illa & ſancta Synodo dicta, facta,

I

† καθολικῆς Catholica

& cõstituta fuerant, iampridem, cum adhuc in paterna domo vitam degerẽ, legi, cùm illa inueniſſem in antiquiſſimo libro, in membranis plane integris deſcripta: qui fuit diuini & celebris Dalmatii, in illuſtri Cyzicenorũ metropoli ſanctæ atque Catholicæ Eccleſiæ Archiepiſcopi: quíque tandem ad familiæ
2 noſtræ dominum deuenit, patrem dico meum ſecundum carnem, dignum habitum qui in ordinem presbyterorum eiuſdem Eccleſiæ cooptaretur. In quem ſacrum librum cùm incidiſſem, multúmque in eo poſuiſſem ſtudij, nec potuiſſem memoria omnia retinere, (nemo enim hominum immenſum illud mare omnium quæ in eo
3 recondebãtur memoriter in ore habere poterit) plurima annotaui ſanctorũ noſtrorum patrum, ac ſanæ doctrinæ Epiſcoporum dogmata, quæque ijdem aduerſus Arioma-nitas obiecerunt: Et ſcriptas redargutiones, aduerſus illorum blaſphemiam, qua ſceleſti non ſolum contra filium Dei,

D καὶ διαπυθόμενος, παλαιτε καὶ πρόπαλαι ἀναγνούς, ἔτι ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ διάγων, εὗρηκὼς αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀδιαλείπτως ἐχούσαις· γενομένης μὲν τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὄντος τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως, πε-
E ειληφυίης [2] εἰς τὸ ποτὲ ἡμετέρου οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἡμῶν, τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἀξιωμένον. ἣν πνι ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχών, καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος, ὅτι μνήμης μὴ φέρειν πάντα οἷός τε ἦμην (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἀνθρώπων τὸ ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος πᾶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ὅτι μνήμης διὰ [3] στόματος φέρειν δυνηθείη) πλεῖστά τε
F ὅσα ἐπεσημηνάμην πατρικῶν ἁγίων πατέρων καὶ ὅπως κατὰ τῶν ὑμαινόντως λόγου διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα, καὶ πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας αὐτῶν ἀνασκευὰς καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους ἐλέγχους, ἃς ἐβλασφήμησαν οἱ μιαροὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ

θεοῦ, ὑ μὴν ἀλλὰ κ̀ κτ' τὸ ἁγίου
πνεύματος· τά τε τῶν μισθωτῶν
Ἀρείου τ φιλοσόφων πρὸς τοὺς
ἐπισκόπους ἀντιρρήσεις· τά τε τῶν
ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ χα-
ρακτῆρος διδαγμάτων κτ' τῶν αὐ-
τῶν ὁρισμάτων ἐναργεῖς ὑπολύ-
σεις; πρεί τε τῆς ἀϊδίου καὶ ἀεὶ
τοῦ θεοῦ κ̀ τοῦ συνυπαρχούσης
τοῦ γ̀ς αὐτοῦ κ̀ τοῦ ἁγίου πνεύ-
τος πρὸ αἰώνιου 4 μιᾶς θεότητος·
πρεί τε τῆς αὐτοῦ τοῦ γ̀ς τοῦ θεοῦ
† λόγου ἐπ' ἐσχάτων, τῆς ἡμετέ-
ρας ἕνεκα σωτηρίας, ἐκ τῆς θεο-
τόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρή-
του οἰκονομίας· καὶ τῆς τῆς ἐκ-
κλησίας Ἀποστολικῶν διατυπώ-
σεων πᾶσαν ἁπλῶς τὴν ἐκεῖσε
γεγυμνασμένην πραγματείαν 5 ἐνι-
στορήσας, ἐν τῇ πρὸ ἡμῶν ἱε-
ρᾷ βίβλῳ· πρός τε πάντων τὰς
τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κων-
σταντίνου, τοῦ ἐν τῇ Συνόδῳ συ-
νεδρεύσαντος, θείας τ ἀληθῶς
Ἀποστολικὰς ἐντολάς. ἥδην εἰς
τοσοῦτον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ
ἱερᾷ πρεσεχομένοις, ὥστε εἰπεῖν
με πρὸς τὸν κύριον, Ὡς γλυκέα
τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου,
ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Οὕτως

A Sed etiam contra spiritū sanctum blasphemabāt: Et mercenariorum Arii philosophorum aduersus episcopos contradictiones, & nostrorum aduersus illorum sophismata per expressam doctrinam firmas & apertas solutiones: & de vna illa diuinitate filii ipsius & spiritus sancti, quæ ante secula extitit, quæque principium non habet, sed semper cū Deo & patre subsistit: & de B eiusdem filii, Dei verbi, in nouissimis temporibus pro salute nostra, ex Deipara virgine Maria ineffabili incarnatione: & omnem omnino tractationem illic habitam de Apostolicis Ecclesię constitutionibus, quæ in diuino illo libro erat, historica fide retuli, sed omnium maxime fidelissimi imperatoris C Constantini, qui in Synodo cōfederat diuinas & vere apostolicas sententias. Iis quæ in Sacro illo libro continebantur ita delectatus sum vt subinde ad Dominum dixerim, Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Sic su-

4 χ. θεοῦ λόγ.

5

Psal. 119. & 103. cc cc

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

pra modum admiratus ſum, quæ illic ſcripta D erant, de pura, irreprehenſa, Orthodoxa, & Apoſtolica fide. Non multo tempore poſt cum huc, in prouinciam dico Bithynorum, volente Deo, peruenissem, & cõmotio atque inquiſitio plurima fieret, ſub impij Baſiliſci [6] tyrannide aduerſus Catholicam & Apoſtolicam Dei eccleſiam, & fidem apoſtoE licam in ea conſtitutam, ſuccendente potiſſimum atque commouente regis aulam, eorũ factione qui hæretico Eutychi conſentiebant: qui nobis ſubdolè proponebãt, vt fidem patrum, Nicænam inquam retineremus. Sed conuincebantur a nobis, illius fidei hoſtes. Neque enim nouerant quæ dicerent, F aut de quibus affirmarent. Nam cùm proferrem quæ in ſacra illa corona Orthodoxorum Dei ſacerdotum, in ſpiritu ſancto, de Domino per eos fuerant explicata reſiliebant, a nobis miſeri, peiorem Ariana blaſphemiam lingua ſua proferẽtes, contra ea quę illic definita ſunt: & anathema iaciẽtes aduerſus eos qũi ita

6

ἐσφηλάθην ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγραμμένοις, περὶ τῆς ἀποστόλου καὶ ἀμφιβόλου ὀρθοδόξου καὶ Ἀποστολικῆς πίστεως. Μετὰ δὲ καιρούς τινας φθάσας ἐνταῦθα, τὴν τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίαν λέγω, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ κινήσεώς τε καὶ συζητήσεως πλήσης οὔσης γεγενημένης ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν Εὐτυχιανιστῶν καὶ Ἀπολινα-

ἱσ. περὶ τ. ριστῶν τὰ γὰρ μου πρὸ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ χορείᾳ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἁγίῳ πρὸ * τοῦ κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπήδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν τοῦ Ἀρείου βλασφημιῶν, καὶ τῶν ἐκεῖσε ὀφειλόντων διὰ γλώσσης προφέροντες, καὶ ἀναθεματισμὸν ῥίπτοντες καὶ τῶν ταῦτα ὅπως

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

φερνούντων οἱ ἄθλιοι. διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατ' τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς αἰνέκαθεν, ἐκπε τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, & τῶν προρρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνελεγμένων, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ ἡμῶν πολιτευομένης, πλείστην ὅσην ἔρευναν ἐποιησάμην πάντη τε καὶ παντὶ τρόπῳ, τὰ δὴ λεγόμενον, πάντα καλῶν [7] κινήσας, αἱ ἐρευνηθεῖσαι παρὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα, ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς πίστεως [8] ὅρου, ἣν οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὔτε δι' ἀνθρώπων ἢ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος [9] καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας [10] οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀναμφιλόγως τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθεὶς τε σαρκὶ καὶ ὀφθεὶς ἀγγέλοις. Οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν· εἰ μὴ ἐσαρκώθη, τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, πότε ἂν ἡμῶν ἑκούσιον πάθος, καὶ τὴν ταφὴν, καὶ

A sentiũt. Propter hęc aliáq; multa quę mouebãtur contra fidem antiquam, primum à ſanctis Apoſtolis, deinde & à ſanctis patribus noſtris Nicæa congregatis, in Dei Eccleſia matre noſtra conſtitutam: plurimam omnino & vbique diligentiam adhibui, &, quod dici ſolet, omnem rudentem moui, vt perueſtigarem, quæ in ſancta illa Synodo acta ſunt, pro ſanctæ & apo-
B ſtolicæ fidei determinatione, quam Dei Eccleſia non ab hominibus, neque per homines accepit, verum ab ipſo omnium noſtrorum ſaluatore ac Deo IESV CHRISTO, Dei viuentis filio, qui poſt aduentus ſui in carnem œconomiam, magnum certe pietatis myſterium, ſicut ſcriptũ eſt, manifeſtatus in car-
C ne, & angelis viſus. Neque enim ab angelis videri potuiſſet vnigenitus in ſuæ diuinitatis eſſentia, niſi carnem aſſumpſiſſet: poſtquam ea quæ ad œconomiam incarnationis ſuæ ſpectabant compleuiſſet, voluntariam pro nobis paſſionem, ſepulturam, &

7 8 9 10

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

II
ℵ. αὐτῆς
π.

resurrectionem in illa sancta & peccato non obnoxia carne sua, per quam genus nostrum à morte liberauerat, secedens hinc & in cælum ascendens, huius sanctæ, & irreprehensæ Fidei diuinam & adorandam legem, per seipsum stabiliuit: & magnum intonuit, sicut scriptum est, Dominus in cælos ascendit, & intonuit. & alibi, & intonuit de cælo dominus, & altissimus dedit vocem suam. & quid intonuit? quam vocem dedit altissimus? euntes, inquit ad Apostolos loquens, docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Et quamuis propter suam erga homines charitatem, nostram carnem cum anima & mente, ex veneranda plane & sancta virgine Maria susceperit, illa tamen carnis susceptione, nullo ad trinitatem patris, filij, & spiritus sancti facta est accessio, sed trinitas manet trinitas. Euntes igitur docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine patris, & filij & spiritus sancti, hanc sanctam & adorandam, sanctæ &

Psal. 18. v. 14.

τὴν ἀναίσχυντον τῆ ἁγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ II παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανούς, ταύτης τῆς ἁγίας καὶ ἀμφωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ προσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε· καὶ μέγα βεβρόντησας κατ' τὸ γεγραμμένον, Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν ὁ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ. καὶ τί ἐβρόντησεν, ποίαν δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὕψιστος; πορευθέντες, φησὶ, πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Εἰ γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν, τὴν ἡμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τῆς παναγίας καὶ ἁγίας παρθένου Μαρίας προσείληφεν, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς προσάληψις, προσθήκην τῇ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τελειότητι, οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ μένει ἡ τριάς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ

προσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ A
ἀμφωμήτου πίστεως, ἅτε τὰ κυ-
ρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ Ἀπόστολοι,
πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ
ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν· ὡς πληρω-
θῆναι εἰς αὐτὸ 12 τὸ προφητικὸν
λόγιον, τὸ φάσκον, εἰς πᾶσαν τὴν
γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ
εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
ῥήματα αὐτῶν 13. Ὅτινα ὄντα
τὴν προσκυνητὴν ταύτην δωρεὰν,
τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων Ἀπο-
στόλων παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δεδο- B
μένην, μετὰ πλείους ὅσους καιροὺς
παυσαμένου τοῦ, κατὰ τῆς ἐκ-
κλησίας τοῦ θεοῦ, διωγμοῦ, δι'
Ἀρείου πάλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμε-
τέρας σωτηρίας, κατὰ τῆς αὐτῆς
ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ὁπλίζεται
πίστεως, ξένα τινὰ παρεισφέρων
κατὰ τοῦ σωτῆρος βλάσφημα ῥή-
ματα. δι' ὧν τὴν εἰς πᾶσαν τὴν
οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
ἐτάραξεν. ὃ χαίρων καὶ τὴν πο-
λυάνθρωπον ἐκείνην ὑπὸ τὴν τῶν
Νικαέων πόλιν ὁ πιστότατος βα-
σιλεὺς Κωνσταντῖνος συνήγαγε
σύνοδον, ἧς τὰ πραχθέντα
πάντα παρεγενόμην, ὡς αὐτόπτης
ἔφην, καὶ διερευνησάμενος
μόλις εὑρεῖν ἐδυνήθην φαύλως
τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ ἐγ-

irreprehensæ Fidei regulam, cum sancti apostoli ab ipso domino accepissent, in vniuersa sub cęlo Dei ecclesia eam prędicauerunt vt ita propheticũ oraculũ impleretur, quo dicitur, in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Post quam definitionem & adorandum istud donum, nobis per sanctos Apostolos à Dei filio concessum, cùm plures iam annos ecclesiæ persecutio cessasset, nostræ salutis hostis iterum per Arium contra sanctam & irreprehensam fidem armatur, inusitata quædam blasphema verba contra saluatorem nostrum introducens, quibus Dei ecclesiam in toto orbe terrarum conturbauit. Quam ob caussam fidelissimus imperator Constantinus numerosam illam in vrbe Nicæa Synodum cõgregauit. Cuius acta omnia, cum vt supra dixi cognouissem prius & perquisiuissem: vix tamen inuenire poteram quæ illic tractata & conscripta sunt, apud plures

12 Psal. 19. Rom. 10. v. 8. & 18.

13

C

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

viros literarum ſtudioſos, tam aperte expreſſa, quàm apud Ioannem quendam presbyterum virum ſenem & ſcribendi admodum peritum, in quaternionibus valde antiquis : neque tamen omnia inde habui, ſed ex alijs etiã ſcriptoribus varijs, vt ex Euſebio Pamphili epiſcopo Cæſareæ, & Rufino presbytero Romano, & ex ijs qui ſanctæ illi Synodo interfuerunt, aliiſque plurimis. Neque vero totius harmoniæ conſequentiã inueni in ſacro illo codice, in quem, vt ſupra dixi, prius incideram. Solus admirandus ille Euſebius Pamphili, conſtanter publicam veritatis viam, ab aduentu domini, vſque ad magni Conſtãtini tempora, ingreſſus eſt. Sed neque omnia inuenire potui, prẽter nota mihi & veritatis propria, in eo libro quem prius ego legerã: cum autem ex vtriſque aliqua collegiſſem, neceſſarium exiſtimaui illa in hoc libro deſcribere ad communem vtilitatem, atque confirmationem eorum qui in hæc ſcripta inciderint. Exordiemur deinceps ſermonem noſtrum

D γραφέντων ταῖς γραφαῖσι διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν· Ἰωάννῃ μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ ἄγαν γραφικῷ, ἐν τεύχεσι παλαιοῖς λίαν· ἃ μὲν ὅλα, καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας, καὶ Ῥουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης, τῶν καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ, καὶ ἄλλων πλείστων ὅσων· ἃ μὲν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὅλης

E ἁρμονίας εὗρον, καὶ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ἣ πρότερον, ὡς αὖθις εἴρηται. μόνος δὲ Εὐσέβιος ὁ θαυμάσιος ὁ Παμφίλου ἀρχιερεὺς τῇ λευφόρῳ τῆς δικαιοσύνης, ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδευσεν. Αλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὑρεῖν ἠδυνήθην, πλὴν ὅσα γνώ-

F μά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια, καὶ τὴν προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον, εὗρον. καὶ ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ᾠήθην ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ, πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν, καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι. Ἀρξόμεθα δή μοι λοιπὸν ὁ λόγος,

(precunte

θεοδοσιοῦπός μοι καὶ πολι- A
τεύοντος τοῦ ἀεὶ ζῶντος θεοῦ λό-
γου, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασι-
λείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφι-
λεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ
καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων
ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθῆναι
προστάξαντος πόλει. ἐν ἑτέρῳ
γὰρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, περὶ τῆς
γενέσεως αὐτοῦ, καὶ τῶν χρόνων
τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνου
τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν
διαγωγὴν ἀνατάξω, παραμμαι. B

ΜΕΤΑ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἀγουρίδος τῶν πορφύρων Διοκλητιανοῦ καὶ τῶν Μαξιμιανοῦ τὸν ἰδιωτικὸν ἀπολαυόντων αὐτῶν βίον, καθά φησι. Εὐσέβιος· χρόνου δὲ πλείστου μεταξὺ γενομένου, βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, [* ἥ τε πάντα βίον προφερέστατος] καὶ τοῖς ὑπηκόοις δικαιότατος, τῷ τε θείῳ λόγῳ προφιλέστατον ἑαυτὸν διαθείμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα εὐσεβῆ αὖθ' ἑαυτῷ καταλιπὼν, κοινῷ φύσεως νόμῳ πληθεῖ τὸν βίον· ἀπάσης μὲν θανάτου, ὅσῳ βασιλεῖ τις αἰὼν ὀφείλεται, πρεπόντως ἀξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς· ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ'

(præcunte atque ducente nos Deo Verbo semper viuēte) a temporibus regni religiosissimi & Christigeri regis Constantini, qui Synodum Episcoporum in ciuitate Nicæa congregari iussit. In alio commētario, si Deo placet, natiuitatē ipsius Deo charissimi Constātini, ac statum temporum quibus pater eius regnauit referam.

CAPVT. I.

NON multo post tēpore (vt inquit Eusebius) quàm tyrāni Diocletianus & Maximianꝰ depositā regali purpura, priuatam vitā elegerint, imperator Cōstātius [tota *vita clemētissimus] subiectis beneuolētissimus, & erga diuinum Verbum amicissimè affectus, cum germanū filium suū Cōstantinum imperatorem & Augustum pro se reliquisset, communi naturæ lege finem viuendi fecit. Post mortem dignus habitꝰ omni honore qui imperatori debebatur, quippe vir & optimus & māsuetissimus fuit, quíque solus inter imperatores nostræ memoriæ,

Ex Euseb. hist. Eccl. l. 8. c. 13. edit. Gr. p. 89.

Fed. Morellus p. R. hæc interiecit e C. C. mnſ. p. 5. & Euſeb. contextu.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

totũ regni ſui tempus, vt imperij dignitas poſtulat, exegit: & cùm in aliis omnibus humaniſſimũ & beneficentiſſimũ ſeſe præberet, laudabilem admodũ & beatũ vitæ exitum cõſecutus eſt. Solus ex imperatorib. ob filiũ ingenuũ, quem poſt ſe in imperio ſucceſſorẽ reliquit, principẽ in omnibus modeſtiſſimũ & ſanctiſſimũ, proſperè ac glorioſè exceſſit è vita. Huius filius Conſtantinus, imperator ſummus & auguſtus, cùm ab exercitibus, tũ multo ante ab ipſo Deo ſummo omnium imperatore declaratus, ſtatim à principio ſe paternæ pietatis erga religionẽ noſtram æmulũ & imitatorẽ præſtitit. *Et poſt aliqua.* Cùm ſic Conſtãtinus (quem imperatorẽ ex imperatore, religioſum ex religioſiſſimo patre & omnino modeſtiſſimo natum diximus) prudentia & pietate ornatus, Dei imperatoris omniũ & Saluatoris inſtinctu, contra impiiſſimos tyrannos excitatus eſſet: Romęquidem, Deo opem ferente, Maxentius præter omnium opinionem ab ipſo deuictus, cadit:

Euſeb. δαίμον, felicem.

Euſ. l. 9. c. 9. p. 103. b.

ἡμᾶς, ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν παῖδα ἀφ' ἧς ἐβασίλευσε χρόνου· καὶ τὰ ἄλλα πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον ἑαυτὸν παρέχων, τέλος εὐδόκιμον* τελευταῖον ἀπέλιπε τὸ βίον. Μόνος δὴ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ὑπερδόξως δὴ διαδόχῳ γνησίῳ παιδὶ, τὰ πάντα εὐσεβεστάτῳ τε καὶ εὐσεβεστάτῳ, τελευτήσας. Τούτου παῖς Κωνσταντῖνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς πλειόταῖς καὶ σεβασὸς θεὸς τῶν στρατοπέδων, καὶ ἔτι πολὺ πρότερον* παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος, καὶ τῶν δυσσεβεστάτων τυράννων ἀνεγηγερμένου, θεῷ συμμαχοῦντος αὐτῷ, παραδόξοτατα πίστει μὲν ὅτι Ῥώμης ὑπὸ Κωνσταντίνου Μαξέντιος·

ὁ δ' ἐπ' ἀταξίας ὑ πολὺν ὀπι-
ζήσας ἐκείνῳ χρόνον, αὐχίστῳ
δ' αὐτὸς θανάτῳ, ὑπὸ Λικινίου,
ὅπω πότε μανέντος, 15 [πεμφθη-
σομένου κατ' αὐτὸ ὑπὸ Κων-
σαντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασι-
λέως] καταχρέωσι τὸ βίον. ὁ δὲ
πρεσβύτερός γε μήν, ὁ καὶ πρώτῃ τῇ τάξει
τῆς βασιλείας ὢν τυγχάνων Κωνστα-
τῖνος, τὸ ὑπὸ Ῥώμης καταπε-
φρονουμένων φεισάμενος λαῶν, θεὸν
τὸν οὐράνιον, τόν τε τούτου λόγον, B
αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰη-
σοῦν Χριστὸν σύμμαχον δι' εὐχῶν
ὑπεκλεσάμενος, τοσούτοις παν-
στρατιᾷ τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευ-
θερίας Ῥωμαίοις προμνώμενος.
ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. ὁ δὲ Ῥοφῖνος εἰ
καὶ μὴ κατ' τάξιν τὴν ἀκολουθίαν, καὶ
τὴν τῆς ἀληθείας ἁρμονίαν Εὐσε-
βίου τοῦ πάνυ τοῦ Γαμφίλου τὴν
ἱστορίαν ἐπέβηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα
συγχυθῆ τῆς Εὐσεβίου πραγμα-
τείας εὕρισκον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφί-
νου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀπαλε-
ξάμενος, ἐνθήτω, καθὰ αὐτοπτέρῳ
εἵρηκα, πρὸ δὲ τῷ βιβλίῳ. λέγει δὲ
καὶ ὅδε. μετὰ γοῦν τὸ Διοκλητιανοῦ
καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν καὶ τὴν πα-
λυτὴν Κωνσταντίου, ὑπολειπο-
μένων τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι

qui verò in Oriente tyA rannus, non multo tempore illi ſuperſtes, à Licinio nondum inſaniente (quẽ religioſiſsimus imperator Conſtantinus eò contra illum miſerat) ſuperatus, turpiſsima morte vitam finijt. Conſtantinus autem honore & imperij gradu ſummus, eorum qui Romę tyrannide opprimebantur antea miſertus, poſtquam Deum cœli, Verbúmque eius Ieſum Chriſtũ, Saluatorem omnium, adiutorem ſibi precibus inuocaſſet, Romam cum omnibus copiis proficiſcitur, vt Romanis priſtinam libertatem, quam à maioribus acceperũt, reſtitueret. *Hæc Euſebius.* Licet Ruffinus non ordine rerum omnem conſequentiam, & veritatis harmoniam ſequutus, illuſtris illius Euſebij Pãphili hiſtoriam expoſuerit: tamen ego quæcunque affinia Euſebianę hiſtoriæ inuenero, cum in Ruffino tum in ſcriptoribus alijs, vbi ea collegerim, vt ſupra dixi, huic operi inſerã. Ille vero ſic ait: Poſtquã Diocletianus & Maximianus regni inſignia depoſuiſsẽt, ac Cõſtãtius exceſſiſſet è vita, reliqui Rom. imperij reges qui ſimul impera

Parentheſi incluſa non leguntur apud Euſeb.

15

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

bant, hi erant. Constantinus in partem patris D fui successit, quæ ab ea quæ vocatur Europa incipiens, ad Danubium vsque protẽditur, vtramque Scythiam, Celtas omnes, Illyrios, Sarmatas & omnem barbarorum terram quæ ad Rhenum fluuiũ porrigitur, atque Macedoniam, & vicinum mare complexa, Thessaliam, & Achaiam, & quæcunque ad E occidentem solem vergentia Ionio terminãtur mari. Maximinus Diocletiani filius (vt ait Eusebius) omnes ad oriẽtem gentes: Maxentius vero Romã, & quę ab Italia ad Oceanum protenduntur administrauit.

βασιλεῖς οἳ δὲ Κωνσταντῖνος μὲν τὴν τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπὸ τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη, ὅπῃ τὸν Ἴστρον διήκουσα, Σκυθίαν τε ἑκατέραν, καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριούς τε καὶ Σαυρομάτας, καὶ τὴν ὅπῃ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν, τήν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν, καὶ ὅσα πρὸς ἥλιον δυόμενον ὑπερέφοντα τὸ Ἰόνιον εἴζει πέλαγος. Καὶ Μαξιμῖνος μὲν ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς, ἅπαντα τὰ κατ' ἀνατολὴν ἔθνη, καθάφησιν ὁ Εὐσέβιος· Μαξέντιος τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

CAP. II.

POstquã Constantinus patri legitimè parẽtasset, & cõsuetos persoluisset honores, otium in ea Romanorũ calamitate, sibi inter supplicia esse duxit. Audiuit enim Romã Maxẽtij improbitate grauiter affligi, qui regni moderationẽ in sæuam tyrannidem commutauerat. Multos enim principes viros indicta caussa neci dedit: Supplicia & exilia irrogare, agros &

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ οὖν μὲν τὴν τοῦ πατρὸς εἶνομον κηδεῖαν, καὶ τὰς νομιζομένας παρ' αὐτοῦ τιμάς, ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς, τὴν ἀπιχίαν. ἤκουε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς. εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μεταβάλλει τρόπος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν πόλει θανάτῳ ζημίαις τε καὶ φυγαῖς, καὶ τῆς γῆς

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

αὐαδασμὸν, καὶ προθυμίας ἀρε-
ξετάστως ἐπέδωκεν. ἤδη δὲ καὶ γυ-
ναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν, ἢ κακίᾳ
διέφθειρεν, ἢ τοῖς ὁπλίσμασιν
ἐβιάζετο. καὶ λοιπὸν ἀσφαλὲς
ἦν γυναῖκα ἔχειν ὡραίαν. καὶ διὰ
σωφροσύνης φυλακὴν, πολλή τις ἦν
κατὰ τὴν πόλιν μιαιφονία. ταῦτα καὶ
πλείονα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέ-
στατος Κωνσταντῖνος ἅτε μὴ τῆς πα-
ρούσης ὅτι σωτάξεως, παρω-
ξύνετο. ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς
φιλοθέοις ἀνδράσιν, ἢ τῶν ἀλλο-
τρίων πραγμάτων ἀδικία.

honores tribuere sine de-
lectu consueuit: alienas
cõiuges quarum, amore
capiebatur, aut fraude in
stuprũ illexit, aut impe-
rijs ad flagitium impulit.
nulli tutũ erat formosam
vxorem habere: pudici-
tiæ tutandæ causa, multa
erat in tota vrbe cædes.
Cum hæc aliáque pluri-
ma, quæ huius instituti
non sunt, Constantinus
Deo charissimus audi-
uisset, grauiter commo-
tus est. Viris enim pijs
proprium dolorẽ com-
mouet, aliena iniuria.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ὅΠΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΤΥΡΑΝΝΟΥ ΜΑΞΕΝΤΙΟΥ ἐΣΤΡΑΤΟΠΕΔΕΥΣΑΤΟ.

DE REGE CONSTANTINO, *quomodo exercitum contra tyrannum Maxentium duxit.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. γ.

CAPVT. 3.

ΕΔόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἅπτεσθαι, καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμῦναι. τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι, ἴσον ἦν *εἰπεῖν, καὶ πάντας ἀνθρώπους σῶσαι. βουλὴν δὲ λαμβάνει πρῶτον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις, τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις, τὰς δὲ τῇ τῆς φιλανθρωπίας ὑπαίθρῳ· ποιᾷ γὰρ φό-

PLacuit postea Con-
stãtino arma capere,
& Romanos à talibus
iniurijs vindicare. nam
illos ex malis eripere
perinde esse dicebat at-
que omnes homines ser-
uare. Primum statuit
reuocare vrbes quæ à
Romano imperio defe-
ciuerunt, alias quidem
verbis, alias vero armis,
nonnullas etiã beneficẽ-
tię & humanitatis officijs.

* γρ. εἰπεῖν, *h. e. idem erat dictu, ac o.*

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Nã tributa leuiora reddidit: in hominibus audiendis admittendísque æquabilẽ se prębuit: rerũ nouarũ studia & insolẽtias cautè sustulit, silẽtio magis quã metu: sciens Saurorum, Frãcorum, & Germanorũ gentes, nouitatis studiosas, ad omnes regum motus facile concitari, ac sæpe animi sensum tanquam legem sequi. adduxit etiã Hispanos, Britannos, & insularum quæ illic sunt incolas, atque nationes reliquas: omnes etiam occasus obitúsque solis testes, qui se scire gloriantur, vtrum sol vere Oceano immergatur, siue circum aquas currens, rursum alia via ad nos redeat. barbaras illic gentes vi & armis cepit, hac velut belli accessione ad susceptum bellum opportunè postea vsurus. Ex ijs populis alios quidem subegit, alijs stipendia soluit, nonnullos etiam ex hostibus amicos, ex veteribus inimicis familiares & coniunctos reddidit: omnes futuri belli socios sibi adiũxit, neminem lædens, † nec obsidione premẽs, sed ad aliorũ salutẽ magna festinatione properans. Deo enim belli adiutore, oĩa recte geruntur,

Hic etiam locus restitutus est à F. Morello P. Rope C.C.M. P.S.

Hæc idem Morellus addidit indidem.

16

D ἐις αὐτοῖς κουφοτέρεις ἀπέφηνε, καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, πάσης * νεωτεροποιίας καὶ ἀπονοίας σωφρόνως διέλυε, σωφρόνων μᾶλλον ἢ φοβερῶν· εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φραγκῶν καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινα * τε εἶναι, καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπανασάσεις δυείπτους ἔχειν ὁρμὰς, καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι. ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρεττανοὺς καὶ τὰς E αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, εἰ δεῖ φασὶν εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται, εἴτε καὶ πρὸς τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἑτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀναπέμπει. εἷλε δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φῦλα, παρέργῳ τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχεπαίδμος. τοὺς μὲν γὰρ ὑπο- πάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς φίλους αὖ τῶν πολεμίων, καὶ συνήθεις αὖ τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν κατασήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, οὐδένα λυπήσας, [οὐδὲ πολιορκήσας] καὶ ὅπερ τῶν ἑτέρων σπεύσαν ἐπιχθείς. ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατευθύνεται,

» properans. Deo enim belli adiutore, oĩa recte geruntur,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

καὶ τὸν ἀνθρώπινον* λογισμὸν ὑπε- A
κφέρει. μετ' τοιαύτης φιλοθέου
γνώμης ὁ πάντα πιστὸτατος Κων-
σαντῖνος, τὸν Ῥῆνον ὅτι δεξιᾷ
διαβαίη, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη, πολλοὺς
δὲ ποταμοὺς ἀνωνύμους, ὀλίγω
στρατῷ περαιωθείς, πολλά τε
βάρβαρα ἔθνη χρωσάμενος
Γαλατῶν καὶ Φράγκων καὶ Σπάνων
δέκα ἔθνη καταδράμενος, πρω-
τῆν λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ
στράτευμα. Ταῦτα ἀκούσαντι τῷ
Μαξεντίῳ, παραχὴ ἦν ἀδό- B
κητος· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοσαύτην χώ-
ραν διαβῆναι πρόσθεν, ὄρεσι,
καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις βαρβά-
ροις πεφραγμένην, καὶ ταῖς αὐτο-
φυέσι τῆς ἐρημίας δυσχερείαις.
μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ὀπ-
τείχισμα βασιλείας, ἡ τῶν τόπων
ἐρημία. καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῷ
τάχει τῆς Ῥώμης ἐκ εξελθόν-
τα τὸν στρατὸν αὐθυπεξάγειν, καὶ
τῆς Ἰταλίας που πρόσω ἀκροὺ- C
σασθαι. ὡς δὲ αὐτὸ παρετάθη τε,
καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀμήλων, ἐν-
τεῦθα ἡ μάχη λοιπὸν δῆλον εἶχε
τὴν ἔμπλεα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώ-
μης πρόσω ἐκπεσόντες, καὶ κατ' φά-
λαγγας ἐκχεόμενοι, καὶ ἀκ πολλῆς

& humana cõsilia ad me- γ. βίον
liores prouehũtur exit⁹. *hominũ vita*
Cùm hoc igitur tam piũ *prouehitur.*
consiliũ in animo habe-
ret fidelissim⁹ imperator
Cõstantinus, Rhenũ flu-
men ad dextram traiecit:
multos montes, multos
etiã sine nomine fluuios
cũ exiguis primũ copijs
transmisit: Deinde bar-
baris multis subactis,
Gallorum, Frãcorum, &
Hispanorum decem na-
tionibus sibi adiunctis,
reliquum omnem exer-
citum ad Italiæ montes
perduxit. Maxentium tã
inopinatę rei nũciusma-
gnopere cõmouit. Nun-
quam enim putauit fore,
vt quispiam exercitum
tam latas regiones traij-
ceret, eásque montibus,
fluuijs, & multorũ bar-
barorum armis intercluſas, atque alijs etiam dif-
ficultatibus, quæ in locis
desertis sua sponte pro-
ueniunt. Regnorũ enim
præsidiũ maximũ plerũ-
que fit, ipsa locorũ solitu
do. Placuit interim exer-
citum clam Roma egres-
sum multa cum celerita-
te aduersum ducere, &
hostem ab Italia depelle-
re. Vbi vero contra instructæ erãt acies, & visa vtrinq; mi-
litaria signa, tum non eadẽ spe pugnaturi videbantur. Ro-
mani enim exposiți, & per phalanges effusi, tũ multa cessa-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

17 tione & quiete recreati digni videbantur qui pugnam cum hoſte cõmitterent, ſpiritus magnos gerentes & vrbe ipſa dignos. Conſtantini vero milites in armis ſtantes inſtructi, multam quidẽ terrã occupauerunt: multa vero ſpolia & exuuias belli auidè collegerunt, curſu magis victoriæ vtẽtes, quàm fructum aliquẽ percipientes ex rebus captis. Cæterùm longa defatigatione fracti nimia laborum aſſiduitate languentes erant & remiſſi.

17 ἐκεχλειας καὶ ἀναπαύσεως ὄντες, ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον. οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου διαπόμφοι πολλὴν μὲν καπιλήφεισαν γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα & σκύλα τοῦ πολέμου σωήγυτο πόθῳ, ὁρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης, ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χρημάτων, ἤδη δὲ λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορεύοντες, & πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

18

DE CRVCE QVÆ *apparuit Conſtantino in cœlo.* CAP. 4.

CVm ad hunc modũ pugnare decreuiſſẽt, & copiæ viribꝰ pares vtrinq; ſtarẽt inſtructæ, Deus Conſtãtinum cœlitus armat, oſtendens ei in cœlo ſalutare crucis ſignum ex lucis ſplendore in cœlo figuratum. literæ vero viſionis vim omnẽ & ſenſum explicabant, quibus ſcribebatur. HOC VINCE. hæc narratio infidelibus fabula & cõmentum eſſe videtur, † in gratiam doctrinæ noſtræ: ſed vera credere aſſuetis, certa rei geſtæ declaratio.

18 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΟΥ ΕΦΑΝΗ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ.

ΟΥΤΩ ΔΗ ΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ, & τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης, ὑφαίνει ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὁπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον, φωτεινῶς ἐν οὐρανῷ, γράμματα δὲ ἐμήνυε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν, λέγοντα ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ. ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΔΗΓΜΑ ΤΟΙΣ μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα, τοῖς δὲ * ἡμετέροις δόγμασι * κεχαρισμένον. τοῖς δὲ ἀγαθῇ πιστευθησομένοις, ἐναρχὴς & πρόγραψις ἀπόδειξις.

Hic etiã germanam lectionem repoſuit F. M. indidem.

Nam

ὁ γὰρ ἓξ τύπου συμβόλου ζωγράφος θεὸς, ἐδείξεν ἔργῳ μᾶλλον ταῦτα τὴν ἀμφιβύσασαν τῶν γραμμάτων χάριν. [εἰ δὲ μήπω πείθομεν ἃ γράφομεν,] πρότερον γὰρ ἱστορίας γράφομεν, διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέξαι τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων δεῖν ἐν οἷς ἑφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ καὶ ὅτι τῶν ἡμετέρων ἡλικιῶν, οἱ Κωνσταντίνῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμμαθητεύσαμεν ἅμα οἱ καὶ αὐτοπτήσαντες, τῶν παλαιῶν ἀπιστίαν, νεαραῖς ὄψεσιν ἐθεράπευσαν. εἶτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τύποις ἀντιλέγοντες· πολλῶν τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θάλασσα πεζευομένη, καὶ ὕδωρ [19] πηγνύμενον, καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον, καὶ θεὸς ἐν βάτῳ [20] φθεγγόμενος, καὶ φλὸξ νομοθετοῦσα, καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔρημον σωμηχοῦσα, καὶ ἄγγελοι συμπαρατασσόμενοι καὶ ἀρχιστράτηγοι δυνάμεως Κυρίου τὸ φάλαγγος ἐμφερόμενοι, καὶ λίθοι χαλάζης, καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν σωμήθων δοράτων βαλλόμενα. καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ δὲ φρονοῦντες σωζόμεθα. θεοῦ γὰρ βουλομένου, οὐδὲν [21] ἀμήχανον· εἴπερ

Nam Deus qui ſignum iſtud pinxit, reipſa poſtea oſtendit gratiã literis ſignificatã minimè vanam fuiſſe. [Quòd ſi nondum perſuadem°, quod ſcribimus:] Prius enim hiſtoriã ſcribim°, eo quod rẽ omnẽ paulo altius arceſſentes, colligamus quæ ab illo vtiliter geſta ſunt in vita: Verũ ijs quæ deinceps ſequuntur credere oportet, quæ cũ noſtra etiam ætate, qui ſub Conſtãtio Cõſtãtini filio militabãt, ſuis vidiſſent oculis, veterẽ infidelitatẽ nouis viſionibus ſanarunt. Si Hebræi his contradixerint, multa ex eorum libris incredibiliora proferri poſſunt, quæ tamen vera eſſe creduntur: vt maria pedibus peragrari: aquas velut muros concretas ſtare & ſolidas: per pelagus iter fieri: Deum in rubo loqui: flammam leges ferre: tubam ſine organo in ſolitudine perſonare: Angelos ad prælium inſtrui, principes militiæ Domini pro exercitu pugnare; & lapidis velut grandinem cadere, & tela ignea pro cõſuetis haſtis emitti. nihilominus facile omnes iſtis ſi recte ſapimus aſſentimur. Deo enim volente, nihil eſt quod fieri non poſſit.

Hæc interiecta ſunt ex ijſd. C.C. bono ſenſus.

19 20 21

Si verò Græci miraculum iſtud minus probauerint, multa dicere poſſumus, quibus nunc
22 cenſemus eſſe ſuperſedẽdum. Quanta Alexandro volẽti copias Granicum flumen traijcere & bellũ Dario inferre, vaticinati ſunt arioli? atque hęc eorum cõmenta, nullã euidentẽ ſui demonſtrationem habent. Quomodo Socratis Philoſophi Dæmoniũ voce prænunciare illi potuerat rerum non agendarũ euẽtus? Quomodo verò quæ de Pythagora Samio ab ipſius diſcipulis ſcripta ſunt? poëtarũ figmenta, ac quo pacto inter illos nõnulli fama celebres, quosdam eorũ quos Deos eſſe exiſtimãt, vna cum ipſis militare & bellare ſcribant, cõſultò prætereo, ne quis me fabuloſa cum veris, F
χ. Χριστοῦ & quæ nuſquam geſta cum geſtis comparare velle putet. Præpotentem autem Dei Chriſti gratiam ex quo inter homines ea exuberauit, & in cœlo, & in terra, & in mari, & in plantis, & in lignis, & inveſtibus, & in morbo, & in ſanitate, & in cibo, & in potu, tutiſſimum præſidium, & malorum tam præſentium quam futurorum remedium eſſe experti

Ἕλληνες εἰεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ ὡδὶ δεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν· πόσα Ἀλεξάνδρῳ[22] μέλλοντι περαιοῦν θαυτὸν ὅπι Γρανικῷ πόλεμον, καὶ τὴν ὅπι Δαρεῖον ὡδὶ τάξιν, ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι· καὶ τί τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν ὅτι ἔχει. πῶς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῷ μὴ πρακτέων τὴν ἐκβασιν· καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου, ὑπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν συντεθέντα· ἐῶ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ πῶς πινες τῶν παρ' αὐτοῖς δοκίμων, καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς πρὸς τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν· ἵνα μήτις τὰ μυθώδη τοῖς ἀγνοήσει, καὶ τὰ μηδαμοῦ πραχθέντα τοῖς πραχθεῖσιν αὐτοῖς παίζειν νομίσῃ. τὴν δὲ πολυδύναμον τοῦ θεοῦ * χάριν, ἀφ' οὗ πρὸς εἰς ἀνθρώπους ἤνθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ὅπι γῆς καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ξύλοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ὑγείᾳ, καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ποτοῖς, ἀγεξιφάρμακόν τε γενομένην, καὶ γινομένην καὶ ἐσομένην θεραπείαν, καὶ οἱ πρεσ-

θέντες μὲν ἴσασι, & ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν, προϊούσης τῆς ἱστορίας, ἐκθησόμεθα.

norunt, & nos etiam in A progressu historiæ suo tempore exponemus.

Περὶ τοῦ 23 Σήμου ὃ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, αὐτύπωτον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν οὐρανῷ.

De vexillo quod fecit Constantinus, in quo effigies crucis in cælo visa 23

CAP. 5.

Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὸν τοῦ θαύματος ὄψιν, εἰς βραχύ σου χῖμα μεταβαλὼν, καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις σωαρμόσας, εἰς δόρατος ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν· εὐθὺς φέρειν τοῖς πρωτοπεύσι, τὴν τοῦ χαράγματος ὑποσχέσιν διὰ τοῦ ἔργου B λοιπὸν ὑπιζήτει, καὶ τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε· θᾶττον μὲν οἷς πιθανὸς πιστεύσας, ταχυτέραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος.

Constantinus igitur signum quod viderat, in vexillum suum transtulit, idque auro & lapidibus pretiosis intextum, ac in longissimæ hastæ speciem efformatum, primis equitibus perferendum dedit, literarum promissa reipsa deinceps explorare cupiens: nec spe sua frustratus est. citò enim cũ credidisset ijs quæ viderat, pene citius victoria potitus est.

Περὶ τῆς κατὰ τοὺς ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης, τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

De victoria quam pius Constantinus ab impio Maxentio reportauit.

CAP. 6.

Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πίστει ὑποπεμψόμενος, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν οὐχ ὑφωρώμενος, γναμψως αὐτῷ παρεσκεύαστο. Μαξέντιος δὲ τὴν Κωνσταντίνου δύναμιν δείσας, ἔτι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος (περὶς C

Constantinus magnum belli laborẽ fide præcidens, & Romanum exercitum minime reformidans, suos contra fortiter instruxit. Maxẽtius vero Constãtini vires metuens, & Romanorum in se odiũ suspectum habens (plu-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

rimis enim ob nequitiã suam inuisus erat) dolo moliebatur insidias: dolum in ponte parabat, quem hac arte compegit: quod aperte extabat & apparebat, Constantinũ recipere & transitũ præ-
24 bere posse videbatur: sed latebat occultè deceptionis laqueus, ad illius pedes irretiendos paratus. Nam progredi solum in eo paulum oportuit hostem , vt soluta machina captus inopinata morte in eo loco periret. atque sic ille flumen traiecturis retia posuit. Sed diuina gratia malorum artificem , suis ipsius technis implicuit. Nam antequam caperetur Constantinus, tyrannus ipse prior progressus in sua incidit retia, & illic sui ipsius tyrannicida factus, nõ inutiles ipse sibi insidias in cõspectu Ro-
25 mæ posuisse visus est: ad pontem Miluiũ dictum. Maxentius ipse demersus in flumẽ suffocat⁹ perijt. vt merito (quemadmodũ inquit Eusebius Pamphili) exclamare potuerit populus Romanus , C*antemus domino: gloriose enim magnificatus est, equum &*

Exod. 25.

Ὁ δὲ πῃ πλείσους δι' αὐτὴν διεβέβλητο) ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μεταθεῖν· ὁ δὲ δόλος κέφυκε ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ὑπὸ τ' ποιούντων συμπαγεῖσα. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν, 24 διάβασις ἦν τοῦ Κωνσταντῖνον ὑποδεξομένη· τὸ δὲ λανθάνον παγὶς ἦν πλάνης, τοῖς ἐκείνου βήμασι συνυφεῖσα. διαβῆναι γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχάνημα λέλυτο, καὶ ὁ πολέμιος ἐλήφθη, πάθος ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν ὅπως ἐσκεύασε τῆς ἐπιβάσεως τὰ θεατρικὰ δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις ὄφισμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην ἐνεδήσατο. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀγῶναι, φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος, κἀκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτῷ γενόμενος, ἐπὶ τὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτῷ σκευάσας πρὸ τῆς Ῥώμης, πρὲ τὴν καλουμένην 25 Μουλβίαν γέφυραν. ὁ προρρήθεις Μαξέντιος αὐτὸς καταδὺς εἰς τὸν ποταμὸν ἀποπνιγεὶς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων (καθά φησι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου) βοῆσαι λέγοντα· ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, φησί, ἵππον καὶ

ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. Ⓒ, τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς Κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις; θαυμαστὸς ἐν * δόξῃ, ποιῶν τέρατα. ὅτις ὅπλεξε ὁ αὐτὸς ταῦτα Ⓒ ὅσα τοῖς ἀδελφάτε καὶ ἐμφερῆ * Κωνσταντῖνος, τ παντηγυρίσας Ⓒ τῆς νίκης αὖπον θεὸν, καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ὅτε Ῥώμην μετ' ὅπλων εἰσήλασε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ὡς τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ ὡς ἄνωθεν διαπεπταμένων, σὺν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων, [26] ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ, φαιδροῖς ὄμμασιν, αὐταῖς ψυχαῖς, θεία λυτρωτὴν, Ⓒ σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἁπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως Ⓒ ὑπὸ ταῖς βοαῖς ὠγκαλλυόμενος, εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συναγάλλεται βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου [27] πάθους τρόπαιον, ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀναπτῆναι κελεύει. καὶ δὴ σὺν εὖ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα

A *ascensorẽ deiecit in mare, adiutor & protector factus est mihi ad salutẽ. & quis similis tibi in Dijs Domine? quis similis tibi gloriosus in sanctis, † admirabilis in gloria, faciens prodigia?* Cum hæc aliáque insuper his similia & germana *Cõstantinus addidisset, omnium ducem & victoriæ auctorem Deum & vnigenitum eius filiũ Iesum Christum re ipsa celebrãs Romam cum triũpho & celebri põpa ingreditur: omnibus confertim tam qui senatorio ordine, quã qui alijs dignitatũ ornamentis illustres erant, cũ toto populo Romano, infantibus simul & mulieribus, lato oculorũ obtutu & labentibus animis, tanquã liberatorẽm, seruatorẽ & beneficum patronũ suum, cum faustis acclamationibus & insatiabili gaudio illum excipientibus. Ille verò insita in Deum pietate imbutus, applausu illo strepitúque populari nullo pacto elatus, sed auxilij a Deo allati sibi probè conscius, statim salutaris passionis trophæũ in manu propriæ imaginis poni iubet: & cum statuã ipsius dextra crucis signũ tenentẽ,

B

C

26

27

† Ita reposuit F. M. congruenter edit. LXX. & tonti Hebr. C. C. F. *M. hîc interpungũt: & sequitur,* Κωνς. ὃ τ. *vt superiora ad Eusebium referantur: & mox legatur,* Constantinus verò omn. &c.

Romæ in loco populi frequentia maxime celebri collocarint, hanc inſcriptionẽ his ipſius verbis 28 Latino ſermone in ea incidi mandat.

Hoc *ſalutari ſigno, vero fortitudinis indicio ciuitatem veſtram tyrannidis iugo liberaui, &* S.P.Q.R. *in libertatem vindicans, priſtinæ amplitudini & ſplendori reſtitui.* hæc Euſebius.

αὐτὸν, ἐν τῷ μάλιστα τῶν ὑπὸ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τόπων ἱδρύσαντες, αὐτὴν διὰ ταύτην τῆς γραφῆς 28 ἐπιγραφὴν ῥήμασιν αὐτοῖς ἐξαλεῖφεσθαι, τῇ Ῥωμαίων φωνῇ. Τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημείῳ τῷ δηλωτικῷ ἧς ἔσχε τῆς ἀνδρείας, τὴν πολιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τῶν τυράννων δεδουλωμένην ἐλευθερώσας ἠλευθέρωσε· ἔτι μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ὑπαφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθερώσας ἀποκατέστησε. ταῦτα τὰ Εὐσέβιος.

DE LICINIO A *Conſtãtino pio miſſo contra tyrannum qui in Oriente erat.*

CAP. 7.

RVffinus ille Gelaſius ſic ait: Poſt hęc rogauit ſenatus Liciniũ Conſtantiæ Sororis Cõſtantini illius pij maritũ, vt vna cum Conſtantino regnaret: hunc ſtatim in orientem contra tyrannum qui illic erat miſit, ſalutem Chriſtianorũ qui illic erant procurans. Pius enim imperator tantis beneficijs a Deo affectus, bonam gratiam benefico illi rependere omni ſtudio cõtendit: ea erat Chriſtia-

Ὃτε μὴν Ῥουφῖνος ἤγουν Γελάσιος ταῦτα λέγει ὧδε· μετὰ ταῦτα Λικίνιον γαμβρὸν τυγχάνοντα τῷ θεοφιλοῖς Κωνσταντίνου, ὑπὸ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ, συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ, ἡ Ῥωμαίων ἠτήσατο σύγκλητος. ὃν πνα αὖθις ὑπὸ τὴν ἑῴαν ἐξέπεμψε κατὰ τῶν ἐκεῖσε τυράννου τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν προμηθούμενος. ἀπολαύσας δὲ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν ἐκ θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος, εὐχαριστήσαι τῷ* εὐεργέτῃ προθέρειν ἐσπούδαζε. ταῦτα δὲ ἦν 29 τὸ δύεσθαι

ἐξ. ἐσπέρᾳ,

29

πους χριστιανοὺς τῶ διώκεσθαι, & τοὺς ἐν ἐξορείᾳ ὄντας μὴ καλεῖσθαι, πους ἐν δεσμωτηρίοις ἀφίεσθαι, καὶ τοῖς δημεύτοις τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι, καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἀνορθοῦσθαι. καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν, τὰ πάντα, Χριστιανὸς ὤν, ὡς χριστιανὸς πάντα ἐπραττεν, ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, καὶ πολυτελέσι πυλῶν ἀναθήμασιν. ἔτι δὲ & τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς καθαιρεῖσθαι, & πυρὶ δοὺς φθείρεσθαι προσέταττεν.

norum afflictionē quiete aliqua & remiſſione leuare: & alios de exilio reducere: quoſdã è carcere & vinculis emittere: nonnullos cũ bonis ſuis publicatos, in integrũ reſtituere: & ipſorũ eccleſias inſtaurare. omnia vero ſumma cũ animi alacritate fecit, ea quæ Chriſti ſunt ſapiens in omnibus: cũ Chriſtianus eſſet omnia tãquam Chriſtianus fecit, Dei quidē Eccleſias extruēs, & pretioſis ornans donarijs: Græcorum vero templa dirui iubens & incendi.

ΓΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΤ' ΑΙΑΤΟΛΗΝ ΤΥΡΑΝΝΟΥ ΜΑΞΙΜΙΝΟΥ ΑΠΟΝΟΙΑΣ.

DE MAXIMINI *Orientis tyranni dementia.* CAP. 8.

Ὁμοῦ που κτ' τὴν ἀνατολὴν Τύραννος, τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐποίει. ἐξαπεῖληπτο δὲ αὐτὸν τοιαύτης αἰτίας, τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ ὑπαρχείσης ἡγεμονίας, μήτε εἰόστε φέρειν ὢν, μήτε δι' ἀπειρίαν ὄφρονος & βασιλικοῦ λογισμοῦ, ἀπερισκέπτως τοῖς πράγμασιν ἐγχρῶν. ὑπὸ πάσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχίᾳ τ' ψυχὴν ἀγόγως ἐχθεὶς, ἤδη καὶ κτ' αὐτῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν καὶ μάλιστα Κωνσταντίνου (τοῦ πάντα

ORientis ille tyrannus Dei Eccleſias interea depopulabatur. decepit ipſum huiuſmodi cauſa: magnitudinem imperij quod ei ſupra meritum obtigerat ferre atque ſuſtinere non poterat, ſed honeſti regiíque ingenij expers, inepte & perperam res gerebat. graui atque intolerabili arrogantia in omnibus rebus elatus, etiam contra imperij ſocios, maximè vero contra Conſtantinum (qui

rebus omnibus illi longe antecellebat, genere, educatione, institutione, dignitate, & prouidētia: quique,)quod omniū caput est,animi moderatione & vera erga Deū pietate præfulgebat) audere quæuis & attentare animū induxit, & in honoribus votisq; publicis sese primo loco renunciare: mox stultitiam in furorē vertēs, fœdera cum Licinio pacta rupit, ac bellū nullis inducijs dirimendū concitauit. Postremo cū breui omnia miscuisset, totámque ciuitatem turbasset,atque confecisset exercitū decem milliū virorū,exit ad pugnā, tam cōtra Liciniū ipsum, quàm qui illum miserat Constantinum: Sed manus conferens, diuina ope destituitur, victoria tunc ab ipso vno omniū Deo, victori Constantino submini strata. Primum sceleratus ille eam armatorū militum manum cui confidebat plurimum amisit: mox satellitum præsidio nudatus, & ab alijs omnibus, qui relicto illo ad victorem confugerant, desertus, clā discessit miser: &

A αὐτὸ διαφέροντος γένει τε καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ, ἀξιώματί τε καὶ σωφροσύνῃ, καὶ πάντων κορυφαιότατον, καὶ τῇ περὶ τὸν ὄντως θεὸν εὐσεβείᾳ διαλάμποντος) πολμᾷ ὥρμησε Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι, καὶ πρῶτον ἑαυτὸν τῆς τιμῆς ὑποχωρεῦσαι. ὑπατείας δὲ [31] εἰς ὑπόνοιαν μανίας, τάς τε σωθείσας αὖ πρὸς Λικίνιον πεποίησε, πολεμήσας, [32] πόλεμον ἄσπονδον αἱρεῖται. εἶτα ὁπλοις βραχεῖ τὰ πάντα νικήσας, πᾶσάν τε πόλιν ἐκπολιορκήσας, καὶ πᾶν στρατόπεδον μυριάνδρου τὸ πλῆθος συναγαγών, ἧκεν εἰς μάχην πρὸς Λικίνιον, ἐπί τε αὐτῷ καὶ τῷ αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου· καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ὑποσκοπῆς· ἐξ αὐτῷ τῆς νίκης, τῷ πάντων μόνου θεῷ πρυτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ. ἀπόλλυσι μὲν πρῶτα τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποίθει ὁπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἀμείλιος. [33] τῶν περὶ αὐτὸν δορυφόρων γυμνωθείς, καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότων τῷ τε κρατοῦντι προσπεφυγότων, ὑπεξῆλθε λάθρα ὁ δείλαιος, ὡς πάρεστα τὸν ἐπὶ τοῖς αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον

σμον δηλῶς καὶ δυσμενῶς καὶ αὐτάνδρως ἀποδὺς ὑποδύνει τὸ πλῆθος, κἄπειτα δραδιδράσκει κρυπταζόμενός τε αὐτὰ τοῖς ἀγροῖς καὶ τοῖς κώμαις, μόλις τῶν πολεμίων τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῷ σεσημασμένος· ἔρχεται αὖτις οὐ μάλα πιστοῖς ἐκ θεοῦ τοῖς θείοις ἀποφῆναι ἔνεστιν ὧδε χρησμοῖς, ἐν οἷς εἴρηται, Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ὁ δὲ δυσσεβὴς ἀθρόᾳ θεοῦ πληγῇ μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου συμβολῇ καταστρέφει τὸν βίον. γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ γνωρίμων πολλάκις αἱρουμένοις, ἐν πολέμῳ τὴν ἐπικλεῆ παλὶ τὴν ἐθαρσῶς [34] ὑπομεῖναι [σωτηρίαν] ἅμα γὰρ ἅπασι δυσσεβὴς καὶ θεομάχος τῆς ἀναπαύσεως ἔτ' αὐτῷ περὶ ἑαυτοῦ σωτηρίου, οἴκοι

regium ornatum, qui parum sane illum decebat, timidè simul & iracundè & muliebriter exuens, multitudini sese immiscet: fuga deinde elapsus, & in agris vicísque latitans, vix hostium manus euitauit, saluti suæ consulens, atqui inde reipsa ostendere licet, certa admodum veráque esse diuina oracula, in quibus dicitur, Non saluatur Rex per multas copias suas, & gigas non saluabitur in multitudine fortitudinis suę: fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suæ non saluabitur. Ecce oculi domini super metuentes eum, & in ijs qui sperant super misericordia eius, vt eruat à morte animas eorum. Porro impius ille repentina Dei plaga perculsus in secunda belli conflictatione occumbit, aliũ vitæ exitum sortitus, quã qui ducibus bellicosis contingere solet, qui pro virtute próque amicis & familiarib⁹ fortiter se gerẽtes fidenti animo glorioſam mortem oppetũt. Ille vero impi⁹ & Dei aduersari⁹ interea dũ exercitus su⁹ in armis staret, ipse domi

ἅπαξ ὧν δ' 34

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

moratus, intra parietes latitans debitas luit pœnas, inopinato Dei flagello perculsus. Sic vt graui dolore, & acerbo cruciatus sensu agitatus, prius quàm occideret, dira fame conficeretur: eius etiam caro vniuersa, ardore cœlitus inuecto, & non conspicuo intabesceret, sic vt diffluens, pristinæ formæ effigies tota deleretur, exiccarentur ossa, & tanquam simulachrũ quoddam longinquitate temporis exhaustum attenuatúmque relinquerétur: Ita vt qui præsto aderant, eius corpus nihil aliud esse existimarent, quàm sepulchrum animæ; quæ in eo iam mortuo & plane putrido defodiebatur. æstu porro intimas adhuc medullas vehementius perurente, exilierunt ei oculi, & è suis sedibus excidentes cæcum reliquerunt: qui post hæc agrè spiritum ducens Domino se confitetur, mortémque inuocat: ad extremum confessus se ista propter amentiam, qua contra Christum vti consueuit meritò perpeti, animam emittit.

μένων αὐτὸς ὁ κρυπταζόμενος, καὶ προσπίπουσαν πυρετίαν ὑπέχων, ἀθρόως θεοῦ πληγῇ μάστιγι ὡς ἀγχόνοις δεινοῖς καὶ προλυμαίνοις βρωτόμενος σπλὴν ἡ κατάπτωσιν λιμῷ τε διαφθείρεσθαι πάσης τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀποφθίνειν, καὶ βραδέως πυρὶ καταπίνεσθαι· ὡς διαρρεῖσθαι τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρὸν δὲ αὐτὸν μόνον ὀστέον γεγονέναι οἱονεὶ μακρῷ χρόνῳ κατασκελετευμένον εἴδωλον ὑπολειφθῆναι, ὡς μηδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγονέναι τὸ σῶμα, ἐν ᾧδη νεκρῷ καὶ παντελῶς ἀπορρεῖσθαι κατοικημένης. σφοδρότερον δὲ ἔτι μᾶλλον τῆς θέρμης αὐτὸν ἐν βάθεσι μυελῶν καταφλεγούσης, τοσοῦτον δὲ αὐτοῦ τὰ ὄμματα, καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα πρὸν αὐτὸν ἀφιᾶσιν. ὁ δὴ ὅτι τοῖς αἰσχίστοις, αὐθομολογούμενος τῷ κυρίῳ, θάνατον ἐπεκαλεῖτο, καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως ταῦτα τῆς κατὰ Χριστοῦ παρανοίας ἕνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας, ἀφίησι τὴν ψυχήν.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ΓΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ἐκκλησιῶν * ἀναιρεώσεως.

Οὕτω δὴ τὰ Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου, ὃς [36] *ὅπλοιπων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἁπάντων κάκιστος ἀνεφάνη· τὰ μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀναιρεώσεως ἐκ θεμελίων χάριτι θεοῦ τῷ παντοφάτορι ἠγείρετο· ὅπερ τῷ Χριστοῦ λόγῳ εἰς δόξαν τῷ τῶν ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τὴν ἔμπροσθεν ἀπολαμβάνει παῤῥησίαν. ταῦτα ἐν [37] ἐνάτῳ πόνῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὁ πάντα ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος. ἃ γὰρ αὐτὸς πόνων, ὡς αὐτόπρωτος μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄνωθεν τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος, τῷ βιβλιδίῳ τούτῳ διὰ βραχέων εἰσχαράττω τὴν συνταξιν πλείστῃ ὅσῃ σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ὅπῃ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπρὸν φανὲς, ἅγιον καὶ θεῖον [38] ὄρος, τῆς κατὰ Νίκαιαν Ἀποστολικῆς καὶ [39] ἐναρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων Συνόδου. ὁρῶν μάλιστα τὸν θεοφόρητον κραταιούντα μοι τῆς χειρὸς καὶ θεοπρεπέστατα· δεῦτε φησὶν ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. καὶ

tum instauratione. ἡ. διάστεως *i. quiete.*

CAPVT. 9.

CVM ad hunc modũ Maximin⁹, inter reliquos pietatis hostes lõge deterrimus, è medio sublatus esset: Ecclesiæ, gratia Dei omnipotentis, ab ipsis fundamentis instaurari cœperunt: & Christi verbũ, ad gloriam Dei rerum omnium moderatoris efflorescens, maiorem quàm antea recuperauit libertatem. Hæc in nono libro Ecclesiasticæ historiæ scripsit optimus ille Eusebius Pãphili: ex illius enim & aliorum laboribus, vt supra dixi, summa capita decerpens, præsentem hunc libellũ qua possum breuitate cõtexo, summo studio festinans sermonẽ deducere ad summum illum, illustrẽ, sanctum & diuinum mõtem Apostolicæ illius & laudabilis Synodi sacerdotum Dei, quæ Nicææ fuit: maxime cum Prophetam velut manu prehendentem & hortantem videam: Venite, inquit, ascendamus ad montem domini, & ad domum Dei Iacob & 36 ἡ. μόνος ἐπ. 37 38 39 cc cc cc cc

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

» annunciabit nobis viam
» ſuã, & ambulabimus in
» ea. Ex Sion enĩ exibit lex,
» & verbũ domini ex Hie-
» ruſalem. Vere enim Sion
» & Hieruſalem, & mons altiſſimus, & domus Dei Iacob, eſt diuinus ille Orthodoxorum Dei ſacerdotum cœtus, in Spiritu ſancto conſiderantium & docentium per ſcripturas propheticas, Euangelicas, & Apoſtolicas, verbum vitæ, hoc eſt, filium Dei: nempe quod vere increatus ſit ſecundum naturam ſuæ diuinitatis, non creatus, quemadmodum contra illum blaſphemauit Dei hoſtis & i[illegible] ille Arius: quod eiuſdem naturæ & ſubſtãtiæ ſit cum patre qui eum ante oĩa ſecula genuit: quod denique & Spiritus ſanctus eiuſdem pariter diuinitatis & eſſentiæ ſit cũ patre & filio manifeſtiſſimè oſtenderunt: & verè hic ille altus Dei mõs nobis ſupra fuit (quemadmodũ & antea declarauit ſermo ab ipſo domino per Apoſtolos nobis traditus, & nunc per ipſius ſacerdotes Nicææ congregatos expreſſis teſtimonijs

D

E

F

ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ιερουσαλήμ. ἀληθῶς γὰρ Σιὼν καὶ Ιερουσαλὴμ καὶ ὄρος κυρίου ὑψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, ὁ θεῖος ἐκεῖνος, τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὅμιλος· πνεύματι ἁγίῳ διασκεψαμένων καὶ διδαξάντων διά τε γραφῶν προφητικῶν καὶ Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, τοῦτ' ἔστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκλινος τῇ τῆς θεότητος φύσει, καὶ ἀκίνητον· καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος καθ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος. καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ πάντων αἰώνων ἀπάντων ἐστὶ πατήρ, καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, ἀφέστατα ἔδειξαν. καὶ ἀληθῶς ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ· ἀνωδεν ἡμῖν (καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου, διά τε Ἀποστόλων δοθείς, καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαέων χαριτωθείς) ὁ προσκυνητὸς ὄντως καὶ ἅγιος τῆς

clarè explicatus) venerãda illa

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἀμωμήτου πίστεως ὅρος, σαφὲς ἔτι καὶ
A ἀφέστερος ἡμῖν, συνεργίᾳ τῆς
τοῦ θεοῦ χάριτος σαφέστερον ἀποδεί-
ξεται ὁ λόγος, ἀλλ' ὅπως τὸν προκει-
μένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἱστορίας ὑφοδησιν ἐπανέλθωμεν,
ἐπαναλαβόντες τὰ περὶ τῆς τοῦ
βασιλέως θεοῦ, εἰς τὸν αὐτὸν
λαὸν ἐλεημοσύνης, καὶ τῆς τῶν πο-
λεμίων καταστροφῆς, διὰ τοῦ θε-
οφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως· ὃν
B δι' αὐτοῦ εἰρήνην ἐβραβεύσατο πᾶσι
κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλη-
σίας, ὁ μόνος μέγας κύριος, ὁ
ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος
καὶ δοξολογίας, ὧν οὐκ ἔστ ἀρι-
θμός· ὁ ἀγνοιῶν καιροὺς καὶ χρό-
νους· μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ
καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτω-
χόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ὑψῶν πέ-
νητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρό-
νων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πει-
νῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ
πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς,
καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συ-
νέτριψεν, ὁ θαυματουργός, ὁ
C μεγαλουργός, ὁ τῶν ὅλων δε-
σπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου
δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ
παντάγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεός,
ᾧ τὸ καινὸν ᾆσμα ἀναπέμψομεν

& ſancta fidei regula, de qua clarius, iuuante Deo, progrediente lõgius ſermone a nobis diſſeretur. ſed ad propoſitũ Eccleſiaſticæ hiſtorię argumẽtum reuertamur, repetẽtes ea quibus Deus populo ſuo ſubuenerit, & tyrãnos è medio ſuſtulerit per dilectũ ſeruum ſuum imperatorẽ Conſtantinum: quã per eũdem pacẽ conciliauerit omnibus in toto orbe Eccleſijs. Solus magnus dominus: qui facit mirabilia magna ſol°, & inſcrutabilia, quorum nõ eſt numerus: qui occaſiones & tempora commutat: qui deponit reges & cõſtituit: ſuſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles à terra. eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes, & brachia ſuperborum cõtriuit: qui eſt rerum admirabilium opifex, qui magnarum architectus, qui vniuerſarum dominus, qui totius mundi fabricator, qui omnipotens, totus bonus, vnus & ſolus Deus, cui nouũ Canticum cantemus

Pſ. 71. v. 18. & 135. v. 4. 1. Reg. 2. v. 8. Pſ. 111. v. 7. Luc. 1. v. 52.

40

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

» obsequentes ei qui facit
» mirabilia magna solus:
» quoniam in seculum mi-
» sericordia eius: ei qui
» percussit reges magnos,
» & occidit reges fortes:
» quoniam in seculum mi-
» sericordia eius: quia in
» humilitate nostra recor-
» datus est nostri dominus.
ob hæc omnia nunquã
desinamus celebrare vni-
uersorum Deum, & vni-
genitum eius filium Ie-
sum Christum, dominũ E
nostrum, illum cum pa-
tre omnium bonorum
nobis auctorem, diuinæ
cognitionis interpretẽ,
veræ erga ipsum pieta-
tis magistrum, impiorũ
euersorem, interfecto-
rem tyrannorum, vitæ
nostræ moderatorem, &
nostrum omnium cum
41 reiecti & repudiati esse-
mus saluatorem Iesum,
vno omnes ore, vnóque F
corde celebremus: quod
solus tanquam optimi
patris optimus filius, pa-
terna sua ipsius & spiri-
tus etiam sancti clemen-
42 tia, saluti nostræ, cum in
peccatorũ corruptione &
sordibus iaceremus, pro-
spicere cupiens, naturam
nostrã libenter induerit:
& tanquam optimus medicus, infirmitatẽ nostram sub-

D τῷ συνακούοντες τῷ ποιοῦντι
θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν
αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους, καὶ ἀπο-
κτείναντι βασιλεῖς κραταιούς.
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, ἐμνή-
σθη ἡμῶν ὁ κύριος. ἐφ' οἷς ἅπασιν
ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείπωμεν τὸν
τῶν ὅλων θεὸν καὶ τὸν τούτου μονογε-
νῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον
ἡμῶν· τὸν σωτῆρα πατρὶ πάντων
ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον· τὸν τῆς
θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν·
τὸν τῆς εἰς αὐτὸν θεοσεβείας δι-
δάσκαλον· τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλε-
τῆρα· τὸν τυραννοκτόνον· τὸν τοῦ
βίου διορθωτήν· τὸν τῶν ἀπεγνω-
σμένων σωτῆρα Ἰησοῦν, ὃν ἑνὶ
στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες
δοξάζωμεν. ὅτι δὴ μόνος οἷα
41 παραγάθου παῖς μονώτατος
ὑπάρχων παράγαθος πατὴρ ὢν
βουλῇ τῆς πατρικῆς, καὶ ἑαυτοῦ,
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος φιλαν-
θρωπίας τῶν καίτοι που κείμενον
ἐν φθορᾷ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν
προμηθούμενος, οὐ μάλα 42
πρόθυμος τὴν ἡμετέραν ὑπο-
δῦναι φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος
ἰατρὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνα-

λαὸν, καὶ πάντοσε φέρων, καὶ πότε μὲν ἀεὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῷ τῶν ἀνθρώπων καταπορίσασθαι γένει. ὃς δὴ βασιλεὺς βασιλέων. καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ ἀεὶ προμηθούμενος, τὸν αὑτῷ φίλον καὶ θεράποντα ἴδιον Κωνσταντῖνον, τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις φεραύξας, κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τόν τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου, καὶ τὸν κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου ἀνεγήγερκεν· οἷς δι' αὐτοῦ ἀνελὼν φανερὰν καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδέδωκεν.

leuans, & morbos auferens, tunc & semper salutem & vitam nostro generi restituerit. qui Rex regum populi sui curam agens, dilectũ seruum suum Constantinum pietatis erga se & fidei armis munitum, in impios tyrannos, Maxẽtium Romæ, & Maximinum in oriente concitauit: quibus per illum è medio sublatis, summã & tranquillã pacem populo suo reddidit.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ κακοηθείας.

DE PRAVIS LICINIJ moribus.

Cap. 10.

Οὐκ ἦν δὲ ἄρα (φησὶν ὁ Παμφίλου 43 Εὐσέβιος) τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ, τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὁρωμένων θέα· ὡς οὐδὲ οὕτω δὲ Λικινίῳ μεταπεπτωκέναι, ἐπέσχεν αὐτάρκη πρὸς σωφροσύνην λογισμόν, τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα. ὃς 44 δὴ φερομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερεύων πρώτως, ὑπιγαμβρείας τε καὶ συζυγείας ἀξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν

Verùm neque inuido probitatis hosti (inquit Eusebius Pamphili) omníque impietatis fautori Diabolo, harum rerum spectaculum tolerandum videbatur: neque itidem Licinio velut iam mutato, ea quæ tyrannis prioribus obtigerant satis exẽpli ad modestiam & animi moderationem excolendum dederunt. qui cum imperio prosperè frueretur, & secundus in honore post imperatorem Constantinum magnum obtineret, & coniunctione atque affinitate eius dignus habitus esset: relicta tamen præclarorum

43

44

hominum imitatione, perditos impiorũ tyrannorũ mores æmulat⁹ est: & quorũ miserũ vitæ exi-
45 tũ oculis conspexisset, eorũ perditam mentẽ sequi maluit, quã in præstãtio-
46 ris viri amicitia atq; proposito perseuerare. inuidia enim contra Cõstantinũ à quo plurima bene-
47 ficia accepit inflãmatus, pestiferũ & crudele bellũ illi infert: non naturæ leges reueritus, nõ iuris iurandi, non sanguinis, nõ fœderũ recordatus. Cõstantinus enim tanquam optimus princeps, quo in eum clara veræ beneuolentiæ indicia ostenderet, suam ipsius affinitatem illi non inuidit, illustres nuptias sororis illi non denegauit. *& post panca.* Sed impius iste Licinius cõtraria his admittere, omnes machinas quotidie contra præstantiorem excogitare, omnes insidiarum vias inuestigare cœpit, vt pro summis beneficijs male-
48 ficia rependeret. [quibus hæc insuper addit.] Verùm Deus Constantino (inquiens) amicus fuit, curator eius & custos, qui
χ. σκοπιῶ

A ἀπελιμπάνετο· τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐζήλου τὴν κακοδαιμονίαν. καὶ ὧν τὸ βίου τὴν καταφροφὴν ἐπεῖδεν αὐτῆς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἔπαθε[45] τῇ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει[46] ἐμμένειν ἠβούλετο διαφθονηθεὶς πολεμεῖσθαι τῷ παρελθόντι πόλεμον δυσαγῆ καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἀνῄρει, ὑ φύσεως[47] νόμων

B φειδόμενος, οὐχ ὁρκομοσιῶν, ὑ χ αἵματος, ὑ συμβατικῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πατὴρ ἀγαθὸς βασιλεὺς, εὐνοίας παρέχων ἀμφοῖς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε· γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μεθυσίαν οὐκ ἀπηρνήσατο. καὶ μεθ' ἕτερα. ἀμὰ πύπις τ' ἀναιδία Λικίνιος διεπράττετο, παντοίας ὁσημέραι κατ' ἐκείνου

C πτους μηχανὰς ἐπινοῶν ὁ μισόθεος, πάντας τε ὑπνοῶν ὑπουλίης τρόπους, ὡς αὖ κακοῖς τὰ βέλτιστα ἀμείψαιτο. οἷς ὑπολέγει· τῷ δὲ ἦν ἄρα ὁ θεὸς φίλος, κηδεμὼν καὶ φύλαξ τοῦ Κωνσταντίνου, λέγων, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ καὶ[48]* σκότει μηχανωμένας ὑπὸ τοῦ τυράννου ὑπουλὰς εἰς

φῶς

φῶς ἄγων διήλεγχε τοσοῦτον ἀρε- A
τῆς * τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὅπλον
τοὺς ἄμυναν μὴ ἐχθρῶν, οἰ-
κείας ἢ φυλακὴν σωτείας ἰσχύει.
ᾧ δὴ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέ-
στατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖ-
νος, 49 τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ,
πᾶς τὸ δυσωνύμου πολυπλόκους
ὑπουλὰς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τύ-
ραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν,
ὡς ἀδαμῶς ἐώσαν κατ' γνώμην
χωροῦσαν, (τοῦ θεοῦ πάντα δό-
λον τε καὶ ῥᾳδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ
50 βασιλεῖ καταφῶσαν πιοῦν- B
τος) ἀκέπι οἷός τε ὢν ὑπόκρυπτε-
σθαι, φανερὸν πόλεμον αἴρεῖ-
ται. 51 * ὁμόσε δὴ πᾶσι Κωνσταντίνῳ
πολεμεῖν διανοούμενος, ἤδη καὶ κατ'
τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων 52 ὡς φονεῦσι
Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν
αὐτὸν ὑπερασπίζεσθαι ὁρμήσας·
κἀπειθὴς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ θεοσε-
βέσιν ἤλαυνε. καὶ μεθ' ἕτερα. καὶ C
ὁπόθεν δὲ τὸ κατ' 53 αὐτῶν φό-
νου ξένος πᾶς ἦν, καὶ οἷος ἁδὲ πώ-
ποτε ἠκούσθη. πᾶς γοῦν ἀμφὶ τὴν
Ἀμάσειαν καὶ πᾶς λοιπὰς ἁπάσας
πόλεις ὅσοις κακοῖς πιέζεσθαι προ-
σέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότη-
τος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τὴν ἀκοὴν-

lucem produxit atq; patefecit: tãta igitur sunt & tã sancta pietatis arma vt non solum ad depulsionem hostium, sed ad salutis etiam nostræ propugnationem satis præsidij habeant: quibus sanctissimus imperator noster præclarè septus, multiplices & callidas execrabilis hostis insidias, diuino auxilio effugit. Licinius deinde vbi clãdestinos conatus suos, neutiquam ex animi sententia succedere vidit (Deus enim omnem dolum ac fallaciam pio imperatori aperuerat) necposset amplius facinus suũ celare, bellum palam mouet: ac dum cùm Constantino bellum suscipere constituit, iam etiã contra vniuersorũ Deum Constantini custodem, quémque norat Constantinum colere, aciem instruere instituit. & ab eo tempore pios homines imperio suo subditos miserè vexauit, *& post alia quædam:* modus autẽ & ratio cędis qua eosperdere cõstituit, peregrina fuit, & antea nũquam vlla seculorum memoria audita: cæterũ eas, quę prope Amasiã sunt, & reliquas Ponti ciuitates, quantis malis affligi iussit, omnem etiam exuperantiam crudelitatis superat. illic ex Eccle-

49 50 51 52 53

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

sijs Dei alias deiecit & solo adæquauit, alias occludi iussit, ne quisquam eorum qui eas frequentare consueuerant eò cõmearet, neve debitos cultus & vota Deo redderet: non enim pro se illa fieri existimabat (quomodo enim aliter cogitare potuit qui Deũ odit: praua conscięntia illud secum ipse reputãs) sed nos pro Imperatore pio Cõstãtino omnia exequi, & Deum placare persuasũ habuit: Hac itaque opinione cõcitatus, omnem furoris sui impetũ in nos intorquere statuit. *Et paulo post.* Multi Episcoporum sine caussa abripiebantur ad supplicium, & puniebantur tanquã sicarij qui nihil mali commiserunt: nouum mortis genus subierunt: corpora eorum primum gladio in multas particulas dissecabãtur, deinde post crudele illud & horrendum spectaculum in altos maris gurgites quo à piscib⁹ deuorarentur abijciebãtur. his accesserant piorũ omnium fugę, virorũ pariter & mulierũ atq; etiã infantium: & ex Dei seruis alij in agros, nonnulli in solitudine, quidam in syluas

D σιῶν τῦ θεοῦ, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὖθις καπερρίπτουτο, τὰς δὲ ἀποκλείεσθαι ἐκέλευσιν, ὡς αὖ μὴ συνάγοιτο ἐις τὴν εἰωθότων, μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας λατρείας καὶ εὐχὰς 54 ἀποδίδωσι. συμπλεῖσθαι γὰρ οὐκ ἠγεῖτο ἐκεῖνος αὐτὸ ταύτας (πῶς γὰρ οἷόντε ἦν τὸν ἐννοεῖν τὸν μισόθεον, φαύλῳ συνειδότι τὸν λογιζόμενος) ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως προσῆγεν ἡμᾶς, καὶ τὸν θεὸν ἱλεοῦσθαι ἐπέπειστο. ὅθεν ἐκ τούτου παροξυνθεὶς τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐξεκήνησεν. καὶ μετ' ὀλίγα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐκ σκολάζοντος ἀπροφασίστως, ὁμοίως τοῖς μαφόνοις οἱ μηδὲν ἠδικηκότες, καινοτέραν ὑπομένοντες τελευτήν· ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι. καὶ μετὰ τὴν ἀπονὴν ταύτην ἐκ φεικτοτάτην θέαν, τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς, τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο. φυγαὶ δὲ αὖθις ὑπὲ πάντων τῶν θεοσεβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συὸ κομιδῇ νηπίοις ἐλίνοντο. καὶ πάλιν ἀγροὶ, καὶ πάλιν ἐρημίαι, νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας

τας ὑποδέχονδ, κ᾽ πάντων
ἀναιρήσασδος τῦ δυσσεβοῖς τὸν
πόλεμον. [καὶ μ᾽ βραχέα·]
54 εἰ μὴ πάχισα τὸ μέλλον ἔσεδξ
φθάδας ὁ τῷ οἰκείων ψυχῶν
* ὑπέρμαχος θεὸς, ὡς ἐν βαθεῖ
σκότῳ καὶ νυκδὶ ζοφωδεσάτῃ
φωτὶ ἐκ μέσαν ἀθρόως, κ᾽ σω-
τῆ ἐκ τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν
αὖτε θεράποντα Κωνσαντῖνον
ὑψηλῷ βραχίονι, ⁵⁵ χειραγοδάτῃ
δὲ χρεὶ χρησαγωγήσας· τούτῳ μὲν
οὖν δῶρον ἐξ οὐρανῶν καρπὸν Β
ἀσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κ᾽ τῶν
ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ
ἀγαπήσιον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπα-
σι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κων-
σαντίνου ποσὶ φρενῶν κατέβαλεν,
ὁ Κωνσαντίνου & πάντων ἡμῶν
θεός. ὡς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ
κατ᾽ αὐτὸν ἤλασεν, ὡς ἔτ᾽ ἀνε-
κτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς
Κωνσαντῖνος ὁ τῷ θεῷ φίλος, τὸν
ἔμφυτον τρόφεως καὶ βιοτῆς C
σωφρονῶν* λογισμὸν, & τὸν στε-
ρὸν τῦ δικαίου τρόπον φιλανθρω-
πίᾳ κεραννύμενος, ἐπανῶναι κρί-
νει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ παλαι-
πωρουμένοις, κ᾽ πόλε πλεῖσον ἀν-
θρώπων γένος, βραχεῖς λυ-
μεῶνας ἐκποδὼν ποιησάμενος,

A

sese abdiderunt, cũ æque omnibus nefari⁹ ille bellum indixisset. *& paucis interiectis.* Nisi Deus seruorum suorũ propugnator celerrimè quod futurum erat præuertisset, & Constantinum famulum suum tanquã lucis quoddam splẽdidum iubar in obscuris tenebris & caliginosa nocterepẽte ostẽdisset, & velut liberatorẽ excitasset omnibus, & excelso brachio ac generosa manu duxisset: cui quidẽ trophæa victorię contra impios, quasi fructum ipsius pietati debitũ cœlitus largitus est. Sacrilegium autẽ illum vna cũ consiliarijs omnibus & amicis sub Constantini pedibus prostrauit, Constantini & nostrarum omnium Deus. Nam vbi eius insania ad extremã progressa est amentiam, Imperator Deo charus non amplius ferendum putauit, sed insita sibi & modesta animi ratione piáque rem reputans, atque seueram iuris regulã cum humanitate & clementia tẽperans, eos qui tyrānidis iugo opprimebantur iuuandos censet, atque paucis nefarijs è medio sublatis, multos mortales

54 54. ὑπέρ-μαχος θεός. 55 55. Τῦ-παιον.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

56 incolumes ſeruare properat. Nam cũ antea Imperator humaniſſimꝰ ſola clementia vſus fuiſſet, & miſeratus eſſet nulla cõmiſeratione dignum, impio quidem illi à prauitate neutiquam deccedenti, ſed potius rabiem ſuam contra gentes ſibi ſubiectas augenti, nihil clemẽtia illa profuit: afflictis verò & ab immani illa bellua diuexatis, nulla planè fuit ſalutis ſpes relicta. Quapropter bonorum ille ſubminiſtrator Conſtantinus, nequitiæ odium cum humanitate permiſcens, ſimul cum Criſpo filio, principe humaniſſimo, ab Occidentis vrbe maxima Roma, in Orientem contra tyrannum proficiſcitur, ſalutarem dextrã omnibus pereũtibus porrigens. pater ſimul ac filius, Deo patre rerũ vniuerſarũ rectore, & Chriſto filio omniũ ſeruatore, duce & auxiliatore vtentes, vndique acie cõtra impios circũiecta & diſpoſita perfacilẽ reportant victoriã: cùm omnia in eo conflictu ex animi ſententia ipſis præparata eſſent ab omnium imperatore Deo, vt teſtatur veritatis

56 αἰασώστως ἔχοντας ὁρμᾶται. 56 μόνῃ γὰρ φιλανθρωπίᾳ χρωμένου τῷ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν πρὸς τύπου χρόνον, καὶ τὸν ἀσυμπαθείας ἄξιον ἡγεῦντος, πρὸς μὴ δυσσεβεῖ αὐτῷ 57 ἐλίνετο πλέον ἀδὲν, τῆς κακίας ὃν ἀπαλαττομένῳ, αὔξουσι δὲ μᾶλλον καὶ τὸ ὑποχείριον ἐθνῶν λύσται· τοῖς δὲ κακουμένοις, ἀδεμία ἦν σωτηρίας ἐλπὶς, ὑπὸ δεινοῦ θηρίου κατατρυχομένοις. διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον, ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς, πρόσεστιν ἅμα παιδὶ Κείσαρι, βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ. 58 ἀπὸ τῆς ἑσπερίων τῆς μεγίστης Ῥώμης, ἐπὶ τὴν ἑῴαν καὶ τὸ τυραννοῦν, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασι τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτείνας παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ χριστῷ σωτῆρι, πόθῳ δὲ συμμάχῳ χρώμενος, πατὴρ Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἅμα υἱῷ βασιλεῖ Κείσαρι, ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν καὶ θεομίσητον 59 θεομάχων παράταξιν, ῥᾳδίαν τὴν νίκην ἀποφέρεται τῶν καὶ τὴν 60 συμβολὴν πάντων ἐξωπλισμένων αὐτοῖς καὶ καὶ καὶ γνώμην ὑπὸ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ· καθὰ φησὶν ὁ

φιλαληθέσατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. Ῥουφῖνος δὲ φησὶν, εἰ καὶ μνεμόνευσεν τῶν γεγενημένων ὑπὸ Λικινίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεχθέντα ἅπαξ τῷ παρόντι συγγράμματι ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ· φησὶ δ' οὗτος, Λικίνιος μὲν γὰρ ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ δηλονότι τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς ἑλληνικὰς ἔχων δόξας, ἐμίσει χριστιανοὺς, καὶ διωγμὸν μὲν φανερῶς κατ' αὐτῶν, φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινῆσαι ὑπετέλλετο· λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκυλεύετο, πρόϊων δὲ φανερῶς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει, ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις. ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδεῖχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις. ἐκ δὴ τούτου εἰς ἀπέχθειαν ἦλθε πρὸς αὐτὸν μείζονα τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν· ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταῦτα μὲν οὕτως. οἱ δὲ λοιποὶ ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας σωήγοροι, διελόντες φασὶν ἄμφω τὴν στρατιὰν, τὸν τε Κωνσταντῖνος βασιλεὺς, καὶ ὁ υἱὸς Κρίσπος βασιλεὺς κατὰ τῶν ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμησε. ὁ μὲν δὴ υἱὸς Κρίσπος ὅτι κατὰ τὴν Ἀσίαν

A studioſiſſimus Euſebius ille Pãphili tantopere celebrati. Rufinus vero licet nullã fere partẽ rerũ à Licinio geſtarũ cõmemorauerit, tamen ſingulas illius voculas velut in vnũ corpus colligẽs huic commentario inſeram. ſic inquit ille: Licinius qui vna cũ Conſtantino Imperatore regnabat, Græcis opinionibus imbutus, odiſſe cœpit Chriſtianos, ſed Conſtantinũ imperatorem veritus, cũ B apertè eos vexare non auderet; multas occultas inſidias tendebat, deinde progrediente tempore palam omnes in orientis partibus perſequebatur, ſic vt plures Chriſti martyres in diuerſis locis oſtenderentur: ex eo tempore maximum ſui odiũ Conſtantino excitauit, factíque ſunt hoſtes ſibi inuicem infenſi. *hæc quidem ille.* qui verò Euſebij veritati adhærere malunt, aiunt imperatores C ambos patrem Conſtantinum & Criſpum filium diuiſo exercitu contra impium tyrannum profectos, Criſpum quidem filium cum copijs ſuis in Aſiam iter inten-

60

fo. αὐτῷ

disse, patrem verò cum satellitibus suis per Europam viam confeciſſe. Impurus ille tyrannus impietate pariter & cæde pollutus, ex oriẽte exercitum numeroſum ducens contra eos, & magna ſpirans, Nicomediã venit: & cùm probe ſciret pium principem Cõſtantinum, Dei ſacerdotes magna obſeruantia colore, & ſummo in honore habere, Euſebium Nicomediæ Epiſcopum, qui iam antea illius partibus adhæſerat, contra religioſum imperatorẽ mercede conducit, exiſtimans per illum & illius ſocios, Conſtantinũ inexpugnabilibus Dei armis munitum è medio tollere. Societatem ergo cum Licinio init admirãdus ille Euſebius multis promiſſionibus ab impio illo inductus: atque hæc ita ſe habere ex ipſius Chriſtiani imperatoris Epiſtola, quam ad Nicomedienſes miſit, cõpertum eſſe poteſt. Sic enim in fine illius Epiſtolæ ait. Quis innocentem multitudinẽ iſta docuit? Euſebius videlicet tyrãnicæ crudelitatis ſo-

μέρη σὺν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιούμενος· ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντῖνος τὴν Εὐρώπης τοῖς ἀμφ' αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διήνυεν· ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μιαιφονίας ἔμπλεως ἐξ ἀναβολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ' αὐτῶν ἐβάδιζε θυμοῦ, καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο. φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγνωκὼς καὶ εἰδὼς τὸν θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσαν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς, καὶ ὅτι δὴ καὶ πάσης ἄγει πρῶτος, μισθοῦται τὸν τῆς Νικομηδέων Ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι προσφυγὰ αὐτῷ ὄντα, καὶ τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου· οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸν τοῖς τοῦ θεοῦ προσεχόμενον ἀκαταμαχήτοις ὅπλοις Κωνσταντῖνον. σωπήσεται δ' οὖν αὐτῷ ὁ θαυμασὸς Εὐσέβιος ἐπαγγελίας λιπαρηθείς, οἳ καὶ τοῦ σωσασεβοῦς αὐτοῦ Λικινίου. ὅπ τοῦτο ὅπως ἔχει ἐξ αὐτῆς ἧς φιλοχρίστου βασιλέως ὑπιστολῆς ἔστι μεταφορηθέν, ἧς τοῖς Νικομηδεῦσιν ἐπέστειλεν, ὧδέ πως λέγων, πρὸς τῷ τέλει τῆς ὑπιστολῆς· τίς ἐστιν ὁ τοῦτο διδάξας ὅπως ἄκακον πλῆθος, δυσέβειος δὴ λαὸν ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος

συμμύσης. ὅπ γὰ παιθαχοῦ τῶ τυ-
εάννου γεγένηται φεοφύλαξ,
πολλαχόθεν δῆλον σωοεῖν. τῶθ μὲν
αἱ τῶν ὁπισκόπων σφαγαὶ δηλο-
μαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς
ὁπισκόπων. τῶθ δὲ ἡ χαλεπω-
τάτη τῶν χριστιανῶν ἀνδίωξις
δηλαρρήδην βοᾷ [64] ἀδέν γὰ τῶν εἰς
ἐμὲ γεγενημένων παρ' ἀυτῶ νῦν
ἐρῶ, δι' ὧν ὅτι μάλιστα αἱ τ' ἀναν-
δίων μερῶν καθ' ἡμῶν ἐφεδ-
γματεύονθο [65] σωδρομαὶ, ὅσος γ' ἂν
ὀφθαλμοῖς κατασκόποις ἔπεμπε
κατ' ἐμοῦ, καὶ μόνον ὐκ ἀνόπλοις
πῶ τυράννῳ σωεισέφερεν ὑπουρ-
γίας*. [66] μηδ' ἐμὲ τίς οἰέσθω εἰ-
ναι φεὸς τὴν τύτων ἀπόδειξιν
ἀφδυσώπητον. ἔλεγχος γὰ ἐστὶν
ἀκριβὴς, ὅτι τοῖς φρεσβυτέροις
καὶ τοῖς διακόνοις τοῖς Εὐσεβίῳ
[67] φδιατριβομένοις φανερῶς
ὑπ' ἐμοῦ σωελήφθαν,* σωέ-
στηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν
[68] νῦν δὲ ἀναγκαίως ἔγεκεν,
ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων φερενή-
νεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδια, ἐκεῖ-
νο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ
φερὸς τὴν τῶ ἐγκλήματος καλεῖ-
σθαι κοινωνίαν. διὰ γὰ τῆς Εὐ-
σεβίου διαγωγῆς τε καὶ διαφορ-
φῆς, σωείδησιν κεχωρισμένην

A cius. Nam quod excuba-
ret & omnino vigilaret
pro tyranno, ex multisil-
lius rebus gestis facile
potest intelligi: Si quidē
istud Episcoporum, eo-
rúmque vere Episcoporū
cædes testātur: istud cru-
delissima Christianorum
persecutio palam clamat. 64
neque certè de iis quæ
contra me fecit hoc loco
verba faciā, per quæ ad-
uersariorum contra me
B concursus, quantum fieri 65
poterat maxime procu-
rabantur, qui oculis tan-
quam speculatoribus me
obseruauit: quin etiā mi- 66
nisterio prope militari, χρ. αὐτῶ
quo tyrāno opem ferret, χάριν.
perfunctus est, ac nemo
existimet me imparatum
minúsque instructū esse,
etiam ad istas res, si opus
fuerit, certissimis argu- 67
C mentis confirmādas. ve- χρ. παρέ-
rissime enim ostendi po- στηκεν.
test, tum presbyteros, tū
diaconos a me manifesto
deprehensos qui Eusebiū
assidue stipabāt. Sed hęc
non eò dicuntur à me,
quòd ipse ea grauiter &
iniquo animo feram, sed
quò eos suæ ipsorum pu-
deat insaniæ. illud solum
metuo, illud animo ver-
so, quod vos video in huius criminis societatem vocari:
nā institutione Eusebij & cōuersatione, conscientia vestra

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

à veritate deflexit. Verũ huius rei expedita eſt & facilis curatio: Si modò Epiſcopũ fidelem & integrum nacti, oculos ad Deum denuo cõuerteritis: quod quidem in præſentia eſt in veſtra ſitum poteſtate, quódque etiã dudũ veſtri arbitrij fuiſſet, niſi Euſebius ipſe, de quo dixi, prauo eorũ qui eum iuuerunt conſilio huc pręceps ruiſſet, & rectum eligendi ordinem impudenter cõturbaſſet. Sed quoniã mihi de hoc ipſo Euſebio pauca apud vos dicenda ſunt, quæſo libenter attendite. Non vos præterit Concilium Nicææ celebratum, cui ipſe, ſicut conſciẽtiæ meę munus poſtulabat, interfui: non alio ſanè animo, quàm vt tum cõcordiam inter omnes conſtituerẽ, tum omnium maxime vt reprimerem penitus & ſummouerem eam rerũ perturbationem, quæ ex Arij Alexandrini amentia orta, illico ex abſurdo & pernicioſo conatu Euſebij vires collegit. Nam quanta concurſione, amantiſſimi honoratiſſimíque fratres, putatis iſtum Euſebium, vt pote

68

69

τῆς ἀληθείας εἰλήφατε. ἀλλ' ἔστιν ἡ βεβαία θεραπεία, εἰ γε ὀπίσω ἐπιστρέψαντες καὶ ἀκέραιον τὸν νοῦν λαβόντες, πρὸς θεὸν ἀπίδητε· ὅπερ ὑπὸ τῷ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστὶν, ὃ καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως ὑπῆρχον, 68 εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος ἀλλὰ τῶν τότε συλλαβομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνέπεσε ἤπιστα. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου, πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα προσῆκε φέρεσθαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνησθε γὰρ ἡ ὑμετέρα αὐτεξικασία, ὅτε τῆς Νικαέων πόλεως μητροπόλεως συνόδου ὄντος. ἣν καὶ αὐτὸς ἐγὼ προσόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρείᾳ παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι, καὶ πρὸ πάντων δὲ ἔλεγξαι καὶ ἀποστῆσαι τὸ παράπτωμα τοῦτο, ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν ἐνέπεσε διὰ τὴν Ἀρείου καὶ Ἀλεξανδρέως ἀπονοίας, ἰσχυροποιεῖτο δὲ προσχεῖμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀποστασίας τε καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς. διὰ τοῦτο οὖν Εὐσέβιος, προφιλεσταῖς καὶ πιστοτάτοις, μεθ' ὅσης τολμῆς ξένης συνδρομῆς, ἅτε δὴ ἐκ τῆς συνειδήσεως

σωφρομῆς, ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς A συνειδήσεως αὐτῆς ἡττώμενος· μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνης τῇ παντα-χόθεν ζημιουμένῃ ψευδολογίᾳ αὐ-τὸ* συνίσαθε, ὑπὸ πέμπων μὲ μοὶ δεησόμενος τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀξιοῦν-τας, ἐξαπούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν τινά, ὅπως μὴ ὅτι τοσούτῳ ζημιωθείς πλημμελήματι, τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ 70 ἀπόδοι πίμης. μάρτυς ἔστι μοὶ τούτων αὐ-τὸς ὁ θεὸς, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φι-λαγάθως ὁπτιμένοι· ὅλη γε ἐμὲ αὐ- B τὸς ἐκεῖνος Εὐσεβίου ἀφείλετο ψυ-χὴ ἀφρεπῶς ὑφήρπασεν, 71 ἀλλ' ἡ θεία με φρόνοια ὅτι τἀληθεστά-την αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν, ὁ καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε καὶ ὁπηνικάθε. πάντα μὲν γὰρ ἐφεξῆς παρ' αὐτοῦ τότε Εὐσεβίου 72 τοῦ ἀνοσίου λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει. πᾶν οὖν κακὸν ὅτι τοῦ αὐτοῦ διανοίας ἐπο-κυπτόμενος. ἀλλὰ φρόνιμα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος πα- C ρῶ, τί μάλιστα μὲ 73 Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ φρενὸς ἔχει κοινωνὸν διεφθάρ-θαι, ἀκούσατε φράζω καλῶς. Ἀλε-ξανδρέας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐπέ-στειλα 74 ἐκκαυθῆναι ἐπιταλῶν. ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διχονοίας ἠγείρετο πυρσός.

ipsa cõscientia conuicta, quanta cum ignominia, mẽdacijs vndique deprehẽsis aggressum esse, primum certos quosdã homines subornare qui pro eo deprecarentur, deinde à me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus, de honoris sui gradu deiiceretur. Huius rei testis est mihi Deus, qui tũ mihi, tum vobis benignus perpetuo adsit, quod & meum peruertit iudiciũ, & turpiter à veritate abduxit. Sed diuina prouidentia ad rectam me reduxit viam. Quod & vos nouistis & cognoscetis amplius. Nam tũ omnia gesta sunt ex eius impij, inquam, Eusebij sententia, qui perniciem omnẽ adhuc intra cogitationẽ suam abditã & occultam tenuit. Ac primum, vt cętera illius nequitiæ facinora præteream, audite quęso quid cũ Theognio quem impij instituti sui sociũ habebat perpetrauerit. Ipse fortè quosdã Alexandrinos, qui à fide nostra defecerant, huc mitti iusseram, quandoquidẽ eorum opera dissidij flamma incensa erat,

70 71 72 73

* γρ. συνίσα).

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Sed isti honesti bonique scilicet Episcopi, quos vera concilij dijudicatio ad pœnitentiam agẽdam reseruauerat, non solùm eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verumetiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrẽ ingratos istos aliquo pacto puniendos censui, & iussi, vt à suis abrepti sedibus, quàm longissime relegarentur. Iam vestrũ est, ea fide in Deum aciẽ mentis vestræ intendere, in qua nos semper mansisse constat: & nũc etiam manere decet, omnémque ætatem ita degere vt Episcopos integritate vitæ, doctrinę puritate, tum benignitate etiam in omnes, eximios habentes, iure lætemur. Si quis autem temere pestes illas vel memoria, vel laudibus celebrare audeat: cõfestim serui Dei opera (meipsum dico) pœnas suæ audaciæ dabit. Deus vos, fratres chariſſimi, incolumes seruet. Hęc aliáque his similia pij imperatoris Cõstãtini Epistola manifestissimè ostẽdit de impio illo Eusebio Nicomedię Episcopo, qui nõ solũ sceleſti Licinij cõseruator,

ἀλλ' ἔστι οἱ καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ὅπι-
σκοποι, οὓς ἅπαξ ἡ τῆς συνόδου
ἀγάπη πρὸς μετάνοιαν ἐτέτρη-
κεν, οὐ μόνον 74 ἐδέξαντο ἐκεί-
νους, καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἀσφαλίσαν-
το, ἀλλὰ καὶ κοινώνησαν αὐτοῖς
τῆς τῶν ἔργων κακοηθείας. διὰ
τοῦτο πρέπει πᾶς ἀχαρίστους τούτους
ἔκρινα προσῆξαι. ἁρπαγίντας γὰρ
αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτω.
ἔξω ἐλθεῖν. νῦν ὑμετέραν ἔστι
πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνην τὴν πίστιν βλέ-
πειν, ἣν πάντοτε καὶ μεμνῆσθαι ὑμᾶς
καὶ εἶναι πρέπει, καὶ 45 διὰ παντὸς
ἔχεσθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόπους
ἁγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φι-
λανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν. εἰ-
πὲ δὲ πρὸς μνήμην τῶν λυμεώ-
νων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀ-
πρεπείας ἐξαφθῆναι πολμή-
σῃ, πᾶσα χρῆμα τῆς ἰδίας πό-
λεως, διὰ τῆς τῶν θεράπόντος τοῦ
θεοῦ, τοῦτ' ἔστι ἐμοῦ, ἐνεργείας
διασαλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφ-
φυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. ταῦ-
τα καὶ τὰ παῦτα, ἃ τῶν θεοφι-
λεστάτων βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπο-
σολή, ἀφέσεα ἔδοξε, πρὸς τῶν
ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικομη-
δείας, ὃς πρόσφυλαξ ἐμόνον γέ-
γονε τῶν θεομισῶς Λικινίου, ἀλλὰ καὶ

συμμώσης & ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσεβείας. βαδίζω δὲ ἐν τῷ ἑξῆς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορείας ὑπόθεσιν.

sed tyrannidis atque impietatis eius minister erat & adiutor. Redeo deinceps ad ecclesiasticæ historiæ argumentum.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ἈΣΕΒΟΥΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

DE VICTORIA quàm ab impio Licinio religiosus Imperator Constantinus reportauit.

CAP. II.

ΛΙκινίου τοίνυν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ, ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος, ὅτι τὸ Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ὑπῆρχε τότε παρόντος· τῶν δὲ ἑκατέρων στρατωτικῶν φαλάγγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ, αὐτῶν ἐχουσῶν. ἰδὼν ὁ ἀγχίνους, καὶ τὸ οἰκείων δὲ στρατιωτῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος ὅτι τὴν τῶν κρειττόνων 76 ἀποστασίαν προσποιοῦντο, τὰ μὲν πρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν 77 Χρυσοπόλει τῇ Βιθυνῶν, ὅπερ ἐστὶ τοῦτο τὸ Χαλκηδόνος ὄντι, μὴ δυνηθεὶς δέ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρηνῆ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσὶν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν. ζῶντα δ' οὖν συλλαβὼν ὁ θεοσεβέστατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται, καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσ-

LIcinius igitur ex Nicomedienſium regione, vna cum exercitu Byzantium progreditur contra imperatorem Cõstantinum, qui tum illic subsistebat. sed cùm ambas militares acies Christigerum imperatorẽ corona cingere videret, flagitiosus ille, & se à suis ad prestantiorum clypeũ transfugientibus desertũ cõspicaretur, primum in oppidũ Bithyniæ Chrysopolim (nauale hoc est Chalcedonis) sese abdere cogitabat: cũ verò id nõ posset, & videret se sub Cõstantini pedibus quasi pronũ iacentem, seipsum dedidit. cũ igitur æquissimus iuxta ac religiosissim⁹ imperator viuũ cœpisset, humaniter admodũ illũ tractauit, nec occidit, sed quietũ & otiosum Thes-

ſalonicam habitare iuſſit. Ille aliquandiu ſeſe continere videbatur, ſed non ita multo poſt barbaris quibusdam cõuocatis, vna cũ ipſis, inſtaurare bellum & cladẽ acceptam rependere meditabatur. hoc cùm reſciuiſſet fideliſſimus Imperator, tolli illum Deo inuiſum è medio iuſſit. atque ita Chriſti & ſerui eius opera ſublatus ille tyrannus eſt.

Abſolutus eſt liber primus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ.

D σαλονίκην καθίστησιν ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον ἡσυχίζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάροις τισὶ καλοῦμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅλῳ σκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἧτταν ἐσπούδαζε. τοῦτο γοῦν βασιλεὺς ὁ πιστότατος ἀναιρεθῆναι τὸν θεομισῆ ἐκέλευσε, καὶ ἀνῃρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράπων τύραννος.

E Ἐπληρώθη λόγος πρῶτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ECCLESIASTICÆ historiæ lib. II.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

De geſtis poſt ſublatum impium Licinium & Imperio regis Cõſtantini, & de Pace Eccleſiarum Dei.

CAP. I.

F

COnſtãtin⁹ itaque rerũ potitus, per prudẽtiam ſibi a Deo datã, & ſumm⁹ imperator declaratus, res Chriſtianorũ in dies magis ac magis augere omni ſtudio cõtẽdebat. Id q; varijs modis præſtabat

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ τοίνυν πάντων κύριος κρατήσας, διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σωφροσύνης, αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθείς, τὰ χριστιανῶν αὔξειν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις ἔμπυος

ἔχων πίστιν, καὶ ἔμφυτον τὴν εἰς A
τὸν τῶν ὅλων θεὸν πίστεως εὐσέβειαν. καὶ ἦν πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ. * ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγῃ καὶ ὁ ἀροτὴρ * ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς [1] γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφίλου Παμφίλου. [2] ὁ μὲν γὰρ Λικίνιος φησὶ τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ὅτι τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως ὤφλισε κρημνόν. ὁ δὴ τοῦτος μὲν ταύτῃ ὤφλισμένος ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ πάσῃ τῆς θεοσεβείας ἀκριβέστερον μέλησος Νικητὴς αὔγουστος Κωνσταντῖνος σὺν παιδὶ Χείσωι βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ κτ' πάντων τῷ πατρὶ ὅμοι οἷός τε τὴν οἰκείαν ἐώσας ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἡνωμένην τὴν Ῥωμαίων, κτ' τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχὴν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος B
ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἑκάτερα τῆς οἰκουμένης, ἄρκτον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν, εἰς ἔχατα δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἄγοντες εἰρήνην. ἀφιξεῖτο δ' ἂν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν πρὶν αὐτοῖς πιέζοντων· λαμπρὰς δὲ ἐπέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἑορτὰς

ignea habens fidē, & innata in Deū vniuersorū fidissimā pietatē: & tota sub cęlo Ecclesia alta pace fruebatur. Audiamus sane quid hic dicat pulcherrimus Ecclesiastici fundi arator, ille veri studiosissimus Eusebius celeberrimi Pamphili: Licinius, inquit, persimilē cū impijs tyrānis viā secut⁹, ad persimile etiā cum ijsdē calamitatis prȩcipitiū nō sine causa ruit. atqui iste hoc modo tādē perculsus & profligatus occubuit: Constātinus autē maximus, victor, august⁹ omni genere pietatis ornatus, vna cū filio Crispo imperatore Deo charissimo, & patris rebus in omnibus simillimo, oriētē in suā redegit potestatē: atque Romanorū imperiū, sicut iā olim erat, in vnū redegit, & regnum vniuersum à sole oriente vndiq; ad extremas occidentis oras, & ad alteras vtrasq; mūdi plagas, boreā pariter & meridiem cum trāquilla pace obtinuit: proinde metus malorum quibus antea premebatur, tum ex hominum vita prorsus sublatus fuit. Tunc frequentes conuentus acti, tum festi

γρ. ἐκ δὲ καθυτόμου Εὐσεβίου τοῦ Παμφ. *Ex Euseb. Pamph. l. x. hist. Eccl.*

γρ. ἄλλως.

1

2

C

3

dies celebrati, tunc oĩa lætitia redũdarunt. Tunc qui ante demiſſa & contracta fronte erãt, hilari vultu & lęto oculorũ obtutu ſe mutuo aſpexerũt. Tunc choreis, tũ hymnis tã per ſingulas ciuitates quàm per agros, primũ omniũ regẽ Deũ & germanum filiũ eius Ieſum Chriſtũ (hoc enim edocti erãt) prędicauerũt: Deinde piũ imperatorẽ ac liberos Deo inprimis charos laudibus extulerunt. Tunc veterũ nulla recordatio malorum, tunc oĩs impietatis obliuio, tunc ſuauis præſentiũ bonorũ vſus & oblectatio, tunc iucũda futurorũ expectatio: tũc deniq; nõ decreta ſolũ imperatoris, victoris illuſtriſſimi, plena humanitatis, & clementiæ, verum etiã leges, eximia magnificẽtiæ illius & veræ pietatis indicia cõplectẽtes, in locis quibuſque diuulgatæ. Sic ergo peſtifera totius tyrannidis labe purgata, deletáque, Cõſtãtinus ſolũ & liberi imperij ad ipſos iurepertinẽtis gubernacula, auctoritate & præſidio firma, inuidię ac met⁹ expertia deinceps poſſederũt. Hactenus veterũ Eccleſiaſticorũ ſcriptorũ fide digniſſimus Euſebius Pãphili: qui ſumma contentione enitens, tum exquirens ſingula,

4

χ. θεοσεβέσι

5

6

Δημέρας· ἦν δὲ φωτὸς ἔμπλεα πάντα· καὶ μειδιῶσι προσώποις, ὅμμασί τε φαιδροῖς, οἷ πρὶν κατηφεῖς ἀμηχάνοις ἔβλεπον 4 παρὸν ἢ αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγροὺς, τὸν βασιλέα θεὸν, καὶ τὸν πάππου γνήσιον παῖδα Χριστὸν προπέμπουσα πάντων· ὅτι δὴ τοῦτο ἐδιδάχθησαν ἐκ θείου· καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ *θεοφιλέσιν εὐφήμουν. κακῶν δὲ ἀμνησία παλαιῶν ἦν, καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας· 5 τῷ δ' ἀγαθῶν ἀπόλαυσις, καὶ προσὸν μελλόντων προσδοκία. 6 ἥπλωντο δ' ἂν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ Νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις, νόμοι τε, μεγαλοδωρεαὶ καὶ ἡμερότητος εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες. ὅπως δῆτα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐνυλίττετο τὰ τῆς προπατούσης βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα, Κωνσταντίνῳ τε τοῖς τούτου παισὶ πᾶσιν ἅμα τὰ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου· πλείοσιν ὅσοις ἀγῶνας θέμενος, καὶ διερευνησάμενος,

ὀκ τῆ ἁπλῶς ἐχόντων, τὴν ἀνα-
λογὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τό-
μοις ὅλοις, τὰ τῆς ἐκκλησιασ-
τικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς κα-
τέλειπεν· ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς
τοῦ κυρίου παρουσίας, πληρώσας
δὲ εἰς τοὺς δε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπό-
νως. πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοσαύτην
ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ δια-
σώσασθαι τῆς τοιᾶσδε συλλογῆς
τὴν ἁρμονίαν· ἀλλ', ὡς ἄρτιος
ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν
σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πό-
νου. 7 ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄν-
δρα ὀκ τῆ τοῦ αὐτοῦ ὑπερφη-
μισμένων, ὡς τῆς Ἀρείου βλα-
σφημίας πρὸ πέφρονήκει. ἀλλὰ
πεπείσθω ὡς εἰ καὶ πν' αὐ ἐξήλη-
σεν ἢ ἔγραψε, μικρόν π τῆ Ἀρείου
ὑπονοούμενα, ἀλλ' ὀκ τῆ αἰσε-
βῆ ἐκείνου ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπε-
ιέργου ἀπλότητος· καθὼς καὶ
αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ *, ᾧ
διεπέμψατο τοῖς τῆ ὀρθο-
δόξων ὑποσκόπων κοινὸν μήκυ-
νσμα τῶν τὰ ἐπληροφόρησε, καὶ
ἀποδεῖξαι τὸν ἄνδρα ὑπολάμ-
βοι πᾶς τις ὃ φρονῶν ὁπότε σύ-
νεστι, καὶ ἐξ ἐκείνου πιστῆ-
σαι μήπω τότε πώποτε τὰ Ἀρείου
ἀκουσθησόμενα. δείξει δὲ τὰ ἐν

A & ex his quæ ſimpliciter ſe habebant, congruam partiũ menſurã efficiens, decem integris libris, hiſtoriã nobis Eccleſiaſticã perfectã reliquit: incipiẽs ab aduentu domini, deſinẽs autẽ in hęc tempora, nõ ſine labore. Quomodo enim aliter fieri poterat ab eo, qui tantãcuram ſuſceperat, vt talis collectionis harmoniã nobis conſeruaret? imò vero vt paulo antea dixi ſummũ ſtudiũ & ineffabilẽ laboris copiam ad id contulerat. Nemo autẽ æſtimet virũ hunc, ex his quæ de illo fama circũferuntur, quaſi Arij blaſphemię cõ ſenſerit, ſed credat, ſi quæ protulit, aut ſcripſit Arij dogma tantillũ ſubolentia, ea nõ ex impio illius ſenſu protuliſſe vnquam aut ſcripſiſſe, ſed ex minus curioſa parũq; ſollicita ſimplicitate: vt ipſe in libro Apologetico quẽ ad orthodoxos oẽs epiſcopos miſit, plenius iſta probauit. vera autẽ dicere hominẽ conijciet quicunque prudens conſiderat quo tẽpore ille vixit, & ex illo credat, quod nondũ ea quæ ſunt Arij, illo tẽpore audita vſquã fuerũt. Demonſtrabũt vero idem

7

* χρ. αὐτῆ λόγῳ,

ipſius in Synodo Nicæna cõtra impietatẽ Arij pro apoſtolica & orthodoxa fide certamina. Sed ad Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ordinẽ reuertamur. Cùm igitur per vniuerſum orbẽ Eccleſia Chriſti ſaluatoris noſtri profũda pace gauderet, quam Deus vniuerſorum rex ei paraſ uerat, per ſeruum ſuum Conſtantinum, eiúſque filios: poſt diuini Petri martyrium, qui fuit Epiſcopus Eccleſiæ Alexandrinæ, & in ipſo martyrio fuit cõſummatus. & incorrupta ſui certaminis corona redimitus: vidua remanſit Eccleſia illa annum vnum: tranſacto autem anno, ordinatur in ſede ſancti martyris Petri Achillas vir grauis, magnanimus, ac ſanctè prudens, religionéque pariter ac ſapientia plurima ornatus, vt nobis antiqui, atque omni carentes errore commentarij referunt. qui multa prius exhortatione vſus ſuſcepit Arium in ordinem diaconorum. Cùm autem hic menſibus tantum quinque ſuperuixiſſet, ſuſcepit ſacerdotij principatum ibidem in

8

τῇ συνόδῳ, τῇ κατὰ τὴν Νικαέων αὐτῷ ἠγωνισμένα, καὶ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου, ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως. ἀλλ' ὅπως τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν. τῆς γὰρ διὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας Χριστοῦ, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, εἰρήνην βαθεῖαν ἐχούσης, ὑφ' ἑνὶ τῷ παμβασιλέως θεοῦ, διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων. μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θειοτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἐπισκόπου γενομένου, τελειωθέντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ μαρτυρίῳ, καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἄφθαρτον στέφανον ἀναδησαμένου, χηρεύει ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται, εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλᾶς ἀνὴρ σεβασμὸς καὶ μεγαλοφυὴς, ἀλύπορων, εὐλαβείᾳ ὁμοῦ καὶ σοφίᾳ πλείστη ὅση διαφέρων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγοῦνται συγγράμματα, ὃς πολλὰ προακληθεὶς ὑπεδέξατο τὸν Ἄρειον εἰς τὴν διακονίαν. πύπου δὲ ὑπομείναντος μῆνας πέντε μόνον, ὑποδέχεται τὸν τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα τῆς

τῆς αὐτόθι τ Αλεξανδρέων ἐκκλησίας, Αλέξανδρος ἀνὴρ πίμιος ὢν πᾶσι, παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ & λαῷ θ * μεγαλοπρεπὴς, ἀμισπάδοτος, ἥλαλος, ὄπιεικὴς, φιλόθεος, φιλάνθρωπος, φιλόπτωχος, χρηστὸς, εὐσπλαγχνὸς πρὸς πάντα, εἴ τίς ἄλλος· ὃς & αὐτὸς καπίσησι τὸν Αρειον πρεσβύτερον εἶχεν ἑαυτῷ. ὑπὸ τοῦτον τῆς εἰρήνης τ ἐκκλησιῶν ὁσημέραι, ὡς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρυνομένης, καὶ εἰς μίαν ὁμόνοιαν συνεστώσης, καὶ τοῖς ἐπάθλοις τῶν ἁγίων μαρτύρων πανταχοῦ * γῆς στεφανουμένης· ἐκ ἀνεσκὼν ὁ Διάβολος τὴν τοσαύτην, τὸ πιστότατον τῆς ἐκκλησίας λαοῦ, ὑπὲ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείῳ θρησκείᾳ αὔξησιν, πάλιν ἔκ τινος φιλονεικίας τῶν ἐν αὐτῇ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑφίσταται.

A Alexandrini Ecclesia, Alexander vir in summo honore, ab omni Ecclesiæ clero & populo habitus, magnific', liberalis, facundus, æquus, Dei amator, amans hominũ, pauperum studiosus, bonus & mansuetus erga omnes, si quis alius: qui & ipse Arium proximum sibi presbyterum constituit. Sub hoc, cùm Ecclesiarum pax magis ac magis quotidie reluceret, cùm in vnam concordiam B. conspirarent omnes, & in sanctorum martyrũ præmijs vbiq; locorũ gloriarentur: non ferens diabolus tantum fidelissimi Ecclesiæ populi in cœlesti erga Deũ cultu incrementum, iterum per quandam Ecclesiasticorum contentionem, turbas excitat.

9 μεγάθης. 9 * μικρο-

sic leg. ω C. M. L. ST.

C

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΕΥΡΕΣΙΝΟΣ ΘΕΟΜΑΧΟΥ ΑΡΕΙΟΥ.

DE HÆRESI A Dei hoste Ario inuenta.

CAP. 2.

ΟΓΑΡ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τ τοιάνδε ἠξιοῦσθαι τιμῆς, ὑπὸ Αλεξάνδρου τοῦ Ἐπισκόπου Αλεξανδρείας, Αρειος τοὔνομα· ἀνὴρ

PResbyter enim ille quem dicebamus tali honore dignum existimatum fuisse, ab Alexãdro Alexandriæ Episcopo, nomine Arius, vir

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ſpecie quidē magis pius, cætera verò vanitatis & gloriæ callidus amator: cœpit circa fidē in Chriſtum peregrina quædam proferre, quæ prioribus temporibus nemo quæſierat vnquam aut introduxerat: Conatus vnigenitum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum à Patris ineffabili & æterna diuinitate ſeparare: magnæ in Eccleſia perturbationis auctor fuit, verùm dum Alexander ingenita natura ſuæ benignitate Arium in melius mutare vellet decentibus admonitionibus, nec dum ſtatueret ſententia vti: interea contigit ob hoc vt peſtilenti hæreſis calamitate multi abſumerentur, & tanquam ex parua ſcintilla magnus ignis accenderetur. malum incipiens ab Alexandrinorum Eccleſia plures alias ciuitates atque prouincias percurrebat. Poſtremo cùm videret Alexander malũ in peius progredi, Synodũ ſubiectorũ ſibi Epiſcoporum conuocans, & Ariũ ſacerdotio deiiciẽs, ſuis collegis rationẽ reddit, & quæ contra Arium fuſius exponens, ſtudiúmque

D προσχήμασι μᾶλλον δι' εὐσεβὴς, τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενοπαθοῦς θερμὸς ἐραστής· ἤρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ παρεισήνεγκεν. ὑπαρχήσας τὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διιστᾶν τῆς τοῦ πατρὸς ἀῤῥήτου καὶ ἀϊδίου θεότητος· πολλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ταραχὸς ἀρχηγὸς γέγονεν. ἄλλας δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, προαιρέσει φύσεως, τὸν Ἄρειον ὑπὸ τὸ ἄμεινον θέλοντος μεταβαλεῖν παρεπούσαις νουθετήσεσι, μηδέπω τὸ κρίνοντος ἀποφαίσει χρήσασθαι, πέως ὑπενέμεσθαι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν φθείσασιν τῆς αἱρέσεως γέγονεν· ἔπειτα ὡς ἀπὸ μικρᾶς σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξαφθῆναι· ἀρξάμενόν τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέδρεμε. τέλος ὡς ἐνεῖδεν ὑπὸ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προϊέναι σύνοδον ἀθρόαν ἐπὶ αὐτὸν Ἐπισκόπων συνεπαθμος, & καθηλῶν τὸν Ἄρειον δίδωσιν εἰς πολὺ συλλειτουργὸς τὴν ὑποθεσιν ὁ Ἀλέξανδρος· πλατύτερόν τε περὶ κατὰ τὸν Ἄρειον ἐπιθεικὼς,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

σπουδὴν ποιήσις πρὸς αἵρεσιν τῆς αἱρέσεως, εἰς παρασκευὴν τῆς διδαχθήσεως αὐτοῖς ἑτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράψας πρὸς αὐτοὺς τοιάδε.

A extirpãdę hæreſis ijs inijciens, vt ad iudiciũ præpararentur ipſos adhortatur, in hunc modum ad eos ſcribens.

ΚΑΘΑΙΡΕΤΙΚΟΝ

Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν, παρὰ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῖς ἁπανταχοῦ ἐπισκόποις.

DEIECTIO ARII

& ſociorum eius, miſſa ab Alexandro Epiſcopo Alexandrino omnibus Epiſcopis.

ΚΕΦ. γ.

10 Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἁπανταχοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἑνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐντολῆς τε οὔσης ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τηρεῖν τὸν συνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ' ἑκάστοις γινόμενα· ἵνα εἴτε πάσχῃ εἴτε χαίρει ἓν μέλος, ἢ συμπάσχωμεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικίᾳ, ἐξήλθοντινὲς ἄνδρες νομοθέται καὶ χρισομάχοι, διδάσκοντες ἀποστασίαν, ἣν τρόπῳ τινὶ ἄν τις προδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ἐννοήσειε, καὶ καλέσαι. καὶ ἐβουλόμην μὴ σιωπῇ

10 CHariſſimis honoratiſſimiſque fratribus, qui vbique gentium ſunt nobiſcum, in Eccleſiæ miniſterio coniuncti, Alexander S. in Domino D.

B CVM ſit vnum corpus Eccleſię Catholicę, cũque in ſacris litteris traditũ & præceptũ nobis ſit, vt cõcordiæ ac pacis vinculum teneamus: cõſentaneum eſt, vti per litteras colloquamur inter nos, aliíque alios mutuo de rebꝰ, quæ ãpud ſingulos geruntur, C certioresfaciamꝰ, quòſiue vnum ex mẽbris patitur, ſiue lętatur, nos inter nos vel patiamur vnà vel vnà lætemur. In noſtra quidẽ prouincia prodierũt iam viri qui leges reſcindunt, Chriſtũ ipſũ impugnant, animos hominum defectionẽ antichriſti eſſe, merito quiſpiã ſuſpicaretur & vocaret) docere nitũtur. ac mihicerte in aĩo erat, de illo facinorepenitꝰ

adiectum ex C. M. L. St.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

reticuisse, vt eius labes, si quomodo fieri potuisset, vna cũ eis solis qui ab Ecclesia desciuerãt, absumeretur: nec in alia loca euagata simpliciũ quorundã aures suis sordibus inficeret. Verùm quoniã Eusebi°, qui nũc Nicomediæ Episcopus est, quiq; totũ ecclesię statũ in sua manu positũ arbitratur, cũ à nemine quod Ecclesiã Beryti deseruerit, quódq; oculos cupiditatis & ambitionis suæ, ad episcopatũ Ecclesiæ Nicomediensis obtinendũ adiecerit, in se animaduersũ esse videat, istorũ, qui ab Ecclesia defecerũt, patrociniũ suscipit, & ad oẽs qui sunt vbique gentiũ literas scribere conatur, oósq; in eisdẽ cõmendat plurimũ, quo imperitos quosdã in grauissimã hæresin, Christo
11 penit° aduersariã, rapiat:
12 necesse habeo, ídq; sentẽtia quadã, quę in lege scripta est, inductus, silentiũ rũpere, rẽq; vobis omnib° indicare: quò non modo
13 eos, qui defecerũt à Christo, execrabiliáq; verba, quæ illorũ hæresis vsurpat, cognoscatis: verũ etiã si forte Eusebius litteras scripserit, ad eas animũ aduertatis. Nã inueteratã suã maleuolentiã, silentio ad tẽpus obrutã, iã per istos renouare studet: & licet simulatione quadã præ se ferat, eorũ causa literas scribere, re tamen ipsa declarat perspicuè, se in rem suã serio istud ipsum

δεδόσθαι τὸ τοιοῦτον, ὅπως ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακόν, & μὴ εἰς ἑτέρους τόπους διαβαὶν τὸ τοιοῦτον, ῥυπώσῃ πιστῶν ἀκοὰς. ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος τὴν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' αὐτῷ κεῖσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅπ καταλείψας Βηρυτὸν, & ἐποφθαλμίσας τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων, ὃν [11] ἐκδεδίκηται τὰ κατ' αὐτὸν, προῄρηται & τούτων τῶν ἀποστατῶν, & χάριν E ἐπεχείρησε παρ' αὐτοῦ σωισθῆναι αὐτοῖς, ὅπως ὑποσύρῃ τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν ἑαυτὴν καὶ χειρομάχον αἵρεσιν. ἀναγκαῖον ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένον, μηκέτι μὴ σιωπῆσαι, ἀναγκαίαν ὃ λοιπὸν πᾶσιν ὑμῖν ἵνα γνώσκητε τοιούτους ἀποστάτας ὄντας, & τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, δύσφημα ῥήματα· καὶ ἐάν γράφῃ Εὐσέβιος [12] προσέχητε. παλαιὰν δὲ αὐτῷ κακόνοιαν τοῦ γράφειν σιωπῆσαι, νῦν δὲ διὰ τούτων αὐξανέσθαι F βούλομαι, χαμαιπετῆ μὲν ὡς ἐκ τούτων [13] γράφειν· ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅτι ἐκ αὐτῶν κακοδοξίζων τυγ-

χάνει. Quod si Eusebius ad Nicomedienses, quos ab Ecclesia defecisse nouimus, scripserit, ne illis quidem quicquam credatis. Nam & si quid ad Ecclesiam Nicomediensem scribit, id ad Arianos scribit, quos ipse defendit. Quòd si quid ad Ecclesiam scribit, id ad Arianos scribit, quos ipse defendit. Quòd si quid ad Ecclesiam scribit, id ad Arianos scribit, quos ipse defendit.

ποιεῖ. οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γυόμενοι εἰσὶν, Ἄρειος, καὶ [14] Ἀχιλλεὺς ὁ Θαλῆς καὶ Καρπώνης, καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζώϊος καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος ὁ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος, ὁ Γάϊος, καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκοῦνδος ὁ Θεωνᾶς, οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι. ποῖα δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν, ἐστὶ ταῦτα [δόγμα Ἀρείου.] Οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. Οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς, τὸν μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε. διὸ καὶ ἦν ποτέ, ὅτε οὐκ ἦν. κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ υἱός. ὅτι δὲ ὅμοιος κατ' οὐσίαν τῷ πατρί ἐστιν, [15] ὅτι ἀγενήτου καὶ φύσει ὁ πατὴρ λόγος ἐστὶν, ὅτι ἀγενὴς σοφία αὐτοῦ ἐστίν· ἀλλ' εἷς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γενητὸς ἐστι. [16] καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία. γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν ἐποίησεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά· ξένος τε καὶ ἀλλότριος, καὶ ἀπεχωρισμένος ἐστὶν ὁ λόγος,

A agere. qui autem defecerunt ab Ecclesia sunt, Arius, Achilles, Thales, Carpones, Arius alter, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulius, Menas, Helladius, Caius: Secundus item, & Theonas, qui dicti sunt Episcopi. Quæ nam vero isti contra scripturas excogitarint, temeréque effutiuerint, hic accipitote: [Deum non semper patrem fuisse, sed tempus aliquando extitisse, cùm Deus non esset pater: non ab æterno Dei verbũ fuisse, sed ex nihilo ortũ esse. Nam Deum qui est, eum cũ non erat, ex eo quod non est procreasse: & propterea tempus fuisse aliquãdo cũ nõ esset. Creatũ enim & factũ fuisse filium, neq; essentia patri similẽ, neque natura: verum patris verbum, neque veram sapiẽtiam eius esse, sed ex ijs quæ creata factaque sunt vnum: per abusionem verbum & sapientiam dici. Ipsum factum esse proprio Dei verbo, & sapientia quæ in Deo est, per quam cùm cætera omnia, tum illum ipsum fecit Deus. Et ob eam caussam natura sua posse conuerti, & mutari, sicut animantia omnia ratione vtentia: verbum esse peregrinum, alienum & seiunctum ab essentia

14

Arij blasphemia.

15

16

» Dei : patrem à filio mi-
» nimè explicari posse.
» Nam filium neque pa-
17 trem plene & accurate
» cognoscere , neque ex-
» quisite cernere posse.
» Etenim ipsius essentiã,
» vt est, filium non perci-
» pere : quippe filium no-
» stra causa factum esse, vt
» Deus per ipsum tanquã
» per instrumentum nos
» crearet : neque extitisset
» aliquando, nisi Deus nos
» creare in animum indu-
» xisset.] Quæsitũ est igi-
tur ab illis , vtrum Dei
verbum posset mutari,
quemadmodum Diabo-
lus mutatus est ? & non
veriti sunt respondere:
[Certe potest. cum enim
& gigni & fieri possit,
certum est eius naturam
posse mutari.] Ario igi-
tur & eius fautoribus,
qui ista asserunt , & de
eisdem tam impudenti
ore loquuntur, vna cum
illis, qui eius opinioni
assentiuntur , nos cum
alijs fere centũ Ægypti
& Libyæ Episcopis in
vnũ conuenientes, ana-
thema denunciauimus:

Απῆς τῆ θεοῦ ὐσίας, καὶ ἄῤῥητός ὅτιν ὁ πατὴρ τῳ ὑῷ. ὅτε γὰρ πλείως 17 καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ ὑὸς τὸν πατέρα, οὔτε ὁρᾶν αὐτὸν δυνάται. καὶ γὰρ καὶ αὐτῆ τὴν ὐσίαν ὠκ οἶδεν ὁ ὑὸς ὡς ἔστι. δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτῆ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεὸς, καὶ ὠκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι. ἠρώτησέ γ' ἄν τις αὐτούς, εἰ δυνάται ὁ τῦ θεοῦ λόγος βαπῆναι, ὡς ὁ Διάβολος ἐτράπη; καὶ ὠκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, ὅτι ναὶ δυνάται. τρεπτῆς γὰρ φυσεώς ὅτι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρχων. ταῦτα λέγοντας τοιγὰρ Αρειον, καὶ ὅτι τύποις αἱμιγνυοῦντας, αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς, ἡμεῖς μὲν μετ' ἐκῆ κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων, ἐξῆς ἑκατὸν ὄντων συνελθόντες, ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον προσδέξανθο, καὶ συνδιάζοντες ἑαυτοῖς καταμίξαι τὸ ψεῦδος τῆ ἀληθείᾳ, καὶ τῆ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσέβειαν· ἀλλ' οὐκ ἰσχύουσι νικᾶν γὰρ ἡ ἀλήθεια. καὶ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, καὶ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς βελίαρ.

Cæterum Eusebius eos ad se admittit, operámque sedulò dat, vt mendacium cum veritate, & cum pietate impietatem admisceat. Verùm ad hoc præstandum non satis habet virium. Nam vincit veritas, & nulla est societas luci cum tenebris, nulla consensio Christi cum Belial.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

πίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα; ἢ A Quis enim vnquam talia
πίς νῦν ἀκούων ὑ ξενίζε), καὶ τὰς audiuit? aut quis si iã au-
ἀκοὰς βύει, ὑπὲρ τῦ μὴ τὸν ῥύπον diret, nõ ea tanquã insoli-
τύτων τῶν ῥημάτων φαῦσαι τῆς ta & peregrina obstupe-
ἀκοῆς; πίς γὰρ ἀκούων Ἰωάννε λέ- sceret, aurésq; obturaret, ea
γοντος, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ὑκ ἀ- ne eiusmodi verborũ sor-
γνώσκει τύτων λεγόντων, ἦν ποτὲ des in audiẽdi sensũ illa- ea
ὅτε ὐκ ἦν. ἢ πίς ἀκούων, ἐν τῷ βα- berẽtur? Aut quis est qui
πτίσματι, μονογενὴς υἱός, & δι' αὐτῦ cũ Ioannẽ audiat dicẽtẽ:
ἐγένετο πάντα. 18 ὑ μισήσῃ τύτους In principio erat verbũ, ea
φθεγγομένους, ὅτι εἷς ἦν τῶν 19 no istos condẽnauerit di- 18
ποιημάτων; πῶς γὰρ δύναι) 20 εἶς B cẽtes: [erat tẽpus aliquã- 19
εἶναι τῶν δι' αὐτῦ γενομένων; ἢ do, cũ non esset] aut quis ea
πῶς μονογενὴς, ὁ τοῖς πᾶσι, κατ' est, qui cũ audiat in Euã- ea
ἐκείνους, σωαριθμύμενος; πῶς gelio, [vnigenitus, ille 20
ὢν ἐξ ὐκ ὄντων αὖ εἴη, τὸ παθὸς filius] & [per ipsum facta ea
λέγοντος, ἐξηρτύσατό μ ἡ καρδία sunt omnia] nõ istos odio ea
μου λόγον ἀγαθόν. καὶ, ἐκ γαστρὸς habuerit, affirmãtes filiũ
πρωϊ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ἢ vnũ esse ex creaturis? Nã
πῶς ἀνόμοιος τῇ ὐσίᾳ τῦ πα- qui poterit ipse esse ex ijs
τρὸς, ὁ ὢν εἰκὼν τελεία & ἀπαύ- quę per ipsum facta sunt?
γασμα τῦ πατρός; καὶ λέγων, ὁ ἐμὲ aut quomodo vnigeni-
ἑωρακὼς, ἑώρακε τὸν πατέρα. C tus, si (vt illorum fert Psal. 44.
πῶς ὢν ὁ λόγος καὶ σοφία ὅτε τῦ opinio) cum alijs rebus & 109.
θεῦ ὁ υἱός, ἦν ποτὲ ὅτε ὐκ ἦν; ἴσον γὰρ vniuersis numeretur? aut
ὅτιν αὐτοῖς λέγειν, ἄλογον καὶ ἄσοφον quomodo ex nihilo fa-
ποτὲ τὸν θεόν. πῶς ὢν τρεπτὸς & ctus est? cùm pater dicat:
ἀλλοιωτὸς, ὁ λέγων δι' ἑαυτῦ μέν, Eructauit cor meum ver- Psal. 44.
ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν bũ bonũ. &, Ex vtero an- & 109.
te luciferũ genui te. aut
qua ratione essentia patri
dispar ac dissimilis, cũ sit
perfecta imago & splen-
dor patris? cũque ipse di-
cat, Qui vidit me, vidit & Ioan. 14.
patrem. aut quo pacto, si
verbũ & sapiẽtia sit Dei filius, erat tẽpus aliquãdo cùm nõ
esset? Nã perinde est ac si diceret, Deũ aliquando & sermo-
ne & sapiẽtia caruisse. aut quo pacto conuerti mutarive
potest, cũ ita loquatur ipse de se: ego in patre & pater in me Ioan. 4.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

est: & ego & pater vnum sumus] & per prophetam etiã: Videte, quod ego sũ Deus, & non mutor. & quanquã hoc dictũ ad ipsum patrẽ referri potest, tamẽ apti⁹ & magis propriè de filio Verbo iam dicitur, quod cùm sit homo factus, non mutatus est; sed vt Apostolus ait, Iesus Christus heri & hodie idem ipse, & in sæcula. Quid igitur illos in hanc perduxit sententiam? eũ scilicet propter nos factum esse, cùm tamẽ Paulus scribat, Propter quem omnia, & per quem omnia. quod autẽ falso calumniati sunt, filium non plenè & perfecte patrem nouisse, nemini mirum videri debet. Nam cùm semel statuissent contra Christum bellũ gerere, reiecerunt penitus voces ipsius dicentis: sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quòd si ex parte pater cognoscit filium, perspicuũ est filium etiã ex parte patrem cognoscere. Verum si hoc dictu nefas est, & pater plenè filium cognoscit, constat, quod sicut pater cognoscit suũ ipsius Verbũ: sic & Verbum suũ ipsius patrẽ cognoscit, cuius est Verbũ. Cæterũ quãquã ista recensendo, atq; adeo

Hebr. 13.

1. Cor. 8.

Ioh. 10.

ἐμοί. καὶ, ἐγὼ ἐν ὁ πατὴρ ἓν ἐσμέν. διὰ τῦ προφήτου, Ἰδετέ με, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοιώμαι. εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτὸν τὶς τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν ἀναφέρειν, ἀλλ' ἁρμοδιώτερον αὐ ἦν, περὶ τῦ λόγου εἰρῆσθαι λεγόμενον ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος, οὐκ ἀλλοιῶται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. τί δὲ ἄρα εἰπεῖν αὐτοῖς ἔπεισεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε· καὶ τοὶ τῦ Παύλου λέγοντος, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα. περὶ γὰρ τῦ βλασφημεῖν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ οἶδε πλείως ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, ἃ δεῖ θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ περιθέμενοι χρισομαχεῖν, ἀπεκρούσαντο, καὶ τὰς φωνὰς αὐτῦ λέγοντος, [21] καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· εἰμὶ δ' οὐκ ὀλίγος ὁ πατὴρ γινώσκει τὸν υἱόν, [22] δῆλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς μὴ πλείως γινώσκει τὸν πατέρα. εἰ δὲ τῦτο λέγειν ἀθέμις, οἶδε δὲ πλείως ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, δῆλον ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατὴρ τὸν ἑαυτῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτῦ πατέρα, ὅ ἐστι λόγος. ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

χαφὰς πολλάκις ἀνεβέψαμθ αὐ
τοὺς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες
μετεβάλλοντο, φιλονεικοῦντες εἰς
ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ κεχαραγμέ
νον, ὅταν ἀσεβὴς ᾖ εἰς βάθος
κακῶν, καταφρονεῖ. πολλὰ γοῦν
αἱρέσεις πρὸ αὐτῶν γεγόνασιν, αἵ
τινες πλέον ἢ δέοντος τολμήσασαι
πεπώκασιν εἰς ἀφροσύνην. ὅτοι δὲ
διὰ πάντων ἑαυτῶν τὰ ῥηματίων
ὑπερβάντες τὰ εἰς αἰτίαν
τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐξηκόντισαν
ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς εἰσὶν
τῷ αὐθαιρέτου θυμῷ. διὸ καὶ *
ἐπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθη-
σαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυπούμε-
θα μὲν ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τούτων,
καὶ μᾶλλον ὅτι μαθόντες ποτὲ καὶ
αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας, νῦν ἀπε-
πήδησαν· ἀγανακτοῦμεν δὲ. τοῦτο δὲ
Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθα-
σι, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἰούδας ὁ ἀκολου-
θήσας τῷ Σωτῆρι, ὕστερον προδό-
της, καὶ ἀποστάτης γέγονε. καὶ περὶ
τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδιδάκτοι με-
μαθήκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προέ-
γνω, Βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανή-
σῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνό-

A sacras, atque diuinas scripturas aperte explanãdo, eos sæpe numero cõuicimus: tamẽ illi rursus, velut Chamæleontes sese mutabant, dictũque illud sapiẽtis, in sua ipsorũ capita torquere magnopere contẽdebant, videlicet, impius, cùm in profundũ malorũ venerit, contemnit. Ac tametsi cõplures certe hæreses ante illorũ ætatem exortę erãt, quæ quidẽ extra modũ audacię euagatæ, ad extremã clemẽtiã sunt tandẽ prolapsæ. isti tamẽ, qui omni sermone suo verbi diuinitatẽ tollere nituntur, vt pote ad antichristi tẽpora propius accedentes, illas hæreses præ suorũ errorũ impietate iustas esse quodãmodo declarant. Quapropter illis Ecclesia interdictũ est atq; adeò anathema denũciatũ. & quãquã de eorum exitio per magnũ animis doloré capimus, & maxime quòd Ecclesiæ instituta aliquãdo agnouerant, iámq; ab illis exciderunt. De illis tamen non magnopere miramur. Idẽ namq; non Hymenæo solum, & Phileto contigerat, sed Iudæ etiam ante illos, qui Saluatoris discipulus, fuit postea autem proditor & desertor illius factus. atque istarum rerum neutiquam ignari extitimus. Dominus enim prædixerat, videte ne quis vos seducat. nam multi venient in no-

Prou. 18.

Matt. 24.

mine meo, dicentes, Ego sum, & tempus appropinquauit. & multos seducēt: ne eatis post illos.

2. Tim. 4. Paulus etiam cùm ista à Saluatore didicisset, scripsit: quod nouissimis tēporibus quidā deficerēt à fide sana, attēdentes spiritibus erroris, & doctrinis dęmoniorum veritatē auersantiū. Iam verò cùm Dominus & seruator noster IESVS CHRISTVS hoc præceperit, & per Apostolum de eiusmodi hominibus significauerit: nos certe quoniam illorum impietatem nostris ipsorū auribus accepimus, nō sine causa eius generis hominibus, sicut ante diximus, anathema denūciauimus, eósque ab Ecclesia Catholica fidéq; alienos palā declarauim⁹. vestrámque pietatē fecimus certiorē, charissimi & honoratissimi fratres, qui estis nobiscū in Ecclesiæ ministerio coniuncti, vt, si forte quidam ex illis temeritate impulsi, ad vos venire nō verētur, ne eos admittatis: neve Eusebio vel alteri cuipiam, qui eorum caussa ad vos scribat, omnino credatis. Nam par est, vt nos, qui sumus Christiani, omnes qui contra Christū loquantur, animóq; sint ab eo abalienato, tanquam Dei hostes, & corruptores

μαπί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ἔγραψεν, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες, ἀπὸ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἀποφερομένων τὴν ἀλήθειαν. τὸ τοίνυν κελεῦον καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ ἑαυτοῦ προφήτου καὶ διὰ τοῦ ἀποστόλου σημάναντος περὶ τῶν τοιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτόπται τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γεγόμενοι ἀπεφηνάμεθα, καὶ διαπεφήναμεν*, καὶ τοῖς πιστοῖς, ἀποδείξαντες αὐτοῖς ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν δὲ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰ προπετεύσαντες καὶ πρὸς ὑμᾶς ἔλθειν μὴ προσδέξησθε, μήτε Εὐσεβίῳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν, πιθησθε. πρέπει γὰρ ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέγοντάς τε καὶ φρονοῦντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

πῶς ψυχῶν ἀποστρέφεσθαι, & μηδὲ καὶν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν· ἵνα μήποτε καὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. ἀσπάσασθε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφοὺς, ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀσπάζονται.

A animorum deuitemus, neque id genus hominibus, vel aue dicamus, ſicut præcepit beatus Ioannis: ne quando illorum peccatis cõmunicemus. ſalutate qui apud vos ſunt fratres: qui mecum vero ſunt, vos itidem ſalutant. 2. Ioan. v. 10.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ.

ALEXANDRIÆ *Presbyteri.*

Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις, καὶ τῇ καθαιρέσει Ἀρείου, & τῶν σὺν αὐτῷ ἀσεβησάντων.

B COlluthus presbyter, conſentio prædictis, & deiectioni Arij & eorum qui cum ipſo impie ſentiunt.

Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Alexander presbyter, ſimiliter.

Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμ.
Διονύσιος πρεσβύτερος, ὁμ.
Εὐσέβιος πρεσβύτερος, ὁμ.
Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμ.
Σίλας πρεσβύτερος, ὁμ.

Dioſcorus presbyter, ſim.
Dionyſius presbyter, ſim.
Euſebius presbyter, ſim.
Alexander presbyter, ſim.
Silas presbyter, ſim.

C Ἁρποκρατίων πρεσβύτερος, ὁμ.
Ἀγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμ.
Νεμέσιος πρεσβύτερος, ὁμ.
Λόγγος πρεσβύτερος, ὁμ.
Σιλβανὸς πρεσβύτερος, ὁμ.
Γίρωνις πρεσβύτερος, ὁμ.
Ἀπὶς πρεσβύτερος, ὁμ.
Πρωτέριος πρεσβύτερος, ὁμ.
Παῦλος πρεσβύτερος, ὁμ.
Κύρος πρεσβύτερος, ὁμ.

Harpocration presbyter, ſim.
Agathus presbyter, ſim.
Nemeſius presbyter, ſim.
Longus presbyter, ſim.
Siluanus presbyter, ſim.
Pirous presbyter, ſim.
Apis presbyter, ſim.
Proterius presbyter, ſim.
Paulus presbyter, ſim.
Cyrus presbyter, ſim.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

D

Diaconi.		Διάκονοι.	
Ammonius diacon°,	similiter.	Αμμωνιος διάκονος,	ὁμοίως.
Macarius diaconus,	sim.	Μακάριος διάκονος,	ὁμ.
Pistus diaconus,	sim.	Πιστὸς διάκονος,	ὁμ.
Athanasius diaconus,	sim.	Αθανάσιος διάκονος,	ὁμ.
Apollonius diaconus,	sim.	Απολλώνιος διάκονος,	ὁμ.
Emenes diaconus,	sim.	Εὐμένης διάκονος,	ὁμ.
Olympius diaconus,	sim.	Ὀλύμπιος διάκονος,	ὁμ.
Aphthonius diaconus,	sim.	Αφθόνιος διάκονος,	ὁμ.
Macarius diaconus,	sim.	Μακάριος διάκονος,	ὁμ.
Paulus diaconus,	sim.	Παῦλος διάκονος,	ὁμ.
Petrus diaconus,	sim.	Πέτρος διάκονος,	ὁμ.
Amyntianus diaconus,	sim.	Αμυντιανὸς διάκονος,	ὁμ.
Caius diaconus,	sim.	Γαΐος διάκονος,	ὁμ.

Mariotidis Presbyteri.		Μαριώτου Πρεσβύτεροι.	
Apollos presbyter,	similiter.	Απολλὼς πρεσβύτερος,	ὁμοίως.
Ingenius presbyter,	sim.	Ἰγγένιος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Ammonas presbyter,	sim.	Αμμωνᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Dioscurus presbyter,	sim.	Διόσκορος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Sostras presbyter,	sim.	Σωστρᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Theon presbyter,	sim.	Θέων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Tyrannus presbyter,	sim.	Τύραννος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Copres presbyter,	sim.	Κόπρης πρεσβύτερος,	ὁμ.
Ammonius presbyter,	sim.	Αμμωνᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Orion presbyter,	sim.	Ὠρίων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Serenus presbyter,	sim.	Σερῆνος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Didymus presbyter,	sim.	Δίδυμος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Hercules presbyter,	sim.	Ἡρακλῆς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Boccon presbyter,	sim.	Βόκκων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Agathus presbyter,	sim.	Ἀγαθὸς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Achillas presbyter,	sim.	Ἀχιλλᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Διάκονοι.		A Diaconi.
Σαραπίων διάκονος,	ὁμοίως.	Sarapion diaconus, similiter.
Ἰοῦστος διάκονος,	ὁμ.	Iustus diaconus, sim.
Δίδυμος διάκονος,	ὁμ.	Didymus diaconus, sim.
Δημήτριος διάκονος,	ὁμ.	Demetrius diaconus, sim.
Μαῦρος διάκονος,	ὁμ.	* Maurus diaconus, sim.
Κομών, διάκονος,	ὁμ.	Comon diaconus, sim.
Μάρκος διάκονος,	ὁμ.	Marcus diaconus, sim.
Ἀλέξανδρος διάκονος,	ὁμ.	Alexander diaconus, sim.
Τρύφων διάκονος,	ὁμ.	Tryphon diaconus, sim.
Ἀμμώνιος διάκονος,	ὁμ.	Ammonius diaconus, sim.
Δίδυμος διάκονος,	ὁμ.	Didymus diaconus, sim.
Πτωλαείων διάκονος,	ὁμ. B	Ptolarion diaconus, sim.
Σέρας διάκονος,	ὁμ.	Seras diaconus, sim.
Γαΐος διάκονος,	ὁμ.	Caius diaconus, sim.
Ἱέραξ διάκονος,	ὁμ.	Hierax diaconus, sim.
Μάρκος διάκονος,	ὁμ.	Marcus diaconus, sim.

* Additum è C. L. st.

Τοιαῦτα τοῖς ἁπανταχοῦ κτ' πόλιν, Ἀλεξάνδρου γράφοντος, χεῖρον ἐγένετο τὸ κακόν. ταῦτα γοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκφαλγήσας συμφορᾷ τε οἰκείᾳ τὸ πρᾶγμα ἐγούμενος, πρόσχημα τὸ αἰσθὲν κακὸν καταβέσαι σπουδάζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον & Ἄρειον [23] διαπέμπει δι' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τ Σπανίων Κουρδούβης. ἐπεὶ αὐτὸν ἠγάπα κ διὰ πιῆς ἦγε ὁ βασιλεύς.

Cùm Alexander talia passim per singulas ciuitates scripsisset, malum ipsum deterius euasit. Hæc cùm resciuisset imperator Constantinus, magnum animo dolorẽ cepit, rémque eam suam ipsius calamitatem reputans, & malum iam accensum protinus extinguere contendens, litteras ad Alexandrum & Arium mittit, per virum fide dignum episcopum Cordubæ ciuitatis cuiusdã Hispaniæ, siquidẽ illũ diligebat imperator, & summo prosequebatur honore, [23]

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

EPISTOLA IMPERATORIS Constantini ad Alexandrum & Arium per Hosiũ Episcopum Cordubæ, missa.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΑΡΕΙΟΝ, ΔΙΑ ΠΕΜΦΘΕΙΣΑ ΔΙΑ ΟΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΟΥΡΔΟΥΒΗΣ.

Victor Constantinus, Maximus, Augustus, Alexãdro & Ario.

Νικητὴς [24] Κωνσταντῖνος μέγιστος, σεβαστὸς, Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

CAP. 4.

PRAEsentis controuersiæ fundamentum, inde iactum esse intelligo, quòd tu pater Alexander, à presbyteris de loco quodam in sacris litteris scripto quærebas, imo verò de inani quadam quæstionis particula sciscitabaris, quid quisque illorũ sentiret: tu quoque, Ari istud quod nec initio animo complecti oportuit, aut cùm fuisses complexus silentio præterisse æquum erat, incõsiderate effutiuisti: vnde discordia inter vos concitata: * cõcordia verò negata est] et sanctissimus populus, varie in vtramque partem distractus, ex totius corporis Ecclesiæ compage diuulsus est. Proinde vterque vestrum vicissim alteri veniam tribuẽs, illud approbet, ad quod non sine causa, vester cõseruus vos cohortatur. At quid istud est? neque interrogare de rebus huiusmodi à principio æquum erat, nec ad rogatum

Μανθάνω ἐκεῖθεν ὑπάρχειν τὸ παρόντος ζητήματος τὴν καταβολὴν, ὅτι σὺ αὐτὸς, ὦ πάτερ Ἀλέξανδρε, παρά τῶν πρεσβυτέρων ἐζήτεις, τί δή ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ περί τινος τόπου τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ περί ματαίου τινὸς ζητήματος μέρους [25] πυνθάνοιο. σύ τε ὦ Ἄρειε ὅπερ ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθυμηθῆναί σε ἔδει, ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι σοὶ σύνηκον ἦν, ἀπερισκέπτως αὐτεδήκας. ὅθεν τῆς ὑμῶν διχονοίας [26] ἐγένετο σχίσις, [* ἡμῶν συνοδίας ἐγνήσθη] ὁ δὲ ἁγιώτατος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους μοῖρας, ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἁρμονίας ἐχωρίσθη. ὑμῖν οὖν ἑκάτερος ὑμῶν δι' ἴσου [27] γνώμην παραχώρει, ὅπερ ἄν ὑμῖν ὁ σωφρονέστατος ὑμῶν δικαίως παραινεῖ, δέξασθε. τί δὲ τοῦτό ἐστι; ὃ περωτᾶν γὰρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς πρόσφορον ἦν, ὅτε ἐπερωτῶμεν

25 26 27

hæc adiecta sunt è C. M. I. St.

ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας ὁ νόμου τινὸς ἀνάγκη προτίθεται, δηλαδὴ ἀνωφελοῖς ἀρχῆς ἐρεθισμία προβάλλουσιν· εἰ δὲ φυσικῆς τινὸς γυμνασίας ἕνεκα γίνοιτο, ὅμως ὀφείλομεν εἴσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν, καὶ μὴ πρόχειρως εἰς δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μὴ δὲ ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπροσκόπτως πιστεύειν. πόσος γὰρ ὁστισοῦν ἔκαστος, ὥστε πραγμάτων τηλικούτων καὶ λίαν δυσχερῶν δύναμιν, ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς σωισθεῖν, ἢ κατ' ἀξίαν ἑρμηνεῦσαι. [καὶ μετ' βραχέα] ὅθεν[28] φυλακτέον ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν πολυλογίαν, ἵνα μή πως ἡμῶν * ἀσθενείας τῆς φύσεως, τὸ προτεθὲν ἑρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων ἀκροατῶν βραδυτέρα σύνεσις, πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν ἧττον μὴ[29] χωρήσασα, αὐτοῖς ἐξ ἑκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας, ἢ σχίσματος εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος[30] ὀφλισκάνῃ. [καὶ μεθ' ἕτερα.] τὸ γὰρ διχονοεῖν ὅτε πρέπον ὅτε ὅλως δεμιὸν εἶναι πιστεύεται. ἵνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσωμεν, ἴστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους, αὐτοὺς ὡς ἐν ἑνὶ μόνῳ ἅπαντες δόγματι

A respondere. tales enim quæstiones, quales nulla lex necessario præscribit, sed inanis dissoluti otij certatio proponit, licet ad exercendi ingenij acumen instituantur: tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temere efferre, neque vulgi auribus consulto concredere. Quotus enim quisque est, qui rerum tam grauium tantáque obscuritate innolutarum vim, vel satis accurate peruidere, vel B pro dignitate explicare valeat? & post pauca. Quocirca in talibus rebus loquacitas fugienda est, ne, vel cùm nos præ nostri ingenij imbecillitate, quod propositum est 28 explicare non possimus: vel auditores inter docendũ præ intelligentiae tarditate, ad accuratam sermonis instituti comprehensionem peruenire C non queant, ex re alterutra populus, aut in blasphemiae 29 aut in dissensionis necessitatem incurrat. & paulo post: dissidere enim à se inuicem neque honestum nec omnino fas esse creditur. Verùm vt prudentiam vestram paruo exemplo commonefaciam. nõ vos praeterit opinor philosophos ipsos vnius quidem disciplinæ professione, omnes 30

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

inter se cõsentire: saepe tamẽ postquã in aliqua parte opinionũ, quas asseueratione affirmãt, dissenserint: licet disciplinae causa, quã quisque illorũ tuetur, discordet: tamen ob professionẽ qua cõspirare videntur, denuo in gratiam redeunt. Quòd si res ita se habet, quid est cur non sit multo conuenientius, vt qui famuli praepotentis Dei cõstituti sumus, propter ipsum religionis institutum, quod profitemur, consentientibus animis inter nos ipsos concordemus? Ceterum accuratiore cogitatione consideremus, & mente attentiore hoc quod iam a me dictum est, circunspiciamus: num recte se habeat, vt propter leuem & inanium verborum contentionem fratres fratribus reluctentur, & liberi parentibus: & eximia concordia, impia simultate per vos misere discerpatur? nostra sponte igitur diabolicas tentationes euitemus. & quoniam Deus, opt. Max. conseruator omnium, communem suae gratiae lucem omnibus porrexit, idcirco mihi eius famulo, quaeso per vos liceat, vt illius prouidentiae praesidio adiutus, meum conatũ feliciter ad exitum perducã: atq; etiã vt ipsius populum, tũ verbis cõpellando, tum ministeriũ erga Deũ diligenter praestando, tũ acriter admonendo ad mutuã concordiam traducam. & paulo post.

51

32

χ. ὁμοψή-φοις.

Dσωζέσθωσαν. πολλάκις δὲ ἐπειδὰν ἐν τισὶ τῶν ἀποφάσεων μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς θρησκείας ἀρετῇ χωρίζονται, τῇ μέντοι τῶ 31 σώματος ἑνώσει, πάλιν εἰς ἀλλήλοις ἐμπίπτουσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἔστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοῖς τῶ μείζονος θεοῦ θεραπόντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ 32 θεραπείᾳ θρησκείας ὁμοψύχοις * ἀλλήλοις εἶναι; θρησκεύωμεθα δὴ λογισμῷ μείζονι, καὶ πλείονι σωφρονήσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ὀρθῶς ἔχει, δι' ὀλίγας δὲ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας, ἀδελφοὶς ἀδελφοῖς αὐλικεῖσθαι, καὶ τέκνα πατράσι, καὶ τὸ τῆς συνόδου πῆμον, ἀσεβεῖ διχοτομίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμᾶς, ἀποστῶμεν ἑκόντες τῶν διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεὸς, ὁ σωτὴρ πάντων, κοινὸν ἅπασι τὸ φῶς ἐξέπεμψεν. ὑφ' ἣν τῇ θεοσεβείᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ θεραπευτῇ, τὸ χρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς πέλος ἀνεγκεῖν συγχωρήσατε, ὅπως ἡμᾶς τοῖς ἐκείνου δήμοις ἐμῇ σοφρονήσει καὶ ὑπηρεσίᾳ, καὶ νουθεσίαις ἐναρέσας πρὸς τὴν τῆ συνόδου ἀγίαν κοινωνίαν ἐπαγάγοιμι. (καὶ μεθ'

E

F

conatũ feliciter ad exitum perducã: atq; etiã vt ipsius populum, tũ verbis cõpellando, tum ministeriũ erga Deũ diligenter praestando, tũ acriter admonendo ad mutuã concordiam traducam. & paulo post.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἔπειτα] περὶ μὲν τῆς θείας προ-
νοίας μία τις ἐν ὑμῖν ἔσω πίστις,
μία σύνεσις, μία συνθήκη τῆ
κρείττονος· ἄδε γὰρ τῶν ἠλαχίστων
τούτων ζητήσεων ἐν ἀμηχάνοις ἀκρι-
βολογεῖσθαι, κ' ἂν μὴ πρὸς μίαν
γνώμην συμφέρητε, μένειν ἔσω
λογισμοῦ προσήκει, τῆς θεί-
ας ἀπορρήτω πενθούμενα. τὸ
μέντοι τῆς κοινῆς φιλίας ἀγαθὸν,
κ' ἡ τῆς ἀμήτου πίστις, ἥτε
πρὸς τὸν θεόν, κ' τὸ νόμου θρη-
σκείαν [33] πρή, μενέτω παρ' ὑμῖν Β
ἀσάλευτος. ἐπανέλθετε δὴ πρὸς
τὴν ἀμήλων φιλίαν τε κ' χάριν.
ἀπόδοτε τῷ σύμπαντι λαῷ τὰς
οἰκείας περιπλοκάς. ὑμεῖς τ' αὐ-
τοὶ καθάρατε τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς
ἐκκαθάραντες, αὖθις ἀμήλοις
ὑπάγωτε. ἡδεῖα * γὰρ πολλάκις
γίνεται φιλία, μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας
ὑπόθεσιν, αὖθις εἰς καταλλαγὴν
ἐπανελθοῦσα. ἀπόδοτε οὖν μοι γα-
λήνας μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ
ἀμερίμνους, ἵνα κἀμοί τις ἡδονὴ
[34] καθαροῦ φωτὸς, κ' βίου λοιποῦ
εὐχρου διάθεσιν, ἁρμόζῃ. εἰ δὲ
μὴ, στένειν ἀνάγκη κ' δακρύοις δι'
ὅλου συνέχεσθαι, κ' μηδὲ τὸν τῆς ζῆν
αἰῶνα πρέπως ὑφίστασθαι. τῷ γὰρ
ὄντι ἕως λαῶν, τ' συνθεραπόντων

Apost.] Verũ de diuina prouidentia, vna vobis sit omnino fides, vnus animorum consensus, vna de Deo sententia, quae de leuissimis istis quaestionibus inter vos argutè & subtiliter exquiritis, licet nõ in eandem sententiam pedibus eatis: ea tamen intra cogitationis vestrae fines continere debetis, intimo mentis recessu recondita. Communis autem amicitiae bonum, vera fides, reuerentia erga Deum & legis obseruationẽ, 33
stabilis firmáque apud nos maneat. Redite in gratiam, & mutuam inter vos necessitudinem colite, vniuersoque populo suos mutuos cõplexus reddite: atque vestris ipsorum animis contentionis labe purgatis, iterum amicè & benevolè vos mutuo excipite: Nam saepenu. ἡδίων.
mero post inimicitias depositas amicitia iterum recõciliata plus solet habere iucunditatis. Date igitur mihi dies tranquillos & noctes curae ac molestiarum expertes, vt voluptas aliqua solidi gaudij & tranquillae vitae laetitia, mihi imposterum conseruetur. quod quidem si minus contingat, necesse est ingemiscere, lacrymis & mœrore omnino confici: nec fieri potest vt vitae cursum de reliquo tranquillè & sedatè transigam. Nam quandiu Dei populus, eum dico, qui

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

communi mecum erga Deū obsequio fungitur, iniqua, perniciosaque contentione ab se mutuo dissidet, quomodo fieri potest, vt ipse animo tranquillo consistam? Atque vt incredibilem huius doloris morsum intelligatis, sic accipite. non ita pridem ad Nicomediensium ciuitatē aduentās, extemplo iter versus orientem maturè facere constituebam. Ac me quidē ad vos citato gradu properātem, cum maiorem itineris partem confecissem, vt prope sā vobiscum esse viderer, rei huiusce nuntius in contrariā cogitationē compulit: ne oculis ea videre cogerer, quae ne auribus quidem tolerare me posse plane existimabā. Dein ceps igitur vestra concordia patefacite mihi ad Orientem aditū, quē vos vestris dissidijs vltro citroq; feruentibus, intercluſistis: & efficite breui vt cùm vos pariter, tum reliquum vniuersum populum lætitia gestientem cernam, & omnes vna pro communi omnium concordia & libertate consentientibus laudum præconijs debitas gratias Deo opt. Max. agamus.

Adiectum è B. C. M. L. St.

Talia quidē mirabiliter & *sapiēter suadebat Imp. epist. Sed malū vsq; adeo inualuit, vt nec Imp. cura, nec autoritate eius qui litteras attulerat reprimi posset.

35

χε. πρὸς ἐμὲ

Δέγω τ ἐμοῖ, ὅπως ἀδίκως βλαβερᾶς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας κεχωρισμένων, ἐμὲ πῶς εἰχωρεῖ τῷ λογισμῷ σωτεσᾶναι λοιπόν. ἵνα δὲ τ ὑπὸ πύτῳ λύπης τ ἀφόρητον ἀκούσατε. πρόην βπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει, παρεσκευάσμην, εἰς τ ἑῴαν ἠπειγόμην τῇ γνώμῃ. ταχύδρομοι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη, & τῷ πλείονι μέρει συνῆν ὑμῖν ὁδοῦ, ἡνίκα τὰ δεῦ πρόσφατος ἀγγελία πρὸς τὸ ἐμπαλιν τ λοιμὸν αὐτεχάλασεν. ἵνα μὴ πῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν αἰσχρὰ θείην, ἅ μηδ ταῖς ἀκοαῖς ἔδωκα πρόσοιδα δυνατὸν ἡγούμην. αὐοίξατε δή μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἑῴας τὴν ὁδὸν, ἣν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατέ μοι. καὶ συγχωρήσατε θᾶττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ & τοὺς ἅπαντας δήμους ὁπιδεῖν χαίροντας· καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ὁμονοίας τ καὶ ἐλευθερείας ὀφειλομένην χάριν, ἐπ' ἀφθόνοις λόγοις σωθήσεσθε, ὁμολογῆσαι πρὸ κρείττονι. πλεῖστα μὲ θαυμαστὰ [καὶ σοφίας μεστὰ] παρῆνει ἡ τῦ βασιλέως ὑπατολή. τὸ δὲ κακὸν ὑπεκράτησεν ἦν, & τῆς βασιλέως ἀκουσῆς καὶ τ ἀξιοπιστίας τῦ δηλωσαμένου τοῖς γράμμασι.

χε. πρὸς ἐμὲ

nec autoritate eius qui litteras attulerat reprimi posset.

ὅτου ὁ θεοφιλε-
ςατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος
συνόδου ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς
Νικαέων κελεύσῃ γενέσθαι.

ὌΡΩΝ τοίνυν βασιλεὺς τὰ ἐκταραττόμενα τὴν ἐκκλησίαν, σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἅπαντῆσαι καλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἐκκαιδέκατον ἔτος καὶ μῆνες ἀπὸ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐπράττετο. παρῆσάν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ * τῷ εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον, τὰ δὲ κατ' λέξιν φησίν. τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἁπασῶν αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροτήνια. εἷς τις οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτό, Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας, Φοίνικάς τε καὶ Ἄραβας καὶ Παλαιστίνους, ἔτι πρὸς Αἰγυπτίους, Θηβαίους, Λίβυας, τοιάδε ἐκ μέσης τῆς παραμιγῆς ὁρμωμένους.

QVOMODO IMperator Constantinus Deo chariſsimus, Synodum Epiſcoporum Nicææ celebrari iuſſerit.

CAP. 5.

CVM videret imperator perturbatam Eccleſiam Conciliũ generale conuocat, Epiſcopos vndecumque per literas, vt Nicæam Bithyniæ occurrerent, exhortans. agebatur autem regni eius annus ſextus decimus, & menſis præterea ſextus, quum hæc ab illo pro Eccleſiæ pace ſũma cura agebantur. Aderant autem ex pluribus prouincijs & ciuitatibus Epiſcopi de quibus Euſebius Pãphili libro tertio de vita Conſtantini, hæc ipſa verba refert [Ex omnibus Eccleſijs quæ frequentes in tota Europa, Africa & Aſia extiterunt, Dei ſacerdotes qui facile primas ferre putabantur, in vnum conuocantur: vna etiã ædes ſacra, velut Dei nutu adaucta, intra parietes ſuos Syros pariter & Cilices, Phœnices & Arabes, & Paleſtinos, Ægyptios porro, Thebanos, Afros, alióſque ex Meſopotamia profectos recepit.

Aderat etiam vna in concilio Perſidis Epiſcopus, nec ab hoc choro Scytha abfuit. Pōtus. Itē & Aſia * Phrygiaq; & Pāphyliaviros apud ſe lectiſſimos ſuppeditarūt. Quinetiam Thraces, Macedones, Achęi, & Epirotę, & quorū domicilia multo longiore locorum interuallo diſtabant, eo aduentarūt. Ipſe etiā Hoſius ex Hiſpanijs nominis & famæ celebritate inſignis, qui Syluestri epiſcopi maximę Romæ locū obtinebat, vna cū Romanis preſbyteris Bitone & Vincētio, cum alijs multis in conſeſſu illo adfuit. Vrbis autem illius, penes quam imperiū eſt, Epiſcopus, Metrophanes nomine ingraueſcente ætate præpeditus abfuit: ſed presbyteri ei" qui aderāt, illius locum ſuppleuerūt, quorum vnus Alexāder, illi poſtea in eius vrbis epiſcopatu ſucceſſit. Talem coronam ſolùm ex omni præteritæ ætatis memoria, vnus imperator Conſtantinus pacis vinculo ad Chriſti gloriā deuinxit: & quo Seruatori ſuo gratias ageret, iſtud eximiū victoriæ ab hoſtibus & inimicis partæ monumentum obtulit, effigiem chori Apoſtolici, quam in noſtro conuentu pulchrè expreſſit. Nam & de illis ſermo ſparſus, ex

a Euſeb. addit Galatiam & Cappadociā.

χ. εἴκφ.

χ. αὐτῷ τ.

χ. ἐπλή-
εσων.

36

37

Ἦδη δὲ καὶ Γέρων ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας. Γότθος τε & Ἀσία, Φρυγία τ' ἢ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρεῖχον ἐκκρίτους.* ἀγχὰ καὶ Θρᾷκες καὶ Μακεδόνες, Ἀχαιοί τε & ἠπειρῶται,* οἱ ἔτι πορρωτάτω οἰκοῦντες ἀπαντῶσ' αὐτός τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος ὁ Ὅσιος, 36 ἐπέχων & τὸν τόπον τὸν τῆς μείζονος Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου, συμπρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ, πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων, 37 τῆς τηνικαῦτα βασιλευούσης πόλεως ὁμοῦ πρεσβεύων, Μητροφάνης νοσήματι δεδαὼς γῆρας ὑστέρει, πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν * ἐπλήρουν· ὧν ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γενομένης πόλεως. τοιοῦτον μόνον ἐξ αἰῶνος, εἰς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χρυσῷ στέφανον δεσμῷ συνάψας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ Σωτῆρι, τῆς κατ' ἐχθρῶν & πολεμίων νίκης, ἀποφρεπὲς ἀνέθηκε χαρακτήριον, εἰκόνα χορείας Ἀποστολικῆς, ταύτην καθ' ἡμᾶς συνηθάμβησε. ἐπεὶ καὶ καθ' ἑκείνους συνῆχθαι λόγος,

deuinxit: & quo Seruatori ſuo gratias ageret, iſtud eximiū victoriæ ab hoſtibus & inimicis partæ monumentum obtulit, effigiem chori Apoſtolici, quam in noſtro conuentu pulchrè expreſſit. Nam & de illis ſermo ſparſus, ex

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἀπὸ πάσης ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν Ἀποστόλων· ἐν οἷς ἐπύγχανον Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ [38] Ἐλαμῖται. πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστερεῖ, τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεσᾶναι τοῖς πάντας. ὅπου δὲ τῆς παρούσης χορείας, ἐπισκόπων μὲν [39] πλῆθος ἦν τριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον. ἑπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, ἀκολούθων τε πλείστων ὅσον ἑτέρων ὧν ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν. τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διάφεροντο σοφίας λόγῳ· οἱ δὲ βίου σεμνότητι καὶ καρτερίας ἐπιμονῇ· οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσάν τε τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι· οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες· οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ὅπως τὴν τῆς λειτουργίας ὁρμὴν. οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι * προσέταξε. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ * συνελθόντων * ὁ Παμφίλου συνεγράψατο Εὐσέβιος.

A omni gẽte quæ ſub cælo eſt, viros pios in vnũ conueniſſe, vt in actis apoſtolorũ ſcribitur: inter quos erãt Parthi, Medi, Elamitæ. Verũ illis hoc defuit, 38
quod non omnes qui eo venerunt, ex Dei miniſtrorum numero erant illi quidem: ſed in hoc præſenti choro, fuit epiſ- 39
coporum multitudo ad numerum trecentorum
E & amplius: presbyterorum autem, diaconorum, acoluthorum & aliórum qui iſtos comitabantur turba vix numerari potuit. Atque ex his Dei ſacerdotibus alij prudenter & diſerte dicendo, alij vitæ grauitate, & conſtãti rerum arduarum perpeſſione, nonnulli quaſi media inter eos interiecta viuendi conſuetudine
F eximij, inſignem laudem adepti ſunt: erant etiam inter eos non pauci qui propter longinquum tẽporis ſpatium quo vixerant, multum honoris & gloriæ collegerunt: alij qui in ipſo ætatis flore, propter ingeniorũ acumen ſunt magnum ſplendorem conſequuti: quidam nuper ſacerdotij curſum ingreſſi ſunt. Quibus omnibus cibaria in ſingulos dies Imperator largè & liberaliter ſuppeditari præcepit.] Sic de his qui eo conuenerant. Euſebius Pamphili diſſeruit,

κ. διατάξας.

κ. συναθέντων.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

QVOMODO REX cũ Episcopis consederit.

CAP. 6.

CVM autem imperator festum ob victoriam cõtra Liciniũ partá absoluisset, venit & ipse Nicæã: postridie omnes episcopi in vnum locum conuenerunt. accesserat autem & post ipsos imperator: & postquam accessit, in medio constitit, nec prius sedere voluit quã episcopi innuissent. tanta religio & reuerentia aduersus viros illos imperatorem occupauit. Ad quos laudatissimus imperator exhortatoriã & eruditam orationem habuit; in laudẽ, & gloriam, & gratiarum actionem, Dei vniuersorum, qui tantam sibi gratiam concesserat. Ita locutus.

40

41 SERMO PROSphoneticus Constantini Augusti ad sanctam Synodum.

CAP. 7. Alph. Pisano interprete.

PLures quidẽ illustres vias humano generi * ad suam redemptionẽ, magni Dei omnipotentis iustitia præparauit, & inter alias insigniorem illam & maxime refulgentem, & quasi legis sue sanctissimæ summã, qua

F.M. sic reposuit, ex eod. C. M. st. ad benigne faciendum humano generi,

ΔΟΠΟΥ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ συνεδρίει τοῖς ἐπισκόποις.

ΕΠιπλέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνίκησεν κτὶ Λικινίου τύραννον, ἁπάντα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν· τῇ δὲ ἑξῆς πάντες ἅμα ἐπίσκοποι εἰς ἕνα τόπον συνήρχοντο· παρῆν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς· ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς μέσον 40 ἔστη, καὶ ἐδέετο καθίζειν μὴ πρὶν αὐτοὶ ἐπίσκοποι ἐνύσαι· τοσαύτη τις ἐλλάβεια καὶ αἰδὼς τοῦ ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχε. θεὸς ὃς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος προσηνετικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσηνέγκατο λόγον, εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τοῦ παντῶν θεοῦ, τὰ τοσαῦτα αὐτῷ χαρισαμένου· ὧν δέ πως λέγων.

41 ΛΟΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἁγίαν Σύνοδον.

ΠΟΛΛΑΣ μὲν πρὸς * εὐποιΐαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ὑπεφανεσάτας ὁδοὺς, ἡ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ θεῖος δικαιοσύνη ἐπιδείκνυται, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκείνην ὑπισχνεῖται καὶ μάλιστα ἀγαπᾶσθαι, ἣν ἐν τῷ κα-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

φαλαίῳ τῦ ἁγιωτάτου νόμου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πᾶσιν ἡμῖν, παντὸς θαύματος μεῖζον ἤθροισε, τῆς πίστεως κυριακὸν οἰκητήριον. τῦτο δὲ τὴν μὲν κορυφὴν μέχρι τῦ φέγγους τ ἄστρων ἡλιοειδῆ ὁρῶμεν, τοὺς δὲ θεμελίους, ἔτι ἀρχομένου τ ἔργου, ὅπως βαθέως καὶ πιστῶς ἐρριζῶσθαι θείῳ βουλήματι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴσθησιν τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνου τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τ λοιπῶν ὅλων, ὑπερκειμένης, ἄχρι τῦ τέλους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πρεπὰ, τῇ λαμπρότητι τῦ φωτὸς χρωμένη, ὡς καὶ τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δυοκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν κίονες, χίονος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς πίστεως αἰδίῳ τῇ τῆς θεότητος τῦ ἡμετέρου Σωτῆρος δυνάμει, βασάζουσι. τούτου πίνακα τῦ πνευματικῦ ἔργου, ὃν πέχειρ πὶς * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, ἐκ τὴν ἀπὸ ψυχῆς δικαίαν πίστιν, τῦ ἀθανάτου ἀπὸ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα, ὅσῳ πρὸς τοὺς πυλῶνας οὐδὲν ἕπεσθαι, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας

A nos omnes in sancta Ecclesia Catholica, quasi in quodam dominico fidei domicilio congregauit: quod omni miraculo maius est. huius autem domicilij verticem, vsque ad siderum splendorem videmus pertingere, fundamenta vero in ipso adhuc operis initio, diuino nutu tam altè & fideliter egisse radices nouimus, vt vniuersus terrarum orbis id sensu percipere potuerit. vertice igitur prædicto qui reliquis omnibus superiacet, vsque ad finem exitus ipsius viæ, totū iter æquabile ac planum conspicitur, & splendore lucis quasi colore perfusum, cuius & frontispiciū sidereo sigillo exornatur. Duodecim numero sunt columnæ niue candidiores, atque immobiles, & quæ fidei constitutionē, per potentiam diuinitatis nostri Seruatoris perpetuo sustinent. hoc igitur tātum opus cum arte nulla nos assequeremur, & animo iustā fidem non cōprehēderemus, immortalis legis sanctimoniam, mēti nostrę Deus indidit, per cuius portas nulla alio ducēte nisi casto pioq; desiderio

B C

ιε. πέχυι ζυί.

cum puræ mẽtis fide, qui vult ingreditur. eidẽ autẽ ſtructuræ mirabilẽ quendam ornamenti ſplendorem ſalubris attulit cogitatio: interna inquã hominum fides per totum domicilij ambitũ florentibus coronis decorata, immortalitatis fructum colligens, quæ caſtos vitæ humanæ ſplendores in apertum agens, illuſtrat: ac rurſus ibidem cœleſtis exiſtimatio exterius operiens ſæculi ſemper naſcentis, aut potius iã natipræmia delineat, & nutrita cum decenti laude totam ædificij perfectionem ſuſtentãs, exornat. Domus autem iſta domini à duobus tantũ excubitoribus cuſtoditur: & timor quidem diuinus quorundam cogitationem caſtigat, recte autem ſapientibus fauor diuinus ſemper præſto eſt, quaſi prudentiæ præmium. his duobus ad loci ſanctiſſimi ianuas aſſidentibus, oſtia cũ aperiuntur iuſtitiam ſuſcipiunt, quæ intus habitãs permanet incorrupta. iniquitatem autẽ fas non eſt portis appropinquare, ſed ab illis excubitoribus

42

D ἐπιχρύσους, μόνη καθαρᾶς διανοίας πεποιθώς, προΐσταται ὁ βαλάμβους. τὸ δὲ αὖτις θαυμαστὴν τινα κόσμου λαμπρότητα φωτεινος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοξον πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τὸ προβόλου τὸ κυκλικοῦ αὐξοῦσι στεφάνοις πλεμμένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἀγῶσι 42 πόνοις τῆς ζωῆς τ ἀνθρωπείας, εἰς φανερὸν ἄγουσα ὑπεφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντοῦθεν ἡ ἔξωθεν ὑ ἐθνικὸς δόξα E ἐστραμμένη, τὸ αἰῶνος ἀεὶ πλεομένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βεβαίαν ὑπογράφει, καὶ βαφέντα μὴ τῷ προσήκοντος ἐπαίνου, ἅπασαν τὸ αὐτὸ ἔργου τὴν τελεσπουργίαν κοσμεῖ. ὁ δὲ αὐτὸς ἔνδος ὁ κυκλικὸς οἶκος, ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται. καὶ φόβος μὲν θεῖος προΐσται τῇ ἀνίων ἐννοίᾳ σωφρονιστήριον. πάρεσι δὲ ἀεὶ καὶ τοῖς διφρουοῦσιν, ὁ προὸς τὸ θεῖον ἔπαινος, τῆς σωτείσιος βεβαιότερον. τούτων δὲ ἑκατέρων ὑπεικιμένων, τοῖς προθύρεσι τὸ ἁγιωτάτου τόπου, δικαιοσύνην μὲν αἱ θύραι ἀναπεπταμέναι δέχονται, αὐτὴ τὲ εἴσω οἰκιοθεῖσα, μένει ἀκήρατος· τῇ δὲ ἀδικίᾳ ὑ δὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν, δικαίου τούτου

πυ̃του τ̃ τόπου 43 ἐκκλείεται. A repulsa loco excluditur. 43

Ταῦτά με, ὦ πμιώτατοι, καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιοι ἀδελφοὶ, τὰ πεφάσματα ὅπως ταφῇ, εἰς τὴν τ̃ ἀϊδίου καὶ ἀταιάτου φωτὸς λαμπρότητα, μὴ γένωμαι· ἵνα μὴ πόῤῥω με ἐσῶτα, ἀμφίβολός τίς ἴσως τ̃ς ψυχ̃ς πίστις, ἀπροφάσιστ) τ̃ς ἀληθείας ἀπάρμοσον. ἀλλά τί πρ̃τον διαβεβαιώσομαι; πότερον τ̃ς εὐδαιμονίας τὸν τύπον, ἣν εἴσω τ̃ σπήθους τ̃ ἐμοῦ συνειλημμένη λανθάνει, ἢ τὰς θείας ἐνεργείας, τὰς πρὸ ἐμέ, ὑπὸ τ̃ παντοδυνάμου θ̃ 45 ἐξ ὧν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων, ἱκανὸν ἂν λέγομεν, φανεῖη ἤδη καὶ τὴν ἐμὴν μετριότητα, ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς, ⁊ πάντων πραγμάτων πατὴρ εἰκότως ἑαυτῷ καταδουλώσατο. πίστευετε, ὦ πμιώτατοι ἀδελφοὶ, πρὸς λαμβάνοντες ἀπρεπέστατον πίστιν, τοῖς λεγομένοις. 46 εἰ γὰ μᾶλλον ἡ ἐμὴ διάνοια τ̃ θείων ἐνεργειμάτων πορευθεῖσα εὐδαιμονεῖν δοκεῖ, καὶ ἀπὸ τούτου τ̃ πράγματος, ἐξόχοις ἐπαίνοις πληρῶσαι δύναθαι φαίνεται· 47 ὅμως, ὅπερ τ̃ς ἀληθείας ἡ πίστις ἀναρχῶς δείκνυσιν, ὅτε φωνὴ, ὅτε γλῶττα τῷ πρὸς πράγματι τ̃ς διανοίας ὑπουργῆσαι δύναται· καὶ μᾶλα εἰκότως· ἀμέτρου γὰ ὄντος τ̃ μεγέθους τ̃

Hæc fratres honoratissimi omníque laude digni, cũ ita sint manifesta me ad æterni & immortalis luminis splendorẽ deduxerunt: ne si longius à me fuisset, ambigua fortassis animi fides, veritatem redderet inconcinnã. Verùm quid primum confirmabo? nunquid felicitatis formam, quæ intra pectus meum B concepta latet? an diuina erga me beneficia, quę ab omnipotente Deo iam demonstrata sunt? quorum numerum ad multa opera sufficere asserimus, vt meam mediocritatem idem Deus noster & omnium rerum pater merito in suam seruitutem redegerit. credite fratres honoratissimi, & integrã C fidem dictis adhibete: & si maxime animus meus Dei beneficijs plenus, felix esse videtur, & ob eam caussam immensas laudes eidem posse persoluere: tamen vt fides veritatis aperte ostendit, neque vox neque lingua mentis imperio seruire sufficiunt, idque iure optimo. Cùm enim immensa sit beneficiorum

χ. ἐμέ, τ̃ 45

χ. τ̃ πρὸ 47

46

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

magnitudo, mens qui-
dem altior exiſtens ſu-
blimiora corporis loca
occupat: linguæ autem
via in anguſtum admo-
dum locum concluſa,
fere cum loqui credi-
48 tur, omnino conticeſcit.
quis enim noſtrum tam
temere conſiderat, vt ta-
lis fidei rationem præ-
cipitet, ideóque facile
Deum omnipotentem &
pulcherrimorum omniũ
opificem alloqui, eíque
honorificas atque con-
dignas laudes dicere au-
deat? Quandoquidem ſi
quis ſolam eius, qui eum
naſci conſtituit maieſta-
tem perpendat, ſciens in-
telliget, nihil inueniri
poſſe, quod Deo dignum
eloqui queat. Quid er-
go in meæ mediocrita-
tis iuſtificatione dicere
oportebat, quàm quod
diuinus veritatis ſermo
49 demonſtraret? hæc eſt
magnitudo, hæc maxi-
ma veneratio. Conſide-
retur lumen, an incidere
an nullo errore illabi po-
teſt in ea quæ de ipſo di-
cũtur. Atque vtinã mihi,
qui vobis in Dei miniſte-
rio ſum coniunctus co-
pioſa dicendi facultas
ſuppeteret, vt laudibus
celebrarem illa prædicatione digna, quæ diuinus Seruator

D διερχομένων, ἡ μὲν διάνοια ὑψηλή πής ἔσα, πεὶ ἀνώτερω τὸ σώμα-
τος τόπους καταλαμβάνει· ἡ δὲ
τῆς γλώττης πορεία εἰς στενὸν κο-
μιδῆ τόπον συγκλειομένη, δόκι-
μος σχεδὸν λέγουσα, παντάπασι
σιωπᾷ. 48 πίς γὰρ ἡμῶν ὅτω προ-
πετὴς λογισμῷ, ἵνα τοιαύτης πε-
ποιθήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, ἢ ὃ
φάναι ἂν τολμήσῃε πάνυ δυσκό-
λως τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ θεῷ
ἢ γὰ πάντων τ καλλίστων δημιουρ-
γῷ ἐνδόξοις ἐπαίνοις γὰ ἐπαξίοις
E ἐντελῶς εἰπεῖν. ὁπότε εἴπις μόνην
τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν
πεφύχθαι νομοθετήσαντος, λογί-
σαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσῃε μηδὲν
δύνασθαι εὑρεθῆναι, ὅπερ ἄξιον
θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται. πῖ τοί-
νυν τῆς ἐμῆς μετριότητος τὴν
καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰμὴ ἅπερ
ὅπερ ὁ θεῖος λόγος τῆς ἀληθείας
δείκνυσιν; ἢ τὸ μέγεθος ἥδις με-
F γίστη προσκύνησις 49 σκοπησάτω
ἁφῶς εἰ καταντῆσαι δυνήσεται
ἐν αὐτῆς τῆς περὶ αὐτοῦ λεγομέ-
νοις, ἢ ἀδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλι-
σθήσῃ· καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέ-
ρῳ συνδιακόνῳ ἀφθόνως ἡ θεία
εἰρηνεία τὸ λέγειν ἀφθόνησεν, ἵνα ἀκεῖ-
να ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι
ἐξηγησάμην, ἅπερ ὁ θεῖος σωτὴρ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ὁ ἡμέτερος πραγμάτων πάν- A
των* φύλαξ, τοῖς προοιμίοις τῆς
αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τῆς ἡμε-
τέρας λυτρώσεως ἕνεκα, ἁγνοῦ
σώματος οἰκητήριον καταξίωσεν
ἐκ παρθένου λαβεῖν, πᾶσιν ἀν-
θρώποις δίδαγμα τὸ παρ' αὐτοῦ
εἶχεν δηλῶν γαληνῷ νεύματι
τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. πόθεν
ἄρξομαι ἆρα; *ἀπὸ τῆς αὐτοῦ δι-
δαχῆς καὶ σεμνότητος; ἢ ἀπὸ
θείων διδασκαλιῶν ὧν αὐτὸς δι' B
ἑαυτοῦ, μηδενὸς διδάσκοντος, μό-
νος διδάσκαλος πέφηνεν, ἢ
ὅπως ἀνέπνευσαν, διὰ τῆς αὐτοῦ
προνοίας, πόσοι τινὲς δῆμοι, ὅσοις
οὐδὲ ἀριθμῷ προσλαβεῖν οἷόν τε,
μικρᾷ τινὶ τροφῇ, καὶ ἰχθυδίοις σι-
πύοις, καὶ μόνοις δυσὶν ἰχθύσι 50 τῇ
τοῦ θεία προνοίᾳ. καὶ Λαζάρου
μετὰ τὴν τελευτὴν βραχείᾳ τινὶ
ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε, καὶ εἰς
τὴν τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὖθις C
ἀνήγαγε. πῶς δὲ δεῖ εἰπεῖν τὴν
ἁγνὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖ-
κά τινα ἀπορρήτου τρόπου θεασά-
μενος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μό-
νης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὖθις, καὶ
παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδει-
ξε. πῶς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι
αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' ὃ τίς
συνεχεῖ,* καὶ 51 μακρᾷ νόσου πικ-

A noster omnium rerũ cu- γρ. πάντων
stos, principio sui aduen- πρ. φ.
tus quando redẽptionis
nostræ gratia, puri corpo-
ris domicilium ex virgi-
ne assumere dignatus est,
omnib⁹ hominibus exẽ-
plum suæ misericordiæ
ostendens, tranquillo suæ
diuinitatis nutu demon-
strauit. vnde igitur inci-
piam? an ab eius doctrina γρ. ἆρα ἀπὸ
& maiestate, an potius à
documentis illis, quæ ipse
per seipsum solus magi-
ster nullo docente decla-
rauit? Atqui respirarunt
eius prouidentia tot po-
puli, quot numero com-
prehendi nõ possunt, par- CHRISTI
uo quodam alimento, ac *miracula.*
minimis cibarijs, & solis
duobus piscibus, per di- 50
uinam eius industriã. La-
zari etiam post mortem
breui quadã linea resurre-
ctionẽ operatus est, & ad
huius lucis splendorẽ ite-
rum reduxit. quomodo
dicam de pura etiam di-
uinitate, per quam mu-
lierem quandam ineffa-
bili mœdo intuitus, eámque suo duntaxat collo-
quio dignatus, sanam
rursus atque omni mor-
bo liberam ostendit?
Quis autem digne præ-
dicet eius immortale fa- γρ. μακρας
ctum, per quod qui continuo & diu absumente morbo 51

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

detinebatur, membris omnibus ſolutis, atque diuulſis iacens, repente diuino medicamento ſanatus, grabatum ſuum in quo iacebat, humeris impoſuit, & laudes gratiarum actionis fundens, per patriam & fines ſuos cucurrit. Et diuinum ac ſtabilem eius ingreſſum, quo incedens, & humidum* mare calcans connexuit, & diuinis veſtigijs profundiſsimi maris humorem compegit, & per medium pelagus nulla profunditatis menſura definitum, quaſi per terram iter fecit? & ſimplicem patientiam, per quã in omnibus victor, inſipientiũ populorum contumaciã edomuit & domitam eorum ferociam, procul ab ijs peregrinatus, legi ſubiecit? & illa diuina & maxima eius diuinitatis opera, quibus viuimus, quibus approbamur, quicunque non ſolum futuræ beatitudinis ſpem ſpectamus, ſed quodam modo iam tenemus? Ego quidem exiguo orationis meæ apparatu plus non audeo dicere, quàm hoc ſolùm, animã meam iuſtificatã

* ſaniens
52
53
54

δόντι ἀναλωθεὶς, καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν τῶν χυθέντων καὶ διαπαλαθέντων ὅλων κείμενος, ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωθεὶς, αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπέθηκε, καὶ εὐχαριστίας ἐπαίνους διαχέων, διὰ τε τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ἐνοικείας διέδραμε· διὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σωτήριον βάδισμα, ὡς ὑπὸ καίνων τὴν 52 ἀχείαν θάλασσαν καταπατήσας 53 ἐπέζωσε, καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι, τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἔπηξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βαθύτητος ὡρισμένου, ὥσπερ διὰ γῆς, τὴν πορείαν ἐποιήσατο. διὰ τὴν ἡπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων δήμων τὴν αὐθάδειαν ἐδάμασε, καὶ δαμασθεῖσαν πόρρω ἀπ' αὐτῶν διαχωρίζων τὴν ἀχειότητα, τῷ νόμῳ ὑπέταξεν. διὰ ἃ ἡμεῖς τὰ ὑφ' ἡμῶν θεῖα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς διδοκοῦμεν, οἱ πάντες τῆς μελλούσης διδαμονίας τὴν ἐλπίδα, οὐ μόνον προσδοκῶμεν· ἀλλ' ὥσπερ τινὶ ἔργῳ ἤδη κατέχομεν. 54 οὐ πλέον τολμῶ λέγειν, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, εἰμὶ μόνον τοῦτο, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθοσιω-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

μένης ψυχῆς σωεῖναι χεὴ καθαρότητα. ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ παντοδύναμος θεὸς, ὁ τὸν ὑπερτὸν οἰκῶν, καὶ σχεδὸν πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, περὶ τὴν καλλίστην, καὶ πάντος ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύνην. ὁπότε καὶ τὸ ἰδιον θεῖον πνεῦμα τὸ ἁγιώτατον κατ' ἀξίαν, σῶμα ἐνοικοῦν τος* αὐτῷ καὶ ὅτῳ ἐμφορεῖσθαι τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασιν εἶναι καταξίωσεν. ἐπειδὴ ὃν περὶ τῆς ὑπὲρ ἁγιωτάτης καὶ σωτηρίου, τῆς πάντα δυναμένης θεοῦ πάξεως, ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μανία, ὥσπερ ἀχλύι τινὶ συγκεχυμένη καὶ ἐπ' ὀλεθρίου σκαιότητος, ἑρμηνείαν ποιεῖσθαι οὐκ ἀμφιβάλλει· διὰ βραχέων εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ καθοσίωσις τῆς ψυχῆς τε ἐμοῦ, τὸ λέγειν δύναμιν παρείχεται, διηγήσασθαι πειράσομαι. καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν ἐθνῶν κακόνοιαι, πονηρὸν γένος εἰσάγει ἀναισχυντίας, ὥστε ἀσεβεῖ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν τὸν θεὸν, τὸν παντοδυνάμονα, πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ δηλούμενα, μήτε πεποιηκέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλῆσθαι. ὦ τῆς τοιαύτης ἀσεβοῦς φωνῆς, καὶ κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν ὑπερφυᾶς, καθ' ἑαυτὴν ἀπαιτούσης!

A in synceritate seu puritate versari oportere. Qualis igitur est circa totum genus humanum, maximè autem ac præcipue circa pulcherrimam, & omni laude maiorem iustitiã, omnipotens Deus qui cœlum inhabitat. Quãdoquidem proprium diuinum spiritum merito sanctissimum ipsius corpus inhabitare, & sic omnibus humanis corporibus salutarem esse dignum duxit. Si quidem immensa hostium insania, quasi caligine quadam pernicioſæ vmbræ confusa, sanctissimam & salutarem omnipotentis Dei dispositionem interpretari non dubitat: breuiter id ego quatenus fides, & animi iustificatio facultatem dicendi dederit, enarrare tentabo: & quidem harum gentium prauæ opiniones, id impudentię genus inducũt, vt ore impio dicere non expauescant: Deum omnipotentem, omnia quæ diuina lege notantur, neque creasse, neque creare voluisse: O vocem impiam, & quæ dignè omnem supplicij exuberantiam in se postulat!

χ. παντὸς.

χ. ἐνοικοῦν πε

55

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Itáne insanè ac audacter diuini hui⁹ beneficij gloriam, quam nullus homo potest comprehendere, inanem reddere desiderat? Quid enim puritate Deo dignius? quæ ex sanctissima eius conuersatione cum fonte iustitiæ promanauit, & per totũ orbis circuitum mundauit: & sanctissimarum virtutum facultates hominibus demonstrauit. Quas Assyriorum affectu sibi prius inimicas existimarunt: quorum malum exemplum antecedẽs, reliquas gentes se illis accommodare persuasit. In quibus, vt nos proprio theoremate comprobantes saluatoris nostri Dei diuinam clemẽtiam cooperari videmus. Quandoquidem & quotidie & pluribus annis illorũ insaniam feruenter concitatam in salutaris medicamenti tolerantiam peruenire iussit. Neque sic tamẽ ad reliquos eius beneficij magnitudo in gratiam potest pertingere, vt omni oratione inter homines puritatem & diuinam potentiam exaltare queant, & exaltatam in

96

χ. πολλοὺς πυξ.

57

58

59

*χ. ἁγνίαν καὶ τ.

Ὅπως ἐμμανῶς καὶ πολυπρῶς, τῆς θείας ταύτης διϵρϵσίας τὴν δόξαν, τὴν μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων ϕθαναμένην, ἀφανῆ καθεστῶσαν ὑπτιάζϵται. τί γὰρ μᾶλλον ἁγνότης ἄξιον τῷ θϵῷ ἢ ἐκ τῆς ἁγιωτάτης ὁμιλίας, μϵτὰ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης ϕανῆναι, καὶ διὰ πάσης τῆς ϕϵιόδου τῆς οἰκουμένης ἐπλήμμυρϵ· καὶ τὰς δυνάμϵις τῶν ἁγιωτάτων ἀρϵτῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐπέδϵιξϵν· ἅπϵρ ἑαυτοῖς ϕῶν ἐχθρὰς νομίσαντϵς πάντϵς τῶν Ἀσσυρίων· οἷς ϕθονουμένου καὶ ϕαύλου ϕαραδείγματος καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη σωθῆναι αὐτοῖς ἀνϵπείσθη. ἐν οἷς ὥσπϵρ ἡμῖς ἰδίᾳ θϵϊᾳ δοκιμάζομϵν, τὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θϵοῦ θϵῖον ὁρῶμϵν συνϵργοῦντα, ὁπότϵ καὶ καθ' ἡμϵραν καὶ κατ' χρόνους πολλοὺς * ἐξ αὐτῶν πυρώδους μανίαν ὀϊστρουμένην, ὁ αὐτὸς εἰς τὸ τῆς Σωτηριώδους ἰάματος ἀνϵξικακίαν ἀνϵλθύσϵν αὐτὴκϵιν. καὶ ὅδϵ ὅπως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης διϵρϵσίας τὸ μϵγϵθος, δύνασθαι ϕϵῖς χάϵιν ἐλθϵῖν. τὴν ϕαρὰ ἀνθρώπων ἁγνοιαν τὴν θϵίαν δυναστϵίαν δύνασθαι πάντα λόγον ὑϕῶσαι, καὶ ϵἰς

ὕψος ἀρθέντα βεβαιώσασθαι, αὖθις καθελεῖν καὶ διαλῦσαι. ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὐαπόβλητος ἂν ἀπέβη, εἰ ὁ θεὸς ὁ τὰ πάντα δι' ἀμφοτέρων σωπηρῷ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι, πάντα πράττειν προέθετο. 60 μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ τῶν ἀνθρώπων μανία ἐγένετο συχνή, καὶ ἡ ἀνθρωπία ἀπεῖρος οὖσα πέρας, πάσας ἂν τὰς ψυχὰς ἐπώρθωσεν· εἰ δὲ καὶ τὰ ἄλλα πλείστα ὄντα, ἄφαρ ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουρ- B γεῖ τάξιν ἀναφανῆναι δεδύνηται. ἀλλ' ὁμοῦ πάντα 61 μετὰ* τῆς ἀγνοίας τοῦ θείου, ταχέως ἂν ἀπολωλέτην, τό δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον, ὅπως 62 ἐν ὀλίγοις μεμάρανται. ἀλλ' οὐδεὶς ἂν εὑρέθη ταύτης τῆς βασκανίας ἀμότερος· τῶν θρησκειῶν τὰ γένη εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλα- C τέως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων 63 διαχυθέντων· ὡς ἀξίως τῆ τούτων ἀμαχότητι τὸ φῶς ταύτης ἡμετέρας λαμπρότητος ὑπισκιασθὲν αὐτοῖς, ἀεὶ ταύτης αὐτοὺς στερίσκεσθαι. οὐδεὶς ἂν λόγος διωθήσεται τῶν εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν, ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν ψυχῆς· ἔπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς φαύλου ἐμποδὼν ὄντος, δύνα- μις τελεία ὁ ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἷς πάντα διαπάρους

A sublime confirmare. Imò vt iterum potius deponerent, atque dissoluerent, contigit: quamuis erat id rebus humanis plane aduersum. Etsi enim Deus omnipotēs tacito suæ diuinitatis nutu omnia facere proposuit: hominum tamen insania frequentior facta est: & si humanitas infinita omnes animas correxit, alia tamen plurima, quæ in mundi conuersatione in ordine propria ministrāt, emergere non potuerunt: sed simul omnia post diuinitatis ignorationem cito perierunt, & inuidiæ iniquitas & ingratitudinis breui excitata sunt. Alienus autem à malignitate nemo inuentus est, superstitionum generibus longe latéque in animos hominum vsque adeo diffusis, vt earum turpitudine huius nostri splēdoris lumen dignis fuerit circunfusū tenebris, & ipsi semper luce priuati. Nulla itaque ratio poterit meā de prędictis fidem ex animo meo auellere. Nullo enim malo impediente succedit perfecta potētia & viuus sermo veritatis,* omnipotens, omniū rerū

60 61 μετὰ 62 63 * al. τοῦ

custos, & noſtræ ſalutis procurator. Ita igitur videtur quodammodo ſanctiſſimi verbi abundantiam eius, quem liberat conuerſationem cuſtodire, & lucis ſplendorem nobis præbere. Quam ob cauſam ergo gentium omnium populi cœleſte lumen non aſpicientes, & nobiliſſimam pietatē contemnentes, quod de terra eſt, inquirunt: quod nullū habet veritatis fundamentum, neque puri ſplendoris claritatem, neque cœleſtis diuinitatis potentiam? O indignum facinus *adhuc & nunc cū nihil impium omittant, nec in Deum reſpiciant, & in miſerum errorem prolabantur, non vident, & ſordidis his operibus mundi ſplendorem contaminare nō ceſſant. Nēpe lignum, lapidem, æs, argentum, & aurum, & huiuſmodi alia de terra ſumpta, vt adorētur, proponentes, & ad ea vitæ ſpem publicæ referentes, templa ipſis inſigni ornatu ædificant, & poſtea in ſuæ adorationis additamentis gloriātur. Si quidem ſtructuræ magnitudo quam ipſi fecerunt,

v. cum etiam nunc nih.

64

65

D φύλαξ πάντων τῶν γεγραμμένων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. ὅπως ἂν δοκεῖ πως τῷ ἁγιωτάτου αὐτοῦ λόγου δαψιλεύεσθαι τὴν ὁμιλίαν ἡμῖν καὶ τὸ φῶς τὸν λαμπρότατα ἡμῖν παρέχα. τίνος οἱ-
νυν ἕνεκα, καὶ νῦν πάντων ὧν
ἐθνῶν οἱ δῆμοι, τὸ θεῖον μὴ
καθορῶντες φῶς, & τὸ ἐνδοξο-
τάτου ὁσίου ὑπερφρονοῦντες, τὸ
χθόνιον διζήσεσιν, ὑλικὰν ἔχον
E ὑπόστασιν ὑλικῆς, καὶ φαυλοτά-
της ἀγνῆς λαμπρότητος, καὶ
δυναστείαν τῆς θείου θεότητος.
ὦ ἀναξίου δράματος, ἔτι καὶ νῦν
μηδὲν ἐλλείποντες τῆς ἀσεβείας,
64 μηδὲ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν-
τες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης κα-
ταπίπτουσι οὐχ ὁρῶσι· καὶ τοῖς
ῥυπαροῖς τούτοις ἔργοις τοῖς τοῦ
κόσμου τὴν λαμπρότητα κατά-
F νυονται μιαίνοντες. δηλαδὴ ξύλον,
καὶ λίθον, καὶ χαλκόν, καὶ ἄργυ-
ρον, καὶ χρυσόν 65 καὶ τοιαῦτα ταῦ
χθόνια, εἰς τὸ προσκυνεῖν καθι-
δρύντες. καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδας
τῆς ζωῆς ἀπαγγελλόμενοι, ναοὺς
αὐτοῖς μετὰ ὑπερόγκου κόσμου οἰ-
κοδομοῦντες, & ἀπὸ τούτου ὅπως
αὔξοντες αὐτῶν τῆς προσκυνή-
σεως τὰς προθήκας, ἐπειδὴ-
περ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ἐφ' αὐτῶν ἡυρόμενοι,
ἄξιον

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἄξιον τῆς ἑαυτῆ ὄψεως παρέχε) τὸ θαῦμα. 66 ὁπότε τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς νοεῖται, εἰ μὴ τὰ μάλιστα αὐτοὶ ὃν αἰσθάνον) , οὐδὲ ὁρῶσιν ὅλοι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις ὑπερηφάνως αὐχῆν δοκοῦντες ἀγάλλονται. ἡλίκος τοίνυν μὴ πόσος τις ὁ θεός ἐστιν ὁ παντοδυνάστης οὐχ ὁρώμενος* τίς μὴ πάντων αὐθέντης ἐστὶ μὴ κριτής, ὃν πρὸς αὐτῆ τῆ πιστήσει τῆς ἰδίας ὡς νομίζουσιν ἀρετῆς λανθάνουσιν. αὐτὸ γὰρ τῆ διατυπώσει, καὶ τὸ εἶδος τῦ ἡμετέρου σώματος ἔσχε τὸν ὀφειλόμενον τύπον, καὶ ἵνα ἔχωμεν τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκμήν, ὁ αὐτὸς τῶν πάντων μελῶν τ' συζυγίαν ἰσχυραῖς νεύρεσι συνέδησεν· ἵνα ἐν πάσῃ πορείᾳ τῆς ἡμετέρας ἀπταίστου ἀκαμάτου ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς οἰκείας ἁρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηρίως διατυπώσει πλεσιουργηθέντων, καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι καὶ ἀκμάζειν δύναιτο ἐνέπνευσε, καὶ θέαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε, καὶ 67 νοῦν σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε, καὶ εἴσω τῆς χώρας ταύτης, πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε. πῶς οὖν εἷς ἀφρόνων ταύτης τῆς διατυπώ-

A dignum eorum conſpectu miraculum exhibet. Quandoquidem autem talia facere videntur, manifeſte intelligitur, ipſos potiſſimum neque ſenſu, neque viſu præditos eſſe, & arroganter in ſuis ſtructuris ſeſe iactare conuincuntur. Qualis igitur, & quantus eſt omnipotens Deus non cõſpiciunt, omnium auctor & iudex: quemquidem propriæ, vt opinantur, virtutis perſuaſione latent. ipſius enim diſpoſitione noſtri corporis ſpecies debitam formam accepit: vt harmoniæ vigorem haberemus, ipſe membrorum omnium cõnexionem neruis fortiſſimis colligauit, vt in omni noſtræ intentionis actione, propriæ harmoniæ robur indefeſſum retineremus. His igitur ſalubri diſpoſitione abſolutis, ſpiritum etiam, qui hęc omnia mouere ac roborare poſſet inſpirauit: viſumque oculis noſtris conceſſit, & intellectum capiti noſtro indidit, & intra regionem hanc totam noſtræ cogitationis rationẽ concluſit. Quapropter ſi quis recte ſapiens huius diſpoſitio-

66

ἰσ. ὁρῶσι.

67

nis rationem consideret, D omittat autem alia, quæ
ϰ. δὲ neque verbo, neque numero comprehendi possunt, celeri attentione salutarem & æternam immortalis Dei potentiam videre atque intelligere
68 poterit: non poterit autem errore aliquo temere implicari, sed manifeste contemplari licebit, atque videre omnia Dei potentia facta esse, sicut E ipse omnia hæc existere voluit. Vt autem perspicere liceat, quo aliqua illicita in mundo conuersatio ignorationem Dei apud homines effecerit,
M rudiũ. & imperitorum post natum esse illusione inimici in miseris * infelicium hominum animis primum rationis peccatum, ex diuina lege da-
ἴσ. ἡμῖν. tur nobis perspicuâ huius rei demonstrationem F accipere. ab illo enim tẽpore quo à duobus illis in principio creatis, conuenienti diligentia, diuinum & sanctum mandatum obseruatum non est, natus est deinceps huius appellationis [ignorationis scilicet] flos: factus est autẽ continuus, ac magis auctus postquam prędicti duo illi voluntate diuina repudiati sunt: coúsque autem materia illa miseriæ

στως τὸν λογισμὸν σκοπήσῃ, τὰ δὲ *λοιπὰ παύσῃ, ἃ μήτε λόγῳ, μήτε ἀριθμῷ περιληφθῆναι δύναται, ταχεῖα ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ σωτήραν δυνήσεται τὴν αἰώνιον καὶ σοφιεῖν τὸ ἀθανάτου θεοῦ ἔργου, [68] καὶ ὃ δύναται ἐκεῖνον πλάνης τινὸς χωεὶς ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, σκέπτεως ἀφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ μεγάλα εἶναι δυνάμει τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται. ἵνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅπως ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία, καὶ τοῦ θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο· λογισμοῦ ἁμαρτήματος πρωτίστου πεφυτευθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν, ἡμῖν *ἔστι καθ' ἣν τὴν πρὸ τούτου ἀπόδειξιν· ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ ἐξ οὗ ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων, τῶν ἐν ἀρχῇ καταστάντων, τὸ θεῖον καὶ ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας ἐν ἐφυλάχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσηκούσης ταύτης τὸ αὔξος· γέγονε δὲ συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπαύξησιν, ἐξ οὗ δὲ οἱ προειρημένοι δύο θείῳ νεύματι ἀπεβλήθησαν· ἕως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μετὰ τῆς σκαιό-

της τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὡς τε τῆς τε ἑώας, καὶ τῶν πρὸς δύσιν κρημνίδων καταψηφίσασθαι. αὐτή τε ἡ ὑπεροβολὴ τῆς ἐναντίας δυνάμεως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ ἠμαύρωσεν. ἐν ᾧ μέντοι προσήκαλει, ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τὰ πάντα δυνάμενου θεοῦ ὁ ἀπάνθρωπος οἶκτος. πάσας γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν, ἀναριθμήτους τῶν δήμων πολυπληθίας, ἀπὸ τῆς δουλείας τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος ὁ θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἀπειρον αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοίνυν ἐγὼ, ἀδελφοὶ ποθεινότατοι, καὶ οἰκειοτέρᾳ τινὶ προνοίᾳ καὶ ἐνδόξοις ἐνεργείαις τοῦ ἀθανάτου καὶ ἡμετέρου θεοῦ, πολλοστὸν ὄντα μνήμονα εἶναι τῆς πρὸς αὐτὸν καθαρωτάτης πίστεως πέποιθα. δέξασθω τοίνυν με ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος τῆς ἡμετέρας ἀγιότητος, καὶ μή μοι τὴν σωφρονεστάτην ἐκκλησίαν, καὶ τῆς ἁγίας κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θύρας ἀνῳχυθῆναι ἀνάσχησθε. εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τῶν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῆ τὴν καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως

A humanæ prouecta est, vt Oriẽtis & Occidẽtis fundamenta dãnauerit. Ipsa etiã aduersariæ potestatis victoria mentes hominũ circumuenit, & obscurauit. In ipso nimirũ præcepto est sancta & immortalis, & infatigabilis Dei omnipotentis clementia. omnibus enim diebus & tẽporibus præteritis innumeras populorum multitudines, ab B hoc onere, cuius seruituti addictæ fuerant, per me seruum suum Deus liberat, & in perfectum æterni luminis splendorem deducit.

Post hæc igitur, fratres desideratissimi, propinquiore quadam prouidẽtia, & illustris immortalis Dei nostri beneficijs insignioré me in posterũ futurum, purissima erga ipsũ fide sum persuasus. Suscipiat ergo me, ô sincerissimum conciliũ Sanctitatis vestræ, nec mihi sanctissimam ecclesiam, & communis omnium nostrum, castæque matris portas opponi sustineatis. Quamuis enim nunc potissimum animi ratio perfectam Catholicæ Fidei puritatem

69

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

inuestigans, hoc sibi fieri dignum non esse arbitratur, suadet tamen, atque admonet. Et propriæ quidem verecundiæ frõs omnium pulcherrimarũ virtutum sigillum extulit, portásque immortalitatis cœpit contingere, ipsásque pulsare. Vt & vos cœpistis nostræ fraternitatis imprudentiæ veniam dare, pacem fidei Catholicæ respicientes. Hoc enim & Deũ decet, & Ecclesiæ Catholicæ fidei conuenit, & reipublicæ negotijs vtile est: vt pro diuinitus nobis concessa preciosissima pace dignam gratiarũ actionẽ eius gratiæ largitori cõmuniter omnes referamus. Graue enim esset,
70 imo vero quàm acerbum hostibus iam profligatis
χ. μη δέν *Theodor hist. Eccl. l. 1 c. 7.* & nemine ex diuerso se
ἀλλήλοις βαλεῖν. opponere audente, inuicem se oppugnare, & lætitia in inimicis, atque adeo risum præbere, & presertim cum de rebus diuinis disputemus, habeamúsque doctrinam sacratissimi spiritus, literarum monumentis proditam? Nam libri Euangelistarum & Apostolorum, quinetiam veterum Prophetarum oracula, nos euidenter docent quid

βπίζκοπος, τὸ ἑαυτῷ ἁρμόδιον οὐκ οἴεται εἶναι ἄξιον· ὅμως τοιγαροῦν ἐπιστρέφει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ μέτωπον τῆς οἰκείας ἀγάπης, πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν ξενικὸν ἐρείσασα· καὶ τῶν πυλῶν τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἅπτεσθαι, καὶ πρὸς κρούειν· ὅπως καὶ ὑμεῖς τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος οὕτως συγχωρήσητε τὴν ἀνοιαν, καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς διάνοιαν πίστεως
E βλέψαντες. τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ πρεπῶδες, καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἁρμόδιον, καὶ τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων συμφέρον ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν παραχεθείσης εὐλογωτάτης εἰρήνης, ἀξίαν ἀμοιβὴν τῷ ταύτην ἡμῖν χαρισαμένῳ καινῶς ἅπαντες ἀποτείσωμεν. χρὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς αἰὲν εἶη, καὶ ἄγαν δεινὸν, καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ * μηδενὸς
F ἀντιτείνειν ἐπιπολμῶντος, βάλλειν ἡμῖν *ἀλλήλους, καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν καὶ γέλωτα παρέχειν. ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ θείων διαλεγομένους πραγμάτων, καὶ τὸ παραχὺ πνεύματος ἁγίου διδασκαλίαν ἀπάγγελτον ἔχοντας· εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι, καὶ ἀποστολικαὶ, καὶ τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰ θεσπίσματα, σαφῶς ἡμᾶς ἀφ

χρὴ περὶ τοῦ θείου φρονεῖν ἐκπαι- A de diuino numine sentiẽ-
δεύουσι. τὸ πολεμοποιὸν οὖν ἀπε- dum sit. Omni igitur se-
λάσαντες εἶεν, ὅτι τῶν θεοπνεύ- ditiosa contentione de-
στων λόγων λαβώμεθα τὴν ζητουμέ- pulsa, literarum diuini-
νων τὴν λύσιν. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦ- tus inspiratarũ testimo-
τα φησὶν ὁ πάνσοφος βα- nijs res in quæstionẽ ad-
σιλεύς, οἷα δὴ πᾶς φιλοπάτωρ ductas dissoluamus.
παῖς ἱεροῖς, ὡς παρῆν σπου- Ista aliáque id genus
δάσαι, τῶν Ἀποστολικῶν δογμά- sapientissimus imperator
των τὴν συμφωνίαν περαίνε- dum doctrinæ apostolicę
σθαι μυούμενος. τῆς δὲ συνόδου τῶν consensum stabilire mo-
συνελθόντων ὅτι μὲν οὖν τὸ ὑπερκό- B liretur, tanquam filius
σιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ patris amantissimus, epi-
ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν τριακόσιοι καὶ scopis & sacerdotibus ve-
πρὸς, τοῖς λεγομένοις ἐπείθοντο, lut patrib⁹ proposuit. Erãt
καὶ τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμό- autem qui ad Synodũ si-
νοιαν, τήν τε τῶν δογμάτων ὑγίει mul cõuenerant episcopi
ἠσπάζοντο. οἱ δὲ λοιποὶ, καθὼς trecenti & octodecim. sed
πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολι- trecenti quidẽ ante præ-
κοῖς αὐτείχοντο δόγμασιν· οἵπερ dicta persuasi erant & cõ-
τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγαλο- sensum ad inuicẽ, ac do-
φυῶς συγκροτῖν ἐσπούδαζον, δέ- gmatum sanitatem am-
κα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες. C plectebantur: reliqui au-
Εὐσέβιός τε ὁ Νικομηδεὺς, ὡς καὶ tem, vt iam pridem dixi-
πρόσθεν εἴρηται, 71 Θεόγνις ὁ mus, aduersus apostolica
τῆς Νικαίας, Μάρις χαλκηδό- dogmata pugnabant: qui
νος Θεόδωρος Ἡρακλείας Θρά- Arij sententiam magni-
κης, Μηνόφαντος Ἐφέσου, Πα- fice concelebrare stude-
τρόφιλος Σκυθοπόλεως, Νάρκι- bant, numero septemde-
σσος Νερωνιάδος Κιλικίας δευτέ- cim: Eusebius scilicet 71
ρας, ἣν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομά- Nicomediensis, cuius &
ζομεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρείτης, superius mentionem fe-
quã nunc Irenopolim appellamus, Theonas Marmaricæ,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Secũdus Ptolemaidis Ægypti, & cũ eis alij octo, qui ſeipſos, quaſi eſſent Orthodoxi, trecentorum choro miſcentes apoſtolicis dogmatis repugnabant, Ario conſentientes. Cùm his generoſe decerbant ſancti patres noſtri, Alexander tunc presbyter Conſtantinopolitanꝰ & Athanaſius Archidiaconus Eccleſiæ Alexandrinorum. Quamobrem inuidia contra eos arma mouit, vt poſteadicemus. Noſtri autẽ ſancti Epiſcopi Arium ad ſynodum vocabant, permittentes ei propria dogmata proponere, nutu omnia vincentis regis. Nam & ille, vt paulo ante diximus, in Synodo conſidebat.

D Σεκοῦνδος Πτολεμαΐδος Αἰγύπτου· καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτὼ, οἵτινες ἑαυτοὺς τῷ τῶν τριακοσίων ἁγίων χορῷ ἐπιμίξαντες, ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι, τοῖς ἀποστολικοῖς αὐτὸ τοῦτο δόγμασιν, Ἀρείῳ συνηγορεῦντες. τούτοις γυναίως ἀντηγωνίζοντο οἱ ὅσιοι πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως τότε πρε-
E σβύτερος ὤν, καὶ Ἀθανάσιος Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας. διὸ καὶ φθόνος ὥπλισται κατ' αὐτῶν ὡς ὕστερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἄρειον εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συνῆναι τοῖς ἰδίοις δόγμασι, νεύματι δὲ τοῦ πάντα νικηφόρου βασιλέως. ἐπεὶ τοῦτο ἀληθείας εἰρήκαμεν ἐν αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνήδρευεν.

72 QVOMODO IMPE-
rator libellos Epiſcoporũ accepit. CAP. 8.

72 ΟΠΟΥ ΤΟΥΣ
F Διβέλλους τῶν ἐπισκόπων ὁ Βασιλεὺς δέχεται.

VErùm admirabile illud facinus quod in Synodo ab imperatore ſemper victore factũ eſt, non debet ſilentio prætermitti. Etenim cùm in vnũ Epiſcopi cõueniſſet, & vt fieri ſolet in diſputatione cõtẽtioſa quęſtiones & controuerſiæ inter eos incidiſſent, & alij

Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν Σύνοδον γενὸς θαυμαστὸν τῷ ὄντι τὸ τοῦ πάντα νικηφόρου βασιλέως, ὅτι ἄξιον σιωπῆς τῷ ὄντι πέμψαι δοκεῖ. καὶ γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων, καθὼς ἔθος ἐστί, γινομένων ζητήσεών τε καὶ συζητήσεων, τῷ ὄντι τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἕνεκα, ἄλλου

πρὸς ἄλλον ἔχοντας, λιβέλλων τε ἐπιδιδομένων ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων πα ρὰ τῷ θεοσεβεῖ βασιλεῖ· δεξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ, ἐκέλευσεν φυλάττεσθαι· ἐνορῶν τε τὴν τοιούτων ἔριν σκοπῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν εἶπεν ὅπ χρὴ πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας, περὶ τούτων διαλαβεῖν, καὶ ἐνστάσης τῆς προθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς, & ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ προσηκούσης, πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι, καὶ δὴ δεξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος, μήτ' ἐξωθῆσαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει. τὸ θεοῦ ὑμᾶς προχειρισαμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας, κρίνειν τε & διακρίνειν τὰ πλήθη, καὶ θεοὺς εἶναι, ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἁπάντων ὑπερέχοντας ὁ εἰρημένον, ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· & τὸ, ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν. χρὴ τῷ μὴ κοινῶν ὀλιγωρεῖν πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι. καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ ἐμφορηθῆναι τοῖς λιβέλλοις προσέταξεν. ἔδει γὰρ

Alios accusarent, cúmque libellos offerrent, & criminationes compositas ad pium deferrẽt imperatorem: ille acceptos libellos, & anulo suo obsignatos seruari prȩcepit. & cùm talium episcoporũ mutuam cõtentionem perspiceret. dixit oportere omnes simul certo die ad res eas disceptandas conuenire. Præstitutus autem dies cùm venisset, consedit in medio imperator, & silentio oportunè facto, omnium libellos afferri iussit: quos cùm accepisset, & in sinu suo posuisset, nec voluisset in delationes eas incumbere: ita ad episcopos loquitur, Postea quam Deus vos sacerdotes & iudices designauit ad disceptandas & diiudicandas, populi controuersias, vósque Deos scribendos censuit, tanquam hominibus cæteris longe præstantiores (Dictum enimest, Ego dixi, dij vos estis, & filij altissimi omnes. [&] Deus stetit in Synagoga Deorũ) certè vulgaria ista negligere oportet, omníque cura & studio in res diuinas incũbere. cúmq; iussisset ignẽ afferri, libellos omnes exuri prȩcepit. dabat enim

Imp. ad Episc. exhortatio.

73

operã ne cuiquam exterorum talium episcoporũ iniqui conatus innotescerent. tanta scilicet imperatoris aduersus Dei sa-
74 cerdotes reuerentia fuit, quantam mirari debent omnes qui recte sapiunt. Illud etiam simile huic ab eo factum, non arbi-
75 tror æquum esse silentio tradere. Viri quidã procaces & laici qui conuicijs rixísque delectabantur, episcopos quosdam accusabant, & criminationes scriptas imperatori tradiderũt, ídq; antequã res ad cõcordiam adduci potuisset. ille & eas quoq; recepit, sed vinculo constrictas, & annulo suo obsignatas, custodiri iussit: Deinde cum concordiæ gratiæq; reconciliationẽ fecisset statim eas omnes afferri iussit, & præsentibus omnibus Episcopis, igne adusit, postquam prius sancte iurauit se nihil eorum quæ in ijs scripta fuissent legisse: aiebat enim sacerdotum delicta vulgo ignota esse oportere, ne inde scãdali occasione arrepta, mino-
76 re cum metu delinquãt. ferunt ipsum & hoc etiã addidisse, quòd si quando ipse suis oculis videret episcopũ alienę vxori stuprũ inferẽtem,

D μηδένα τῶν ἔξω ἐπιγνῶναι τῶν πονηρῶν ἐπισκόπων τὴν αἰσχίονα ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ εὐλάβεια· ἣν 74 θαυμάσειεν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες. καὶ ἐκεῖνο ὅμοιόν τι τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένον, οὐ δίκαιον ἡγοῦμαι παραδοῦναι σιγῇ. 75 φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλοκοίδοροι λαϊκοὶ, ἐγκαίνιζον τοῖς ἐπισκόπων πταῖς, καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς ἐγκλήσεις κατηγορίας ἐπέδοσαν· καὶ ταῦτα περὶ τῆς γεγενημένης ὁμονοίας. ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ὑπθεὶς, καὶ ᾧ δακτυλίῳ σημαίνεται, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν σύμβασιν τῆς ὁμονοίας ἐρασάμενος; ταύτας περισκομισθῆναι παρεσκεύασε, παόντων ἁπάντων ἐπισκόπων, πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν, ὁμολογῶν μηδὲν τῶν ἐγκεκλημένων αἰσχρῶν, ἃ γὰρ ἔφην χρῆναι τῶν ἱερέων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου προφάσιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἁμαρτάνουσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τόδε προσθεῖναι, ὡς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπου 76 ἐγγένοιτο, γάμον ἀνοσιουργοῦντος, moechum

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

συγκαλύψαι 77 ἐν τῇ πορφυρίδι τὸ ἀθεμίτως γινόμενον, ὡς αὐ μὴ βλάψαι τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἡ ὄψις. τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως θεοφιλὴς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις. ὅτι πολλὰς δὲ ἡμέρας, οὐμὴν δ' ἀλλὰ καὶ κατὰ μῆνας ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε. παί τε διαφορίας αὐτῶν γνώμας ἀνελέγχε. ἦσαν γὰρ καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν ἐν αὐτοῖς τινὲς τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι. καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων ὁσιωτάτων, τὴν τῆς ἀληθείας ἐναντιουμένων αἱρέσεως ὄντες. ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ πάνσοφοι ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν, τῇ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἠσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παῤῥησίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ἀριθμός, ἀνθισταμένων τοῖς ἐθέλουσι περιπίπτειν τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα.

77 A tē, se sua purpura flagitiū contecturum, ne intuentium oculi facinore ipso offenderentur. tanta erat imperatoris & tam pia atque admirabilis prudētia. Per plures postea dies, imo vero & per menses plures cum episcopis in vnum locum conueniebat, & vna cum ijs de fide disceptabat, atque diuersas eorum sententias supputabat: erant enim, B vt sæpe iam diximus, inter eos nonnulli qui nefarijs Arij dogmatis suffragabantur, & multitudini sanctorum episcoporum veritatem propugnantium aduersabantur sedulò. alij vero optimi & sanctissimi patres nostri veritatis armis muniti glorioſam & inculpatā fidem magna cum libertate prædicabant, cum quibus magnus etiam C confessorum numerus erat qui volentibus peruersa Arij dogmata defēdere, strenuè resistebant.

77 γρ. ὁρωμένων aspectu ipso

78 ΓΕΡΙ ΤΟΥ̃ ΑΓΙΟΥ Γαφνουτίου.

DE SANCTO Paphnutio. CAP. 9.

78

ΗΝ δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Γαφνούτιος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ὁσιωτάτων καθηκόντων χορὸν, ἀνὴρ Αἰγύ-

ERAT inter eos magnus ille sanctúsque Paphnutius confessorum & episcoporum cœtui nō parum ornamenti afferens, genere Ægyptius,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

homo Dei, ex illis quos Maximinus dexteris oculis effossis, & siniſtro poplite succiſo, ad metalla damnauerat. Sed in hoc tanta Dei gratia elucebat vt miracula per eũ fierent non minora his, quę olim ab Apoſtolis facta ſunt. Nam dæmonas ſolo verbo fugabat, & ægros plures oratione curabat, ſed & cæcis viſum, fuſis ad Deum precibus, tribuebat: & paralyticis *naturalem firmitatem reſtituebat, efficiẽs vt membra ſana ſuis fungerentur officijs. Hunc imperator ſummo in honore habuit, & ſæpius cũ intra palatium euocatũ, complectebatur, & oculum effoſſum ſubinde exoſculabatur: tanta erat apud pium imperatorem ſanctorum virorum auctoritas & gratia.

D πιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος, ὃν τῆς ὀμηχύρεως ἐκείνης, ὃ Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν ἐξώρυξεν ὀφθαλμὸν, & τὰς λαμὰς ἀνθυφεκόπισεν αἰσχύλας, ὥσθαδοὶς πῖς μετάλλοις συνέχεθαι. ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ θεοῦ χάεις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάτω, τῶ πάλαι ὑπὸ τ Αποσόλων γεγυμένων. λόγω γὲ μόνω τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε, & θυχῇ διαφόεις ἀσθενοῦντας E ἐθεεάπευε, τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν, τὸν θεὸν ἐξαιτούμθος, παρείχε. καὶ 79 παρεθέντας τοῖς τὴν κτ' φύσιν ἴδιω ἀκμὴν, τὰ μέλη ἀρτίᾳ ποιῶν ὑγιῶς. ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ πμῆς ἦγε, συνεχῶς τε ὅπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορυγμὸν καπεφίλᾳ· τοσαύτη τοῖσῆν τῷ θεοσεβεῖ βασιλεῖ τοῖς τοὺς ἁγίους 80 πίςις. F

*. labefactatis & ſolutis,

79

80

DE SANCTO Spyridone. CAP. 10.

81

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ Σπυρίδωνος.

81

SPyridon etiã Cyprius vir inſignis in Domino, qui à pueritia paſtoralis vitæ rudimenta, Chriſti gregi deuouens, & prophetica vitam agẽs innotuit: quíque epiſcopatum etiã adminiſtrans, nõ deſtitit oues ſuas paſcere.

ΚΑΙ δὴ ἡ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ὅπισμος ἀνωείῳ, & τὴν ἐκ παιδὸς ποιμθικὴν πεῖραν τῆ τ Χεισοῦ ποίμνη καθιερωμένος, θεοφιλικῶ βίῳ διαπρέπων ἐγνωείζετο. ὃς καὶ γε διέπων τὴν ὅπισκοπὴν, τῶ ποιμαίνειν * τὰ ἴδια θρέμματα οὐκ

χ. εἰς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἐπαύετο. ὅτω δὲ ἦν χρηστὸς καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι λῃστῶν ἐφόδου δόλῳ τοσοβαλόντων τῇ ποίμνῃ, ἀοράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων, κινηθῆναί τε μὴ δυναμένων, ἕως τοῦ· ὅτις δὲ ὁ μακάριος, δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς τῆς σιωχῆς ποιεῖ· ὑ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κριῶν τὸν κράτιστον ἀποιχομένοις δίδωσιν, εἰπών, λάβετε ὦ νεανίσκοι τοῦτον ἀπ' ὀφελείαν ὑμῶν, μὴ ἄτοκτοι ἀπόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπορίας καταμέμψησθε. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα θαύματα περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἓν δὲ ἐκ πολλῶν προθησόμεθα.

A adeo bonus erat & patiēs, cū latrones quidam noctu in ouile eius irrupissent, occultis & inuisis quibusdā vinculis detinebantur, nec inde mouere se se vsque ad auroram poterāt: hoccū *resciuisset beatus, obtinuit precibus vt soluerentur vinculis: imo vero arietem longè præstantissimum abeuntibus dedit, inquiens, Accipite hunc iuuenes ad vsum vestrum, ne re infecta discedentes, me hac nocte inopiæ vestræ auctorem accusetis. Plura etiam alia mirabilia de hoc sancto audiuimus: vnum autem ex multis proponemus.

*v. cùm supervenissent

ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρῃ διὰ τὸν ἔμπορον.

QVOMODO FIliam mortuam excitauerit propter mercatorem. CAP. II.

Θυγατέρα ἔσχεν ὁ μακάριος καὶ ἀοίδιμος οὗτος τῷ θεοῦ ἄνθρωπος, Εἰρήνην τοὔνομα, ἣ τῷ γέροντι θεοφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον διεξέρχεται. τούτου μὲν[82] θανόντος, ἐξ ἀποδημίας τις αὐτοῦ ἔμπορος θυγατέρα τὴν γέροντα, ἣν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, τῇ παρθένῳ, ἣν θυγάτηρ. ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων ἠγνόησε παντελῶς τὴν ἐκδόσιν. ὡς δὲ πολὺς ἦν ὁ πλεί-

B Eatus ille & celebris homo Dei, filiam habuit Irenē nomine, quæ seni vtiliter ministrans virgo vitam omnem castissime egit. Post eius mortem, mercator quidam peregre rediens rogat senem depositū quod eius filiæ virgini iam pridē crediderat. rē omnem beatus Spyridon prorsus ignorauit. Sed cū homo

χ. ὑπεξέρ. 82

χ. μετ' θάνατον,

mo depositum multum flagitaret, senex postea quam illud per domum sursum ac deorsum perquisiuisset, nec reperisset vsquam, animo angebatur grauiter: & virum monuit, nec scire se quicquam de deposito, nec esse in tota domo. mercator tunc altius inclamãs, & lachrymans eiulãsque poscit depositum, clamitans quoque se manus violentas sibi illaturum, nisi quod credidit, reciperet: Nam, inquit, se quod vnicum seruauit senectutis suæ subsidium & solatium, apud virginẽ deposuisse. Coact⁹ igitur sanctus ille senex vna cũ mrcatore ad sepulchrum

83 filiæ properat*, ad percõtandũ ea de re; eãq; ex nomine inclamat, Filia, inquiẽs, Irene: illa de sepulchro respondẽs, quid vis, pater! tũ senex, Vbi posuisti filia quod hic homo tibi credidit? at illa locum aperte patri indicãs, ineo, inquit, loco iacet pater. Ille ad filiam, vade in pace, filia Irene. Senex domum regressus depositũ in eo ipso loco quẽ puella designauit inuentum, viro tradidit. Multa ille

Hæc restituta sunt ex C. M. *p.* 55.

μῶς αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας ὁ γέρων, καὶ μὴ εὑρών, ἠνιᾶτο σφόδρα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγεν, μήτε εἰδέναι, μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ. ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν, δάκρυσί τε συνεχόμενος, καὶ ὀλοφυρόμενος ἤπτι τὴν παρακαταθήκην, λέγων αὐτὸ διαχείσασθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ παρακατατεθέντα, φάσκων ἕνεκα χήρας αὐτῷ ταύτην τε παρακαταθήκην φυλάξαι, παρ' αὐτῇ τῇ παρθένῳ παρακέιμενος. ἀναλαμβάνεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος ἐκεῖνος, ὅτι τὸ μνῆμα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὀρμῶσι πρὸς πύστιν* τοῦ πράγματος· ὁ δ' ἡγεμὼν καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος, καὶ φησὶ, πρὸς αὐτήν· τέκνον μοῦ Εἰρήνη. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου, λέγει πρὸς αὐτὸν, τί θέλεις, ὦ πάτερ; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· ποῦ ἀπέθου τὴν παρακαταθήκην τοῦ ἀνθρώπου τοῦδε; ὦ θύγατερ; κἀκείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη, ἐν τῷδε κεῖται τῷ τόπῳ πάτερ. ἀφῶς τὸν τόπον ὑπεσημήνατο τῷ πατρί. ὁ δὲ πρὸς αὐτήν, πορεύου ἐν εἰρήνῃ τέκνον μου Εἰρήνη. ὁ δὲ γέρων ὑποστρέψας οἴκοι, καὶ ἀνδρὶ ἔδωκεν· ἡ γὰρ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὴν παρακαταθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἀνδρί. πολλὰ

δὲ ἄλλα τῶ αὐδρὸς ἄδονται θαύματα, καὶ ἀποδοξολογίαι πολλαὶ, αἳ καὶ μέχρι δεῦρο, ὡς καὶ τῶν ἐγχωρίων δείκνυνται τοῖς ἐφιεμένοις πρὸς πληροφορίαν τὴν ἡμῖν εἰς Χριστὸν πίστεως, τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν ἐκείνων ἁγίοις αὐδράσιν ἡ ἐκκλησία διέφερεν, ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν ἐπὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον. ἐμνήσθην δὲ Ἀθανασίου, ὃν ἤδη καὶ πρώην εἰρήκαμεν, τηνικάδε διάκονος ὢν οὐκ ἄμοιρος τοῦ τῶν ἁγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι, ὑπὸ πάντων ὡμολόγητο· συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ. 84 αἱ μὲν οὖν καθ' ἡμέραν ὁμιλίαι τοῖς ἡμετέροις ἁγίοις ἐπισκόποις, ὅτι πλεῖον ὅσον χρόνον, πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἱ ὅρμοι δεῖν μηδὲν ὑπερὲς ἢ πολυπρεπὲς, περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπεράναι· συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο, καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπύοντες διέλυον· πλάσις τε ὅση ἀσυδής, καὶ φρενῶν ἦν αὐτοῖς, πῶς ἔχειν πρὸς τὴν ἀναθήκην τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ δόξαι εἰσαῦθις· μετὰ πολλῆς ἐννοσκέψεως, καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἱκεσίας,

A alia stupenda & admiranda fecit, quæ omnium ore celebrantur, quæque adhuc ab indigenis ostẽduntur ad plenam persuasionem fidei in Iesum Christum, ijs qui in ea re mentem curámque suam defigunt. talibus igitur viris vsque ad ea tempora florebat Ecclesia, ex quibus plurimi Nicænæ synodo interfuerũt. Quinetiam Athanasium cuius antea memini, tunc diaconum, à sacra illa sanctorum corona minime abfuisse omnes fatentur. Erat autẽ vna cum Alexandro Alexandriæ Episcopo, quem in multis fideli opera & consilio iuuit. communicabant igitur quotidie sancti episcopi nostri, multo tempore, permulta inter se de fide, rati nihil cito aut temere de re tanta statui debere. Arium frequenter accersebant, & crebris interrogationibus propositiones eius refutabãt: omnique cura ac cogitatione quęrebant quomodo nefaria illius dogmata euertere, quídve contra ea statuere & decernere oporteret, acri semper consideratione vsi, & fusis ad Deum precibus

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

illa tractabãt : Quamobrem ſapienter admodum atque congruenter contra impia Arij & ſectatorum eius dogmata reprehenſiones ſuas opponebant, impuras eorum contra Dei Filium blaſphemias radicitus euellentes, & delentes funditus. & ei quidem, quod illi aſſerebant, nõ ex Deo
85 eſſe Dei filium, illud, *Deũ de Deo*, noſtri oppoſuerunt. Ei vero quod illi dicebant, non eſſe Deum verum, definiuerunt noſtri eſſe *Deum verum de Deo vero*. Cúmque illi cenſerent creatũ ipſum: noſtri contra ſtatuerunt, *Genitum, non factum*. Poſtremo cùm illi alterius ſubſtantiæ filiũ eſſe contenderent: noſtri epiſcopi eum eiuſdem eſſe oppoſuerunt, hoc eſt ex ſubſtantia patris genitũ creatoremque ipſum atque opificem omnium viſibilium pariter & non viſibilium predicauerũt: ſecundum Fidem Apoſtolicã iampridẽ Eccleſiæ ipſius traditã, expreſſiſteſtimonijs illud demõſtrãtes [vt progreſſu orationis patebit.] Hoc antidoto letalia venena ſubuertentes, clariorem in poſterum Apoſtolicam Fidem vno omnes conſenſu deſcribunt.

86 *Hæc ſuæ integritati reddita ſunt è C. M. P. St.*

Δῶτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς, καὶ λίαν ἁρμοδίως, τοὶς κατ' αὐτῶν ἀθεμίτων δογμάτων Ἀρείου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐλέγχους αὐτίθηκαν· περόριζον αὐαιρήσαντες τὰς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μιαιφόνους αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἐξαφανίσαντες. καὶ τῷ μὲν ὄν ἐκ θεοῦ λέγειν ἐκείνους, τὸν υἱὸν αὐτῶν, αὐτίθηκαν οἱ ἡμέτεροι, τὸν θεὸν ἐκ θεοῦ. καὶ τὸ 85 μὴ ὄν γενητὸν θεὸν κατ' ἐκείνους, ἐχάραξαν οἱ ἡμέτεροι, θεὸν ἀγένητον, ἐκ θεοῦ ἀγενήτου. καὶ τὸ κτίσμα αὐτὸν λέγειν ἐκείνους, αὐθωείσαντο οἱ ἡμέτεροι γέννημα, ὐ ποίημα· καὶ τῷ ἑτεροουσίῳ ὑπ' ἐκείνων προβαλλομένῳ, αὐτίθηκαν οἱ ἡμέτεροι ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, τοῦτ' ἔστι γέννημα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός. Καὶ τὸν αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὅσα τε καὶ ὁρατῶν ἐκήρυξαν, κατὰ τὴν αὐέκαθεν παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γραφικῆς μαρτυρίας 86 ταῖς ἀποδείξεσιν ἐκδώσαντες· καθὼς προϊὼν ὁ λόγος ἀποδείξει. Ταύτῃ τῷ αὐδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα αὐαῤῥέψαντες, βαθυτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως ἐγγράφουσιν πίστιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ

ρεῖς [87] ὑποστάσεις νοεῖν καὶ πιστεύειν ἀχωρίστως ὅπι τῆ ἀῤῥήτῳ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

AQVOD OPORTEAT

teat tres personas intelligere & credere indiuisè, in vna illa ineffabili, patris & filij & spiritus sancti, diuinitate. 87

CAP. 12.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τῶν ἐν Νικαίᾳ [88] συναχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν, διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κορδούβης τῆς τῶν Σπανῶν ἐπαρχίας, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ὀπισθεν αὐτοῦ θρόνου τοῦ συναφωνηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἑρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου, εἶπεν· ἡ θεότης οὐχ ἓν πρόσωπόν ἐστι, καθ' τὴν τῶν Ἰουδαίων ὑπόληψιν, ἁγία τρία πρόσωπα καθ' ὑπόστασιν ἀμιγῆ, ὀνόματι ψιλῷ· καὶ τοῦτο μαρτυρείαις πολλαῖς ἀπό τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κηρύττεται. ἤδη παλαιὰ καθ' τὸν Σωμαϊκὸν τύπον ἔτι τοῦτον διαλεγομένη, λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν· ἤδη καινὴ τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε, καθ' τὸ, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος; καὶ πρόσωπον τέλειον ὂν τελείου. θεὸς γάρ, ὁ μὲν υἱὸς, οὐχὶ τέλειος ὡς καὶ ὁ πατὴρ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὢν ἦς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστῳ

CAP. 12.

SAncta & magna & generalis Synodus sanctorum patrum Nicææ congregatorum, per beatum & sanctum Hosium episcopum ciuitatis Cordubæ in Hispania, tenentem locum episcopi Romani, cũ prædictis eiusdem sedis Presbyteris, altero ipsum interpretãte dixit: Diuinitas non est vna persona, vt Iudæi existimant, sed tres personæ verè subsistentes, non solo nomine & hoc pluribus testimonijs in nouo & veteri testamento prædicatur. Vetus quidẽ magis corporeo adhuc modo differens, Verbum quasi loquens exhibuit: Nouum autem, Verbum Deum esse demonstrauit, iuxta illud, In principio erat verbum & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ,) & personam perfectam ex perfecta. Deus enim est, non pars, filius, sed perfectus sicut & pater: eiusdẽ essentiæ cuius & qui eũ ineffabili

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

modo genuit pater. ſicut pater, & filius, ſimul ſubſiſtit ſpiritus ſanctus, eiuſdē eſſentię & eiuſdē poteſtatis, cuius pater & filius. vnum igitur conſilium, vnum regnum, vnam voluntatem, vnam dominationē, in res omnes creatas. tam quæ viſu, quàm quæ mente & intelligentia percipiuntur. vnam diuinitatem & eandem eſſentiam confiteri nos oportet, patris & filij & ſpiritus ſancti: non prędicantes confuſionem aut diuiſionem perſonarum, ineffabilis & beatæ illius trinitatis: ſed ſemper vere patrē, veri filij, ſēper exiſtentem, & filiū, verè filiū veri patris, ſemper exiſtētem ac ſubſiſtentem, & vere etiam ſpiritum ſanctum ſemper exiſtentem quoque & ſubſiſtentem: trinitatem indiuiduam, ineffabilem, quæ neque animo concipi, neque ſatis exprimi ſermone poteſt: vnam diuinitatem & eandem eius eſſentiam credimus & confitemur ſecundum ſanctam illam iam olim à Domino per ſanctos eius Apoſtolos, & antiquos ſanctos patres noſtros (qui illam Apoſtolorū fidem illibatam conſeruarunt) nobis ab initio traditam

D ὡς πατὴρ· συνυπάρχῃ ὁ ὡσαύτως τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τῆς αὐτῆς χειμαζόμενον, ὅπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· μίαν τοίνυν βουλὴν, μίαν βασιλείαν, μίαν αὐθεντίαν, μίαν δεσποτείαν ὑπὸ πάντων τῶν κτισῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων. μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς ἡμῶν, τοῦ παθητοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὃ συλλῆψαι ἢ διαιρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκφύσεως, καὶ μακαρίας τελειότητος ὑποστάσεων, κηρυττόντων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα ἀεὶ ἀγενήτως πατέρα ἀγενήτου υἱὸν ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· καὶ υἱὸν ἀγενήτως, υἱὸν ἀγενήτου παῖδα ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· 89 καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀγενήτως πνεῦμα ἅγιον, ἀεὶ ὂν καὶ ὑφεστός. τελειότητα ἀχώριστον, ἄῤῥητον, καὶ ἀγενήτως ἀπεινόητον, καὶ αὐτέκφατον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι πιστεύοντες. καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὴν αὐτὴν καθὼς πρὸς τὸ κυρίου, διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων, καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἁγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλως, ἀρχαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων, ὡσπερ δοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀγενήτου δογμάτων

E

F

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἀκριβείαν, εἰδίμφος ἐχόντων ἡμῶν, σὺν εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ πλείστων ὅσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξαι, ταῦτα οὕτως ἔχειν. πρὸς αὐτῶν, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιούμενοι (ἦσαν δὲ ὑπὲρ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγνιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώσαμεν) ἀπέβλεπον δὲ * ὁμοίως εἰς τοὺς μαθητὰς Ἀρείου φιλοσόφους, πρὸς λογίους ὑφράγαν, οὓς συναγέρσεως τῆς οἰκείας μαχθείας μαθητὰς Ἄρειος, σὺν αὐτοῖς ἦκεν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην ⁊ ⁹⁰ οἰκουμενικήν. παρῆσαν γὰρ πλεῖστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς ἠλπικότες, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι, εἰκότως ἐδηώνται ⁊ μετὰ τοῦ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλου, πλημμελουμένης ἐπ' αὐτῷ καὶ ⁹¹ αὐτῶν, τῆς ἱερᾶς γραφῆς λεγούσης, ὅτι κατάρατος πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἀνθρωπον, καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ. ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡ βλάσφημος καρδία τοῦ θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῶν κοινωνούντων τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κλίσμα

A traditam Fidei veram dogmatũ integritatem, parati ex ſancti ſpiritus arbitrio, per plurima diuinarũ ſcripturarum teſtimonia demonſtrare hæc ita ſe habere. Cùm hęcab ipſis, vel potiusà ſpiritu ſancto per ipſos pronunciarent, qui impietatem Arij aſſerebant (erant autem pro Euſebio Nicomediæ & Theognio Nicææ quos iampridem indicauimus) reſpiciebant pariter in conductitios Arij philoſophos quoſdã maximè diſertos, quos cũ militiæ ſuæ patronos cõduxiſſet Arius, cum illis venit ad ſanctam illam & generalem Synodũ. Aderant autẽ & plurimi philoſophi, in quibus ſperãtes, vt paulo ante diximꝰ veritatis aduerſarij, meritо cum ſuæ blaſphemiæ magiſtro damnati ſunt. Impleta in ipſo, & in ipſis ſacra ſcriptura, quæ dicit, maledictus homoqui cõfidit in homine, & a domino receſſit cor eius. receſſit enim vere à Domino blaſphemum cor Arij cũ Deo pugnãtis, & corũ qui eius impietati cõmunicant, audentium dicere filium Dei creaturam

B

ℵ. ὅμοιος.

90

91

Ier. 17. 5.

C

atque facturam, cum sit omnium visibilium & inuisibilium creatarum naturarum, creator & effector.

καὶ ποίημα πολυμισούντων λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν πάντων κτίσιν, καὶ δημιουργόν, ἀοράτων τε καὶ ὁρατῶν κτισμάτων φύσεων.

QVOMODO APHILOSOPHIS Arij *plurima contra sanctam illam Apostolicorum Dei sacerdotũ Synodum proferantur.* CAP. 13.

ὍΠΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ Αρείου, κατὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῶν Ἀποστολικῶν καὶ θεοῦ Ἱερέων συνόδου, πλεῖστα ὅσα ἀποφθέγγεται.

VNus ex mercenarijs illis Arij philosophis, qui præ ceteris omnibus admirationi fuit, plurima pro Ario contra nostros episcopos, plures dies disseruit: sic vt quotidie propter disputationis conflictum ingens esset concursus multorũ ad audiendum properantium. Philosophus interim multa effundebat in ea, quæ à sãcta Synodo dicebantur, atq; obijciebat impias Arij blasphemias, de filio Dei, inquiens, tempus aliquod fuisse cùm ille non esset: & quòd creatus factúsque esset ex ijs quæ non sunt: quódque alterius esset naturæ & substantiæ quã pater. Atque hæc scelesta Arij dogmata, magna animi cõtentione & orationis flumine propugnabat. Cùm hac ille rabie contra Dei filium fureret, & sanctorum patrum

Εἷς δέ τις τῶν μαθητῶν Αρείου φιλόσοφος, λίαν ὑπερβὰς πάντας τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Αρείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους διετείνετο, ὅτι πλείστας ὅσας ἡμέρας, ὡς πλήθεσθαι ἐφ' ἑκάστης ἀκροάσεως, διὰ τὸν λόγον, συμβολῆς, μεγάλην ἀκρόασιν τῶν πλήθους τῶν συνερχομένων. ὅπου συνέχοντος τοῦδε φιλοσόφου, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἁγίας συνόδου λεγομένων, τὰς ἀσεβεῖς Αρείου βλασφημίας προβαλλομένου, λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τὸ μήν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα ὢν ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας, καὶ ὑποστάσεως ὤν. καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μιαρῶν δογμάτων Αρείου πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγών, καὶ αἱ τῶν λόγων 92 ῥιφάδες. λυττῶντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ τῶν ἐχόντος τὸ τῶν ἁγίων ἱερέων

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

σημείων χορεῦ, λαλοῦντος ἐν αὐ- A coronã insectaretur acri-
τῷ, καὶ δι' αὐτοῦ, τὸ τῆς τ' ἀνθρώ- ter, loquente in ipso &
πων σωτηρίας ἐχθρεύων. οἱ δὲ τῆς per ipsum humanæ sa-
ἀληθείας ὑπερμαχοι, οἱ ἡμέτεροι lutis hoste: contrà veri-
ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας τε tatis propugnatores epis-
πρεπούσας ὑπὲρ τῶν Ἀποστολικῶν copi nostri rationes con-
δογμάτων αὐτοῖς θέσεις, ἀτα ἐκόχως uenientes & decentes pro
τῷ φιλοσόφῳ 93 προσήφεσαν· τὸν apostolicis dogmatis si-
μέγαν προφήτην, ὅμου καὶ βασι- ne tumultu & strepitu
λέα Δαβὶδ μιμούμενοι, λέγοντα, philosopho oppositerũt: 93
Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐτα ἐχθην. B magnum illum prophe-
πάντας γὰρ τοὺς τῆς φιλοσόφου πο- tam iuxta & regem Da-
λυπλόκοις προθέσεις, ὡς πνοὰς, τῷ uidem imitati, dicentẽ,
θείῳ λόγῳ, συμπίπτειν, καπ- paratus sum & non sum Psal. 118.
νώδικον, ἀμηχὲ δ' ἔχων ὁ φιλό- turbatus. Omnes enim v. 60.
σοφος τῇ τοῦ λόγου διαβολικῇ versutas & implicatas
δυνηχία θαρρῶν, τὴν διὰ τῶν ἐπι- philosophi rationes, ceu
σκόπων ἀμήχανον κηρυττομένην stupas diuini verbi flam-
αὐτοῖς ἐξελεῖν ἐνίστατο· δὲ μάλα ma absumpserunt. Verũ
ῥᾷστα πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις αὐ- ille diabolica verborum
τῷ ὡς ὤετο προσφέρουσι, δι- C arte fretus, prædicatam
λύειν τε ἐβιάζετο τὰ κινούμενα ab episcopis veritatẽ ve-
δίκην ἐλ χέλυος· ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει xare non desijt, facile vt
ἑαυτῷ συνίσα θαι διολισθαίνων putabat cum quouis ob-
τοῦ ὑπεναντίου αὐτῷ προ- uio manus cõserens: dis-
σφερομένων νοημάτων. ἀμὰ καὶ soluere nitebatur obie-
ὅπως καρυσαλλιῶν ἀγαζονικῶς; ctas quæstiones: ex argu-
εἰ τῆς εἰρηνικωτάτης Συνόδου mentis etiam fortioribus
ἐφέρετο ὑπέρζων νικᾶν, τὸ ἐν αὐ- quibus cõstringi sibi ipsi
τοῖς 94 ἀκτίσου πνεύματος χριστοῦ, videbatur, instar anquillę
τὴν ἀκαταμάχητον δυνάμιν. 95 elabens. Licet ad hunc 94
ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἀγιοκό- ille modum furens, mul- 95
to fastu in tranquillam
Synodũ sese inferret in-
solentius, existimans se
vincere posse inuictá in-
creati spiritus Christi qui
in ijs erat potentiam: ex
suis ipsi⁹ verbis cõuictus

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ſuccubuit tandē, vt oſtē-
deret Deus qui cōprehen-
dit ſapiētes in aſtutia eo-
rum, quòd nō in ſermone
ſed in virtute regnū ipſius
ſitū ſit, per quendā ex ſer-
uis ſuis qui illic aderant,
malū dæmonē in philo-
ſopho loquentem non
ſolum imperioſè tacere
iuſſit, verū etiā eiecit in-
de. quidā enim ex ſanctis
confeſſoribus qui Syno-
do intererant vir ſimplex
natura & apertus, ſi quis
alius ex eo cœtu, qui ni-
hil aliud nouerat præter
Chriſtum & hunc crucifixum in carne, ſecundum ſcripturas: cùm vna cum epiſcopis eſſet, & videret philoſophum inſultantē pijs noſtris epiſcopis, & diſputationis verſutia ſeſe iactantem: poſcit ab epiſcopis Dei ſacerdotibus veniam colloquendi & cōgrediendi cum philoſopho. Tum vero epiſcopi noſtri, cùm ſimplicitatem viri, & literarum imperitiam viderent, ſuadebant ei in medium non prodire, ne forte ab improbis & veritatis hoſtib⁹ irrideretur. Ille cum continere ſe non poſſet, philoſophū aggreditur, & ad eum inquit,

Iob. 5. 13.
1. Cor. 3. 19.

96

E

F

μὸς συγκατέπιπλεν· ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὁ δραστόμος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει σώζεται· δι' ἑνὸς τῶν ἐκεῖσε δούλων αὐτοῦ, τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἐμφανῶς κατεσίγησεν, ἀπὸ μόνου ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν.[96] αὐτὸς γὰρ τῶν παόντων τῇ συνόδῳ ἁγίων ὁμολογητῶν, ἁπλοῖς τὴν φύσιν, εἰ ὡρά τις ἄλλος τῶν ἁγίων, καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον σαρκὶ, κατὰ τὰς γραφὰς, σπουδὴν τοῖς ἐπισκόποις, καὶ ὁρῶν τὸν φιλόσοφον καταπαιόμενον ὑπ' ἡμετέρων ἁγίων ἐπισκόπων, καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονευόμενον· αἰτεῖ πρὸς τῶν ἐπισκόπων τοῦ θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν, πρὸς τὸν φιλόσοφον δοθῆναι. τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἅγιοι ἐπίσκοποι γνόντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἁπλότητα, καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων, ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μήποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς, γέλως γένηται. ὁ δὲ μὴ ἀναχώρησος πρός τι πρὸς τὸν φιλόσοφον, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν, Ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ σὺ τῷ πατρὶ ὄντος τοῦ λόγου, ἄκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ὦ φιλόσοφε. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν, εἰ πιστεύσαις, ἔφη. ὁ ἅγιος, πρὸς αὐτὸν, εἷς ἐστιν ὁ θεὸς φησὶν, ὁ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς πάντα δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς πλάσας, ὑπεστήσατο τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοῦτον τὸν λόγον, ὦ φιλόσοφε θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν, ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι, καὶ πεπεῖχθαι, καὶ ἀνθρωπεῖναι, καὶ διὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ παθοῖς καὶ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τῷ θανάτου, καὶ θερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου καταδίκης, διὰ τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ* ζωὴν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον πεποιῆσθαι. ὃν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναβάντα καὶ πάλιν καὶ δεύτερον, κριτήν τε ἔσεσθαι πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύεις τούτοις ὦ φιλόσοφε; ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς δὴ μηδεπώποτε περὶ λόγων εἰς ἀναίδειαν ἐληλακὼς ἀπηνεώθη. καὶ ὡς κωφὸς ἢ βάλαλος, ὅπως ἀπεσιώπησε. τοῦτο μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκὼς, ὅπ κἀμοὶ ταῦτα ὅπως ἔχειν δοκεῖ, μηδὲν

A In nomine Ieſu Chriſti Dei Verbi ſemper cũ Patre exiſtẽtis, audi veritatis dogmata, ô Philoſophe. certe, inquit ille, ſi dixeris. tũ ſanctus, Deus, inquit, vnus eſt qui poſtquã cælũ, terram, maria & quæcunque in ijs continentur fabricaſſet, & hominem ex terra finxiſſet, omnia ſuſtentauit verbo ſuo, & ſpiritu ſancto. hoc Verbum, o philoſophe, Dei filium eſſe cognoſcentes, B adoramus credentes illũ vt nos redimeret, ex Virgine carnem aſſumpſiſſe, natum eſſe, & hominem factum eſſe: & per carnis ſuæ paſſionem in cruce & mortem, ab æterna dánatione nos liberauiſſe, pérque reſurrectionem ſuam, æternam nobis vitam contuliſſe: quem ad cælos regreſſum, ſperamus iterum venturum, & iudicem futurum omniũ C quæ in vita geſſimus. hæccine credis, ô philoſophe? ille tanquam diſſerendi & contradicendi imperitus obſtupuit, & velut ſurdus aut mutus obticuit: hoc ſolũ, voce ad cõmiſerationẽ inflexa dicere potuit, Mihi hæc ita ſe habere vidẽtur, nec

Inſtitutionis Chriſtianæ ſumma.

κ. καὶ ζ.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

aliud quicquã verius esse credo quàm quod tu dixisti. Tum senex ait, Si hæc ita se habere credis, philosophe, surge, sequere me, ad Ecclesiam propere remus, in qua huius fidei sigillum accipias. Philosophus autem cùm mentem suam ad veram in Deum pietatem flexisset, surrexit & sequutus est senem. Conuersus vero ad discipulos suos, & ad eos qui audiendi gratia illuc confluxerant, Audite, inquit, ô viri, quandiu verbis contendebamus, verba verbis opposui, & obiecta, dicendi arte refelli: Sed vbi pro verbis diuina virtus ex ore dicentis prodijt, non potuerũt amplius verba virtuti resistere, nec homo aduersari Deo valuit. Et ideo si quis vestrum intelligere potuerit, quæ mihi intellexisse videor, credat in Christum, & sequatur hunc senem, in quo loquutus est Deus. Hoc itaque pacto philosophus illuminatus, & Christianus factus se victum esse a sene gratulabatur. quòd vero philosophus baptisatus fuerit, & Dei Ecclesiæ adiũctus:

χ. λόγοις

97

δεῖν ἕπεσθαι, ἢ πάντα καθὼς προείρηκας· ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἔφη· εἰ ταῦτα ὅπως ἔχει πιστεύεις, ὦ φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολούθει μοι, ἕως ὅπου τὴν ἐκκλησίαν καταλάβωμεν, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως. ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, ἀναστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι. καὶ ὑπισχνεῖται λέγειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνηθροῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν· ἀκούσατέ φησιν, ὦ ἄνδρες, ἕως ὅτε λόγων ἐποιούμην κατάληψιν, λόγοις ἀντιτίθουν, καὶ τὰ προφερόμενα τύχῃ τῷ λέγειν αὐτέβαινον· ὅτε δὲ αὐτὴ λόγων δύναμίς τις θεία, ὃν σώματος τοῦ ζητοῦντος προβῆναι, ὃν ἴσχυσαν οἱ λόγοι λοιπὸν, τῇ δυνάμει ἀντιτάξεσθαι· ὅπερ γὰρ ἄνθρωπος θεῷ οὐδέποτε ἀντιστῆναι. διὰ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται σωθῆναι, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστεύσῃ εἰς χριστὸν, καὶ ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι ἐν ᾧ ἡβάλητο ὁ θεός. τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος, φωτισθεὶς καὶ γενόμενος χριστιανὸς, ἐχαρεν ἠπιωθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος. πότου οὖν τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ συναφθέν-

τος, ἐθαύμαζον καὶ ἀγαλλιῶντος ὅτι τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ ἡ σύνοδος ἔχαιρεν.

A quod quieuerit, & ob magnifica Dei facta exultauerit, synodus ipsa gaudebat.

98 Ἀντίῤῥησις ἑτέρου φιλοσόφου τοὔνομα Φαίδωνος, πιουμένιος καὶ αὐτὸς τοῖς λόγοις ὑπὲρ τοῦ βλασφημάχου Ἀρείου, καὶ τῆς ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

98 RESVTATIO alterius Philosophi, cui Phædo nomen, qui etiã pro impio Ario & blasphemia ab illo inuenta, verba fecit.

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΤΟΥ̃ Φιλοσόφου πρὸς τὴν ἁγίαν Σύνοδον, εἰς τὸ, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον.

CAP. 14.

PROPOSITIO *Philosophi ad sanctã Synodum super illud*, Faciamus hominem.

B

ΚΑῚ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰ μὲν οὖν ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ ἡ ἐν οἷς ἔλαχθης, ἀνθρωπόμορφον δή τις λέξοι τὸν θεόν· τὸν δὲ θεὸν ἴσμεν ἁπλοῦν, καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγορείων τούτων; φατέ, μὴ ἄρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον.

Gen. 1. DIxitque Deus: faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Si quidem igitur, vt vox indicat, mens etiam erat separatim subsistens, Deũ dixerit aliquis habere hominis effigiem, nouimus autem Deum simplicem esse ac sine figura. C quid ergo sibi volunt appellationum istarum significationes? dicite, nũquid Deus hominis habet figuram?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩ̃Ν ἁγίων πατέρων διὰ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

RESPONSIO *sanctorum patrum per Eustathium Episcopũ Antiochiæ.*

ΟΥ̓χ οὕτως ὦ φιλόσοφε, ἀλλ' ἃ τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν, ἄρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶσι, καταπειθέσθωσαν αὐτοῦ, καὶ πάντων

NON sic o Philosophe, sed quod Deus dixit: præsint vniuersæ terræ, & dominenturei,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

& omnibus quæ in ea
sunt. hoc accommoda-
tum est ei, facere scilicet
hominem ad imaginem
Dei, & præesse illũ vni-
uersæ terræ. Nã vt Deus
præest toti terræ, & om-
nibus quæ in ea sunt : sic
hominem totius terræ
& eorũ quę in ea sunt ve-
luti alterum præsidẽ con-
stituit. hoc dico esse, homi
nem ad imaginẽ & simi-
litudinẽ Dei factum esse.

τ ἐν αὐτῇ. τοῦτο τὸ κύριόν ἐστι, τὸ
ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰ-
κόνα θεοῦ, καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης
τῆς γῆς. ἐπεί φησι, ὡς ἄρχει ὁ θεὸς
ἁπάσης τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δεύ-
τερον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ
τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε. τοῦτο εἶναι τὸ
κατ' εἰκόνα θεοῦ, καὶ καθ' ὁμοίωσιν
θεὸν τὸν ἄνθρωπον φημί.

ALTERA ADHVC
responsio sanctorũ Patrũ per eundem Episcopum Eustathiũ CAP. 15.

ΕΤΙ ΑΝΤΑΓΟΚΡΙ-
σις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ
τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐ-
σταθίου. *

ΚΑΙ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσω-
μεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα
ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. διὰ
τοῦτό τινα ἔφη, ζητήσωμεν φιλό-
σοφε; ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν, καὶ εἶπεν ὁ
θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἐπή-
γαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς
τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ
ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτούς· ἡ ἓν τῷ ποιήσωμεν
σημασία, τὸ εἶναι πρόσωπον συν-
δημιουργὸν σημαίνει, καὶ συνισο-
προσήγορον εἰσάγει· ὡς γὰρ θεός ὁ
πατήρ ἐστιν, ὁ εἰπών, ποιήσωμεν
ἄνθρωπον, οὕτως ὁ θεός ἐστι καὶ πρὸς
ὃν τὸ ποιήσωμεν ἔρρηκε, μιᾶς οὔσης τῆ
τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος,

Matt. 19. ἢ ὃς τὸ αὐτό

cùm sit eadem essentia diuinitatis vtriusque personæ

τοῦτο

τῶ τε εἰπόντος, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, & καθ' ὁμοίωσιν· ἡ τῶ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον· τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ παράλογον ἡ ἀλλόκοτον τῆς τῶ πατρὸς & υἱῶ θεότητος παίει τὴν φωνήν. ἡ γὰρ τῶ θεῶ εἰκὼν ἁπλῆ ἡ ἀσύνθετός ἐστι, πῦρ ὄσα τῆ φύσει.

A & eius quæ dixit, faciam hominem ad imaginem & similitudinem nostrã, & eius quę hominẽ fecit: Illa enim vox, Faciamus, sanctam prorsus & nequaquam diuersam patris, & filij diuinitatem exprimit. Imago enim Dei simplex est, & omnis compositionis expers, cũ sit ignis natura.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΥΜΦΩΝΟΣ τῶν ἁγίων πατέρων. B

CONCORS RESponsio *sanctorum Patrũ.*

ΦΩΣ ἀπρόσιτον καὶ ἄληπτός ἐστι φύσις, ἡ τῆς ἁγίας τριάδος οὐσία, αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, τῶ, ποιήσωμεν.

LVmen inaccessibile est, & natura incomprehensibilis est sanctæ trinitatis essentia. hic est sensus verbi, Faciamus.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ φιλοσόφου, ὑπὲρ Ἀρείου.

CONTRADICTIO *Philosophi pro Ario.*

CAP. 16.

ΠΑΛΙΝ ἐρῶ τὸν θεὸν ἁπλοῦν εἶναι, & ἀσχημάτιστον, & ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρα νοητέον τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, & καθ' ὁμοίωσιν, & τὸ μὴ ὑφεστάναι τὸν εἰπόντα, & πρὸς ὃν ἔλεγε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον· καὶ τὰ ἑξῆς; φατὲ ἡμῖν σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, εἰ δύνασθε. C

ITerum dicam Deum simplicem esse, sine figura & compositione. Quomodo igitur intelligẽdum est illud, Ad imaginem & similitudinem nostram? & quo pacto qui dixit, Faciamus hominẽ. & quæ sequuntur. non subsistat ante illum cui dicebat? enuntiate nobis perspicuam de his demonstrationem, si potestis.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

S. EPISCOPI, *per Hosium Episcopum ciuitatis Cordubæ, interpretante illũ altero, dixerunt.*

99 SI, vt tu dicis, pater ante filium extitit, & posterior filius, post aliqua tempora creatus est à Deo, & postea filius ab eodem patre declaratus, vt impiè blasphemantes asseritis, prius eum ab ipso fuisse creatum ad creationem naturarum quæ factæ sunt: dixit igitur iuxta impietatem vestrã, E increatus Deus ad creatũ, secundum vos, Filium: facias mihi hominem ad imaginem & similitudinem meam. Sed si quidẽ pater semper est Deus, vt prius ostendimus, filius etiam cum patre semper existit, non temporibus posterior, non potestate minor, non loco circumscriptus, sed semper itidẽ F perpetuo cum patre subsistens, ex ipso iuxta prædicta incomprehensibiliter & ineffabiliter genitus, verus Deus semper 100 existens, ex vero Deo & patre semper existente, dominans cum patre, coæternus patri, regnans semper cum patre, consubstantialis patri, æque potens vt pater, creator

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΔΙΑ ΟΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΚΟΥΡΔΟΥΒΗΣ, ΦΡΑΣΑΝΤΩΝ ΑΥΤΟΝ ΕΤΕΡΟΥ, 99 ΕΙΠΑΝ.

ΕΙ ΠΡΟΫΠΗΡΧΕΝ ΩΣ ΣΥ ΦΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ Ο ΠΑΤΗΡ, ΚΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΤΕΡΗΣΕ Ο ΥΙΟΣ ΜΕΤΑ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΙΝΑΣ ΧΙΛΙΑΔΙΚΟΥΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΝ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ, ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΘΕΙΣ, ΚΑΘΑ ΦΑΤΕ ΑΣΕΒΩΣ ΒΛΑΣΦΗΜΟΥΝΤΕΣ ΕΙΣ ΠΟΙΗΣΙΝ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΦΥΣΕΩΝ ΠΡΟΗΚΤΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ· ΕΙΠΕΤΕ ΔΗ, ΚΑΤ' ΤΗΝ ΥΜΕΤΕΡΑΝ ΑΣΕΒΕΙΑΝ, Ο ΑΚΤΙΣΤΟΣ ΘΕΟΣ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΟΝ ΥΙΟΝ ΚΑΘ' ΥΜΑΣ, ΠΟΙΗΣΟΝ ΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΕΜΗΝ ΚΑΙ ΟΜΟΙΩΣΙΝ, ΜΗ ΕΠΙΣΤΑΤΟ ΑΕΙ ΠΑΤΗΡ Ο ΘΕΟΣ ΩΣ ΠΡΟΑΠΕΔΕΙΞΑΜΕΝ, ΚΑΙ ΑΕΙ ΣΥΝΕΣΤΑΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ Ο ΥΙΟΣ, Η ΜΕΤΑ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΙΣΙ, ΜΗ ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙ, Η ΠΡΟΣΚΑΙΡΟΣ ΠΩΣ ΜΗ ΑΕΙ ΚΑΙ ΩΣΑΥΤΩΣ ΑΙΔΙΩΣ ΣΥΝΩΝ ΥΠΑΡΧΩΝ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΓΕΓΕΝΗΜΕΝΟΣ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΑΠΡΟΙΝΟΗΤΩΣ, ΚΑΙ ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΩΣ, ΚΑΘΑ ΠΡΟΕΙΡΗΚΑΜΕΝ, ΘΕΟΣ ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΩΝ ΑΕΙ, ΟΝ ΤΟ ΑΕΙ ΟΝΤΟΣ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΣ, 100 ΣΥΝΑΝΑΡΧΟΣ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΣΥΝΑΙΔΙΟΣ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΣΥΜΒΑΣΙΛΕΥΩΝ ΑΕΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΟΜΟΟΥΣΙΟΣ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΙΣΟΔΥΝΑΜΟΣ ΤΩ ΠΑΤΡΙ, ΣΥΝ-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

δημιουργὸς τῷ πατρί. εἰ γὰρ δι' A cum patre. Si enim omnia per filium facta, testatur diuina Euangeliorum vox: & sine ipso factum est nihil, quod factum est: & simul non diuisim à patre creauit: siquidem vna est diuinitas & sententia vna patris & filij & spiritus sancti, nũquam separato patre à filio, neque filio à patre: Intelligendum ergo est, ô Philosophe, quod pater, & filius, secundum substantiam Deitatis vnum sunt, sicut & in Euangelio ipse filius clamat: ego & pater vnum sumus, cui dicebat, Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinem nostram.

τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνή, καὶ ὅπ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν, δηλ' ὅμως οὐ διχα τοῦ παντὸς ἐδημιούργησεν. δηλ' ἐπεὶ τοῦ μία θεότης, καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀχωρίστως ἀεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα· νοητέον ἦν, ὦ φιλόσοφε, ὅπ ἓν, κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, ὁ πατὴρ B καὶ ὁ υἱὸς, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. πρὸς ὃν λέγει, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καθ' ὁμοίωσιν.

ANTIῤῥΗΣΙΣ ΤΟΥ̃ φιλοσόφου.

CONTRADICTIO Philosophi.

ΚΑΙ ἤδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερωτήσεσιν ἔφαμεν, μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον. τίνα οὖν ἔχει τὴν σημασίαν, ἡ ῥῆσις αὕτη τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καθ' ὁμοίωσιν, φατὲ ἡμῖν· οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· πῶς τοῦτο λεκτέον. C IAM etiam in prioribus interrogationibus dicebamus Deum nõ habere hominis effigiẽ. quam ergo significationem habet hæc oratio, Ad imaginem & similitudinem nostram? dicite nobis. non enim paruam nobis hic sermo exhibet difficultatem: interim hoc dicendum est.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

RESPONSIO SANCTÆ Synodi, per eundem Episcopum Hosium ciuitatis Cordubæ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ἁγίας Συνόδου, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κορδούης.

101 *Hæc, quæ sensus requirebat, suppleuit Morel. ex E. M. P. St.*

ILlud: Ad imaginem, ὦ philosophe, nō [ad corporū cōstitutionē, sed] ad mentē relatum & expressum esse, docet sermo veritatis. audi ergo & intellige. Deus cùm sit natura bonus, intelligenti hominis substantiæ insculpsit illud, ad imaginē & similitudinem, vt bonitatem, simplicitatem, sanctitatem, puritatem, candorem, probitatem, felicitatem, & his similia: vt quæ Deus est per naturam, eadē per ipsius gratiam habere posset, ab ipso creatus homo, hoc est ipsius hominis mens. Et vt pictores periti similitudines imaginū in tabulis, non ex vno semper colore, sed ex varijs perpetuo depingūt: Sic Deus homini etiam quē creauit in animæ intelligētis cōditorio, hoc est in mente, concessit, vt per virtutes haberet illud, vt ad imaginem & similitudinem suam fingeretur. Cùm in homine abunde conspiciatur imago per prædi-

Τὸ κατ' εἰκόνα, ὦ φιλόσοφε νοητέον, ἀλλ' οὐ [κατὰ τὴν τῶν σωμάτων σωλησιν, ἀλλὰ] κατὰ νοερὸν ἐμπεπλῶχθαι ὁ τῆς ἀληθείας παιδίσκος λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες. ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει, δύνατο τῷ νοεροῦ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίᾳ, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, οἷον τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἁπλότητα, τὴν ἁγιότητα, τὴν καθαρότητα, τὴν ἀφθονίαν, τὴν χρηστότητα, τὴν μακαριότητα. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ἵνα ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν δύνηται καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔστι τὸ νοερὸν ἐν αὐτῷ. καὶ ὥσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ὑπογυιογράφοντες ἐν σανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ ἐκ μιᾶς ἐνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαλλάττως γράφουσι· οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἔστι τῷ νῷ, ἐὰν διὰ τῶν ἀρετῶν, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, τῆς εἰκόνος ἀπαλείπτου ὑπεισκομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τῶν προῤῥηθέντων θείων παραμυ-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

των, ὧν αὐτῷ ἔθηκεν ὁ θεὸς, εἰπών, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

A ctas illas resdiuinas, quas Deus in ipso reposuit: dicēs, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ φιλοσόφου.

Χρήσιμον δὲ καὶ τοῦτο ὅπερ τῷ παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον, περὶ τοῦ δι' ὃ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα πάντα ὁρώμενα πάντα μὴ ὁρώμενα. ἐμοὶ γὰρ μοι δοκεῖ οὐ καλῶς ἔχειν, ἃ σὺ εἰρήκατε ὅπερ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἀϊδίως ἅμα. καὶ ὅτι θεὸς ἀεὶ συμπροϋπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός. ἐγὼ δὲ φαίην ἂν ὑπουργὸν ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐδεῖτο γὰρ ὁ θεὸς ὑπουργοῦ, εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς κτιστὰς φύσεις, ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ὄργανον δι' οὗ κτίσῃ πάσας τὰς φύσεις. ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων προϋφίστα ὄργανα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν· ὅπως δὲ νοῆσαι ἔστιν ὅτι τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν, ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον. τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου ῥηθέν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,

CONTRADICTIO Philosophi. CAP. 17.

B Differantur hæc hoc præsenti tēpore: illud potius quærendū est. de eo scilicet, per quod Deus hominem fecit, & omnia quæ videntur & quæ non videntur. Non enim mihi videntur rectè C se habere, quæ dixistis, quod vnum pariter fuerit semper filius cum patre in idipsum, & quod filius semper fuerit Deus cum patre. Ego vero dicerem à Deo factum fuisse vt in creaturis ministrum ageret. Indigebat enim Deus ministro ad hominis & mundi opificium. Idcóque opifex Deus naturas creatas effecturus, constituit sibi instrumentū per quod naturas omnes crearet. quemadmodū enim faber sibi constituit prius instrumentum, in eorum quæ facturus est, structuram: Ita licet in Deo cogitare quod supponens sibi ipsi filium tanquam instrumentum, mundum per ipsum creauerit. quod enim ab Apostolo dictū est, quod oīa per ipsum facta sunt,

natura per ipſum quaſi per inſtrumentum facta ſunt. & quod Deus dixit creatum eſſe hominẽ ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, per inſtrumentum, hoc eſt per filium: ad ſuam ipſius imaginem & ſimilitudinem Deus dixit.

Ὡς δι' ἐργαλείου ἐκλίθησαν αἱ δι' αὐτῦ φύσεις. καὶ τὸ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, εἰπεῖν τὸν θεὸν κλισθῆναι τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῦ ἐργαλείου, τῦτ' ἔστι διὰ τῦ υἱοῦ κατ' τὴν ἑαυτῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, εἶπεν ὁ θεός.

MVTVA RESponſio ſanctorum patrum per Leontium epiſcopũ Cæſareæ Cappadociæ & Eupſychiũ Tyanenſem epiſcopũ.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ τῶν ἁγίων πατέρων, διὰ Λεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας, Καππαδοκίας, καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάνων.

SI ergo, vt tu dicis, filius inſtrumentum ad naturarum creatarum effectionẽ à patre creatus eſt, ex tuis ipſius verbis excidis, ô philoſophe. ait enim Euangelij vox, quẽadmodum & ipſe paulo ante meminiſti, Omnia per ipſum facta ſunt, & adiungit: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factũ eſt. Igitur ſi omne creatum per ipſum factum eſt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum? eſt autem factum filius, vt ipſe ais: ſe ipſe vtique creauit, non pater.

Εἰ οὖν, ὡς σὺ φὴς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτισῶν φύσεων, ὑπὸ τῦ πατρὸς ἐκλίθη, ὃν τῶν σεαυτῦ καταπίπτεις λόγων, ὦ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τῦ εὐαγγελίου φωνὴ, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἐμνήσθης, πάντα δι' αὐτῦ ἐγένετο. καὶ ἐπάγει, καὶ χωρὶς αὐτῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. εἰ οὖν πᾶν τὸ κτίσμα δι' αὐτῦ γέγονε, καὶ χωρὶς αὐτῦ γέγονεν οὐδὲν ὃ γέγονε, κτίσμα ἦν καὶ ὁ υἱὸς, ὡς αὐτὸς φὴς, ἑαυτὸν ἔκτισεν ἄρα, καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

CONTRADICTIO *Philoſophi.*

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ τοῦ φιλοσόφου.

SEmel dixi, quod omnia per ipſum, vt per inſtrumentũ fecit Deus,

Ἅπαξ εἶπον, ὅτι πάντα δι' ἐργαλείου, δι' αὐτῦ ἐποίησεν ὁ θεὸς,

εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πάσης κτίσεως, καὶ πρὸς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ἐργαλεῖον ἁρμόσας αὐτόν.

Ain hoc ipsum ante omnẽ creaturam ipsum faciens, ipsum instrumentũ præparauit ad creatarum naturarum affectionem.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ
τῶν ἁγίων πατέρων, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

RESPONSIO
sanctorum Patrũ per eosdem episcopos Leontiũ & Eupsychium.

ΕΙπὲ ὦ βέλτιστε, ποῦ σοι τις ἐργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; τί τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; τοῦτόν ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶ B ὑποθέσεων. τίνος πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑποσχέσεις, ὃν δόσαντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τῆ κτίσει πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ποιητῶν τῶν ὁρατῶν ἐπουρανίων, καὶ πάντων ὑπηκόων. ἐπάκουσον τοίνυν ὦ φιλόσοφε τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, τῶν ὑποστάντων θεὸν ὡς ἀίδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· κτίσιν τε καὶ δημιουργὸν πασῶν τῶν κτιστῶν φυσέων. ἐν μὲ βίβλῳ κτίσεως, ἔχεις Μωσῆν τὸν προφήτην, C ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ & πατρὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προεῖπόν σοι ὦ βέλτιστε, εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, & καθ' ὁμοίωσιν πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν, μὴ οὐχὶ

DIC vir optime, vbi nam quispiam tibi insonuit, filium Dei & Spiritum eius sanctũ instrumenta esse? exhibe nobis harum hypothesiũ testimonia. Cuius, qui quidem Spiritu ducatur, subscriptiones habes, qui Dei filium instrumentũ esse tradiderit, cùm sit creator omnium seculorum & omnium cœlestiũ exercituum, & omnium quæ in terra sunt? audi igitur, ô philosophe, testimonia ex diuinis scripturis, coæternum patri filium ipsius esse astruentibus, creatorémque & opificem omnium creatarum naturarum. In libro quidem Geneſis habes Moysem prophetam qui creatorem simul cum Deo & patre, filiũ fuisse tradidit, dicens, vt tibi vir optime prius diximus, faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinẽ nostram personã cooperantem compellare natura comparatũ est, non

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

instrumenta. Sermo e-
» nim ille, Et fecit Deus
» hominem, ad imaginem
» Dei fecit illum, masculũ
» & fęminam creauit eos.
personæ auctoritatem si-
gnificat. In eo enim quod
ait, Faciamus hominem,
tollit instrumentorũ co-
gitationem. Clarius ac-
cipe testimonium authẽ-
ticum soli personæ filij
propositũ, ostendens ip-
sum esse auctorem om-
nium factarum naturarũ,
sicut scriptum est in libro
cap. 3.32. Baruch, ex ore Hieremiæ
Prophetæ dicentis: Qui
» pręparauit terrã in æter-
» num tempus, impleuit
» eam iumentis quadrupe-
» dibus. Qui mittit lumẽ,
» & vadit, vocauit illud, &
» obediuit illi cum tremo-
» re: ac stellæ splenduerunt
» in custodijs suis, & lætatæ
» sunt. vocauit eas: & di-
» xerunt, adsumus. splen-
» duerunt cum lætitia ei
» qui fecit illas. hic est De⁹
» noster, & non reputabi-
» tur alius aduersus illum,
» inuenit omnẽ viam scië-
» tiæ, & dedit eam Iacob
» puero suo, & Israël dile-
» cto suo. Post hoc in ter-
» ra visus est, & inter ho-
» mines conuersatus est. &
Esaias ait ad Israël: Num-

D ἐργαλεῖα. τὸ γὰρ εἰπεῖν, καὶ ἐποίησεν
ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα
θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρρεν καὶ
θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· αὐθεντίαν
προσώπου σημαίνει. ἐν τῷ γὰρ εἰ-
πεῖν, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἀφαι-
ρεῖ τὰ ἐργαλείων ὑπόνοιαν. τὴν ἀ-
ντιθεσιν δὲ λέγω μαρτυρίαν αὐθεντι-
κὴν, εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ
ιος ὑὸν ἐκτιθεῖσαν, δεικνῦσαν αὐ-
τὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γενη-
τῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βί-
βλῳ ιος Βαρούχ, ἐκ στόματος Ἱε-
ρεμίου προφήτου λέγοντος, ὁ κα-
τασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα
χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν
τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς
καὶ πορεύεται. ἐκάλεσεν αὐτὸς καὶ
ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέ-
E ρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς
αὐτῶν, καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλε-
σεν αὐτοὺς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν·
ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ
ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς
ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπι-
στήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ
τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ
ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα
ὀφθη ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις
συναναστράφη. καὶ ὁ Ἡσαΐας λέ-
F γει τῷ Ἰσραὴλ, καὶ νῦν ὅτι ἔγνως,
εἰ μὴ

εἰ μὴ ἤκουσας, θεὸς αἰώνιος θεὸς ὁ καταστήσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς. τίς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὦ φιλόσοφε, ὁ καταστήσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ ἐν γῇ ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, τὸν υἱὸν λέγεις συναναστράφθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα;

Aquid nescis aut non audisti? Deus sempiternus dominus, qui creauit terminos terræ. Quis igitur est Deus iste sempiternus ô philosophe qui creauit terminos terræ? qui in terra visus est, & inter homines cõuersatus est? filium ais conuersatum fuisse cum hominibus an patrem?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

RESPONSIO *Philosophi.*

Ὁ υἱὸς φημὶ συναναστράφθαι, καθὼς εἰρήκασιν αἱ θεῖαι γραφαί, κἀγὼ πεισθεὶς ἐξ αὐτῶν ἀποδέδεγμαι. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ 102 ἀναντιῤῥήτως ἀντίθεσις πρὸς αὐτό, ὅπως πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἵνα δι' αὐτοῦ τὰ πάντα κτίσῃ, ἃ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγώνων.

Filium dico fuisse cõuersatum, vt diuinæ scripturæ testatæ sunt, & ego ex ipsis persuasus approbaui. Sed est adhuc mihi grauissima & cui contradici nõ potest obiectio, quod ante omnem creaturã fecit illũ Deus, vt per ipsum omnia crearet. & hæc in vlterioribus concertationibus demõstrabo. 102

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων πατέρων, διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Λεοντίου, καὶ Εὐψυχίου.

RESPONSIO *sanctorum patrum per eosdem pyßimos Episcopos Leontium & Eupsychium.*

Οὐχ οὕτως, ὦ φιλόσοφε, οὐκ ἔστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ ἔφης. γέννημα γὰρ ὄντι τοῦ θεοῦ, καὶ οὐ ποίημα καθάπερ δεδείκαμεν πλειόνων ἀποδείξαμεν. καὶ πῶς γὰρ ὦ φιλόσοφε τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀξιοπίστοις ἀνδρῶν, οὐκ ἐπλήσθητε ὑπὸ τοσούτων

Non ita philosophe, non poteris demõstrare quæ dixisti: proles enim Dei est, non opus, vt pluribus ostẽdimus. & quis ô philosophe, ex viris pietate ac prudentia præpollentibus, in tantis

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

eiusdem viribus, earum quæ ab ipso conditæ sunt naturarum, tanquam à Deo, hoc est, ab ipso creatarum, non obstupescit? » clamante scriptūra: Fecit » Deus hominem, & vidit » Deus cuncta quę fecerat, » & erāt valde bona. Ioannes autē Euangelista manifestius demōstrat ipsum
103 semper cū patre existere, coęternū patri, & superioIoan. 1. ri carētē, vt pater. *In principio enim*, inquit, *erat verbū, & verbū erat apud Deū, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Ecce apertissime ostensum, ô Philosophe, quòd filius omnis creatæ naturæ opifex sit. Igitur si opifex est omnium creaturarum, vt reuera est, tam earum quę videntur, quàm earū quæ intelliguntur, manifestū est quòd vere Deus natura sit & non instrumentum, vt ais, neque creatura, neque factura, neque patre posterior. Illud enī erat ab Euangelista quater dictum. Non habet aliquid quod ante illum extiterit. vt autem perfectissimè agnoscas, quod non est alteri subiectus, sed suiipsius habet dominiū vt pater: Accipe aliud expressissimum testimoniū.

D ἀπὸ ἀρχῆς, τ' ἐστ' ἀπὸ δημιουργηθέντων φύσεων. ὡς ἐστὸ θεῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐστ' ἀπὸ κλισθεισῶν, τῆς χαφῆς βοώσης, Ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· καὶ εἶδε ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Ἰωάννης δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς σαφεστέρως δείκνυσιν αὐτὸν ἀεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναΐδιόν τε

E 103 συνάρχον τῷ πατρί. ἐν ἀρχῇ γάρ, φησίν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. ἰδοὺ σαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε. ὅτι πάσης γενητῆς φύσεως δημιουργὸς ὑγιὴς. εἰ δὲν δημιουργὸς τῶν ὅλων κτισμάτων ἐστὶ, ὥσπερ δὴ καὶ ἔστιν, ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων

F δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει, καὶ οὐκ ἐργαλεῖον ὡς φῶς οὐδὲ κτίσμα, οὔτε ποίημα, οὔτε μεταγενέστερος παθός. τὸ γὰρ ἓν πρᾶγμα λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τὸ τοῦ θεοῦ πάρεστιν ἅπαξ. ἵνα δὲ πλειοτάτως γνῶσι ὅτι οὐχ ὑπεξούσιος, ἀλλ' αὐτεξούσιος, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, δέχου καὶ ἄλλην ἀρχαιοτάτην μαρτυρίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἄκουε τοίνυν ἔθνεσιν Ἡσαΐου βοῶντος, Καὶ θελήσουσι φησὶν εἰ ἐγεννήθησαν πυρίκαυστοι· τοῖς Ἰουδαίοις προαναφωνῶν, Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄκουε φιλόσοφε ἐξουσιαστὴν αὐτὸν προκηρυττόμενον, καὶ κύριον ὑπερέχοντα, καθὼς ὑμεῖς φατέ. ἐν ᾧ μὲν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν, παρέσχηται ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κύριον τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τῇ τοῦ ἐκ γαστρὸς τυφλοῦ ἀναπληρώσει, ἐπ' αὐτῷ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δεδήλωται. ἀπαύγασμα γὰρ ὄντι τοῦ πατρὸς συναΐδιον, καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθάφησὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος τὸ σκῦλος τ' ἐκλογῆς. Ἰδοὺ φιλόσοφε, πρόδηλον ἄρχον, ἐπειδὴ καὶ συναΐδιον τῷ πατρὶ, κύριον τε πάντων τῶν κτισῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τ' τε ὁρωμένων τῶν τε νοουμένων, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν. ποῦ δ' καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ἀρχαλείων, φῆσον εἰ ἔχεις· τάχα

A Audi ergo diuinũ Esaïã clamãtẽ, Et volẽt esse igne cõbusti. Iudæis prænunciãs, Quia puer natus est nobis, Filius datus est nobis: cui⁹ principatus fact⁹ est super humero eius, & vocatur nomẽ ei⁹ magni consilij nuncius, admirabilis cõsiliarius, Deus fortis, potẽs, princeps pacis, pater futuri seculi. Audi philosophe Dominũ eum esse prædicatum, non autem ministrum, vt vos dicitis. In vno autem suorũ beneficiorum ipse filius Dei vnigenitus, exhibuit seipsum dominũ, & creatorẽ hominis, in supplemento scilicet, quod ipse Dei filius fecit, in cæco à natiuitate: splendor est enim patri coæternus, & figura immutabilis toti⁹ substãtiæ eius, vt ait Paulus apostolus, vas electionis. En philosophe, tam multi filium Dei sine initio, nempe increatum vt patrem, factorem autem omnium creatarum naturarum, vt sæpe dixim⁹, earum quæ videntur, & quæ intelligentia percipiuntur, demonstrarunt, vbi autem sint instrumẽtorum testes, dicas, si habes: & cito igitur credens

Es. c. 9.

ad Heb. 1. 3.

in inſtrumēta baptiſeris, D poſtquam, vt ais, Deo fidelis exiſtis.

CONTRADICTIO
Philoſophi de eo, Dominus condidit me initium viarum ſuarum in opera ſua, ex proverbys Salomonis.
CAP. 18.

POſtquam, inquit, tā topere vim facitis veritati, quid dicemus de E hac manifeſta ſententia, » Dominus cōdidit me initium viarum ſuarum in » opera ſua?

RESPONSIO
ſanctorum Epiſcoporum per Euſebium Pamphili Epiſcopum Cæſareæ Palæſtinæ.

QVid profunda penetras probabiliter, ac facile vt exiſtimas? ne tibi ipſi ô Philoſophe mollia cumules argumenta: vide ne ſcopulos aditu difficiles incaute conſcēdens, præceps ruas. Verū de illo: dominus condidit me, nunc dicemus, quod maiores noſtri de illa ſentētia, Domin⁹ cōdidit me, multa quidē alia tradiderūt. & de diſpēſatione apparitionis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecūdū carnē,

ὅτι ἡ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσας ἐβαπτίσθης, εἰ ὡς φὴς πιστὸς ὑπάρχεις τῷ θεῷ.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ̃ φιλοσόφου περὶ τοῦ κτίσματος
ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος.

Ἐπεί, φησί, ποσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, πόσῳ μᾶλλον περὶ ταύτης τῆς φανερᾶς λέξεως, τῆς, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

Τί πιθανῶς καὶ ῥᾳδίως ὡς οἴει, τοὺς βυθοὺς διαλυόμεθα. μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδροις ἐπιφέρε. ὅσα μήπως 104 δυσπεράτοις κρημνοῖς ἀπροφυλάκτως ἐμβὰς πεσῇ. ἀλλ' εἰς τὸ, Κύριος ἔκτισέ με, νῦν φήσομεν ὃ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξέδωκαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς, ὅτι κύριος ἔκτισε με· πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-

σοῦ, καὶ ὅπως διείληφαν πάντως
ἴσε τὰς ἐκδόσεις. ἡμεῖς δὲ νῦ ἐπ'
ἄκρας ἱστορίας τὴν ἔκδοσιν νῦν
ποιησόμεθα, τῷ κυρίου Ἰησοῦ Χρι
στοῦ συνεργοῦντος. Εἰ δὲ θέλεις φι-
λόσοφε καὶ τὴν ὅλην τὴν λέξιν
προθεῖναι μοι ἐκ τῆς ἀρχῆς
αὐτῆς. λέγει γάρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· ἐὰν
ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν
γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἔτη αἰῶ
νος ἀριθμῆσαι. εἶτα ἐπάγει λέ-
γων, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν
αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. πρὸ τοῦ αἰῶ-
νος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ
τὴν γῆν ποιῆσαι 106 πρὸ τοῦ τὰς
ἀβύσσους ποιῆσαι· πρὸ τοῦ προ-
ελθεῖν τὰς πηγὰς τοῦ ὕδατος. πρὸ
τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι· πρὸ πάν-
των βουνῶν γεννᾷ με. ὅθεν κατα-
σκευάζων τὸ, ὅτι κύριος ἔκτισέ
με, ἐπισωρεύσας εἶπε, κύριος
ἐποίησε χώρας, καὶ οἰκήσεις. ζη-
τῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα
αὐτὸν, τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ
οἰκήσεις. συμφωνεῖ καὶ ὁ Σο-
λομὼν ἐκ τοῦ πατρὸς Ἰωὴβ εἰ-
πόντος, ποῦ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιοῦν με
τὴν γῆν, εἶπε κύριος ὁ ποιήσας χώ-
ρας καὶ οἰκήσεις. ἐν δὲ βίβλῳ Βα-
ρούχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ
προφήτου, καθὼς προαπεδείξα-
μεν περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ

A quomodo explicauerint, noſtis omnino traditiones. nos autẽ nũc cooperãte domino noſtro Ieſu Chriſto ex alijs etiãhiſtorijs deſcriptionẽ faciem⁹. & ſi velis, ô philoſophe, ipſam totam ſententiam ab eius initio proferam⁹ in mediũ. Ait enim principium eius: ſi annũciauero vobis, quæ quotidie fiunt, memor ero quæ ex ſeculo numerare. Deinde
B adiũgit, dicens: Dominus cc
cõdidit me initium viarũ cc
ſuarũ in opera ſua, ante cc
ſeculum, fundauit me, in 106
initio antequã terrã face- cc
ret: & antequam abyſſos cc
faceret, antequã procede- cc
rẽt fontes aquarũ: antequã cc
mõtes facti eſſẽt, ante au- cc
tem omnes colles gignit cc
me. Vnde muniens illud, cc
Dominus cõdidit me, cõ-
C tinuo inquit: Domin⁹ fecit regiones, & inhabitabilia. Quæram⁹ deinceps Dominũ, qui creauit illũ, & qui fecit regiones & inhabitabilia. ſtimulatus enim Salomõ ab his, quæ pater Iob dixerat: Vbi eras cũ ponerem fundamenta terræ, inquit: Domin⁹ fecit regiones, & inhabitabilia. In libro autem Baruch ex ore Hieremiæ cap. 3.
prophetæ, vt prius oſtendimus de eo, qui fecit regiones &

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

habitabilia, dicitur: Filij Agar exquirentes prudentiam, qui ſuper terram, mercatores Meram, & Thæman, & fabulatores & examinatores prudentiæ: viam autem ſapiẽtiæ non cognouerunt, neque recordati ſunt ſemitas eius. *& poſt pauca*: Sed ſciens omnia cognoſcit eam. adinuenit eam prudentia ſua. loquens de eo, qui inuenit ſapientiam prudẽtia ſua, adiungit eius opera, dicens: Qui præparauit terram in æternum tempus, impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumẽ, & vadit. Non conniuendum eſt ô Philoſophe. Eadem rurſus profert ad propoſitæ hypotheſis cuidẽtem demonſtrationem. qui mittit, inquit, lumen, & vadit. vocauit illud, & obediuit illi timore; at ſtellę ſplenduerunt in cuſtodijs ſuis, & lætatę ſunt. vocauit eas, & dixerunt, adſumus: ſplenduerunt cum lætitia ei qui fecit illas. Hic Deus noſter, non reputabitur alius aduerſum eum. Inuenit omnem viam ſcientiæ, & dedit eam Iacob ſeruo ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc

107 ἀοικήτους λέγει, 107 υἱοὶ Αγὰρ οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μεραὰν καὶ Θαιμὰν, καὶ οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς· καὶ μετ' ὀλίγου, πλὴν ὁ εἰδὼς τὰ πάντα, γινώσκει αὐτὴν, εὗρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ, εἶπεν τοῦ εἰπόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἑπάγει αὐτῷ καὶ τὰς ἁρμονίας, λέγων· ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται. καὶ τοῦτο βλεπτέον γὰρ ὦ φιλόσοφε πάλιν διαγορεύσας πρὸς ἀναρχὴν ἀπόδειξιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὁ ἀποστέλλων, φησὶ, τὸ φῶς, καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ φόβῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ὑπεφάνησαν, ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ εἶπαν πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ πεποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. εὗρεν πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο

ὀπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. τὰς δύο φύσεις προσθήσαντες κυρίως, ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε Σολομὼν καὶ Βαρούχ, εἴτε Ἱερεμίας, εἰπὼν γὰρ ἔκτισέ με, ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους. συλλογισώμεθα, ὦ βέλτιστε, τίς κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους; νοήσωμεν ὅτι οὐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. (οὐ γὰρ τοῦ κατασκευάζειν τὴν γῆν, ποιεῖν δηλονότι χώρας καὶ ἀοικήτους) ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν πεζοπόρων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ ταχύ, καὶ τὰ ἑξῆς. δεῖ δὲ λέγειν ὅτι ὀπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. νοητέον δὲ ὅτι τίς ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογικὴν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἐνεδείξατο τοῦ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπου. ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. ἀνάγει καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν, ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα· ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξαριθμῆσαι· ἀλλ' οὐ τὰ

A in terra visus est, & inter homines conuersatus est. duas naturas opponunt propriè eius qui fecit regiones & inhabitabilia, quas dixit Salomõ & Baruch, siue Ieremias: cùm enim dixisset, Cõdiditme, subiunxit eius opera dicẽs, Dominus fecit regiones & inhabitabilia. Ratiocinemur, vir optime, quis nã est ille Dominus faciens regiones, & inhabitabilia: intelligemus nõ esse aliũ, sed omnino eũ, qui præparauit terram in æternum tempus, (in terræ enim prẹparatione cõsistit facere regiones, & inhabitabilia) qui implẽuit eam iumẽtis quadrupedib⁹, qui vocauit lumẽ & obediuit timore. & quę sequũtur. De quo inquit, quod in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Intelligẽdũ est ergo, quod ipse est domin⁹, condẽs rationalem sapiẽtiam, initium viarũ suarũ, quã ad imaginẽ suam homini præparauit, qui fecit regiones, & inhabitabilia, qui præparauit terram in æternum tempus. Verùm rursus principium sententiæ videamus. Si annunciauero vobis quæ quotidie fiunt, non dixit: quæ futura sunt: & iterum ait, Memor ero, quæ ex seculo numerare: non dixit,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

» ante ſeculum, Notum eſt D
» vobis, quod filius Dei
» eſt, qui rationalem ſapiẽ-
» tiam condidit, qui præpa-
» rauit terram in æternum
» tempus, qui fecit regio-
108 » nes, & inhabitabilia. Qui
c. 38. v. 7. » dixit Iob: Cùm me lauda
» rent aſtra matutina & iu-
» bilarent omnes filij Dei.
» Moyſes autem ait de eo,
» qui fecit lucem: Dixítque
» Deus, fiat lux, & ſubiun-
» xit, dicens: fecítque Deus
» duo luminaria magna, & E
» ſtellas, & quæ ſequuntur.
Sufficere mihi videntur ô Philoſophe quę dicta ſũt, & demonſtrationes oſtẽderunt, quod ſcilicet filiꝰ Dei eſt, qui apud Salomonem rationalẽ ſapientiam condidit, vt omnes creaturas, & non inſtrumentum. vt autẽ tibi verã
109 rerum demonſtrationem manifeſtiorem exhibeamus, & accedamus citius F ad rei ſenſum, eiúſque cõtemplationem quæ ex ſcriptura pronũciabimus. Exiturus è vita Moyſes Propheta, vt ſcriptum eſt in libro analepſis Moyſis, cùm vocaſſet ad ſe Ioſue filium Naue, loquens ad eum, dixit: Preuidit Deus ante mundi conſtitutionem futurum me teſtamenti ſui mediatorem. & in libro ſermonum myſti-

πρὸ αἰῶνος. ἐγνώσθη ὑμῖν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι, ὁ κτίσας τὴν λογικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κτλ τῷ Ἰὼβ εἰπών,108 ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου· Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γενηθήτω φῶς, κτλ ἐπήγαγε λέγων, κτλ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας, τοὺς μεγάλους, κτλ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὰ ἑξῆς. ἱκανὰ εἶναί μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα. καὶ αἱ ἀποδείξεις παρέσχηνται τῷ φιλοσόφῳ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι, ὁ κτλ τὴν ἐν Σολομῶνι λογικὴν σοφίαν κτίσας, καὶ πάντα τὰ κτίσματα, κτλ ἵνα δὲ σοι σαφεστέραν τὴν ἀγωγὴν τῶν θεαμάτων ἀπόδειξιν παρασκευάσωμεν, καὶ τάχιον ἥξωμεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ θεάματος,109 καὶ τῆς θεωρίας ἅψωμεθα, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν. μέλλων ὁ θεοφόρος Μωσῆς ἐξιέναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ, κτλ προσλεγόμενος πρὸς αὐτὸν, εἶπε· κτλ προεγνώσθη μοι ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην. κτλ ἐν βίβλῳ λόγων

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

μωσικῶν Μωσέως, αὐτὸς Μωσῆς προεῖπε περὶ τῦ Δαβὶδ καὶ Σολομῶνος, περὶ δὲ Σολομῶνος* ἔφης προεῖπε, καὶ δίδου σοφίαν* αὐτῷ ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐπιστήμην πλήρη. αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τῦ θεοῦ. καὶ πάλιν. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴπω ὃ φημὶ, ὅπως ἐξετάσωμεν τὸ νῦν. ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον; [ὁ φιλόσοφος.] πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

myſticorum Moyſis, ipſe Moyſes de Dauide & Salomone prædixit, de Salomone ſic, Infundet ei Deus ſapientiam, atque iuſtitiam & ſciẽtiam plenam. Ipſe domum Dei ædificabit. & quæ ſequũtur. Vt autem ſit manifeſtius quod dico, ita intellectum perſcrutemur. Eſt ne homo propter mundum, an mundus propter hominem? *Philoſophus.* Omnino mũdus propter hominem.

A
B

ιε. οὕτως
ιε. δίδου σοφίαν
ις. οἰκοδομήσει

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ οἱ ἡμέτεροι διὰ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπαν.

SANCTI NOSTRI *Epiſcopi per eundẽ Epiſcopum Euſebiũ Pamphili, dixerunt.*

ΚΑΙ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, πάντως ὡς προγενέστερον τὸ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος. ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὁ ἄνθρωπος ἦν προγενέστερος ὅτι καὶ κόσμου, προϋπῆρχε καὶ τῇ τοῦ κόσμου φύσεων, οἷς ὕδατος καὶ τῆς γῆς, ἡμέρας, νυκτὸς, νεφῶν, ἀέρων, ἀβύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουνῶν, πάντων πάντων προγενέστερα ἦν ἡ σοφία, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη προϋπῆρχε τοῦ κόσμου. ἀλλ' ὕστερος μὲν ἦν μεταγενέστερος κτίσεως, ἠτύχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παιδείᾳ,

SI mundus eſt propter hominem, omnino cũ homo prior in Dei propoſito erit homine, ac rationabili ſapientia poſterior: Igitur homo prior eſt mundo, erat etiã prior naturis mundi, quales ſunt, cœlum, terra, dies, nox, nubes, venti, abyſſi, fontes, montes, & colles. Omnibus his prior eſt ſapientia, & homo in Dei propoſito iam prior eſt mundo. Sed eũdem accidit poſterius in via creationis conditum fuiſſe.

C

Q

Qui autem in diuina iu-
tentione homine poſte-
rior erat, ille in viá crea-
tionis prior incidit. Sed &
ſapientia quam inuenit
prudentia ſua filius Dei,
quam dedit homini ad
imaginem ſuam, ipſa etiã
in diuina intentione mũ-
do & mũdi naturis prior
fuit. Salomon igitur in-
ſtructus ſapientia, quam
ei Deus dederat, in ſe ip-
ſo ſciens, hominem, atq;
ſapientiam ante mundũ,
& mundi naturas in Dei
propoſito extitiſſe: accu-
rate indicauit in diuina
intentione ante mundum
olim fuiſſe. Quod enim
ante mundi conſtitutio-
nem Dominus inuenit
prudentia ſua, hoc tan-
dem idem Dominus poſt
mundum & mundi na-
turas creauit. Ait ergo
Salomon quaſi ex perſo-
na humanæ ſapientiæ,
quæ in diuina intentio
ne ante mundum exti-
tit, Dominus condidit
me initium viarum ſua-
rum in opera eius: huma-
nam ſapientiam ac ratio-
nalem homini ad imagi-
nem Dei facto præparatã
hæc pronunciantem in-
duxit. Hoc igitur erat, Do
minus condidit. De illo
enim, qui in diuina intẽtione ante mũdũ fuit, hoc expoſuit.

ὁ δὲ μεταγενέστερος ἐν ἀνθρώπου ἐν
τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, ἤδη μετα-
γενέστερος παρηνέχθη ἐν τῇ τῆς κτί-
σεως παρόδῳ, δηλ. ὅτι ἡ σοφία ἦν
ἐξεύρεσιν σωτέσα αὐτὴ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
ἣν ἐδόθη τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ
ἀνθρώπῳ, ἡ αὕτη προϋπῆρξε τοῦ
κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτὴ ἐν τῇ
τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει. εἰδὼς δὴ ὁ
ἑαυτῷ ὁ Σολομὼν, διδαχθεὶς ἐκ
τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σο-
φίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία
προϋπῆρξαι τοῦ κόσμου, καὶ τ φύ-
σεων αὐτὸ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει,
βασανίσας τὸ ἤδη προϋπάρχον τοῦ
κόσμου, καὶ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει
πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεύρε
τῇ σωτέσῃ αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο ἤδη
ἔκλισιν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέ-
στερον τοῦ κόσμου καὶ τ φύσεων αὐτοῦ.
λέγει δὴν ὁ Σολομὼν ὡς ἐκ προ-
σώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς
προϋπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ
θεοῦ ἐνθυμήσει, κύριος ἔκλισέ με
ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ.
τῇ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφίᾳ αἰνί-
κεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ ἀν-
θρεπαδίσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ
κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γεγονότι. τὸ
δὲν ἦν, κύριος ἔκλισε τῷ προϋ-
πάρξαι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ
ἐνθυμήσει, τοῦτο πρὸ ἑρμηνεύ-

τὸ δὲ ἔγνωκέ με, σωὴς πάλιν εἰς ταὐτὰ μοι τοῦτο ἐκ φύσεως παλαιοποίησις* ἀνακαινουμένου εἶπε τὸ ἔγνωκέ με. νόει τοίνυν φιλόσοφε τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι σωτελείας. τὸ οὖν, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων δοθεῖσαν λογικὴν σοφίαν διαλυπτέον. τὸ δὲ ἔγνωκέ με, τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως τὸ ἐξ αὐτῆς ἐξ εἰκόνων ὡς τροχὸν εἰλιτούμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπῆ ἐξ ἀπαιτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ προτεθέντος ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κτισθέντος, ἐν ᾧ τὴν λογικὴν σοφίαν τὴν κτίσιν ἐνέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ ἀγάπην ἐνεπύπωσεν ὁ θεός. ὅθεν τὴν ἀνάκλισιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ, ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς ὅτι, ἠγάπησάς με φησὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου. τὸ δὲ πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐτεμελίωσέ με. ἐν ἀρχῇ ἱστορήσας ὁ Σολομὼν ὅτι οἱ αἰῶνες, οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι. τὸ δὲ προϋπάρξαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προϋπάρξαι δεῖ τοῦ αἰῶνος τοῦτο

A Illud vero, gignit me, rursus loquẽs de eo, qui editus est ad sequentis exortus terrarum creationes, dixit, gignit me. Intellige igitur Philosophe, vsque ad perfectionem, naturã ipsam antiquam factam esse, & renouatam. Illud ergo, Dominus condidit me initium viarum suarũ in opera eius, de ratione ac sapientia hominibus concessa explicandũ est. Illud verò gignit me, de natura eadem iuxta Dei prȩscientiam ex suis imaginibus, quasi rota quadam implicata in suam metam redeũte, ab initio primũ creati hominis facti ad imaginem Dei, in quo rationalem creatam sapientiam reposuit, ac synceram sui charitatem impressit Deus. Quod in seipso renouans Saluator B dispensatorie ad patrem dicebat: quoniam, inquit, ante mundi constitutionem dilexisti me. Illud autẽ, Ante secula in principio fundauit me, videns Salomon quod secula in hoc mũdo ex diei ac noctis circuitu consistentiã habent, existere autẽ ante diem & noctem, esse etiã existere ante hoc seculũ:

γ. ὁμοίως.

cc
cc
cc
cc
cc
cc

C

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

eas conſiderationes contemplans Salomon, homini atque ſapientiæ cõgruè accõmodauit. Quãobrem ex eius perſona pronuncians ait, Dominus condidit me initium viarum ſuarum in opera ei° , ante ſecula, in principio fundauit me. Rurſum cogitans in ſemetipſo, quod Deo huius mundi naturas ante hominem, eiúſque ſapientiam in eſſe perducente, oportere præſentibus ipſis naturis, quæ priora ſunt adeſſe. Videns autem ordine naturas prodeuntes, & quod homo, eiúſque ſapientia propoſita fuerant, vt reliqua opera præcederent: rationalis ergo atque iudicatrix ſapientia homini conceſſa, & Salomoni, vt magnus Moyſes ait, infuſa loquitur in Salomone: Dominus condidit me initium viarum ſuarum in opera eius. & quæ ſequuntur. Ex cuius perſona, quæ cum homine prior erat, mundo enarrans opera Dei naturas in mundum producentis, inquit ipſe: Dominus fecit regiones, & inhabitabilia, &

Prou. 8. 26. 27. &c.

D Ταύτας τὰς ἱστορίας θεωρήσας ὁ Σολομῶν, ἁρμοστὴν δὲ ἁρμοστῶς, τῷ τε ἀνθρώπῳ, καὶ τῇ Σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει· κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ. συλλογιζόμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι μέλλοντος τοῦ Θεοῦ, προάγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐν κοσμικοῖς, προηγεῖσθαι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς σοφίας, εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τοῖς προηγεῖσθαις παρεῖναι προαγομένων τὴν τῶν φύσεων ἱστορεῖν καὶ τάξιν τὰς φύσεις προαγομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἡγεῖσθαι τῶν ἔργων ἐπέθησαν. ἡ ἂν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λογικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διδασκεύσασα δὴ Σολομῶντα καθάπερ φησὶν ὁ μέγας Μωσῆς, λέγει ἐν Σολομῶντι, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἃς ἐκ προσώπου τῆς προηγουμένης σοὶ ὦ ἀνθρώπῳ τῷ κόσμῳ, διηγούμενος τὰς ἀρχαίας τοῦ Θεοῦ, τὰς ἐν ᾧ κόσμῳ προαγούσας τὰς φύσεις· φησὶν αὐτὸς, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ οἰκήσεις, καὶ ἄκρα οἰκούμενα, τῆς

F summa quæ habitantur eius

ὑπ' ὐρανόν *.111 ἡνίκα ἡτοίμαζε τὸν ὐρανόν, συμπαρήμην αὐτῷ, ὅτι ἀφώριζε τὸν ἑαυτῆ θρόνον ἐπ' ἀὐρόμων· ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη· καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐπόει τὰς πηγὰς τῆς ὑπ' ὐρανόν. ἐν τῷ πιέζειν τῇ θαλάσσῃ ἀφορισμὸν αὐτῇ· καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον σόματος αὐτῆ· ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἥμην παρ' αὐτῷ ἁρμόζουσα, ἐγὼ ἥμην ἡ παρέχαιρε. ταῦτα B ἐν προσώπου τῆς σοφίας· καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προὐπάρξας τοῦ κόσμου, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει· διὸ καὶ ὁ κόσμος κατεπλάσθη, δηλονότι καὶ τὰ τοῦ κόσμου φύσεων προὐπῆρξεν. ἴσως οὖν γνώμονος τῆς παρόδου τῶν φύσεων, ὑπαριθμεῖ τὴν τάξιν αὐτῶν, ὁ προγενέστερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἣν κατέπεμψε τῷ ἀνθρώπῳ. πῶς οὖν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προκατεπίσας καὶ δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ, ἠὐφημήσατο C αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι καὶ ὁμῶς, διὰ τί πάντως ὁ καταποθεὶς ὑπὸ γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ, ὁ διὰ γῆς ὁρθεὶς καὶ σωματοσχαφεὶς ἀνθρώπως.

A quæ ſub cælo. Quando præparabat cœlum, ſimul aderam ipſi, & quãdo ſecernebat ſuam ſedem ſuper ventos. Quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum. quando circundabat mari terminum ſuũ, & legem ponebat aquis ne tranſirent fines ſuos: quando appendebat fundamẽta terrę, cũ eo eram cũcta componẽs, cui adgaudebat. hęc ex perſona ſapientiæ. quæ haud dubiè oſtendunt, quod in diuina intentione ante mundum extitit, propter quam mundus extructus eſt: conſtat etiã ante mũdi naturas extitiſſe. Teſtis ergo factus vię naturarũ, qui prior illis fuit, earum ordinem numerat per ſapientiãm quam inuenit prudentia ſua, quãq; homini præparauit, & dedit homini, vel eius opera enarrauit? Nõ alius omnino, quàm qui præparauit terrã in æternum tẽpus, & qui impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumẽ, & vadit, vocauit illud, & obediuit illi timore, qui in terra viſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt:

111 γ. ὐρανῶν

Hic ſapientiam heredi-
tauit. Non eſt itaque filij
Dei illud: Dominus con-
didit me : ſed rationalis
ſapientiæ, quam ipſe Do-
minus homini dedit, ac
præparauit, propter quẽ
mũdus factus eſt. Clariſ-
ſimè ſi quidẽ per omnia
demonſtratũ eſt, in per-
ſona rationalis ſapientiæ
dictum eſſe . Confirmat
autem prędicta Dominus
in Euangelio dicens, ſab-
batum propter hominem
factũ eſt, non homo pro-
pter ſabbatum : *attribu-
ta Mundo perſona ſeu fi-
gura ſabbati: pro eo, mũ-
dus propter hominẽ fa-
ctus eſt, non homo pro-
pter mundum.

Marc. 2.

hæc F. M. ſuppleuit è G, M. L. Et.

πύπω κεκλήρωται τῆς σοφίας. ἀχὶ τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸ κύριος ἔκτισέ με, ἀλλ' ἡ τὴν λογικῆς σοφίας, τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἐμβεπισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀφέστακε δὲ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς λογικῆς σοφίας. βεβαιοῖ δὲ τὰ προειρημένα, ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγων, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, ἀχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον, [πρόσωπον ποιήσας τὸν κόσμον εἰς πρόσωπον] τοῦ σαββάτου, ἀλλὰ τοῦτο, ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον.

ALIA PHILOSOphi contradictio.

AT vero Salomonis Sapientia teſtatur, Filium Dei eſſe, hoc eſt, Dei ſapientiã, quæ dixit, Dominus condidit me, & quę ſequuntur.

ΕΤΕΡΑ ΑΝΤΙΦΡΑσις τοῦ φιλοσόφου.

Λέγει δὲ ἡ σοφία, ἡ ἐν Σολομῶντι, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι, τοῦτ' ἔστιν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ εἰπὼν κύριος ἔκτισέ με, καὶ τὰ ἑξῆς.

RESPONSIO ſanctorum Epiſcoporũ ad Philoſophum per Epiſcopum Euſebium Pamphili.

DIC Philoſophe, Sapientia quæ erat in Salomone vt ais, erát ne ſapiẽtia Dei? *Philoſophus.* Vere, inquit, erat profecto.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων ἐπισκόπων, πρὸς τὸν Φιλόσοφον, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

ΕΙπὲ ὦ Φιλόσοφε ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι ὡς σὺ φὴς ἦν θεοῦ σοφία; Ὁ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. ναί, φησι, πῶς οὐχί.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ο Ε'ΠΙ'ΣΚΟΠΟΣ. Εἰπὲ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ προγνωσιν ἔχει ἢ οὔ; Ο ΦΙΛΟ'ΣΟΦΟΣ. ναὶ ἔχει. Ο Ε'ΠΙ'ΣΚΟΠΟΣ. ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ἢν φὴς ἐν Σολομῶντι; Ο ΦΙΛΟ'ΣΟΦΟΣ, ναί φησι. Ο Ε'ΠΙ'ΣΚΟΠΟΣ. πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ προγνωσιν ἢ οὔ; Ο ΦΙΛΟ'ΣΟΦΟΣ, ναί φησιν, ἀλλὰ πῶς [ὁ ἐπίσκοπος] ὁ οὖν κρίνων, κατὰ προγνωσιν κρίνει, καὶ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς προγνώστης. [ὁ Φιλόσοφος] ναὶ εἶπον. [ὁ ἐπίσκοπος. Πῶς οὖν ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι, λέγει, τρία ἐστὶν ἃ δύναταί μοι νοῆσαι, τὸ δὲ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω. τὰ τρία εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία, ἀδυνατεῖ αὐτὴν νοῆσαι, πῶς δὲ τὸ τέταρτον εἶπε * γινώσκειν· καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι. εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κρίνει τὸν κόσμον, μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδοὺς ἐν νεότητι; πῶς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἐν νεότητι; ὁ πιστεύσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καθὼς φησὶ Μωσῆς ὁ προφήτης, ἐπὶ οὗ δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, πάντα δι' αὐτοῦ φησὶν ἐγένετο· ὃν ἔπλασεν ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ

Episcopus. Dic, Sapientia Dei præscientiam habet an non? *Philosophus.* Certe habet. *Episcopus.* Sapientia Dei, quam dicis in Salomone fuisse, est ne filius Dei? *Philosop.* Certe inquit. *Episcopus.* Iudex quomodo iudicat, iuxta præscientiã an non? *Philosophus.* Certe ait, quomodo enim aliter iudicaret? *Episcopus.* Iudex igitur iuxta præscientiã iudicat, & secundum opera, quæ prius nouit? *Philosop.* Certe iam dixi. *Episcopus.* Quomodo igitur ait Sapiẽtia Salomonis: tria nõ posſũ intelligere, & quartũ penitus ignoro. cúmq; tria dixisset sapiẽtia Salomonis, quę ipsa nõ posset intelligere, quartũ dixitse ignorare: nẽpe viam viri in adolescẽtia. Si ergo sapientia Dei est sapientia Salomonis, quomodo iudicat mundum cùm nesciat viã viri in adolescentia? & quomodo hoc verũ est, quod qui fecit hominem ad imaginẽ Dei, hoc est, filius Dei, (vt Moyses propheta ait: & de quo ait Ioannes Euãgelista, omnia per ipsum facta sunt) non sciat viã viri in adolescentia? qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera

Pro. 30. χε. μὴ ἐπιγιν.

corum qui ſcrutatur cor-
da & renes iuxta prophe-
Pſal.139.1. tã, dicentem: Tu cognoui-
» uiſti ſeſſionem meam, &
» reſurrectionem meam: tu
» intellexiſti cogitationes
» meas, de longe, ſemitam
» meam, & funiculum meũ
» inueſtigaſti, & omnes vi-
» as meas præuidiſti. & rur-
» ſum alibi, Qui docet gẽ-
» tes, non arguet? qui do-
» cet hominem ſcientiam?
Pſ.94.10. Dominus ſcit cogitatio-
» nes hominum, quoniam
» vanæ ſunt. Qui ergo hæc
nouit & omnia præſcit,
neſcit viam viri in adole-
» ſcentia? & multa ex ſcri-
» pturis licet inuenire, quæ
imprudentiam eorũ, qui
hoc dictum male intelli-
gunt redarguãt. Quomo-
do ergo qui docet homi-
nem ſcientiã, ipſe neſcit
viam viri in adoleſcẽtia?
bene igitur intelligas ô
Philoſophe, quod Salo-
mon iudicem ſapientiam
accepit, quam inuenit fi-
112 lius Dei prudentia ſua,
quam præparauit homi-
ni ad imaginem ſuam,
rationalem ſcilicet. con-
firmat iam dicta, quod
Dominus in Euange-
Mat.12.42 lio loquitur, Ecce pluſ-
quam Salomon hic,
κϛ.πϛ ψόφῳ quo funditus euertit di-
centes ipſum eſſe Solomonis ſapientiam. Si enim ve

D ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ
νεφροὺς, καὶ τὸν σοφὸν τὸν εἰ-
πόντα, σὺ ἔγνως τὴν καθέδραν μου,
καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας
πάντας τοὺς διαλογισμούς μου,
φησίν, ἀπὸ μακρόθεν, τὴν τρίβον
μου, καὶ τὴν ῥοῖτόν μου σὺ ἐξιχνία-
σας, καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προ-
εῖδες. καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν, ὁ παι-
δεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ διδά-
σκων ἄνθρωπον γνῶσιν· κύριος
E γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν
ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὁ οὖν
ταῦτα ὑπισχνούμενος, καὶ πάντα προ-
γινώσκων, οὐκ ὑπίσταται ὁδοὺς ἀν-
δρὸς συνέσεως; καὶ πολλὰ ἔστι εὑ-
ρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν, τὰ ἐλέγχοντα
τὴν ἄνοιαν τῶν κακῶς ὑπονοησα-
φότων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου. πῶς
οὖν ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν,
αὐτὸς οὐκ ὑπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς
συνέσεως; εὖ ἴσθι οὖν ὦ φιλόσοφε,
F ὅτι Σολομῶν κρίσιν ἔλαβε σο-
φίαν ἣν ἐξεῦρε συνέσει αὐτὸν ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἣν ἠυδέπισε τῷ κατ'
εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ· 112 συλλο-
γιστικὴν ἀμέλει. ὑπεβεβαιοῖ δὲ τὰ
ῥηθέντα ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις
λέγων τό, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σο-
λομῶντος ὧδε. ἀντέθεικε τοὺς λέ-
γοντας αὐτὸν εἶναι ἢ ὄν Σολο-
μῶντα σοφίαν. εἰ γὰρ τῷ * ψόφῳ τῆς

VOX

φωνῆς ἰσοψηφοσύμφωνός ἐστιν ὁ τῇ
σοφίᾳ (ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ) θεὸς προγνώστης ἐστί, καὶ
κατ' πρόγνωσιν κρίνει, καὶ κατὰ τὰ
ἔργα, ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν
ἁπάντων, καθὼς φυσικὸς ὁ Παῦ-
λος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Ἑβραί-
οις γράφων, ὧδέ πως λέγει περὶ
αὐτοῦ. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ
ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν
μάχαιραν δίστομον, καὶ διικνούμε- B
νος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ 113
πνεύματος, καὶ κριτικὸς ἐνθυμή-
σεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι
κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ,
πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμέ-
να τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, περὶ
οὗ ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πρὸς Ῥω-
μαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει, λέγων,
ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς,
τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων
θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας,
Ἀμήν. δείκνυσι δὲ ὧδε, ὅτι ἡ τοῦ
θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεὸς ἐστὶν
ἀληθὴς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἀίδιος
ἐξ ἀϊδίου, καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθι-
νοῦ, φύσει ὢν αἰεὶ υἱὸς, τοῦ αἰεὶ ὄν-
τος θεοῦ καὶ πατρός.

A vox ſuffragatur, æqualem habet appellationem cũ ſapientia (ſapientia enim Dei eſt filius Dei) eſt ergo Deus præſcius qui iuxta præſcientiã iudicat, & ſecundum opera, tanquam omniũ opifex & creator. vt ait Paulus vas electionis, qui ad Hebræos ſcribens, ſic de ipſo loquitur, Viuꝰ eſt ſermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & penetrans vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, & diſcretor cogitationũ ac intentionum cordis: & nõ eſt aliquid occultum in conſpectu eius, ſed omnia nuda ſunt & aperta oculis eius, de quo ſermo noſter eſt. & ad Rom. idem ſcribit, dicens, Quorũ patres, Cex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula, Amen. Sic autẽ oſtendit quod Dei & patris ſapientia Deus vere ſit ex ipſo Deo, æternus ex æterno, verus ex vero, cũ ſit natura ſemper filius æterni Dei & patris.

Cap. 4. v. 12.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Τί οὖν ὄντως φησὶν, ὁδὸν σοφίας
οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν

CONTRADICTIO Philoſophi. CAP. 19.

QVid igitur eſt, quod ais: viã ſapiẽtiæ non cognouerunt, neq; recor-

dati ſunt ſemitas eius, & D quæ ſequuntur?

RESPONSIO

ſanctorum Epiſcoporum per eundē Epiſcopū Euſebium Pamphili.

SÆpenumero verba Sapientiæ conſiderans, ô Philoſophe, admiratus es ſapientiæ virtutem, quod breuiſſimis locutionibus maximā ſententiarum veritatem in ea inuenire liceat: & iuſtiſſime quiſpiā verba ſcripturæ comparaE
Matt. 13. 31. uerit Euangelicæ Paraboluc. 13. 19. læ aſſerenti: Simile eſſe
Marc. 4. 30. regnum cœlorum grano
114 Sinapis, quod cùm minus ſit omnibus terræ ſeminibus, quando tamē creuit, & perfectum eſt, idoneū tectum volucribus præbet. ſic videmus diuinorum verborum potentiā breuibus locutionibus ſeminatam, plenam autem F
115 ſententiis quaſi ramis, ad volucrum, hoc eſt hominū contemplationē protenſis, in quibus tanta potentia inuenitur, vt non ſolis terræ habitatoribus, verumetiam aſſiſtentibus volucribus, ſufficiens exhibeant tegumētum. vnde nam igitur ad hanc cōſiderationē excitat⁹ ſum, niſi ex verbo ſanctæ ſcri-

ταὶς πείθοις αὐτῆς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΚΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων ὑπὸ σκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

ΠΟλλάκις περὶ τὰ ῥήματα τῆς σοφίας ἀπιδών, ὦ φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων δηλοῦν ὑπὸ βραχυτάτων λέξεων· καὶ τάχα δικαίως αἱ ἓξ παραδόσεις ῥήματα τῆς γραφῆς τῇ διαγραφούσῃ εἰκόνα τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, διὰ 114 βραχύτητος μὲν ὑπὸ πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ὑπὸ τῆς γῆς, φύει δὲ καὶ ἀναπτερωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. ὅπως ὁρῶμεν τὴν τῶν θείων ῥημάτων δύναμιν ἐν βραχέσι σπειρομένην λέξεσιν· 115 ἀναπλεκυμένων ὑπὸ τῶν νοημάτων, καθάπερ κλάδων ὑπὸ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τουτ' ἔστι τῶν ἀνθρώπων, ποσαύτη τις εἰσκέπτεται δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεσῶσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην. πόθεν οὖν ἐκινήθην πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἢ ἐκ τῆς τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γρα-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

φῆς ἱεροψάλτου Δαυὶδ, πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν, ἀπὸ τῆς λογικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπείληφας, ἀπὸ τῆς καὶ ταύτης καὶ πάντα τὰ ὄντα δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τοῦτ' ἔστι χριστοῦ· ἐπίστω χριστὸς θεοῦ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀῤῥήτου καὶ ἀπεριλήπτου θεότητος αὐτῆς τρόπον, ὁ ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ πρὸς λόγος. πρὸ γὰρ λόγῳ κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα στόματος αὐτοῦ; καὶ ἄκουε πάλιν καὶ περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης. ἐπίστω οἶμαι δ' ἂν τι προσφωνηθέντων σοί, πρὸς τοσαύτης ἁγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αὐτὴν δέδεξαι. ἄκουε τοίνυν εὐσεβῶς, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερεύνα ἃ δὴ πείρᾳ τὰ ἀπόῤῥητα. ὁ τέλεος ὅτε μείων, ὅτε αὔξει εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατὴρ· εἷς καὶ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συγγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγενημένος οὐδὲ πρε-

Apturæ sacri Cantoris Dauidis, ad demonstrationē, & constitutionem, nō rationalis sapientiæ, vt ipse fueras opinatus: sed eius, quæ illam, & omnia creata condidit incomprehēsibilis sapientiæ, increatę, & initio carentis, hoc est, Christi. si quidē Christus est Dei virtus & Dei sapientia, iuxta modum suę ineffabilis deitatis, ex Deo verus Deus verbū. verbo enim Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Audisti verbum domini. audisti spiritum oris eius: Audi rursus de veræ fidei constitutione, quæ piè a pijs intellecta & prædicta est: quandoquidem existimo nihil prædictorum te susceipere præter tanti sanctorum pontificū spiritualis chori sententiam. Audi ergo pie nec humanis ratiocinationib⁹, quæ ineffabilia sunt tanta perscrutari: perfect⁹ nec minuit, nec augebit. Vnus ingenitus Deus & pater: vnus ex eo genitus vnigenitus filius Deus verbū, sicut non est alter Deus cum Deo, & patre ingenitus: ita neque congenitus, neque prior,

Psal. 32.

116

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

neque posterior filius, diuersus à Deo vnigenito filio eius, Deo verbo. Vnus vere Deus & pater, vnus etiã ineffabiliter ex eo genitus filius, Deus verbũ: Quemadmodum autem nõ solo nomine pater est Deus, sic neque solo nomine filius, sed vere est filius: verus est pater: verus filius: Deus est pater: Deus etiam filius ex eo genitus perfectus pater, perfectus & eius filius. Incorporeus pater, incorporeus & filius: incorporei enim est figura, & incorporea nimirum imago. credis hoc philosophe, quod ex substantia patris sit genitus: vnigenitus eius filius? quemadmodũ à principio disputationũ per plurima expressa testimonia demõstrauimus, annon?

INTERROGATIO *Philosophi.*

QVomodo & quanã ratione dic?

SANCTI EPISCOPI *per Eusebium Pamphili dixerunt,*

NE quæras quomodo, ô philosophe: alioquin, vt iam pluribus dictum est tibi: & ab initio disputationis testati su-

γεγενημένος, ἢ μεταγεγενημένος υἱὸς ἕτερος τῷ θεοῦ, τῷ μονογενεῖ ὑῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ· εἷς ὄντως θεὸς καὶ πατὴρ, εἷς ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφεράτως υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ δὲ ὁ λόγῳ μόνῳ πατὴρ ὁ θεὸς· οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς, ἀλλ' ἀληθῶς υἱὸς· γνήσιος ὁ πατὴρ, γνήσιος ὁ υἱὸς· θεὸς ὁ πατὴρ, θεὸς δὲ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱὸς· τέλειος ὁ πατὴρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ υἱὸς· ἀσώματος ὁ πατὴρ, ἀσώματος δὲ ὁ υἱὸς. καὶ ἀσωμάτου μὲν χαρακτὴρ, καὶ ἡ εἰκὼν ἀσώματος δηλονότι. πιστεύεις τοῦτο ὦ φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός, (καὶ) ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὔ;

ΑΝΤΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ τοῦ φιλοσόφου.

ΠΩΣ καὶ πίνι τρόπῳ φέρεσιν.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου, εἶπαν.

ΜΗ ζήτει πῶς φιλόσοφε. εἰ δὲ μή, καθὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἴρηταί σοι, καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμε-

θα, ὅπ * κρημνίσαι σεαυτὸν ἀπου- A mus, ſtudes te præcipitem
δάζεις, διερευνᾶν πειρώμενος τὰ agere, perſcrutari tentãs,
ἀνεξερεύνητα. εἰμὲν γὰρ ἐπιτρέπεται ζη- quæ inſcrutabilia ſunt, ſi
τεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐπιτρέπεται καὶ πῶς enim quærere licet, quo-
γεγεννημένος, εἰ δὲ καὶ παραλείπεις ζή- modo non genitus, licet
τησαν πῶς γεγέννηται· μὴ ζήτει τὰ etiã quærere, quî genitus.
ἀνερεύνητα γὰρ εὑρήσεις. τὰ δὲ Si verò nõ deſeris quæſtio-
εὑρίσκόμενα ζήτει, καὶ εὑρήσεις. ἐὰν nẽ, quomodo ſit genitus:
γὰρ ζητῇς ἀφ' ἀπὸ τίνος ἔχεις μαθεῖν ne queras inſcrutabilia: nõ
ἀφ' ἀπὸ τῆς γῆς; οὐχ ὑφίσταται. ἀφ' ἀπὸ enĩ inuenies. Quærias quæ
θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέκλιστο ἡ ὑ- inueniri poſſunt, & inue-
γρά. ἀφ' ἀπὸ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν ποιη- B nies. ſi enĩ quęſieris, a quo
θείς. ἀφ' ἡλίου καὶ σελήνης καὶ potes diſcere? a terra? non
ἀστέρων; οὐδέπω δεδημιούργητο. πα- ſubſiſtebat. A mari? nondũ
ρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέ- creatũ fuerat mare. A cęlo?
πω ἦσαν. ἐπεὶ γὰρ καὶ αὐτῶν ποιητὴς nondum erat factũ. A ſole
ὁ υἱός. ἀπὸ ἀφ' αἰώνων; πρὸ aut luna vel ſtellis? nondũ
αἰώνων ὁ μονογενής. μὴ οὖν ζήτει fuerant condita. ab ange-
τὰ μὴ ἀεὶ ὄντα, πρὶ τῶ ἀεὶ ὄντος· lis & archangelis? nondũ
ἄῤῥητος, ἀγέννητος ὁ πατήρ, ἄῤῥη- erant, ſiquidem & ipſorũ
τος, ἀῤῥήτως γεγεννημένος ἐξ factor eſt filius. ſed à ſe-
αὐτῦ ὁ υἱός. σώπησον πρὶ τοῦ πῶς, C culis? ipſe ante ſecula vni-
καὶ πρὸ χώρει τοῦ ᾧ γεγεννημέ- genitus. Ne igitur quęras,
νῳ, καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατὴρ quæ non ſemper fuerunt,
μόνος γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι, καὶ de eo quod ſemper fuit.
ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, καὶ ᾧ ἐὰν βού- ineffabilis & ingenitus eſt
λεται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθὰ pater. ineffabilis eſt & ex
φησὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ eo ineffabiliter genitus
θέλῃς παύσασθαι τὸ ποῦ, ἀλλὰ filius. Taceas ergo de il-
φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξε- lo, quomodo, & concedas
ρέυνητα, καταγελῶμαί σου τὴν hoc ei qui genuit, & geni-
τόλμαν, μᾶλλον δὲ πενθῶμέν σε to. pater enim ſolus agno-
ſcit filium qui eſt, & filius
patrem, & cui voluerit fi-
lius reuelare, vt ait ipſius
Euangelium. Si autem nõ
vis ceſſare illud, Quî, ſed
cõtẽdis inſcrutabilia per-
ſcrutari, ridem⁹ tuã auda-
ciã, quin magis deflem⁹ te

* κρημνίσαι.

quod nõ velis fide intelli- D
gere, Deũ ſemper patrẽ fi-
lij ſui, & vnigenitũ ſuũ fi-
liũ, ſemper eius filiũ, ſem-
per cũ patre fuiſſe, nõ po-
ſteriorẽ, vt tu impie aſſe-
ris. Sed fide intellige atq;
cõfiteare, perfectum filiũ
ex perfecto, vt ſæpe audi-
ſti, lumẽ æternũ ex æterno
lumine, Deum verum ex
vero Deo & patre, increa-
tũ ex increato, ſiue com-
poſitione ab eo, qui cõpo- E
ſitionis eſt expers, ſemper
exiſtentem apud patrem,
In principio, enim, erat ver-
bum, vt ait Ioannes Euan-
geliſta, *& verbũ erat apud*
Deum, & Deus erat verbũ,
illud *erat*, philoſophe, non
habet aliquid præcedens:
illud, *erat*, philoſophe,
tollit quod non erat, vt
prius oſtẽdimus. & illud,
Deus, tollit quod non eſt
Deus. ſcriptis crede, quæ
non ſcripta ſunt, ne cogi- F
tes, nec inquiras. Credas,
quod omnia condidit fi-
lius quæ facta ſunt volũ-
tate patris, non oculorum
intuitu (Deus enim cõpo-
ſitionis eſt expers vt præ-
diximus) ſed volũtate vt ip-
ſe ſolus nouit: quod nos
fide intelligentes prædi-
cam⁹, iuxta ſanctarũ ſcri-
pturarũ doctrinam, quod
patris cõſilio ac ſuo cõdidit omnẽ creaturã, & quæ in cælo

» exiſtentem apud patrem, *In principio, enim, erat verbum*, vt ait Ioannes Euangeliſta, *& verbũ erat apud Deum, & Deus erat verbũ*, illud *erat*, philoſophe, non habet aliquid præcedens: illud, *erat*, philoſophe, tollit quod non erat, vt prius oſtẽdimus. & illud, *Deus*, tollit quod non eſt Deus. ſcriptis crede, quæ non ſcripta ſunt, ne cogites, nec inquiras. Credas, quod omnia condidit filius quæ facta ſunt volũtate patris, non oculorum intuitu (Deus enim cõpoſitionis eſt expers vt prædiximus) ſed volũtate vt ipſe ſolus nouit: quod nos fide intelligentes prædicam⁹, iuxta ſanctarũ ſcripturarũ doctrinam, quod patris cõſilio ac ſuo cõdidit omnẽ creaturã, & quæ in cælo

ὅτι ὁ πίστει θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν ἀεὶ πατέρα τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ ἀεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα ἀεὶ τῷ πατρὶ, καὶ ὑστερογενῆ, καθὼς σὺ ἀσεβῶς φῂς, ἀλλὰ νόει πίστει, καὶ ὁμολόγει, τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱὸν, ὡς πολλάκις ἠκούσας, φῶς ἐξ ἀϊδίου ἐκ φωτὸς ἀϊδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσωμάτου ἐξ ἀσωμάτου, ἀεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθάπερ φησὶν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. τὸ ἦν, φιλόσοφε, πρόσθεσιν οὐκ ἔχει· τὸ γὰρ ἦν φιλοσόφως περιαιρεῖ τὸ οὐκ ἦν· καθάπερ προεδείξαμεν. καὶ τὸ θεὸς περιαιρεῖ, τὸ δὲ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει, μηδὲ ζήτει. πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγραμμένα νοΐ μαλλον πατρικῷ, ἢ ὀφθαλμῷ βλέμματι· χωρὶς γὰρ ὁ θεός· ὡς προείρηκαμεν, ἀλλὰ νοΐ μαλλον, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος. ὅπερ ἡμεῖς πίστει νοοῦντες κηρύττομεν, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ δεδημιούργηκε πᾶσαν τὴν κτίσιν τήνδε ἐπουράνιον

γρ. πρεσβυπάρχειν.

καὶ ὁρατόν, πάντα ὁρωμένην τε καὶ νοουμένην, οὐκ ὀργάνοις, ὅτε μηχαναῖς, οὐδὲ συμμαχίᾳ τινὸς ἑτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθάπερ ἀρτίως εἰρήκαμεν, τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. οὐκ εἶπε ποίησον, ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, ἅτινές τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ὅτι τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος. καὶ μὴ 117
γογγύζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὄφρα τῇ τῆς διανοίας βλέμματι, τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν, καὶ δέχου πιστῶς, μὴ ὅτι πλεῖον γενόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἄκουε οὖν καὶ σύνες, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων ἀπαύγασμα, πρὸς ὃν εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ τὰ ἑξῆς, αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλῇ πατρικῇ καὶ οἰκείᾳ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἀδάμ· ὁ ἀσώματος, ἐν σώματι, κενώσας ἑαυτὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τοῦ σώματος, ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰς κτισθείσας φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε·

A est, & quæ in terra, & quæ videtur, & quæ intelligẽtia percipitur, nõ instrumẽtis, aut machinis, nec alicuius alterius auxilio, sed, vt paulo ante diximus, voluntate patris, qui ad ipsum & ad spiritũ sanctũ locut⁹ est: *Faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostrã*, non dixit fac, nec facite, sed *faciam⁹*, ostẽdens id quod est consubstãtiale, eiusdẽ honoris in
B beata illa, & ineffabili trinitate. Ne obmurmures, ô Philosophe, neque oculos moueas: sed mẽtis intuitu vide apostolicorũ dogmatũ integritatem, ac fideliter suscipe, non amplius infidelis existens, sed fidelis. Audi ergo atque intellige Dei verbum quod fuit ante sæcula, filius ipsius ad quem dixit, Faciamus hominem, &
C quæ sequuntur. ipsum rursus in diebus nouissimis, & patris & sua sentẽtia homo factum est, incarnatum ex virgine, propter eũ qui lapsus est, Adamum, incorporeũ, cùm in corpore semetipsum exinaniisset, vt dixit Apostolus Paulus, propter corpus accepit Deus verbũ nubẽ corporis, vt naturas creatas huius mũdi non cõbureret, Deũ enim nemo vidit vnquã.

117

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

carnẽ accepit vt caro propter immutabilẽ cũ ipso in vnum coniunctionẽ a morte liberaretur, inuisibilis visibilem, vt ea quæ videntur, sustineat. quasi homo in tempore, sed re vera vtrumque, Deus & homo, homo & idẽ Deꝰ, vnus enim ex ambobus Christus intellecta & cognita substantiarum differentia diuinitatis eius, atque carnis, Deus erat & est: factus est autem homo propter dispensationem: propter ipsum prophetæ, propter ipsum Apostoli, propter eũ martires, Prophetæ, propter eum qui a prophetis prædictus est, Apostoli propter eum, qui dispensatoriè missus & Apostolus factus est: martyres propter eundem protomartyrẽ. venit Deus in terrã, filius in carnem, occultãs vt voluit, suæ diuinitatis magnitudinem, non ea, quæ in cælis sunt, deserens: neque enim ante incarnationem desertus ab eo erat mundus: Deus erat & est, & factus est homo propter dispensationem, incarnatus & natus ex virgine propter suam erga genus humanum charitatem. Pater dignum seipso & æqualem genuit filium, eo modo, quem nouit ipse qui eum genuit Deus, & pater

χ. νοσύμενος

Dὐκ ἐκ τῆς σαρκὸς, ἵνα μὴ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀρρήκτου ἑνώσεως μὴ διαφθαρῇ τῷ θανάτῳ, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπομένῃ τὰ ὁρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ χρόνον, μὴ διηρημένως κατ' ἀμφότερα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός. εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν χριστὸς, *νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν ὑσιῶν, τῆς τε θεότητος αὐτοῦ & τῆς σαρκός. θεὸς ἦν καὶ ἐπεγένετο ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, διὰ αὐτὸν τοὺς προφήτας, διὰ αὐτὸν ἀποστόλους, διὰ αὐτὸν μάρτυρας· προφῆται διὰ τὸ προφητευθέντα, ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς· μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς, ὁ υἱὸς σαρκὶ κρύψας, ὡς ἠβούλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν ὑψηλοῖς. οὐδὲ γὰρ πρὸ τῆς σαρκώσεως ἔρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος. θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκοφθεὶς καὶ πεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν· ἄξιον ἑαυτῷ καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατὴρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατὴρ

& qui

καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγννημένος υἱὸς, ὦ φιλόσοφε.

A & qui ex ipso genitus est filius, ô Philosophe.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ̃ Φιλοσόφου.

CONTRADICTIO *Philosophi.*

ΜῊ ὅτι πλεῖσον ὅσον δήποτε μέρος βιαζόμενος τὴν ἀγνοιαν, ἐπὶ τῇ τῶν λόγων εὐπιχείᾳ ὑποσκιάζειν ὡς νέφος πειρῶν τῆς γραφῆς αὐτάρκειαν φέγγος· ἀλλὰ εἰς τὸ φανερὸν τῆς γραφῆς ἔρχομαι, τὸ φεύγειν σοι καὶ μὴ φεύγειν, τὸ, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· ἐποίησε χώρας καὶ οἰκουμένας τὰ ἔσχατα οἰκούμενα τῆς ὑπ' οὐρανὸν, μίαν ἐχούσας καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσαν ἔννοιαν, περὶ τοῦ ἑνὸς κυρίου· ταῦτα ὅτι τοῦ θεοῦ, τοῦ καὶ προεπίκτιστον κτίσαντος εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε, δι' οὗ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ, ὡς δι' ἐργαλείου, χώρας καὶ οἰκουμένας. εἰ γὰρ ἡ κτιστὴ τοῦ θεοῦ * σοφία, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱὸς ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ, τὰ μὴ ὄντα, ὡς δι' ἐργαλείου.

ΝE pluribus perseueres vim facere veritati, & verborũ arte quasi nube obumbrare tentans non obscurum scripturæ sermonẽ. sed veni ad manifestam scripturam, quæ tibi est proposita, & non fugias illud: *Dominus condidit me, initium viarũ suarum in opera eius.* & illud: *Dominus fecit regiones, & inhabitabilia, & summa quae habitãtur eius quae sub caelo*: vnam & eandẽ habet intelligentiã. De vno domino Deo hæc sunt, qui primo factum creauit initium viarum suarũ in opera eius, quem & filiũ appellauit qui Deus etiã per ipsum filiũ, quasi per instrumentũ fecit regiones, & inhabitabilia. & si enim creata Dei sapiẽtia, hoc est, filius operatur, Deus tamen est, qui per ipsũ quasi per instrumẽtũ ea, quæ non erant, creat.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩ̃Ν ἁγίων ὑποσκόπων, διὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποσκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

RESPONSIO *sanctorum Episcoporum per eundem Episcopum Eusebium Pamphili.*

ΠΟΛῪ διασκίων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι

CVM diu in via publica, & regia, hoc est, διεσκιῶς

in Apoſtolica fide permã-D ſeris, quomodo extra illã ferri ſuſtines ? vt ſimul ſublatus te ipſum prȩcipites, cum ex profundo impietatis te circunſtantis parum emerſeris, quando ab hac ſancta ſynodo audiſti prophetiam magni Hieremiæ, quaſi digito, vt ita loquamur, indicãtis, & dicentis: *Hic Deus noſter, & non reputabitur alius aduerſus eum:* & quæ ſequuntur, quibus addit: *Poſt hæc in terris viſus, & cum hominibus conuerſatus eſt.* & noſti ô philoſophe, quod interrogatus a ſanctis Epiſcopis, quiſnã in terris viſus eſſet, & cũ hominibus conuerſatus, patérne an filius ? confeſſus es, quod filius, vt diuinæ ſcripturæ teſtantur. Nonne hæc dixiſti quomodo iterum in profundũ prauitatis Arij F teipſum coniicis, aut potius demergis: Non enim ab eo ſeparatus caſtra moueres, vt teipſũ implicares. prȩfers ô miſer apoſtolicis dogmatibus Arij verba blaſphema, creaturã & inſtrumentũ filiũ Dei appellans. Audi ergo anobis ô philoſophe ſi tamen philoſophus es, & crede non ipſum filium Dei eſſe

τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω πῶς ταύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ; κρημνίσας σεαυτὸν ἄπαξ βόμβος, ἐκ μικρὸν ἀναβὰς ἐκ τῆ βαθέος σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ. ὅταν ἤκουσας περὶ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης, τὴν προφητείαν τῆ μεγάλου Ἱερεμίου, δακτυλοδεικτῆς, ὡς ἂν εἴποις, ἢ λέγοντος, ὅτος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἢ τὰ E ἑξῆς. οἷς ὕστερον· μετὰ ταῦτα ὀπὶ τῆς γῆς ὤφθη & τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. ἢ οἶδα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς πρὸς τῶν ἁγίων * ἐπισκόπων, πῆ ὀπὶ τῆς γῆς ὠφθεὶς, & τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱὸς; ἢ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱὸς, καθὼς αἱ θεῖαι γραφαὶ λέγουσιν, ὐ ταῦτα εἶπας; πῶς πάλιν ὀπὸ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀναχώζεις, μᾶλλον ἢ βυθίζεις. ὐ γὰ ἀνέζυξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέζυξας. πρόκρινεις γὰ ὦ ἄθλιε τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων, τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κλίσμα ἢ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τῆ θεῆ ἀποκαλῶν. ἄκουε τοίνυν * πρὸς ἡμῶν, ὦ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, ἢ πίθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τῆ θεῆ, τὴν

γρ. πατέρων ἐπ.

ℵ. πρὸς

χλισὴν σοφίαν, τὴν λογιστικὴν, τὴν
πρὸ ἀνθρώπω ὑπ' αὐτῆς γῆς τῆς
θεῆς δοθεῖσαν, τῆς κλίσαντος χώρας
καὶ οἰκήσεις· ὕπεσόν σου τὸν νοῦν,
μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων,
ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ ὁδηγήσει σε
αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· καὶ γνώσῃ ὅτι κλί-
σμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τῆς θεῆς, ἀλλὰ
αὐτὸς κλίσης καὶ δημιουργὸς πα-
σῶν τῶν κλισῶν φύσεων, καθὼς
καὶ αὐτὸς μικρὸν παραβλέψασι νόη-
σας, καὶ νοήσεις, ὡς γε ἐγὼ πεπί- B
στευκα, εἴπερ σωθῆναι ποθεῖς.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ̃ φιλοσόφου, κὲ τῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἔστω φησὶ πιστὰ περὶ τῦ υἱοῦ καὶ
ἀναμφίλεκτα, ὡς φατὲ, ὅτι
ἔκλισεν· ἢ ὅτι συνέκλισε τῷ θεῷ καὶ
πατρὶ, ὡς αἱ μαρτυρίαι δηλοῦσι,
καὶ ὅτι οὐ ποίημα, ἀλλὰ γέννημα τῦ
θεοῦ, φύσει ἐξ αὐτῦ γεγεννημένος,
118 καὶ ἰδοὺ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ
τῦ πνεύματος ἔχετί τι λέγειν; τίς C
γὰρ τολμήσει φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦ-
μα κλίσιν πάντων γενητῶν φύσεων;
ποῦ γὰρ αἱ μαρτυρίαι περὶ αὐτῦ λέ-
γουσι δεδημιουργηκέναι αὐτὸ τὰ
ὁρατὰ καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς γὰρ ὅλως αὐτολαβὴς περὶ
αὐτῦ ὡς περὶ τῦ υἱοῦ· ἐκβοήσῃ τίς
ὑμῶν εἰ ἔχοι.

A sapientiã creatãrationalẽ, ab ipso filio Dei, qui fecit terrã, & inhabitabilia, homini datam. Animũ tuũ conuerte non ad odiũ respiciens, sed ad veritatẽ, & ipsa veritas ducet te: atque agnosces, filiũ Dei vnigenitum non esse creaturã, sed ipsum creatorẽ, & opificem omnium creatarũm naturarũ: sicut & ipse parũ respiciens intellexisti, & intelliges, vt ego credidi, si saluari desideras.

CONTRADICTIÓ *Philosophi de spiritu sancto.* CAP. 20.

SINT inquit, credibilia de filio, & minime dubia, vt dicitis, quod creauerit, aut simul cum Deo & patre condiderit, vt testimonia indicãt, & quod non opus, sed germen sit Dei, qui natura ex ipso genitus est, & quæ iã sunt admissa. Cæterũ de spiritu sancto non potestis aliquid affirmare, quis enim audebit asserere spiritum sanctum creatorẽ aliquarum creatarum naturarũ: vbi testimonia de ipso prædicant, condidisse illũ aliquã creaturarũ, quæ videntur, aut quæ non vidẽtur? quis vero de ipso prorsus, sicut de filio scripsit? 118

proclamet aliquis vestrum, si potest.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

RESPONSIO

patrũ per Protogenẽ Episcopum Sardicenſem.

NON difficile, ô philoſophe, operum S. ſpiritus teſtimonia tibi demonſtrare, quæ patres noſtri de illo expoſuerũt, quod creauit. iterum proponemus, quod de creatione dictum eſt, dixítque Deus, *faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã.* & adiecit dicens: *Fecitque Deus hominẽ: ad imaginem Dei fecit illũ, maſculũ & fœminã fecit eos*, ſicut ergo Deus eſt pater, qui filio dixit (faciamus) & filius Deus, qui fecit hominem. ſi ergo Deum aſſerimus eũ qui dixit, & qui fecit Adamum & Euam? deinceps autem de ſpiritu ſãcto audi: Qui fecit Adamũ, erat ne Deus, an non?

PHILOSOPHVS. F

ESt profecto Deus.

EPISCOPVS

IN libro Iob, Eliu Buzites, ait de Iob: Diuinus ſpiritus qui fecit me. Si ergo Deus eſt, qui Adamú fecit, quid dicis de illo qui fecit Eliu? * an alterius eſſentiæ videtur tibi Elium eſſe] atque Adam? ex æquali enim artificum

Quæ hîc exciderant reposuit FED. MOR. *ex* C. M. P. St. *& ſenſui conſuluit.*

ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ ΓΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΑΡΔΙΚΗΣ.

ΟΥΚ ἔστι δυσχερὲς ὦ φιλόσοφε ἐπιδεῖξαί σοι, τὰς μαρτυρίας τῶν ἁγίων καὶ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἔξεθεντο περὶ αὐτῆς, ὅπ ἔκτισε. πάλιν ἐροῦμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθέν· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐπήγαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὡς οὖν θεὸς ἔστιν ὁ πατὴρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὢν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον· εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα, καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, λοιπὸν 119 ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεός ἦν, ἢ οὔ; [ὁ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ]

Ναὶ θεός ἐστι.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ.

ΕΝ τῇ βίβλῳ Ἰὼβ 120 Ἐλιοὺμ ὁ Βουζαΐτης, λέγει περὶ Ἰὼβ, πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με· εἰ οὖν θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, πότερος τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοὺμ [ἢ ἑτεροούσιος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοὺμ] τοῦ Ἀδὰμ. τῷ γὰρ δη-

120 Ἐλιοὺμ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

μιουργῶν ὅτι τῆς ἴσης ὀπισήμης, τὸ ἰσοχέδιον τῶ συμπεράσματος φανερὸν ἂν, πέφυκεν ὅτι τὸ τῶ ἀνθρώπου πρόσωπον. τί ἂν λέξεις φιλόσοφε τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιούμ· ἆρα οὐχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἀνθρώπου. ὡς γὰρ ἔφη περὶ τῶ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ, ἅπως εἰπεῖν ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τῶ ποιήσαντος τὸν Ἐλιούμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ὂν, ἴση τῆς δημιουργίας ἡ πλάσις, ἴση καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία· εἷς γὰρ μία θεότης τῆς ἁγίας τριάδος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις νοουμένη. τὸ (ὅτι, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· καὶ (τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιῆσαν τὸν Ἐλιούμ) ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῶ διαβόλῳ λέγει· ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτῶ πάντες ἐκτίσθημεν. καὶ πάλιν λέγει· ἀπὸ προσώπου τῶ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτῶ· καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀχώριστος γὰρ ἀεὶ ἡ θεία καὶ ἄῤῥητος τριὰς, ὅ τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσαντα ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν, τήν τε νοητὴν, καὶ τὴν αἰσθητήν. λέγει γὰρ ἐν τῶ λ' ψαλμῶ· τῶ λόγῳ κυρίου,

A peritia æqualem conclusionem proferre, personæ hominis innatũ est. Quid ergo dices philosophe de illo qui fecit Eliu? Nunquid non etiã Deum affirmabis, & hominis creatorem? vt enim dixit de eo, qui fecit Adamum: fecítque Deus hominem: ita nos dicere par est de eo, qui fecit Eliu, quod scilicet spiritus sanctus B sit Deus & quorum creationis æqualis est fabrica, æqualis etiam sit opificũ appellatio. Siquidem vna est diuinitas sanctæ trinitatis quæ in tribus subsistentijs perfectis, & æqualibus consideratur, iuxta illud Et fecit Deus hominem, & illud, Diuinus spiritꝰ fecit Eliu. In libro autẽ analepsis Moysis Michaël Angelus disputãs cũ Diabolo dicit, A spiritu sãcto eiꝰ omnes creati sumus. Et C rursus ait ex persona Dei, Exiuit spiritus eius, & factus est mundus. Inseparabilis enim est diuina, & indiuulsa Trinitas, pater, filius, & spiritus sanctus, quæ simul condidit omnẽ creaturam, tam quæ intellectu quàm quæ sensu percipitur. Inquit enim Psalmo 32. verbo Domini vers. 6.

cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Audi ergo Deum
» in Eſaia loquentem: Ego
» dominus Deus tuus. Au-
Iſa.41.13. diam te Deus Iſraël. poſt-
» quã autẽ de beneficijs diſ-
» ſeruit, quæ ad populũ per-
Verſ.20. tinẽt, adiungit, dicens: vt
121 videant, intelligant, &
» ſciant quod manus domi-
» ni fecit hęc omnia, & ſan-
Iſa.48.13. ctus Iſraël oſtendit ea.
Manum appellans ſpiritũ
Dei, ſanctum autẽ Iſraël, E
filiũ eius, & rurſus ad Ia-
cob ait: manus mea fun-
3.22. dauit tetram, & dextera
mea cælũ firmauit, vt &
» Ezechiel dicit: Facta eſt
» manus Domini ſuper me.
conſueuit ſcriptura ô phi-
loſophe manum aut bra-
chium appellare ſpiritum
ſanctum Dei, dexteram
122 autem filium eius.

Διὸ ἀεργοὶ ἐστερεώθησαν, & τῷ πνεύματι τῷ στόματος αὐτῶ πᾶσα ἡ δυνάμις αὐτῶν. ἄκουε δὴ τῶ θεῶ ὁ λέγοντος, ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου, ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραήλ· εἰπὼν ὃ περὶ τῆς ἀξιεσιῶν τὰ πρὸς τὸν λαόν, ἐπάγει λέγων, [121] ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ὀπίσωνται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα· καὶ ὁ ἅγιος τῶ Ἰσραὴλ καταδέξεται αὐτά. χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τῶ θεῶ, ἅγιον δὲ & Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτῶ· καὶ πάλιν πρὸς Ἰακὼβ εἶπεν, ἡ χείρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, & ἡ δεξιά μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν. καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ * λέγων· ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἴωθεν ἡ γραφή, ὦ φιλόσοφε, ἡ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῶ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τὸν [122] υἱὸν αὐτῶ.

ADHVC SANCTI F

patres dixerũt per epiſcopum Leontium Caeſareae Cappadociae.

SVfficiunt quidem, quæ dicta ſunt de operibus ſancti ſpiritus ô philoſophe, vt ipſum credas ſimul cum patre & filio omniũ factarũ naturarũ eſſe creatorem, & eiuſdem diuinitatis, atque ſubſtantiæ,

ΕΤΙ ΟΙ ΑΓΙΟΙ

πατέρες εἶπαν διὰ Λεοντίου Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

ΙΚαὶ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, πείσαι σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἧς ὁ πατὴρ & ὁ υἱός· ὅπισθεν δὲ
νοῦν ἔχε, ὅτι τῶν προλεχθέντων
ἐστί, ἄκουε καὶ νῦν ἀφεστέρας ἀπο-
δείξεως περὶ αὐτοῦ, ὅτι θεῖαι γρα-
φῶν. λέγει ὁ προφήτης Δα-
βὶδ ἐν τῷ ἑνενηκοστῷ ἑβδόμῳ
ψαλμῷ· Ἄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα
καινόν. διὰ τί; ὅτι θαυμασὰ ἐποίη-
σεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δε-
ξιὰ αὐτοῦ. ἀντὶ τοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ
ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ, τὸ
πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν
καθολικαῖς ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγε-
λιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ
ἁγίου, θεολογῶν. καὶ αὐτὸς καὶ θεὰ
καὶ πάντες; τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ μαρ-
τυροῦν ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἡ ἀλή-
θεια. [καὶ μετ' ὀλίγα] ὁ πιστεύων,
φησὶν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει
τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ;
ἀντὶ τοῦ, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ μὴ
πιστεύων τῷ υἱῷ, ψεύστην τὸν ἀπόστο-
λον πεποίηκεν αὐτὸν. καὶ ὁ μέγας δὲ
τῶν ἀποστόλων προβολος ὁ θεῖος
Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν, εἰς τί
ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρ-
δίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον. [καὶ μετ' ὀλίγα]
οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ
θεῷ. καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, πάλαι,
τὸν οὐρανὸν φησὶ καὶ τὴν γῆν ἐγὼ
πληρῶ, λέγει κύριος. καὶ ὁ

A cuius est pater, & filius, ad-
uertens igitur animũ ad
ea, quæ prius tibi dicta
sunt: audi & nunc de eo-
dem manifestiores demõ-
strationes ex sacris litte-
ris. Ait propheta Dauid.
Psal. 97. Cantate domino Vers. 1.
canticum nouum. Quare? cc
quia mirabilia fecit, sal- cc
uauit dextera eius, pro eo cc
quod est, filius eius, &
B brachium sanctum eius,
spiritũ sanctũ significans,
& in Catholicis Ioannes
Euangelista idem clamat,
& ipse, quod & alij om-
nes, de spiritu sancto di- Isa. cap. 5.
uinitus differens. Spiritus Vers. 6.
est, qui testificatur, quia
spiritus veritas est. *& post*
pauca. Qui credit, inquit, cc
in filiũ Dei, habet testi- cc
moniũ Dei in semetipso, cc
C pro eo quod est, spiritum
sanctũ Dei: qui autem nõ
credit filio, mendacem fa-
cit eum. & magnum Apo- 123
stolorum propugnaculũ,
diuinus Petrus ait ad Ana- Acto. 5.3.
niam: cur impleuit Sata-
nas cor tuum, mentiri te
Spiritui sancto? & post
pauca: Non es mentitus
hominibus, sed Deo. Et
rursum in veteri testamẽ-
to, Cœlum & terram ego cc
impleo, dicit dominus. & cc

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Sap. 1. v. 7. Salomõ indicans quis im pleat ait: ſpiritus domini repleuit orbem terrarum, crede, & de poteſtate ſpiritus ſancti hæc recipe de ipſo teſtimonia, quòd ſpiritus ſanctus eiuſdem ſit deitatis & ſubſtãtię*[eiuſdémque autoritatis] atque pater & filius, & cum patre & filio ſemper exiſtat. Audis philoſophe.

Additum appositè ex C.M. P. St.

RESPONSIO *Philoſophi ad ſanctos patres noſtros,*

IGitur vt dicitis & teſtimonia ſcripturarũ quas proponitis, indicant, oportet ſpiritum ſanctum Deum affirmare: ſed mihi videtur coactam eſſe hãc ſententiam, niſi aliæ ſcripturæ nobis proferantur. Niſi quod illa de Eliu demonſtratio manifeſta eſt. Alteram vero ex Moyſis analepſi, quam vocant, vt paulo ante dixiſtis, nunquã audiui niſi nunc: quamobrem a vobis poſtulo, clariorem mihi eorũ, quæ dicta ſunt, conſiſtentiam ob oculos exhibeatis. Ad perfectiſſimã enim de ſpiritu ſancto certitudinẽ nõ mihi ſufficiunt, quæ iam a vobis dicta ſunt, ſed cãdidiori, atque vehementiori ſermone opus habet hæc

D Σολομὼν ὁ δίκαιός τις ὁ πληρῶν, λέγει, πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. πίστου τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος θεαπτίας, καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πίστευε ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας [καὶ τοῦ αὐτοῦ κράτους] τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὥσπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις φιλόσοφε;

E ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ̃ φιλοσόφου πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας.

Οὐκοῦν καθὼς φατὲ καὶ αἱ μαρτυρίαι ὑπὸ τῶν γραφῶν, ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ μοὶ δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ τῶν γραφῶν ὑφ' ἡμῶν παρήχθη. πλὴν τὸ μὲν περὶ Ελιοὺμ τοῦ Βουζανίτου σαφὴς ἡ ἀπόδειξις. περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης δευτερώσεως Μωσέως, περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε, οὐδὲ ἀκηκόα πω, εἰ μὴ νῦν, ὅθεν αὐτῶν ὑμᾶς ἀφεστέραν μοὶ τῶν λεχθέντων ποιήσασθαι τὴν σύστασιν. πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος, οὐκ αὐτάρκη μοὶ τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα. λευκοτέρας γὰρ δεῖ φράσεως, καὶ γλυκυτέρας ἢ κατὰ-

ὑ ὑποθέσις. ὑ γὰρ περὶ πᾶσι τυχόν-
των ἡ ζήτησις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ
ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ
αὐτοῦ Ἐπισκόπου Λεοντίου
πρὸς τὸν φιλόσοφον.

ΠΟλλῆς ὄσης τῆς διὰ εἰσηγηθέντων σοὶ ἀποδείξεως, καὶ ἀναφερομένων τῶν μαρτυριῶν τῶν θείων γραφῶν, πῶς σε δυναμένων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὦ φιλόσοφε. θαυμάζομεν πῶς τοσαύτης συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι, ἔτι ἀμφιβάλλεις. διὸ ἐπειδή σε πρὸς τὴν ἀρχὴν βλέπειν ἐθέλομεν, καὶ τοῦτο δυσχεραίνομεν ἐν σοὶ ἀρξάσθαι πίστιν ποιεῖν, τὴν ἄκτιστον φύσιν ἐκείνην, καὶ ἀβέβηλον· καὶ μὴ ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφέρεσθαι ὅτι πλεῖστον ὅσον ἀνέχου, φιλόσοφος ὤν, ὡς φὴς φιλόσοφε· δεῖ δὲ σε πίστει, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, τὰ πεπιωμένα ῥηθέντα σοί, τὰ τε μέλοντα ῥηθήσεσθαι. δέχου μίαν θεότητα ἐκ πατρὸς ἐκ γεννήσαντος τὸν ἐξ αἰεν-

A hæc hypotheſis. Nõ enim de paſſim occurentibus quæſtio eſt.

RESPONSIO
ſanctorum patrũ per eundem Epiſcopũ Leontiũ ad Philoſophum.

CVM ſit copioſa corũ quę tibi enarrata ſũt, demonſtratio, & teſtimonia ex diuinis ſcripturis euidẽtiſſima, quæ perſuadere tibi propoſitam hypotheſim valeant, miramur ô philoſophe, quomodo qui tanta intelligẽtia videris pollere, adhuc dubitas. verũ enimuero, præſertim cùm te veritatẽ aſpicere volumus, & hoc precamur, & exhortamur prudentiam tuam, vt incipias increatam illam, & immutabilẽm naturã fide intelligere, non autẽ humanis rationibus, vt ſæpe diximus, quæ intellectum ſuperant, curioſe audeas inquirere, neque prauis & impijs Arij opinionibus auxilio eſſe tã diu ſuſtineas, maxime cum philoſophus ſis, vt ais, ô philoſope, ſed fideliter ſuſcipere, vt paulo ante monuimus, & quæ tibi ſunt dicta, & quæ dicẽda ſunt. Admitte vnam diuinitatẽ patris filium ineſſabiliter

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

generãtis,& filij ex eo geniti, & ſpiritus ſancti ex eodem patre procedentis, qui & proprius eſt filij, vt Rom. 8. 9. ait diuinus apoſtolus Paulus: *Qui ſpiritum Chriſti nõ* 2. Cor. *habet, hic non eſt eius.* & idẽ cap. 3. 17. alibi, *Dominus autem ſpiri-* 1. Cor. *tus eſt.* & rurſus, *Diuiſiones* cap. 12. 4. *gratiarum ſunt*: idem autẽ » Spiritus: & diuiſiones mi- » niſtrationum ſunt, idem » autem dominus: & diui- » ſiones operationum ſunt: » idẽ autẽ Deus, qui opera- » tur omnia in omnibus. & poſt nõ multa. *Haec autẽ omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus, diuidens vnicuique prout vult.* Ecce tibi ô philoſophe manifeſtiſſimam demonſtrationẽ, quæ Deum prædicat ſpiritũ ſanctum, & quæ oſtẽdit eius ex natura ſua poteſtatem, vide igitur, quo- » modo ſic ait: Diuiſiones » operationum ſunt, idem » autem Deus, qui operatur » omnia in omnibus. & illud: *Haec autem omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus, qui diuidit vnicuique prout vult.* & Dominus in Euangelijs, vt ſcis, manifeſtius ad Samaritanam loquens, ait: *Spiritus eſt Deus.* Si ergo ſpiritus eſt Deus, omnino & Deus

124

φεσάτω, καὶ τὸ ἡγοῦν δ γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ, & τὸ ἁγίου πνεύματος τὸ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τὸ παῖς, ἰδίου ὄντος τοῦ ἡγοῦ, καθὰ φησὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, εἴτις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς, ὁ ὢν κύριος τὸ πνεῦμα ἐστί. καὶ πάλιν, διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δ' αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν· ὁ δὲ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶ, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι [καὶ μετ' ὀλίγα] πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ 124 τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. ἰδοὺ ὦ φιλόσοφε. Σαφεστάτη καὶ βαρυτέρα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὧδε λέγει. διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. καὶ τό, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις, ὡς οἶδα, σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, τί φησὶ; πνεῦμα ὁ θεός. εἰ οὖν πνεῦμα θεὸς, πάντως θεὸς καὶ τὸ

πνεῦμα, ἀλλ' ἓν ἄλλος & ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν δεδοξασμένων προσώπων κατὰ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν; ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσχημάτιστον γὰρ καὶ ἀσχημάτιζον· καθὼς καὶ ὁ ἀρχὴ τοῦ λόγου· & αὐτὸς, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθωμολόγησας· καὶ γὰρ & ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη, ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, [καὶ τὰ ἐξῆς.] πᾶν γὰρ τὸ ὑφεστὼς ἐφ' ὅσον ἐφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἴδιόν τι σῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτίσματα, καθὰ & πᾶσα ἡ τῶν γενητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία & ἄῤῥητος οὐσία ἄκτιστος; εἰ περ ἁπλοῦς & ἀσύνθετος, καὶ ἀσχημάτιστος, ἀΐδιός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἀποδείξαμεν ἀλλαχοῦ πλειόνων τῶν ἐν τοῖς θείοις γράφοις μαρτυριῶν, συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ & τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὁρωμένης τε καὶ νοουμένης εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Spiritus, non autē alius, atq; alius. Sed vna diuinitas vtriusq; personæ, iuxta hypostasiū consideration-
nem. at verò cum personam audimus, ne suspicemur, quod est diuinū habere humanam effigiem. 125
Expers est enim cōpositionis atque figuræ, vt in principio disputationū tu ipse, sicut & nos, confes-
sus es. Nam & cœlum & terram personam habere
B testantur, quemadmodū & ipse dominus in Euangelijs ad scribas & Pharisæos loquens, aiebat, *Hypocritae, faciem siue personā cœli & terrae dijudicare nostis*, & quæ sequuntur. Quidquid enim per se sub sistit, quatenus per se subsistit propriæ naturæ personam siue faciem siue figurā habere dicitur. Sed
C cœlum quidē & terra facta sunt, sicut & omnis creaturarum natura: substātia vero diuina, & ineffabilis, increata si quidem & simplex est, atque omnis compositionis expers, infigurata, æterna & immortalis. Sed ad institutū reuertamur. Pluribus ex diuinis scripturis testimoniis demonstrauimus, spiritum sanctū simul cū patre ac filio cōditorē esse omnis creaturę, & eius quæ videtur, & eius quæ intelligētia perci-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

pitur: quandoquidē inse- D
parabilis semper est a patre, ac filio, quemadmodū & filius a patre & pater a filio. Age dum si videtur per similitudines, quamuis infirmiores accipe bona documenta. Verbū tuū vt & cuiusuis hominis prolatitium est, gignitur autem insecabiliter & ex mente, quemadmo dū spiritus tuus procedit ex te, neque autem verbum tuum neque spiritum tuū E
a te alienum esse dixeris, & hæc quidem non dedignaris in hominibus cōsiderare: in illa vero Dei substantia ineffabili, & quæ superat intellectum, atque comprehendi non potest, verbum non prolatitiū, sed semper viuens & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, quod iudex est omniū; si quidem & opifex est: in cuius cōspectu nulla creatura latet, omnia nuda & aperta in oculis eius. & sanctū eius spiritum qui scrutatur profunda Dei, audet aliquis alienū esse affirmare, aut Verbum aut spiritum Dei? aut hæc asserentes admittere? vtique ô Philosophe,

Ad Heb. 4. 13.

ἐπεὶοὖν ἀχώριστον ἀεί ἐστι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ. δεῦρο οὖν εἰ δοκεῖ λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρησαὶ ὑποθήκας. ὁ λόγος σός, καθὰ καὶ πάντος ἀνθρώπου, προφορικός μέν ἐστι, γεννᾶται δὲ ἀμέριστος ἐκ τοῦ σοῦ νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ. καὶ οὐκ ἂν ἀρνοῖο τὸν λόγον σου, οὔτε τὸ πνεῦμά σου εἶναι ἀμόσεκτόν σου. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀποξιώσῃς ἐπὶ ἀνθρώπων νοεῖν. ὅπου δὲ τῆς ἀῤῥήτου καὶ ἀπεριγράπτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ, ἀμόσεκτον τὸν μὲ προφορικὸν αὐτὸν λόγον, ἀμφάζων-
τα ἀεί, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, κριτήν τε πάντων ὄντων, ἐπειδὴ καὶ δημιουργόν. ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, πολλὰ τίς ἀμόσιον εἶναι εἰπεῖν; ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσίεσθαι; ναὶ φιλόσοφε.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ ΕΙΣ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑΝ ΕΝΝΟΙΑΝ ΜΕ ΗΓΑΓΕΤΕ, ΦΗΣΑΝΤΕΣ ΔΕΙΝ, ΜΙΑΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΝΟΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΠΙΣΤΕΥΕΣΘΑΙ ΤΟ ΠΑΤΡΟΣ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. ΕΠΕΜΝΗΣΘΗΝ ΔΕ ΤΩΝ ΠΑΡ' ΥΜΩΝ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΡΗΘΕΝΤΩΝ, ΟΤΙ ΘΕΟΣ Ο ΠΑΤΗΡ, ΚΑΙ ΘΕΟΣ Ο ΥΙΟΣ, ΚΑΙ ΘΕΟΣ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΟΝ. ΝΥΝ Ο ΦΑΤΕ ΜΙΑΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΩΝ ΤΡΙΩΝ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΝ, ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. ΛΕΥΚΟΤΕΡΟΝ ΜΟΙ ΤΑΣ ΡΗΣΕΙΣ ΤΑΥΤΑΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΑΤΕ ΚΑΛΩ.

RESPONSIO *philosophi ad sanctos episcopos in universum.*

CAP. 21.

POstquã ad sublimiorem intelligentiã me ducitis, asserentes oportere vnam diuinitatẽ cogitare, ac credere, patris, & filij, & spiritus sancti: memini autem vos prius dixisse, Deum esse patrẽ, & Deũ filium, & Deũ spiritum sanctũ: Nunc autẽ dicitis vnã esse diuinitatẽ trium perfectarum hypostasium, patris, & filij, & spiritus sancti. candidius precor has mihi sententias explicate.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ, ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ.

ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΟΣ ΟΤΙ ΕΠΙΠΟΥ ΚΑΙ ΑΠΕΡΙΝΟΗΤΟΣ, ΚΑΙ ΑΝΕΠΙΛΟΓΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΤΗ ΑΝΕΞΙΧΝΙΑΣΤΟΣ, Η ΘΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΡΗΤΟΣ ΟΥΣΙΑ ΕΚΕΙΝΗ, Η ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΥΠΕΡΕΧΟΥΣΑ, ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ. ΜΟΝΗΝ ΑΚΟΥΕ ΠΑΡΗΜΩΝ ΟΤΙ ΑΛΛΟΝ ΜΕΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΝ ΕΙΡΗΚΑΜΕΝ, ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ Ο ΑΣΕΒΗΣ ΕΒΛΑΣΦΗΜΗΣΕΝ ΑΡΕΙΟΣ, ΕΝΑ ΘΕΟΝ ΑΚΤΙΣΤΟΝ, ΚΑΙ ΑΛΛΟΝ ΚΤΙΣΤΟΝ ΕΙΡΗΚΩΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟ ΘΕΟΥ ΟΜΟΙΩΣ ΚΤΙΣΤΟΝ ΚΕΚΗΡΥΧΩΣ· ΜΗ ΓΕΝΟΙΤΟ. ΑΛΛΑ

RESPONSIO *sanctorum patrũ ad philosophum, per eundem Leontiũ Episcopum.*

CInexplicabilis, si quidẽ mente & cogitatione incomprehensibilis est, & impenetrabilis diuina illa, & ineffabilis substãtia, quæ omnibus supereminet, atque omnia continet. tantũ audi a nobis, non aliũ tibi Deum atque aliũ protulimus, sicut impius Arius blasphemauit, vnũ Deũ increatũ, & alterũ creatũ pronuncians, & spiritũ sanctũ similiter creatum prædicans. absit. Sed

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

vnã diuinitatẽ cogitari,& credi aſſeruimus,vnã ſubſtantiã,dominationem,& ſententiam vnam, patris & filij, & ſpiritus ſancti, ſcire autem, ſanctæ Trinitatis hypoſtaſes, nõ eſſe diſiunctas, aut locales,ſed ſola fide, vnam diuinitatẽ conſiderari,& credi,vt ſępius diximus, ſanctæ & conſubſtantialis, & adorandæ trinitatis. Ecce per omnia fides vera demonſtrauit, non oportere in ſancta Trinitate differentiam cogitare.Nunc autẽ parum animũ nobis aduerte, atque amplius perſuadeberis, accipiẽs a ſpiritu ſãcto per nos ſaluifica documẽta, vt agnoſcas ſanctæ Trinitatis vnã eſſe diuinitatẽ ſemper exiſtentẽ,& ſubſiſtentẽ, trinitatẽ verè Trinitatẽ, & nihil in ea prius aliquando,ſed ſẽper,& eodẽ modo exiſtẽtẽ indiuiduam & conſubſtantialem Trinitatem.

126 D

127 E

F

μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι εἰρήκαμεν, μίαν οὐσίαν, κυριότητά τε καὶ βασιλείαν μίαν τ̃ πατρὸς καὶ τ̃ υἱ̃ , καὶ τ̃ ἁγίου πνεύματος. εἰδέναι τε τὰς τ̃ς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις[126] οὐδιεζευγμένας οὐδὲ τοπικὰς, ἀλλὰ πίστει μόνῃ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τ̃ς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητ̃ς τριάδος. ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις, μὴ δεῖν ἐπὶ τ̃ς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν.[127] ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ τὸν νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον, καὶ πεισθήσῃ ὅτι πλεῖον δεχόμενος ὑπὸ τ̃ ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ὑποθήκας, ἵνα γνῶς τ̃ς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα ἀεὶ οὖσαν καὶ ὑφεστῶσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα. καὶ μηδὲν ἐν αὐτ̃ πρὸ τοῦ πάρχον ποτὲ, ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως οὖσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα.

RESPONSIO *philoſophi.*

NE cogitetis inuertere me dogmata veritatis: neque enim a principio diſputationum reieci ſermones veſtros: ſed propterea perſcrutor ſententiarum veſtrarũ ſigni-

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ̃ φιλοσόφου.

ΜῊ με οἴεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τ̃ς ἀληθείας δόγματα. οὐ γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἀρχ̃ τ̃ λόγων παρωξάμην ὑμῶν τοὺς λόγους. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐρευνῶ τὰς τ̃ν νοημάτων ὑμῶν σημασίας

ἵνα σαφεστέρα μοι, καὶ διυκρινὴς γένηται, ἡ περὶ λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις.

A ficationes, vt fiat mihi manifestior atque dilucidior, eorum quæ a vobis dicuntur, hypothesis.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων πατέρων ὑποθετική, πρὸς τὸν φιλόσοφον, περὶ πυρὸς καὶ ἀπαυγάσματος καὶ φωτός, διὰ τοῦ ἁγίου Λεοντίου ἐπισκόπου.

HYPOTHETICA *responsio sanctorum patrum ad philosophum de igne, splendore & lumine, per eundem Leontium Episcopum.*

ΑΚουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε ὦ φιλόσοφε, ἧδη προαπεθέμεθά σου τῇ διανοίᾳ, διὰ πλείστων ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἁπλῆ πέφυκε καὶ ἀσυνθέτος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτάσεων. καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον ὂν τῇ φύσει, φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον. καὶ ἵνα ἐν ἔτι προσθῶ νῦν τὸ δοκοῦν Ιουδαίοις νοούμενον, ἀλλ' ἐν τριάδι ἀεὶ ἀχωρίστοις ὄντι προσώποις, ἃ δὴ πᾶσι χριστιανοῖς πιστεύεται καὶ κηρύττεται, ἡ ἀχώριστος τριὰς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεκται. μάνθανε δὴ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε, εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλ' ἵλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης. ὑπὲρ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῖν διανύεται. μάνθανε enim & aliorum salute hic labor à nobis transigitur.

AVdi & nunc, audi ô philosophe. proposuimus iam cogitationi tuæ, fusius ex diuinis scripturis, quòd diuinitas est simplex, & compositionis expers, & vt tu ipse in principio tuarũ propositionum confessus es, & quòd sit ignis immortalis, æternus, & increatus naturâ, lumẽ immensum & incomprehensibile, nec in vna persona, iuxta Iudæorum opinionem intelligatur, sed semper in Trinitate personarũ quæ à se inuicem separari nequeũt, ab omnibus Christianis creditur & prædicatur, immẽsa Trinitas patris, & filij, & spiritus sancti, vt iam demonstratum est. Discе autem & nunc ô philosophe, Et quamuis audacius agimus, tamen propitia sit nobis diuina magnitudo. pro tua

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Discе igitur ex sensilibus D intellectilia, ex his, quæ intellectui subiiciũtur, ea quæ intellectum superãt, & ex his quæ dicuntur, ea quæ sunt super omnem sermonem. Quamuis autem omnia, & quæ videntur, & quæ intelliguntur, ex cœlestibus creaturis, & his quæ in terra vel sub terra sunt, cõferri nequeant cum illa increata, incomprehensibili, & immortali Dei substãtia, nihilominus tamen occur- 128 rentem similitudinẽ proferemus, & si non æquabilem ad vtilitatem tamẽ fideliter suscipientium, & quæ sufficientem pietatis imaginẽ præbeat pie considerare volentibus. Sensibilis iste ignis, natura vna siue substantia cum sit, Trinitas est in eodem, ignis, splendor, lumen, & F nihil horum inuenitur altero prius esse: sed a se inuicem separari non possunt tria, ignis, ex ipso splendor & lumẽ. Distingue igitur, si potes ô Philosophe tria hæc, & ostẽde nobis aliud alio prius existere, vel ignem ante splendorem in seipso esse, vel splendorem post aliquot tempora igne posteriorem, aut rursus lumen igne,

πόνων ἐκ τῶν αἰσθητῶν, πρὸς τὰ νοητὰ· καὶ ἐκ τῶν κτιστῶν νοωῦ, πρὸς τὸ ὑπὲρ νοῦν· καὶ ἐκ τῶν λεγομένων πρὸς τὸ ὑπὲρ λόγον· εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τὰ τε ὁρώμενα τοῖς νοουμένοις, τῆς τε θείας καὶ ὑπερκοσμίων καὶ ὑπερχθονίων κλισιάτων, πρὸς τὴν ἀκήρατον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμποιοῦν εὐπρόσδεκτα καὶ μέτριον πρὸς E ὠφέλειαν πίστως δεχομένοις· δυνήσεται ἱκανὴν εἰκόνα παρέχον τῆς 128 δυσεβείας τοῖς δυσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν, λέξομεν· τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὄν, καὶ οὐσία, τριὰς δὲ ἐξ αὐτοῦ, πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς· καὶ οὐδὲν τούτων πρότερον τοῦ ἑτέρου ὑπάρχον τῇ ἀϊδίῳ ἐστὶν ἀχωρίστως δυνήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα, καὶ τὸ φῶς. διαχώρισον πίνω, εἰ δύνῃ, ὦ φιλόσοφε, τὰ τρία, καὶ δεῖξον ἡμῖν ἑτέρου ἕτερον ἢ ἑτέρου πρότερον ὑπάρχον, ἢ ἐξ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ ἑαυτὸ πρότερον ὑπάρχον, καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ μετὰ χρόνον ἐκ πυρὸς καὶ ἐξ ἀπαυγάσματος, τὸ

vel

φῶς ἢ ὕστερόν τι. δεῖξον ἡμῖν εἰ δύνῃ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία. καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτως ὄν πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς, μιᾶς ὄντος τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως. ταῦτα κατανοῶν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ δὲ ἀσύγκριτα ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον τοῦ θεοῦ οὐσίαν. πλὴν δέχου ὀλίγα τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους, καὶ πτερώσας τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα, ἀνάβαινε ὅπῃ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ὑπάγωσιν. καὶ ἀπαντήσει σοι, ὥσπερ εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν, ἀναστράπτουσά σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα πῦρ ὄντων ἀϊδίων, καὶ ἀπαύγασμα καὶ φῶς, ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον, ἀχώριστον, ἀδιαίρετον, ἀσυγκόπτον, καὶ ἀδιάκριτα τελείαν ἀμιγῶς ὁμολογούσιον, τὴν τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

A vel splendore posterius esse tempore, vel etiam prius: ostende si potes, diuidens ad intuicē hæc tria, & nō simul existere ignē, splendorē, & lumen, cùm tamē sit vna ignis natura, hæc animo retinens sensilia & creata, quamuis cōferenda nō sunt, vt paulo ante diximus, ad æternā illam & incomprehensibilē Dei substantiā, accipe ex his occasiones salutares & fide quasi alis quibusdam adaptans mentis tuæ oculum, ad sublimiorem Dei cogitationem ascende, & occurret tibi vt oramus, & credimus, irradians te gratia patris, filij, & spiritus sancti, & ostendens tibi vnā diuinitatem tanquam ignem immortalem, splendorem & lumen, simplicē & sine cōpositione, inseparabilē, indiuisam, incogitabilē, & ineffabilem Trinitatē, verecōsubstantialē patris, & filij, & spiritus sancti.

B

C

ΟΠΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΙ

ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα.

ΤΑῦτα ἀκούσας ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ἀπηνεώθη ὅπῃ πλεῖστον ὅσον, καὶ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνεστάθησαν-

VBI CREDIT

Philosophus in sanctam Trinitatem.

CVM. hæc audisset philosophus, & quasi raptus in exstasim maxime obriguisset, eiúsque cogitationes ipsum per-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

turbarent, magnus timor in eum incidit. Deinde in seipsum reuersus clamauit valde, dicens: Gloria tibi Deus, qui inspirasti sanctis histuis mysteriũ, quod omnem intellectũ superat, immaculatæ, immensæ & increatæ diuinitatis. Sed oro te Christe tanquam vndiquaque boni patris vndiquaque
129 bonũ filiũ, condona quæ impijs adhuc Arij opinionibus seductus peccaui: nec pœnis grauer apud te iustũ iudicẽ, propter impia illa verba, quæ aduersus te miser protuli. Væ Ario, & eius impio cœtui, blasphemãtibus aduersus filiũ Dei, dicẽtibus: Erat, quando non erat, & quod creatura sit, & opus ex alia substantia filius Dei, & spiritus S. & dicentibus filiũ Dei, & spiritum sanctũ non esse eiusdem substantiæ, cuius est pater. Anathematizo nũc & sẽper Arium & impias eius opiniones, & omnes cum eo sentientes, & blasphemantes aduersus patrẽ & filiũ, & spiritum sanctum. qui enim filiũ non habet, neque patrem habet, & qui contra filiũ aut spiritũ sanctũ blasphemauit, in

σον αὐ, φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεφώνησε μέγα εἰπών, δόξα σοί ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τοῖς σοῖς ἁγίοις σου τὸ ὑπὲρ πάντα νῦν μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρήτου καὶ ἀκτίστου θεότητος. δέομαί σου Χριστὲ ὡς παναγάθου παῖδός παναγάθου υἱός, πάρες ἄφρονι εἰς σέ, 129 ὑποχθεὶς τοῖς ἀσεβέσι φρονήμασι τοῦ Ἀρείου δόξαις, Ε ἥμαρτον, καὶ μὴ εἰς πρᾶξιν ἥσομαι δίκας παρά σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ, ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατ' σοῦ ἀπέφηνα τάλας. οὐαὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγουσιν, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν· καὶ ὅτι κτίσμα ἐστὶ καὶ ποίημα, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μὴ ἐξ αὐτῆς οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ εἰσηκόσι, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀναθεματίζω νῦν καὶ πάντως Ἄρειον καὶ τὰς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας, καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας πάντας, καὶ τοὺς βλασφημοῦντας κατὰ τοῦ πατρός, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει, καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας, εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

πατέρα ἐβλασφήμησε. καθικε-
τεύω τὴν ὑμετέραν ἱερὰν γερου-
σίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν
ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν χριστὸν τὸν
υἱὸν τοῦ θεοῦ ἱκεσιῶν ὑμῶν ἀκολου-
θοῦσι μάλιστα τοῖς δι' ὑμῶν ὑπὸ
τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑποτεθεῖσι καὶ
ὁριζομένοις. καὶ ὁμολογῶ ταῦτα
ἀληθῆ εἶναι, καὶ βέβαια. τοῦτο γὰρ
πιστεύων εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης
ἔφη Παῦλος· τὸ μυστήριον τὸ ἀπο-
κεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ B
ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἀπεκα-
λύφθη, καθὼς 130 εἴρηται τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις καὶ προφή-
ταις, καὶ ὑμῖν ἐν πνεύματι· ἀεὶ
ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συνδιαμέ-
νοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν
αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

ΠΡΟΣΘΕΝΤΕΣ ΟΙ ἅγιοι πατέρες, εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πηγῆς, καὶ ποταμοῦ, καὶ ὕδατος, διὰ τοῦ ὁσίου Λεοντίου.

Κἀκεῖνο δὲ νοητέον ὦ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας φιλόσοφε, πηγὴν νοήσωμεν γεννῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμὸς ὡς οἶσθα πηγὴν ἔχει γεννητέαν· * εἶτα προϊὼν ὁ ποταμὸς ὕδατος· ἀλλ' οὐθεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν, οὐδὲ τὴν πηγὴν ποταμόν.

A patrẽ blaſphemauit. Supplico autem ſacræ veſtræ ſenectuti, adiuuate me per veſtras de me ad Chriſtum filiũ Dei preces maxime cum iam conſentiã his, quæ a vobis de ſancto ſpiritu expoſita & definita ſunt. & cõfiteor illa eſſe vera atque firma: hoc eſſe credẽs, quod ſacrorũ ſcriptor Paulus dixit: *Myſteriũ abſconditum à ſæculis & generationibus, quod nunc reuelatum eſt*, vt aſſerit, ſanctis eius Apoſtolis, & Prophetis, & vobis in ſpiritu ſancto, ſemper ſcilicet exiſtentem, & ſimul ſubſiſtentem, ac permanentẽ cum Deo & patre filiũ eius, & ſpiritũ eiuſdem ſanctum. Ad coloſſ. cap. 1, 26. 130

ADDENTES SANCTI *patres de fonte, fluuio, & aqua loquuti ſunt ad Philoſophum, per Epiſcopum Leontium.* CAP. 23.

C ILLVD etiã, amice philoſophe, quod ſupereſt huius veritatis conſiderãdum eſt. fontem cogitemus, qui fluuiũ aquæ generat: omnis enim fluuius, vt noſtis, fontẽ habet genitorem. Inde procedit aquę fluuius. Sed nemo fluuium appellat fontẽ, neque fontem fluuiũ. χ. γενήτεα

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Sed fons fons appellatur, & fluuius fluuius, & vtrũque aqua vna: Quando autẽ vult quispiã a fonte vel fluuio aquã dissolui, mutat nomenclaturã: nõ enim dicit, vade progrediens haurias, & feras mihi fontem aut fluuiũ, sed aquam. & vna quidẽ natura, tres autem personæ dicendæ sunt: fons, fluuius, & aqua, Sed & diuina scriptura eadem asserens demonstrat. Neque enim ab eadẽ aliena nos tibi loquimur, ô legitime in posterum gratiæ fili, quamuis in similitudinibus, typis & imaginibus, sermonem veritatis enarramus. Ait igitur de filio diuina scriptura: *Inclino in eos, quasi fluuius pacis egrediens*: videlicet ex vero vitæ fonte, patris diuinitate, vt ipse dominus in Euangelio clamat, *Ego a patre exiui, & venio.* & quod ipse apertissimè dixit: *ego & pater vnum sumus.* & illud: *ego in patre, & pater in me.* & quod spiritum sanctũ, ex ipso fideles omnes accipimus, qui eiusdem substantiæ est cuius & pater, & filius, procedẽs a patre, proprius verò filij, vt superius

131 autẽ

Es. 66.

χ. φημί,

Ιω. βοῶν

Ioan. 8. 42.

Io. 10. 30.

Δηλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμὸς ποταμός· καὶ ἀμφότερα ἓν ὕδωρ. ἐπὰν δέ τις ἐθέλοι[131] ἀρύσασθαι ἀπὸ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ, μεταβάλλει τὴν προσηγορείαν· ὅτι ἐρεῖ γάρ, ἄπελθε πορευθεὶς ἄντλησον, καὶ φέρε μοι τὴν πηγήν, ἢ τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα, πηγὴ, ποταμὸς ὕδωρ. ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φανερώτερα δεικνύουσα· ὁ γὰρ ἀληθείας τούτης ἡμεῖς καὶ φθεγγόμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος. εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι, καὶ τύποις, καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγούμεθα. λέγει γὰρ περὶ τοῦ υἱοῦ ἡ θεία γραφή· Κλίνω φησὶν ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης· ἐκπορευόμενος δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς, τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος· καθά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν Εὐαγγελίοις* βοᾷ· ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἥκω. κἀκεῖνο δὲ ὅπερ ἔφη λυκρότατα, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. καὶ τό, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὅπερ ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοὶ, τῆς αὐτῆς ὄντος οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἴδιον δὲ ὂν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἀνωτέρω ἀπε-

δείξαμεν. ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν A ostendimus. quod autē ab
ἀναβλύζειν ὁ θεῖος εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπών, ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. οἷς ὁ εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθείς, τὸ ῥηθὲν ἑρμηνεύων, ὅτι περὶ λέγων, τοῦτο ἦν ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος ὃ μέλλοντα λαμβάνειν B οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν. καὶ ὁ θεοφόρος οὗτος Δαβὶδ, ὁ ἐκ τοῦ θεοῦ τῆς πηγῆς τὸ οἵτινος ζωῆς καὶ ἁγίας τριάδος βοᾷ, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς· πηγὴν ζωῆς τὸν υἱὸν ἐκ πατρὸς ἐκάλων, θεὸς τὸν υἱὸν ὃ λέγων, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί, φῶς δὲ τὸν υἱὸν ὑπαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὄψεσθαι φῶς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐν γὰρ τῷ φωτί σου φησὶν ὀψόμεθα C φῶς. πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζωῆς ἐκ φωτὸς ὁ πατήρ· φῶς καὶ ὁ υἱὸς, ἐκ φωτὸς ἐκ πατρὸς· φῶς ἐκ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐξ αὐτοῦ ἐκ φωτός. ἐπεὶ ὅσῳ πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν * λόγων, Ἐγὼ

ipso nobis effundatur, clarissime in Euangelijs docuit ipse dominus, dicens. *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. qui credit in me*, vt scriptura testatur, *flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Quibus Euangelista diuinitus inspiratus dictum interpretans, subinfert: Hoc *autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*, & prophetа Dauid de hoc vtiq; fonte vitæ, sancta Trinitate, vide quid clamet: A- Ps. 36. 10. *pud te est fons vitæ. & in lumine tuo videbimus lumen.* 132
fontem vitæ Deum & patrem appellans, ad filium vero loquens: si quidem pater est in filio, & filius in patre: lumen autem ipsum filiū nominat, in quo lumine testatur videndū esse lumen, spiritum sanctum: In *lumine*, inquit, *tuo videbimus lumen.* fons enim vitæ ac luminis vere est pater: lumen etiam est filius ex patre lumine: lumen etiam est spiritus sanctus ex eodē lumine. Si quidem, vt nobis sæpe dicendum est, vna est diuinitas patris & filij & spiritus sancti, vt ipse clamat προφητικῶν perverba prophetica. Ego λέγων,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Isaie. 45. 22. Isa. 41. 5. Malachiæ 3. 6.

sum Deus, & non est alius, D *& ego primus, & ego postea, & in seculũ ego sum,* & rursum, *Ego sum & non mutor, & in sæculũ ego sum.* & quę sequuntur. & iuxta prius demonstrata necessarium arbitror dicta repetere, quamuis non omnia propter multitudinem, sed clariora, vt firmiorem habeant consistentiam, quæ dicta sunt. quę igitur erãt ex ore Hieremiæ prophe- E

Baruch. 3. 32.

tæ proponemus: *Qui præparauit,* (inquit) *terram in æternum tempus, & impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen & ibit, vocauit illud, & obediuit timore. stellæ splenduerũt in custodijs suis, & exultauerunt: vocatæ sunt & dixerũt, adsumus: splenduerunt cum exultatione factori suo. Hic Deus noster, non reputabitur alius aduersus eum.* & F quæ sequuntur. Necessarium igitur, ô Deo dilectissime philosophe, huc animũ aduertere, & scripturæ sensum aperire. ostendit enim, vt tu ipse pariter confessus es, de filio hæc dicta esse. Post hæc enim inquit, in terra visus est, & inter homines cõuersatus est.

εἰμὶ θεός· ὅτι ἔστιν ἄλλος. καὶ ἐγὼ θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι. καὶ πάλιν. ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι· καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ κατὰ τὰ προφητευθέντα, αἰτησώμεθα δὲ οἶμαι ἐπανελθεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς ἀφεστώσας, πρὸς τὸ βεβαιοτέραν τὴν σύνεσιν ἔχειν τὰ εἰρημένα. τὰ οὖν ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου προφητευόμενα. ὁ κατασκευάσας φησὶ τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων· ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ εὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν. ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· καὶ τὰ ἑξῆς. ἀναγκαῖον οὖν, ὦ φιλοφιλέστατε φιλόσοφε, ὅπως ἂν καὶ ὧδε τὸν νοῦν, καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γὰρ καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προεῤῥηται. μετὰ ταῦτα γάρ φησι, ὅτι τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συ-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ναγεγράφη. εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσε-
βῆ[133] μοχθηρίαν Ἀρείου, ἄλλη
τίς ἐστιν οὐσία κτίσεως τοῦ υἱοῦ, καὶ με-
ταγωγέως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς θεός· λέγει
δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή, οὗτος ὁ θεὸς
ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
αὐτόν. [134] ὁ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ
τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν. ἐπεὶ περ λέ-
γει περὶ τοῦ υἱοῦ, οὐ λογισθήσεται
ἕτερος πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλέγχον-
ται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανῖται, σὺν
ᾧ τῆς βλασφημίας αὐτῶν αὐ-
θέντη, περὶ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνή-
σεως, αὐτὸν τὸν πατέρα ἐκβα-
λόντες τῆς θεότητος· καὶ ἄθεοι παν-
τελῶς ἀπελέγχονται, οἱ τῆς ἀλη-
θείας πολέμιοι. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ
ἔχων, καθὰ φησὶν ἐν καθολι-
καῖς, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ἡ δὲ
καθολικὴ πίστις μίαν θεότητα
οἶδε, καὶ ταύτην προσβλέπει τὸν πα-
τρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος. παρ' ἣν οὐ λογισθήσεται ἑτέ-
ρα. τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο τῆς ἁγίας,
καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου
τριάδος, ἀνεννόητον καὶ ἀνέκ-
φραστον καὶ πάντη ἀκατάληπτον
ὑπάρχει, πίστει μόνῃ νοεῖσθαι δυ-
νάμενον.

Si ergo iuxta impiã Arij prauitatẽ, alia quidẽ est filij substãtia creata, vt sit Deus patre posterior: ait autem de ipso scriptura: Hic Deus noster, & non reputabitur alius aduersus eum. sequetur ex impietate Arij patrem Deũ non esse, siquidem ait de filio, [& non reputabitur alius aduersus eum.] & cõuincuntur impij Arioma- B nitæ, cum suæ blasphemiæ authore, præter filij negationem ipsum patrem a diuinitate depellere, & Athei prorsus deprehenduntur veritatis aduersarij. Qui enim filium nõ habet, vt in Catholicis ait, nec patrem habet. fides autem Catholica vnam Deitatem nouit, & colit, patris & filij & spiritus sancti. aduersus quam nõ C æstimabitur alia. Porro mysterium hoc sanctę, atque adorandæ, & consubstantialis Trinitatis, omnem intellectum, atque sermonẽ superat, & prorsus comprehendi nõ potest, sed sola fide percipi.

[133] cc
cc
[134]
cc
cc
cc

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

ΘΕΙΑ ὡς ἀληθῆς καὶ φωτὸς ἔμπλεα, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου

PHILOSOPHVS

CAP. 42.

DIuina re vera & lucis plena sunt, quæ a

Spiritu ſancto, per vos D fuerunt explicata. Oro autem vos (amo enim ſacros doctrinæ veſtræ ſermones) ſpondete mihi puras * veſtras prędicationes, & de his docete quæ adhuc inquiro, vt pleniſſimam a Deo pro ſalute mea remunerationem accipiatis.

M. v. *pias & religioſas aures veſtras,*

πνεύματος δι' ὑμῶν ἀποφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑποχέτε μοι τὰς διαλήψεις ὑμῶν ἀκοὰς, καὶ ταῦτα ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστάτην λήψωμαι παρὰ τοῦ θεοῦ, τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβήν.

RESPONSIO

Sanctorum patrũ per eundem Epiſcopũ Leontiũ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ

ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ὁσιωτάτου λεοντίου.

DIC quod vis, cupimus enim te pleniſſime ſcire de omnibus, maxime cùm iam te illuſtrante Spiritu ſancto, facile poſſis dictorum demonſtrationẽ percipere. E

Εἰπὲ ὃ βούλει, ὅτι θυμητὸν γὰρ ἐμῖν πληροφορῆσαί σε ἐν πᾶσιν, ἀμφῶς δεωμένου σοῦ νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων, ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

GRATIARVM

actio Philoſophi, & interrogatio de diuina incarnatione.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΟΥ

φιλοσόφου, καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου σαρκώσεως.

GRatia ſacro veſtro capiti. Dicite autẽ mihi, ô ſanctiſſimi, Quomodo ſit intelligendum Deum verbum Dei filiũ in terra viſum eſſe, & inter homines conuerſatũ, cùm aſpectabilis non ſit ab omni creata natura, & quæ videtur, & quæ intelligentia percipitur, & quę ſit cauſa, propter quã hæc geſta ſunt, doceatis rogo. F

ΧΑρις ὑμῖν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φατὲ δέ μοι ὦ ἱεροὶ τάνδρες, πῶς νοητέον τὸ, τὸν θεὸν λόγον, τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ὅτι τῆς γῆς ὤφθαι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφθαι, ἀθεάτου ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει, ὁρωμένῃ τε καὶ νοουμένῃ. καὶ τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ταῦτα ἐπράγματεύθη, διδάξατε παρακαλῶ.

ΑΠΟ-

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὡκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοπλάστων ἀνθρώπων τῶν τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας γενομένην ἀπόπτωσιν, ἣ πᾶς ἅπαν τὸ αὐτῶν * ἐπενέμετο γένος. ἐπεὶ γὰρ παραβάντες τὴν ἐντολὴν, καὶ θείου χαρίσματος ἐστερήθησαν, καὶ τὸ ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, κἀνοητέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰς προῤῥηθείσας ἀποδείξεις· ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε, σώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποιήσαμεν. καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε, τὸ ποιήσωμεν, καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησεν, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ· ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἠβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.

RESPONSIO sanctorũ patrum ad philosophum per Episcopũ Leontium.

A Causa præsentiæ eius ab ipso dispẽsata est, propter primorum hominum Adami & Euę lapsum in paradiso, qui totum ipsorum genus inuasit. Postquã igitur transgressi præceptum, diuina gratia priuati fuerunt, eã humano generi opifex voluit restituere. & con- B siderandum hîc est, quod quemadmodum Deus dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & fecit Deus hominẽ iuxta prius dictas demonstrationes: idem rursus dixit, Seruemus perditum hominẽ, quem ad imaginem & similitudinem nostram fe- C cimus. Vt autem Deus & pater dixit [faciamus] & filius, Deus ex Deo, fecit: idem rursus ex patris sententia saluare hominem voluit in semetipso.

Sic legendũ ex C, P, St.

cc
cc
cc

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ πῶς ὀπὴ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ σωματοειδὴς ὡς

INTERROGATIO Philosophi de eodem.

ET quomodo in terra visus, & quasi homo

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

inter homines conuerſatus, cùm ſit Deus immutabilis?

D ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις, θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος.

RESPONSIO *ſanctorum patrũ per Macarium Epiſcopũ Hieroſolymorum.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΑΡΑ *τῶν ἁγίων πατέρων, διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.*

1. *ad Tim.* 3. 16. IVxta diuini Pauli vocẽ, *Magnum pietatis eſt ſacramentum, quod manifeſtatũ eſt in carne*, hoc eſt, Dei filius, Eodem tempore idẽ apparuit angelis. Neque enim angelis *vel Archangelis, vel aliquibus cæleſtibus poteſtatibus, viſibilis eſt vnigenitus: quandoquidem Deum nemo vidit vnquam. Cuius de cælis aduentum audiens, nullatenus immenſæ diuinitatis localem migrationem ſuſpiceris, ſed diſpenſationẽ cogita, totius huius magni revera pietatis ſacramenti, in quo ſumus renouati. renouatio enim fuit nouitatis reſumptio. Per hoc enim qui nobis dedit ſimilitudinem ſuam, Deus verbũ ad ſimilitudinem noſtrã deſcendit. Impoſſibile eſt autem Deũ nobis aſſimilari, & non incarnari: neque enim ſpecies incorporea ſubſtantiæ incorporeæ, quæ quidem ipſe erat, acceſſit, ſed corporea.

additum è C. M. P. st.

135

Κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θειοτάτου Παύλου, μέγα ὄντι τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὃ ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, τοῦτ' ἔστιν, ὁ τοῦ θεοῦ E υἱὸς· τότε αὐτὸς ὤφθη καὶ ἀγγέλοις. οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις *ἢ ἀρχαγγέλοις, ἢ τισὶ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενὴς, ἐπισκοπὴν θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. οὐκοῦν τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων, μὴ τοπικὴν μεταβάσιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑπονόησον θεότητος, οἰκονομίαν δὲ νόει, [135] (τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον) F ἐν ᾧ ἀνακαινισθημεν· ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις. διὰ δὴ τοῦτο ἀποδίδοὶ ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν, ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος, εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν καταβλήθεν. ἀδύνατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν, μὴ σαρκωθέντα. οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος αὐτῷ ἀσωμάτου οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτὸς· ἀλλὰ τὸ σωματικόν.

Σωματικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγίνετο. διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες, διὰ τὴν τοῦ σώματος εἴδους ἀμαγὴν, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἧς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἀδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως· καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν. λαμβάνει δὲ σάρκα * ἐκ γυναικός. οὕτως γὰρ καὶ [136] ὁμοιωθεὶς ἡμῖν καθίσαται, ἵνα καὶ ὡς ὁμοιωθεὶς ἡμῖν μεταδῷ τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ· ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς γεννήσεως.[137] σωθήσεται γὰρ φησὶν ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας. σὰρξ δὲ προσείληπται τὸ κατ' φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· ἀδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ τοῦ ζωτικοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἡ γραφὴ καλεῖ.

A corporea autem substantia, absque assumptione non erat: propterea corpus vere assumpsit, vt qui a prima fraternitate, hoc est, gratia sancti spiritus, quam per primos parẽtes Adamum & Euam amisimus, per figuræ incorporeæ mutationem excideramus, ad fraternitatem per corporis assumptionẽ reduceremur, & iterũ incorpoream speciem diuinam acciperemus. accipit autem carnẽ ex muliere. sic enim nobis similis factus est, vt nos sibi similes participes suæ gloriæ faceret, &, vt mulierem per natiuitatem suam saluaret. Saluabitur enim, inquit, mulier per filiorũ generationem. Caro autem assumpta est, quæ secundum naturam habebat, quod vitale est, nulla enim caro, eo quod vitale est caret, quod scriptura proprie animam appellat.

B
C

χρ. σῶμα * corpus

136

137

1. Tim. 2. 15.

cc

Ὁ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

Τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ, ὅτι τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ πιστεύοις, ὡς ἔφατε. πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικὸς καθὼς ἀρτίως εἰρήκατε;

PHILOSOPHVS

QVIS non stupeat in his Dei magnalibus, vt dicebatis? verum tamẽ quomodo accepit carnem ex muliere, vt paulo ante asseruistis?

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

RESPONSIO

ſanctorum patrũ per eundem Macariũ Epiſcopũ Hieroſolymorum.

IAM monuimus te, vir optime, nequaquam in diuinis myſterijs dicere, quomodo? ineffabilia enim ſunt, & incomprehẽſibilia. vt autem ex ſacris litteris edocti ſumus, dicemus quantum oratio conſequi poterit. Omnimodam enim myſterij illius cognitionem quomodo diſpenſatio in carne Domini facta ſit, nullus neque hominum neque angelorum, nec ipſe Gabriel, qui eidem myſterio miniſtrauit, neque omnino ſancta, pura, & caſta virgo Maria, conſequi poterit totam huius Dei verbi incarnationis intelligentiam. Ipſe etenim ſolus vnigenitus Dei filius exacte nouit ſuam propter nos inhumanationẽ. ſed quæ nobis tradiderunt, qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerũt ſermonis, vt ait Lucas, de illius in carne diſpẽſatione: quod ſcilicet ex ſemine Dauid & Abrahã ſecundũ carnẽ, & de qua natus eſt IESVS, qui vocatur Chriſtus. i. ex virgine:

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ

ἁγίων πατέρων, διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.

ΗΔΗ εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ὅπως τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως. ἀπόρρητα γὰρ εἰσὶ καὶ ἀνεπιλόγιστα· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος παρασχεῖν δυνήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς γέγονεν, οἶδεν οὐθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδείς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος Μαρία παρασχεῖν δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν. αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως. εἰ γὰρ καὶ παρέδωσαν ἡμῖν, οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται, καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, περὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας· ὅτι ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ Ἀβραὰμ τὸ κατὰ σάρκα, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐγγενήθη Ἰησοῦς, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς παρθένου, ὁ λεγόμενος χριστός. καὶ

ὅπ ὢν οἱ πατέρες, ⁊ ἐξ ὢν ὁ χρι- A
στὸς τὸ κ̄τ̄ σάρκα· ⁊ ὅπ ὐκ ἀγγέ-
λων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ
ἐπιλάβετο, ⁊ ὅπ κ̄τ̄ πάντα ὡμοι
ώθη ἡμῖν, πλὴν τῆς ἁμαρτίας,
ταῦτα ἴσμεν· ὁ δὲ τρόπος πῶς ταῦ-
τα γεγένηται, πάσης λογικῆς φύ-
σεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ
⁊ περὶ τούτου Ἱερεμίας ὁ προφή-
της, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, ⁊ τίς γνώ-
σεται αὐτόν. θαυμάζοντος δὲ τὸ B
φιλοσόφου καὶ παντὸς τοῦ συναθροισθέντος πλήθους, εἰς τὴν ἀκρόασιν προσελθόντες οἱ ἅγιοι πατέρες διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, εἶπαν.

Ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀπεδείξαμεν ὅπ θεὸς ἦν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, *γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν σαρκωθείς, ⁊ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει. ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς προαπέδειξεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπλωσιν τοῦ προτπλάστου λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβὰς ὡς ἰατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. πάλιν ἐροῦμεν τὸ 139 συγκαταβαίνειν, καὶ τὸ καπελθεῖν, ⁊ τὸ ἀπεσταλθαι κ̄τ̄ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως εἰπεῖν τρόπον δεῖ-

& quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem. & quòd non Angelorum, sed semen Abrahæ apprehendit: & quòd per omnia nobis assimilatus est excepto peccato: hæc scimus: modus autem quo hæc gesta sunt, omnis creaturæ rationalis cogitationem transcendit. Ait autem & de hoc Hieremias propheta: Homo est, cc & quis cognoscet illum? cc Admirante autem philosopho, & tota multitudine collecta ad auscultationẽ, addentes sancti patres per Macariũ Episcopum Hierosolymorũ dixerunt.

Pluribus iã demonstrauimus, quod Deus vnigenitus filius Dei factus sit C homo, propter benignitatẽ erga genus humanum, incarnatus, & genitus ex virgine Maria inexplicabili generatione. Postquã enim voluit, vt sermo prior ostendit, instaurare quæ per primorum parẽtum lapsum fuerant soluta: natus est in nostris, vt nos in suis ipsius reficeret: condescendens quasi optimus medicus infirmitati nostræ. Iterum dicemus hoc condescendere & descendere & mitti iuxta suę inhumanationis modum

κ̄. ⁊ γεγ.

139

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

accipiendũ, vt priꝰ demõ-
ſtrauimꝰ. Diuinitate enim
ſua omnia cũ patre ſẽper
implet, ſecundũ prius tra-
ditas intelligentias. Audi
ergo: nati ſumus ex mu-
liere, venit in hoc propter
charitatẽ erga homines.
At nos ex delectamento
ſomni & ſemine viri: ipſe
autẽ ſolus ex ſpiritu ſan-
cto & Maria virgine: lacta
mur nos, venit etiã in hoc
ſecundũ carnẽ, qui deitate
ſua omni carni alimentũ
prębet. Proficimus in æta-
tis augmẽtum. Non dedi-
gnatus eſt & ipſe hoc fieri
corporaliter: ſicut ſcriptũ
» eſt, quòd IESVS proficiebat
» ſapientia, ætate, & gratia
» apud Deum & homines.
& vſque ad triceſimũ an-
num tranſigens, vt omni
ætati benediceret, tunc
ad baptiſmum venit: prę-
dicante Ioanne Zachariæ
filio ad populum baptiſ-
mum pœnitentiæ, nõ au-
tem remiſſionis peccato-
rum, aut adoptionis filio-
rum donum largiente.
Non enim erat Ioannis
hoc dare, ſed neque An-
geli, verũ ipſius duntaxat
incarnati, & inhumanati
Dei verbi: & accipit noſtrũ
baptiſmum, & cùm eſſet
Deus ſine peccato corpo-

Δηπτέον ὡς προαπεδείξαμεν. τῇ
γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ
πατρὶ πληροῖ ἀεί, κἂν ταῖς προα-
ποδοθείσαις ἐννοίαις. ἄκουε τοίνυν.
ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς, ἦλθε
διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο· ἵνα
ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου, καὶ
σπέρματος ἀνδρὸς. αὐτὸς δὲ μό-
νος ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ Μα-
ρίας τῆς παρθένου. καὶ τρεφό-
μεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ,
ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ δίδους τροφὴν
πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς προ-
κοπὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἡλικίας· ἵνα
ὑπεξίωσε ψεύδηται καὶ αὐτὸς τοῦ
σωματικῶς, καθὼς γέγραπται, ὅτι
Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ
καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις,
καὶ ἕως τριακοστοῦ χρόνου διά-
νυσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν εὐλο-
γήσῃ· τότε ὑπὸ τὸ βάπτισμα ἔρχε-
κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχαρίου
τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, ἵνα
ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἢ υἱοθεσίας
δῶρον διδόντος. οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου
ταῦτα δοῦναι, οὐδ' ὅτι ἀγγέλου, οὐδ'
αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἀνθρω-
πήσαντος θεοῦ λόγου. ἐξὸν αὐτῷ
χεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα,
καὶ θεὸς ὢν ἁμαρτίας ἐβα-
πτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος,
ἵνα αὐτὸς λούσῃ βαπτίσματος,

rum donum largiente.
Non enim erat Ioannis
hoc dare, ſed neque An-
geli, verũ ipſius duntaxat
incarnati, & inhumanati
Dei verbi: & accipit noſtrũ
baptiſmum, & cùm eſſet
Deus ſine peccato corpo-
raliter baptiſatus eſt, vt homo, nõ ipſe indigens baptiſmo,

δῆ ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δόξασι, ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ' αὐτὸν κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτὸν βαπτιζομένους. εἶτα συναναστραφεὶς τοῖς ἀνθρώποις, πάντα τὰ θεῖα ἀπὸ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις, πάντα τὰ σημεῖων ἐργαζάμενος θαυματουργίας, ὅτε τρίτῳ χρόνῳ, καὶ παρὼν ἀρξαμένου, οὕτω δὴ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον αὐτὸ σωματικὸν ἔρχεται πάθος. ἡμῖν μὲν καθήκεν σταυροῦσθαι· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, ὅτι ἑαυτοὺς οὐκ ἂν θανάτου ἐρρύσαμεθα. 140 ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας· πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι· ἀλλ' ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ, καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστουμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν, ἀντ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, ἀναμάρτητον αὐτὸς ὑπεδέξατο σάρκα. καταφερόμεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν ᾅδην· ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο, καὶ κατῆλθεν ἑκουσίως εἰς αὐτόν· ἀλλ' οὐ κατηνέχθη καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ κατῆλθεν· οὐ γὰρ ἦν ὑποκείμενος

A sed vt noſtrum baptiſmũ approbaret, vt credamus quod quemadmodum in cũ deſcendit ſpiritus ſanctus, ita & in nos in ipſo baptiſatos. Deinde conuerſatus cum hominibus, & ſuorum diuinorũ præceptorum mandans traditiones, ſignorúmque admiranda opera perficiens poſt tertium annũ quarto iam inchoato ad corporalem pro nobis paſſionem B ſponte peruenit. Nobis quidem debebatur crucis ſupplicium, ſed ſi omnes crucifixi fuiſſemus, nos ipſos a morte non potuiſſemus liberare. regnauit enim mors ab Adam vſque ad Moyſem, etiam in eos qui non peccauerũt: multi ſancti, multi prophetæ, multi iuſti, & C eorum nemo ſeipſum è poteſtate mortis redimere potuit. ſed venit ille ſaluator omnium, & a nobis debita ſupplicia in ſua carne, quæ ſine peccato erat, pro nobis & ex nobis, & nomine noſtro ſuſcepit. Deſcendebamus nos poſt mortem ad inferos ſuſcepit & hoc, deſcẽdítque ſponte ad eos, non tamen detentus, ſicut & nos, ſed deſcendit tantũ. Non enim erat ſubiectus

140

morti, ſed mortis dominus. Cúmque ſolus deſcendiſſet, cum multis rediit. Ipſe enim erat ſpiritualiter granũ frumenti, quod pro nobis cadens in terram, & carne moriens, per ſuæ diuinitatis potentiam corporale ſuum tẽplum ſuſcitauit ſecundũ ſcripturas, fructum afferens totius humani generis reſurrectionem, & poſt triduanam ſepulturam, & reditũ ex mortuis ad vitã apparens diſcipulis oſtendit eis, quas in cruce pertulerat ſui corporis affe-
Luc. 24. 39. ctiones, dicens, Palpate me, ac videte, quod ego ſum, qui facio admirabilia, qui & pro veſtro genere, in carne meas paſſiones ſuſcepi, Deinde per dies quadraginta verſans cum eis, tradénſque illis ſalutaria præceptorũ pignora, ipſis videntibus ad cœlos redijt, ſederéque illum ad patris dextram ſacri libri demonſtrãt. Quẽ & in fine ſæculi ad iudicandũ viuos & mortuos venturũ expectamus: qui in æternum, vt ſemper cũ patre regnauit, per infinita ſæcula. hæc eſt eccleſiæ fides Apoſtolica & inculpata, quã de ſuper ab ipſo

D πῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστὴς τοῦ θανάτου. καὶ μόνος καταλθὼν, μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν. αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀποθανὼν σαρκὶ, ὃς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν, καὶ τὰς γραφὰς καρποφορήσασας τὴν τῶν πάντων ἀνθρωπείου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ταφὴν, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν, ψηλαφίσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι αὐτός ἐγώ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξάμενος πάθη. εἶτα ὀπὶ τεσσαρακοντα ἡμέρας συναυλιζόμενος αὐτοῖς, δοὺς τε αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδαξαν λόγοι. ὃν καὶ ἥξειν προσδοκῶμεν ὀπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἀϊδίως, ὡς ἀεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ, & ἀμώμητος πίστις, ἣν πανα ἄνωθεν παρ'

domino

αὐτῶ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πατέρων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία φυλάττει, καὶ νῦν ἔτι εἰς ἀεὶ ταύτην κρατεῖ· εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

a patribus ad filios traditã Ecclesia colit, & vsque nunc & in sempiternũ retinet, dicente suis discipulis Domino: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Matth. vlt.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ὁμοφωνίας τῆς εἰς τὸ ὁμοούσιον. Β

DE OMNIVM consensu circa consubstantiale. CAP. 25.

ΤΟΥΤΩΝ ὅπως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ συνειλεγμένων ἐπῳδυνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐκείνην συνελθόν. ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς, συμπαρὼν καὶ αὐτὸς πᾶσι πλεῖσα τῇ συνόδῳ, καὶ ὑφαγαλθεὶς, ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων, χαίρων δηλα, ὅτι τῇ τῶν ἡμετέρων ὁπισκόπων συμφωνίᾳ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι. ἔσπευδε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς θεσπεσίου ὁμολογίας, μετὰ γοῦν τὴν πολλὴν ταύτην καὶ χρονίαν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρωσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁ-

HIS hoc modo a sancto spiritu per sanctos patres nostros in sacra illa synodo collectos, explicatis, magnificabat Deũ tota illa multitudo, quæ ad auditionem illam conuenerat. Auscultabat autem & ipse Deo amabilissimus rex, qui vt plurimùm aderat synodo, & admirabundus laudabat Deum cùm diuina hæc audisset dogmata, & gaudens de nostrorum Episcoporũ concordia, exultabat spiritu. studebat enim neminẽ neque magnum, neque paruum ab hac cõfessione dissentire. Post longam igitur, atque diuturnam huius adorandæ considerationis plenitudinem, visum est simul

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

omnibus noſtris, conſubſtantiale in eccleſiaſtica fide definiri oportere: ad eundem modum quo & poſt Apoſtolos, ſancti patres noſtri fidē hanc tradiderant, hoc eſt, confiteri filium, & ſpiritum ſanctū eiuſdem ſubſtantiæ cum patre. Quam fidem omnes Nicææ cōgregati ſancti Epiſcopi confirmarūt, & tota ſacrorum, & confitentium virorum multitudo. & ipſe laudatiſſimus, & Deo dilectiſſimus rex, & tota fideliū, quę illic conuenerat, multitudo, gaudentes hanc fieri confeſſionem ſuſceperunt, prætęr ſeptemdecim epiſcoporum numerum, de quibus ſupra etiā diximus, quibus cum delectari Arius videretur, conuictus eſt, cum ipſis & conſentientibus, qui cum eo aſſerebant, exterius factum eſſe a Deo filium, ex quibuſdam ſubſtantijs non extantibus, & non ex ipſa patris diuinitate genitum fuiſſe.

D μοῦ πῖς ἡμετέρεις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὁείσαδαι, ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας, τῆς τοῦ παιδὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱόν, & τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἣν πᾶσα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ὑπόκοποι ἐβεβαίωσαν. τότε

E τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἀνδρῶν πλῆθος, αὐτός τε ὁ πανεύφημος & θεοφιλέστατος βασιλεὺς, καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνηλυθὸς πλῆθος, χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἑπτακαίδεκα ὑποκόπων τὸν ἀριθμὸν, περὶ ὧν καὶ αὖθις ἐροῦμεν. οἷς ὁ Ἄρειος ὑπῆρχεν δοκῶν σὺν αὐτοῖς ἑάλω, συμφώνοις

F αὐτῷ ὄσι, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἐξωθεν τὸν υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ, ὃν μὴ ὄντων πρῶν ἐκτοσάσιων, ἢ ὃν ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ παιδὸς θεότητος, γεγεννῆσθαι.

CAPVT QVO AB *vniuerſa ſynodo excōmunicatur impius Arius, & qui cum illo erant.*

ΚΕΦ. 26. ΟΠΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ κοινοῦ τῆς Συνόδου ἀκκηρύττεται ὁ ἀσεβὴς Ἄρειος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

PRopterea rurſus extra Eccleſię Catholicę cōmunionē pelli eos cū Ario

ΔΙΟ ἀκκηρύκτους αὖθις ἢ αὖθις γνέσθαι σὺν Ἀρείῳ

τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμ-
ψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέ-
ρες ὡρίσαντο, ἀναθεματίσαντες
αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν δό-
ξαν, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὰ νοή-
ματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς
ἐκέχρηντο κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, λέ-
γοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι· καὶ
ὅτι ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν· καὶ αὐτεξου-
σίου τὴν κακίας καὶ ἀρετῆς δικαι-
κὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ,
κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ
ποίημα ἀνεθεμάτισεν ἅπαντα ταῦ-
τα, καὶ αὐτοῖς ἡ ἁγία Σύνοδος, οὐδὲ
ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης
αὐτῶν, καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλα-
σφήμων αὐτῶν ῥημάτων ἀναχο-
μένη. ἀλλὰ καὶ τὰ [141] πινάκιον δὲ
αὐτῶν ὅπερ χύμον τῆς ἀσεβείας
αὐτῶν ὑπενεγκεῖν ἐτόλμησαν, πα-
ραχρῆμα διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν
κατ' ἐκείνους τοιοῦτον ἔλαφε, τῆς δὲ
τῆς ἁγίας Συνόδου, πίλος· τὰ δὲ
περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμ-
φώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν
ὀλίγοις ῥήμασι, διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ
πλήθους τῶν λαῶν ἁπλότητα τὸ
ὅλον περιλαβόντες, ὧδέ πως ἐγ-
γράφως ἐκτέθεινται τὸ τῆς κα-
θολικῆς πίστεως σύμβολον.

A omnibus ſuffragijs ſancti patres noſtri definierunt, anathematizãtes ipſos, & impiã ipſorũ opinionẽ, & verba eorũ, atq; blaſphemas ſententias, quibus aduerſus filium Dei vtebantur, dicentes: ex non ſtantibus ipſum eſſe, & quòd erat quando nõ erat, & quòd libertatis ad malitiam atque virtutem capax eſt ipſe filius Dei, & B quod ſit creatura, & opus. Omnia hæc & ipſoſmet ſancta ſynodus anathemate percuſſit, nec audire quidem ſuſtinens, impiã eorũ opinionem, & amẽtiam atque blaſphema verba. Quin & tabellas ipſorũ impietatis plenas 141 quas offerre auſi fuerant protinus dilacerarunt. & quę quidem illorum erãt, a ſancta ſynodo tale ſortita ſunt proœmiũ. Quæ C autem fidei erant orthodoxæ, & concorditer omnes Epiſcopi comprehenſum breuibus verbis cõplectentes, propter fidelis populorum multitudinis ſimplicitatem, ita ſcripto expoſuerunt Catholicæ Fidei ſymbolum.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

142 EXPOSITIO

Catholicæ & Apostolicæ fidei in Nicæna Synodo promulgatæ, sub Deo carissimo imperatore Constantino, in consulatu Paulini, & Iuliani illustrium, Anno ab Alexandro 636. Mense Iunio ante 13. cal.
143 *Iulias, Niceæ in Bithyniæ metropoli.*

CAP. 27.

CRedimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, omnium visibilium: & inuisibilium creatorem, & in vnũ dominum nostrum Iesum Christũ filium Dei vnigenitum ex patre natũ, id est ex substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitũ non factũ, consubstantialẽ patri per quẽ omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos homines & propter nostrã salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, sepultus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos, & sedet ad dexterã patris, inde vẽturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. *Iis autem qui di-*

142 ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ

καθολικῆς κ ἀποστολικῆς πίστεως, ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐπὶ τοῦ θεοτιμήτου βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν ὑπατείᾳ Παυλίνου κ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπροτάτων· ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, χλς*, ἐν μηνὶ δεσίῳ τῇ πρὸ δεκαβιῶν Καλανδῶν Ἰουλίου, ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε πάντων κ ἀοράτων, ποιητήν· κ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, κ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, κ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα, κ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς, κ καθεζόμενον ἐκ δεξιᾶς τοῦ πατρός, κ πάλιν ἐρχόμενον, κρῖναι ζῶντας κ νεκρούς. Κ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. [τοὺς δὲ λέ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

γοντας, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι πρῶτον μὲν κατ' Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, καὶ Μανιχαίου, καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ Μαρκίωνος, καὶ κατὰ πάσης ἑτέρας αἱρέσεως ἥτις ἐναντία τῇ καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, οὓς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέων πόλει συνηγμένη τῶν ἁγίων ὀρθοδόξων Σύνοδος, ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ὡδὶ ὑποτεταγμένα. ἀναφέρεται οὖν ὅτι τὸν εὐσεβῆ καὶ πανεύφημον βασιλέα, τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκριμένα, ἥτε κατὰ τῶν θεομάχων ἀπόφασις, καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις, ἣν ὡς θεόθεν παραδοθεῖσαν ἀσμένως προσεδέξατο, μετὰ πλείστης ὅσης εὐαρεστήσεως. τοὺς δὲ ταύτης πολεμίους ὡς ἄτε θεῷ ἀναντιρρήτως ἐναντιουμένους ξενικίαν ὑποσῆναι ψηφίζεται. ἐξ

Acunt fuisse aliquando tempus cùm non esset, & ex ijs quæ non sunt ortum, vel ex alia subsistẽtia aut substantia esse, vel creatum esse, vel conuerti aut mutari posse filium Dei, istis Catholica & Apostolica Ecclesia anathema denũciat. Hæc est fides quam exposuerunt Nicææ sancti nostri patres, Orthodoxi Episcopi primum quidẽ aduersus Arium blasphemantem, & dicentẽ creaturam filium Dei, & contra Sabellium & Photinũ, & Paulum Samosatenum, & Manichæum, & Valentinum, & Marcionem, & aduersus omnem hęresim, quę orta est in Catholica & Apostolica Ecclesia, quos damnauit Synodus Sanctorũ Orthodoxorum in ciuitate Nicæa congregata, quorum nomina quemadmodum & prouinciarũ quibus præerant subiuncta sunt. Referuntur igitur ad pium, & illustrissimum imperatorem quæcunque a Synodo fuerant iudicata: & sententia contra Dei hostes lata, & orthodoxæ Fidei expositio: quam vt diuinitus oblatã libenter & magna cum reuerentia, excepit: hostes autem eius tanquam Deo aduersantes exilio mulctandos censuit. Sex

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

porro ex Arianis Episcopis cum ipso Ario, & qui cum eo erant exulare sustinuerãt. Vndecim enim, qui religiosissimi imperatoris præsentiam, & Synodi Episcoporum multitudinem reueriti sunt, nõ fuerunt relegati. Simulãtes enim manu quidem non proposito in consubstantiale subscripserunt. simulationis huius Eusebius Nicomediensis princeps fuit, qui & vsque in finem alterutra sententia vsus fuisse ostenditur, vt Eustathius Antiochenus, & Eusebius Pamphili, & magnus Athanasius, & omnes alij, qui Synodo subscripserunt, referunt. propter hanc simulationem virum hunc nostræ sententiæ fuisse arbitrati sunt, qui aduersariorũ cœtum generosius propugnarunt.

144

145

D πίνω ἐκ τῶν μετ' Ἀρείου ὑποσκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ, καὶ τοῖς σὺν αὐτὸν συναποδημῆσαι ἠνέσχοντο. οἱ δὲ γὰρ ἕνδεκα δείσαντες τὸν θεοφιλοῦς βασιλέως τε παρουσίαν, καὶ τῆς συνόδου ὑποσκόπων τὸ πλῆθος, μὴ ἐξοχακισθεῖεν, ὑποκρινάμενοι ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμούσιον, οὐκ, ὡς ἔοικε, θέσει. Τούτης τῆς ὑπουλίας ἦρξε ὁ Νικομηδίας Εὐσέβιος, ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἑκάτερα κεχρημένος γνώμῃ, καθὰ Εὐστάθιός τε ὁ τῆς Ἀντιοχέων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς Συνόδου συγγεγράφαμεν διηγοῦνται. 144 τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τὸ δοκεῖν εἶναι καὶ τῆς τῶν Ἀρειανῶν συμμορείας γενναίως ὑφιμαχοῦντες.

145 ΑΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ὑπογραφαὶ τῶν ὁσιωτάτων.

SVBSRIPTIONES *Episcoporum fidem approbantium.* CAP. 28.

OSIVS Episcopus Cordubę sanctis Dei Ecclesijs, quę Romæ sunt, & in Italia & Hispania tota, & in reliquis vlterius nationibus vsque ad Oceanum commorantibus, per eos qui cum ipso erant, Romanos presbyteros Vitonem & Vincentium.

146

Ὅσιος Ἐπίσκοπος πόλεως Κορδούβης, τῆς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ Γαλλίαν πᾶσαν, καὶ τὰς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς ἐπέκεινα 146 κατ' ἐμὲ ἔσω, ἕως ἀκεανοῦ ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

147 Αλέξανδρος Αλεξανδρείας σὺν Αθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι τῆς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα πόλεις, ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐσάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τῆς κατὰ Συρίαν Κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς, ἐν Περσίδι πάσῃ, καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας κοσμικὸν καλλώπισμα, πάσης κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Πόντου Διοσπόντου, Παφλαγονίαν, Πόντου πολεμαϊκοῦ, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, πάσης κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε, καὶ Καρίαν, διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων, Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πλούντων, πάσης κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν τοῖς ἐν Ἑλλάδι, τὴν τ

A Alexander Alexandriæ cum Athanasio tunc Archidiacono Ecclesijs per totam Ægyptum, Libyã, & Pentapolin, & regiones finitimas, vsque ad Indiæ prouincias. 147

Eustathius magnæ Antiochiæ Episcopus, Ecclesijs in Cœlosyria, in Mesopotamia tota & Cilicia vtraque.

Ioannes Persa, Ecclesijs in tota Persia & magna India,

Leontius Cæsareę Cappadociæ, Ecclesiæ Domini ornamentum: Ecclesijs in eadem Cappadocia, Galatia, Ponto Diosponti, Paphlagonia, Ponto Polemaico, Armenia magna & parua,

Theonas Cyzici, Ecclesijs in Asia, & Hellesponto & Lydia, & Caria, per Episcopos qui sub ipsa erant Eutychium Smyrnæ, & Marinum Troadis.

Macarius Hierosolymorum cum Eusebio Pãphili Episcopo Cæsareæ, Palestinæ Ecclesijs in Palęstina, Arabia & Phœnicia.

Alexãder Thessalonicæ Episcop⁹ per eos qui sub ipso cẽsentur, Ecclesijs in Macedonia prima & secũda cũ ijs quæ in Græcia &

Europa tota, in vtraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Theſſalia & Achaia.

Εὐρώπην πᾶσαν, Σκυθίαν ἑκατέραν, & τὰς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἁπάσας, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Nunechius Laodiceæ Epiſcopus, Eccleſijs quæ in Phrygia prima & ſecunda.

Νωνέχιος Λαοδικείας τὰς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Protogenes ille admirabilis, Sardicæ ciuitatis, ſanctis Dei Eccleſijs in Dacia, Calauria, Dardania, & prouincijs vicinis.

Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ Καλαυρείᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις πόλεσι.

Cæcilianus Carthaginenſis, Sanctis Dei Eccleſijs in prouincijs Africæ, Numidiæ, atque Mauritaniæ vtriuſque.

Κεκιλιανὸς Καρθαγένης, ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικάς, & τὰς Νουμιδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας, ὅσαις ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

Piſtus Marcionopolis Epiſcopus, Eccleſijs in Myſia, Athenarũ, & Gallorum gentibus, & ciuitatibus quæ his vicinæ ſunt.

Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων & Γαλλῶν ἔθνη, καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Alexander Conſtantinopolis tunc ſolum presbyter, poſtea vero Eccleſiæ illius Epiſcopatum ſortitus, cum paulo tunc lectore, atque ipſius notario, Eccleſijs omnium Cycladum inſularum

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἐπ ὤν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχών, σὺν Γαύλῳ ἑνὶ τότε ἀναγνώστῃ ὄντι & Νοταρίῳ αὐτοῦ, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν. οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες, πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ μεγάλῃ & οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν.

Hi omnes ſancti atque Apoſtolici viri omnibus ſub cœlo ſanctis Dei Eccleſijs: quę in Nicæna, ſancta, magna & generali Synodo decreta ſunt, trãsmittentes, vbique tradiderunt.

Quomodo

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου εὐχαριστήρια φωνὰς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὅτι τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως, τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης, ὡς σαφῶς δι' ἑνὸς στόματος, καὶ κηρυχθείσης παρὰ πάντων τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀκρόασιν, καὶ τὰς χεῖρας ἁπλώσας, καὶ τὸ ὄμμα πρὸς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεὸν, εὐφήμοις ῥήμασιν αὐτὸν ἐμήνυσε τὸν τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρα, καὶ εὐεργέτην θεὸν, ὅτι τὴν ποθουμένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν, καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν, αὐτῷ ἐπαρυτάνθη σπουδῆς ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ τὴν τῶν ποιμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν. ὃν ἄξιον δὲ ἡγοῦμαι καὶ παρ' Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ περὶ τούτων τῶν ἐν τῇ Σιωνίδι πραγματευθέντων λέγω, ποιεῖσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο, ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως,

QVOMODO IMperator ex solio surgens Deo gratias egerit.

CAP. 21.

IMperator autem Constantinus postexpositionem rectæ atque Apostolicæ Fidei, à Spiritu sancto per trecentos sanctos patres quasi ore vno promulgatæ, & ab omnibus comprobatæ, qui ad sanctam illam Fidei disceptationem concurrerant, expansis manibus, & oculis in cœlum ad Deum sublatis, ipsum dominũ omniũ nostrum seruatorẽ & benefactorem claris verbis laudauit, quòd desideratam Episcoporum concordiam, & eorundem circa rectam & salutarem fidem consensum largitus sit. Tanta scilicet cura optimus ille, ac Deo carus imperator in Ecclesias Dei, & pacificam pastorum concordiam incubuit. Non absurdum autem existimo huic cõmẽtario inserere, quę pulchre disseruit Eusebi⁹ Pãphili l. 3. de vita Cõstãtini Deo amabilis imperatoris

de gestis inquã in Syno-
do verba facere incipiens.
sunt autẽ hęc. *Cùm igitur*
multa essent ex vtraque par-
te proposita, magnaque con-
trouersia in ipso disputationis
ingressu a quibusdam conci-
tata: imperator ille celeber-
rimus omnes benignè audie-
bat, intẽtissimo studio vtrius-
que partis propositiones exci-
piebat: interdum etiam fe-
rens opem alterutri disceptã-
tium parti, eos magna cum
cõtentione digladiantes pau-
latim reconciliabat, cum sin-
gulis comiter & benigne ser-
monem conferebat græcè. Nã
ne huius quidẽ linguæ igna-
rus erat. suauis erat & blan-
dus, dũ aliis persuadere, aliis
sermone pudorem exprimere,
alios, qui disertè dixissent
collaudare, omnes denique ad
concordiam reducere conten-
debat: vsque eo donec tandẽ
eos tum conspirantes animis,
tum opinionibus consentien-
tes redderet. Vt pium domi-
nicæ gloriæ studium princípa-
tum vno consensu obtineret,
& præualeret fides salutaris
verè a spiritu sancto per om-
nes prædictos sanctos patres
nostros promulgata. ibidem
etiam lege sanxit; vt apud
omnes vnum tempus consta-
ret, pro salutaris paschatis
festiuitate: tum etiam vt
per expressam singulorum subscriptionem, quæ in commun-

148

149

ἐπάξας τῇδε τῇ συγγραφῇ· ἔστι δὲ
ταῦτα.[148] πλείστων δὴ τῶν ὑφ' ἑκα-
τέρου πάλαι θορυβουμένων,
πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ θεῖα
δόγματα νομένης, ἐπικρατῶν
πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος,
σχολῇ τε δὲ τινα τὴν τὰς θεοπάτορας
πατέρων μεζόνων ὑπεδέχετο· ἐν
μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν
παρ' ἑκατέρου πάλαι λεγο-
μένων, ἤρεμα τε σωπῇ τοὺς φι-
λονείκως ἐχομένους, θεῖός τε
παιδαγωγὸς τοῖς πρὸς ἕκαστον ὁμι-
λίας, ἡλικιζόντων τῇ φωνῇ, ἐπει-
δὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε,
γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς, τοὺς μὲν
συμπείθων, τοὺς δὲ καταδυσωπῶν
τῷ λόγῳ, τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαι-
νῶν, πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἄγων,
ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμο-
δόξους[149] ἐπ' αὐτῷ κατεστήσα-
το· ὡς ὁμοφρόνως μὲν κρατῆσαι
τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν, κρατυ-
νθῆναί τε τὴν θεηγόρου πνεύμα-
τος ἁγίου θεσπισθεῖσαν πάντων τε θεο-
φορηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων
ἐκφωνηθεῖσαν σωτήριον πίστιν. ἐν
ταυτῷ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου
ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἵνα θεσπίσῃ πᾶσιν
ὁμολογηθῆναι καιρὸν ἐνομοθέ-
τησε. τότε δὴ καὶ ἐγγεγράφως δὲ
ὑποσημειώσεως ἑκάστου, τὰ κοινῇ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

δεδογμένα κυρωθῆναι ὠείσατο· καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανόνων ἐγγράφως ἐκθεῖναι τοῖς ἐπισκόποις παρεγυᾶ.

A decreta fuerant firmarentur. Denique episcopos vt de Ecclesiasticis constitutionibus & canonibus scriptum ederent hortatus est.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΕΣΙΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ ΝΑΥΑΤΙΑΝΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩ.

DE ACESIO NOuatianorũ Episcopo, & qui cũ illo erant. CAP. 30.

ΚΙΝΕΙ δὲ ἡμᾶς καὶ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἑτέρου τοιούτου θαυμαθῆναι ὅστις τὴν αὐτὴν σπουδὴν καὶ φρόνησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ βραχύτατα αὐτὸν παραλιπεῖν. Καὶ Ἀκέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν αἱρέσεως ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκεκλήκει εἰς τὴν σύνοδον· ὡς καὶ αὐτοῖς τὸ ὁμοούσιον, καὶ τὴν περὶ τοῦ δοξάζοντας. μεθ' ἣν τὴν ἐκθεσιν καὶ ὑπογραφὴν τοῦ τε τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὄψιν τῆς πίστεως· ἠρώτα τὸν Ἀκέσιον Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεύς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συνήδεται καὶ τῷ ὁρισμῷ τῆς περὶ τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. ὁ δὲ Ἀκέσιος πρὸς αὐτὸν, οὐδὲν καινὸν ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν·

MOVET autem nos imperatoris fides, B vt & aliud quiddam commemoremus, qui tanto studio & prudentia in Ecclesiasticam pacem incũbebat, vt ne minima quidem negligeret. Etenim Acesium sectæ Nouatianorum Episcopum, & eius socios in synodũ vocauit, haud aliter quàm ipsos qui consubstantiale & Trinitatẽ celebrabant. C Ac postquam decisio de fide, cum in cõmentarios relata, tum subscriptionibus confirmata a synodo & Imperatore erat: Imperator Constantinus scisscitabatur ab Acesio, vtrũ ipse eidem fidei, & decreto quoque de festi paschatis obseruatione constituto assentiretur? tũ ille: nihil noui, inquit, ô imperator, concilium decreuit.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Nam antiquitus ab Apostolorum sedibus omnes eandem fidei decisionem & idem tempus festi paschatis accepimus. tum imperator, cur igitur, te a communione nostra segregasti? ille res regnante Decio gestas, & quæ persecutione ingruente acciderant, & de ijs qui martyrij certamen decertare nō poterāt, sed Christum abnegabant narrauit, exquisitámque seueri
151 cuiusdā canonis obseruationē in mediū adduxit: Quòd non oporteat eos qui post baptismum peccarunt, quamuis pœnitētes admittere, nec mysteriorū communione dignari. Quæ cum dixisset Acesius, imperator sic illū denuo affatus est: Erigito tibi scalam Acesi, & ad cœlum solus ascendito. Post hæc omnes Episcopi varias Ecclesiasticas cō-
152 stitutiones ediuit.

D ὕτω γὰρ ἄνωθεν ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων παρέλαβομεν τὴν ἡμέραν καὶ τὸν καιρὸν τῆς πίστεως, καὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν, τί δὴ τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃ; ὁ δὲ Ἀκέσιος τὰ ὑπὸ Δεκίου καὶ τὸν διωγμὸν γενόμενα πρὸ τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι, ἀλλὰ ἀρνησαμένων διηγεῖτο, καὶ ἀκρίβειαν αὐτῶν. Κανόνος πρόσταξιν, λέγων, ἵνα ὡς ἄρα καὶ χρὴ τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας, καὶ τῆς κοινωνίας τὸ μυστηρίου τὸ λοιποῦ ἀξιοῦν δεῖ. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς, Θὲς ὦ Ἀκέσιε κλίμακα μόνος, καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν. μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διάταξιν πρώτης, ἐκκλησιαστικὰς διαφόρους ἐκθέντο.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗ-
ΣΙΑΣΤΙΚΩΝ [152] ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΝ, ΛΟ-
ΓΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ.

DE DYATYPOSIBUS Ecclesiasticis sermo dogmaticus.

CAP. XI.

153 VErsemur cum luce, quæ est Christus, tanquam ipsi propinqui existentes, & ipsum aspicientes. Sic in sanctificantibus precationibus exercea-

Ο Μιλήσωμεν τῷ φωτί, ὅ ἐστιν ὁ χριστὸς, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἑστῶτες, [153] ὡς ὁρῶντες αὐτόν. οὕτως πολιτευόμεθα τῇς δυνάμεως ἁγίας

ζούσας. διὰ καὶ γὰρ ἁγιάζουσιν ἑαυτὸν λόγῳ θείῳ προσευχώμεθα. λόγος δὲ θεῖος πάρεστιν, ἔνθα καρδίᾳ καὶ πολιτεία καθαρᾷ ἐν ταπεινοφροσύνῃ φυλάττεται· 154 ἔκαμνεν ὁ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν. ἔκραζον οἱ προφῆται πρὸς τὸν θεὸν, ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου. ἐκεῖνοι ἔκραζον, καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κύριος λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὴν χάριν, διὰ καμάτου, δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὴν χάριν.

πρὸς τῶν λεγόντων μὴ δεῖν χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι.

ΕΓείωρ τινὲς ὃν ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι, ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνάς, εἰπόντος μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· ὡς δὲ χεῖναι λέγοντες, ἀκολουθοῦντας τῇ φωνῇ ταύτῃ, ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν χριστιανούς· ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ ὅτως εἰρηκέναι τὸν κύριον. ἐξῆρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι τὸ

Amur: Preces enim sanctificant, si diuinum verbū adoremus. Verbū autē diuinum adest, vbi cor & pura vitę institutio in humilitate conseruatur. Laborabat Israël sacrificia perficiens. clamabāt prophetæ ad Deum: Emitte lucē tuam, & veritatē tuā. illi clamabāt, & nos accepimus. Alij laborauerunt, sicut domin⁹ dixit, & nos in laborē ipsorū introiuimus. Venitenim ad nos dominus dicēs: Ego sum lux, ego sum veritas: sine labore accepimus gratiam: sed cum labore oportet nos gratiam conseruare. 154 Psal. 42. 3. cc cc cc cc cc Ioan. 8. & 14.

DE HIS QVI *dicunt nō oportere Christianos laborare.* 1.

CQVoniam aliqui nolentes laborare, sed curiosi esse, male interpretantur sacras domini voces, dicentis: Ne sitis soliciti animæ vestrę quid manducetis: perinde ac si verbis ipsis adhærētes nō oporteret Christianos terrā colere & laborare: Demonstrandū est nō sic dixisse dominum: possumus enī laborare, & securi esse, sciētes & credentes, quod Marc. 4, 26 cc cc

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

operũ noſtrorũ incremẽ-
tum, & fructus, ipſe do-
minus dat, qui dixit, ſic eſt
Marc. 4.26 regnũ Dei, quemadmodũ
» ſi homo iaceat ſementem
» in terram, & dormiat, &
» ſurgat nocte & die, & ſe-
» men germinat, & aſſurgit,
» & non nouit ipſe.

D

ἔργον ἡμῶν τὴν αὔξησιν, καὶ τοῖς καρποῖς, αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν, εἰπών, ὅτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

DE CLERICIS *ſacri ordinis.* 2.

περὶ τῶν ἱερουμένων.

II. CLerici ſacri ordinis cœleſtiũ typi & imagines eſſe debent: Epiſcopus quidem debet obtinere locũ tanquã caput poſt illum Eccleſiæ, quã recepit: Presbyter tenere debet ſedem & locũ Seraphicum: Diaconus vero Cherubicũ: miniſter vero his miniſtrare debet.

ΤΟΥΣ ἱερουμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρὴ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἐπέχειν τόπον τοῦ κυρίου, ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν οὖσαν τῆς ἐκκλησίας, ἧς παρείληφε· τὸν δὲ πρεσβύτερον, τὸ Σεραφικὸν ἐπέχειν θρόνον· τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβικὸν· τὸν ὑπηρέτην εἰς διακόνια τούτων εἶναι πρόσηκει.

Quòd non oportet Laicos in ſuggeſtum aſcendere. 3.

περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς αἰρέναι ἐν τῷ Ἄμβωνι.

III. NON licet Laicos in
156 ſuggeſtũ aſcendere, præter eos qui legere aut
F canere ex libris debent.

156 ΠΕΡΙ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς αἰρέναι ἐν τῷ 157 ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀναγινώσκειν, ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέραις.

DE SANCTO *Baptiſmate.* 4.

περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

IV. BAptiſma noſtrum nõ
157 oculis corporis conſiderandum eſt, ſed mentis. Aquam vides, conſidera virtutem Dei in aquis abſconditã. In ſancto enim ſpiritu & igne baptiſari nos docet Euangeliũ. In

ΤΟ Βάπτισμα ἡμῶν ὃ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καταληπτέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς· ὕδωρ ὁρᾷς; νόησον καὶ ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λό-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

γὰρ ἀπὸ τῆς πίστεως τοῦ βαπτίζοντος, καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως· πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θείου πυρός, νοεῖ τὰ ὕδατα. * αὐτὸς γὰρ φησὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. καταρχέτω μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῆς τῆς φθορᾶς δουλείας ἀνεχόμενος· ἀνέρχέτω δὲ ἀναθεωρήσας τῆς πεπαυτῆς δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας· υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γενόμενος, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν χριστὸν, καθὼς γέγραπται· ὅσοι εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε.

A fide enim baptizantis, & fide baptisati per sacrã inuocationẽ plenas sanctificatione spiritus, & ignis diuini aquas cõsidera. ipse enim, inquit baptizabit vos spiritu sancto & igne. Descendit itaque qui baptisatur reus peccatorum, & obnoxius seruituti corruptionis. Et ascendit liberatus ab hac seruitute & peccato, factus filius, Dei, & heres gratia ipsius fact⁹, coheres autẽ Christi, indut⁹ ipsum Christũ, sicut scriptum est, Quicũque in Christum baptisati estis, Christũ induistis.

Mat.3.v.11 Luc.3.16. hîc profuit C.M.P.St.

ΓΕΡΙ ΤΗΤ ΘΕΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΕΠ' ΑΥΤΗΝ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΜΑΤΟΣ ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥ.

DE DIVINA MENSA, & de eo quod in ipsa est mysterio corporis & sanguinis Christi. 5. V.

ΕΠΙ τῆς θείας τραπέζης πάλιν καθήσθαι, μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ, καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν· ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει νοήσωμεν κεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης, τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ, τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον· καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνον-

ITerum etiã hîc in diuina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panẽ & poculum: sed attollentes mentẽ fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnũ illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à sacerdotibus immolatum: & preciosum ipsius corpus & sanguinem verè sumentes,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

credere hæc esse nostræ resurrectionis Symbola. Propter hoc enim neque multũ accipimus, sed parum, vt sciamus, quod nõ satietati, sed sanctimoniæ sumimus.

τας ἡμᾶς, πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ ὅτε πολὺ λαμβάνομεν, οὐ πολίζομεν, ἵνα γνῶμεν, ὅτι εἰς πλησμονὴν οὐ εἰς ἁγιασμόν.

DE RESVRRECTIONE à mortuis. 6.

VI.

NON simpliciter dominus suam ipsius carnẽ pro nobis passioni & mortui tradidit, sed vt nostram salutẽ procuraret, cùm liber esset a morte, vt sermo superiùs demonstrauit. Clamat propheta quasi ex persona ipsius, prædicens futurum eius secũdum carnẽ œconomiæ mysterium. factus
Psal. 87.5. » sum, inquit, quasi homo, » sine adiutorio. inter mortuos liber. Quis autẽ liber a morte nisi Deus? sed iuxta prius ostensas demonstrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus quasi homo sine adiutorio, humilians suam ipsius carnem vsque ad mortem, mortem autem crucis, quæ & resurrexisse prædicatur vt postquam nos immortalis fecerit per primitias nostras, resurrectionis spem nobis etiam desperatis suppeditaret,

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΝΕΚΡΩΝ ἀναστάσεως.

Οὐχ ἁπλῶς ὁ κύριος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν, εἰς πάθος καὶ θάνατον· ἀλλ' ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν θαυματουργήσῃ, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε, βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ· ὡς ἀναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατ' σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον· ἐλεύθην φησὶν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατ' τὰς προδεδειγμένας ἀποδείξεις σαρκωθεὶς διὰ φιλανθρωπίαν, γέγονεν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπεινώσας ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, ἵνα ἐγηγερμένος κηρύξῃ, ἵνα ἡμᾶς ἀπὸ θανάτου ῥύσηται, ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δὲ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς, ἢ τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ὑπόδειγμα.

ὅπως

ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστὸς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ὃς καὶ σωτῆρα αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ παῖδος υἱὸν μονογενῆ, ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, ὅτι μάρτυρε) B λέγων, ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. οὕτω γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι ὡς τὸ τοῦ δεσπότου, ἀνεπίδεκτον κακίας, καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν ἐλεύθερον, τοῦ θανάτου καὶ ἀμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς, σὺν αὐτῷ πολιτεύσωμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ, συμβασιλεύοντες ἀεὶ αὐτῷ τῷ χριστῷ. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον εἰλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ἐκδεχόμεθα. ταῦτα δὲ καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

A vt non amplius obnoxij simus æternæ morti: sed liberi, quemadmodum & primitiæ nostræ Christus, vt inquit beatus Apostolus Paulus, primitię Christus: deinde hi qui sunt Christi in aduentu ipsius. Et ipsum saluatorē hunc dominum nostrū Iesum Christum, Dei & patris filium vnigenitum expectare nos in cœlis, cùm nostra corpora ex sepulchris excitauerit, testatur dicens: Conuersatio nostra in cœlis est, vnde & Saluatorem expectamus Dominū nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratū corpori claritatis suæ. Sic enim oportet corpus nostrum clarificari, sicut & corpus Domini: vt malitiam & eas quæ nunc sunt passiones susscipere nequeat, liberum à morte & peccato, sanctum, vt in nouitate vitæ cū ipso possimus ambulare in cœlesti lumine, semper cum ipso Christo reguantes. In hac enim spe sanctū baptisma percepimus, & salutarem sanctorū eius membrorum participationem susscipimus. hæc Ecclesiæ Catholicæ dogmata sunt.

1. ad. Cor. 15. 23.

Ad Philip. 3. 20.

VII. *Quod vna est Ecclesia Dei.* 7.

VNA est Ecclesia in cœlo, eadē & in terra, & in hac requiescit spiritus sanctus. hæreses autē quæ extra hanc sunt, quas habent homines, nō sunt doctrinæ Saluatoris nostri, neque apostolorum, sed Sathanæ & patris eorum Diabolii. Quæ autē sunt hæreses Iudęorum, & Græcorum, alio docent modo, vt veram vitā hominibus auferant.

D Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.

Μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανῷ, καὶ αὐτὴ ἐν ὅλῃ γῇ. ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ ἔξω ταύτης οὖσαι αἱρέσεις, ἃς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδασκαλίαι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, οὐδὲ τῶν Ἀποστόλων· ἀλλὰ τοῦ Σατανᾶ, καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν τοῦ Διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἑτέρῳ σχήματι ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωήν.

DE PROVIDENTIA *Dei, & de mundo.*

VIII. 8.

MINOR mundus per prouidentiā factus est, præuidit enim Deus, peccaturum esse hominē. Idcirco nouos cœlos, & nouam terram speramus, iuxta sacras literas, apparente nobis presentia & regno magni Dei, & saluatoris Iesu Christi, & tunc (vt ait Daniel) percipient sancti regnum altissimi, & erit terra pura, sancta terra viuentium & nō mortuorum. quā oculis fidei præuidens Dauid clamat: Credo videre bona Domini in terra viuētium, terra mansuetorum & humiliū. Beati inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terrā, & delectabuntur in multitudine pacis.

περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προγνώσεως, καὶ τοῦ κόσμου.

Μικρότερος ὁ κόσμος ἐγένετο, διὰ τὴν πρόγνωσιν· προέγνω γὰρ ὁ θεὸς, ὅτι ἁμαρτήσει ὁ ἄνθρωπος. διὰ τοῦτο καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν προσδοκῶμεν, κατὰ 158 τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ συναγάλλονται. τότε, καθάπερ φησὶ Δαυὶδ, τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρὰ, ἁγία γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν. ἣν προορακὼς Δαβὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ, βοᾷ· πιστεύω τοῦτο ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων, γῇ προαέων καὶ ταπεινῶν. μακάριοι γὰρ φησὶν οἱ προαεῖς ὅτι αὐ-

158 *Sic habet C. M. P. St.*

Ps. 26. v. 13

Matth. 5.

τὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. καὶ ὁ προφήτης· καὶ πατήσουσιν αὐτὴν, φησὶ, πόδες πραέων καὶ πενήτων. ταῦτα ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇ δὲ τῇ συγγραφῇ συνετάξαμεν. ἔδοξε δὲ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἴκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οἷς καὶ αὐτοῖς ἀναγκαῖον ᾠήθην ἐντάξαι τῷ γράμματι.

A sidebunt terram. Et propheta & calcabunt ipsam, ait, pedes mansuetorũ & humiliũ. Has ex elaboratis a sanctis nostris patribus constitutionibus Ecclesiasticis, paucas ex multis hoc commentario descripsimus. ediderunt autem & Ecclesiasticos canones viginti in Nicæna Synodo : quos ipsos necessariũ existimaui huic scripto inferere.

ΟΡΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ. ὡρίσθη τὰ ὑποτεταγμένα.

B *Canones Ecclesiastici sanctae magnaeque Synodi Nicaenae, Definita sunt haec quae subiiciuntur.*

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'. 25.

CAP. 25.

ΕΙ τις ἐν νόσου ὑπὸ ἰατρῶν ἐκτεμνήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον παύσασθαι προσήκει, καὶ ἐφ' ἑξῆς μηδένα τῶν τοιούτων χειροτονεῖσθαι. ὥσπερ δὲ τοῦτο προδήλως ἐστὶ περὶ τῶν ἑκουσίως τοῦτο πραξάντων, καὶ πεπληρωκότων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἰρηται· ἔστω εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν βιασθέντες εὑρεθήσονται, διείσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλῆρον προσίεσθαι ὁ κανών.

De Eunuchis qui seipsos castrauerunt. 159

SI quis in ægritudine a medicis excisus sit, vel a barbaris exectus, ille permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum execuerit, hunc amplius in clero haberi desinere conuenit: & deinceps neminẽ talem oportet promoueri. sicut autem manifestum est, illud dictum esse de iis qui eam rem consulto instituerunt, & ausi sunt seipsos excindere: ita si qui vel a barbaris, vel a dominis suis Eunuchi facti sint, & inueniantur alioqui digni, eos in clerũ recipit canon.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

II. DE HIS QVI AB ethnicis venientes ordinantur.

QVoniam multa vel
160 præ neceſſitate, vel alioqui cogentibus hominibus contra canonem Eccleſiaſticum facta ſunt: ita vt homines, ex vita gentili nuper accedentes ad fidem, & exiguo tem-
161 pore eruditi, ſtatim ad ſpirituale lauacrum ducãtur, & ſimul atque baptiſ-
162 ſati fuerint, ad Epiſcopi, vel presbyteri dignitatem promoueantur. Recte igitur viſum eſt, de cxtero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus habet catechumenus, & poſt baptiſmum longiori probatione indiget. Eui-
163 dens namque Apoſtolicum præceptũ eſt, dicens: Non neophytum, ne forte inflatus in iudicium incidat, & laqueũ Diaboli. Si vero procedente tempore, animi aliquod peccatũ inueniatur in ea perſona, & duobus vel tribus teſtibus cõuincatur, abſtineat talis a clero. * ſi quis vero aduerſus hæc facit, tanquã aduerſus magnũ concilium aliquid audens, clericatu periclitabitur.

Hæc clauſula aberat à C. M. P. St.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ ΠΡΟΣΑΧΘΕΝΤΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ 160 πολλὰ εἴπε ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως πῶς ἐπιτρεπόντων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸ ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσερχομένους τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ 161 κατηχηθέντας, εἰς ὃν ὅτι τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν, 162 εἰς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τῷ λοιπῷ, μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι. Ἐν γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. Σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν χρᾶμα τὸ λέγον, μὴ 163 νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. Εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὑρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου*. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει τοῦ κλήρου.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

164 γ΄ Περὶ τῶν παὶ σωεί-
σακτους ἐχόντων.

Α Γηγόρδισε καθόλου ἡ με-
γάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκό-
πῳ πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ
μηθ' ὅλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ,
ξένην σωείσακτον ἔχειν, πλὴν
εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ ἀδελφὴν
ἢ θείαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα
διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ
παρὰ ταῦτα ποιῶν κινδυνεύσει
περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.

Δ΄ Περὶ καταστάσεως
Ἐπισκόπων.

Ε Πίσκοπον πρέπει μάλιστα
μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρ-
χίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ
δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κα-
τεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆ-
κος ὁδοῦ, τρεῖς πάντως ἐπὶ
τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμ-
φώνων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων,
καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμά-
των, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖ-
σθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων
δίδοσθαι εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ
μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.

Ε΄ Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων
γινομένων.

Π ΕΡΙ τῶν ἀκοινωνήτων γι-
νομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ
κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ

A De iis qui mulieres subintro-
ductas habent. 164

MAGNA Synodus, 111.
pleniſſime vetuit Epiſcopum, presbyterũ, diaconum aut vllum clericorum habere ſecũ mulierem introductam. Niſi forte matrem vel ſororẽ vel amitam, vel denique eas ſolas perſonas, quæ omni ſuſpicione carere ſolent. qui ſecus faxit di-
B gnitate ſua periclitabitur.

DE ORDINATIONE
Epiſcopi. IV.

EPiſcopum oportet, maxime ab omnibus Epiſcopis, qui in prouincia ſunt conſtitui: quod ſi hoc difficile, vel ob vrgentem aliquam neceſſitatem, vel ob itineris longitudinẽ fuerit, certe tres in vnum locum con-
C uenientes, dummodo cõſenſerint qui abſunt & per literas approbauerint, manus impoſitionem faciant. confirmatio eorum quæ fiunt in ſingulis Prouinciis dari debet a metropolitana Epiſcopis.

DE EXCOMMVnicatis. V.

DE iis qui excommunicantur, ſiue in Clero ſint, ſiue in laicorum

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ordine ab cuiuſque pro-
uinciæ Epiſcopis, obti-
neat ſententia ſecundum
canonem, iubentem ab
alijs electos ab alijs non
admitti. Exquiratur autẽ
165 nũ impotentia animi aut
pertinacia, aut aliqua alia
indignatione Epiſcopi
ſint excommunicati. Vt
igitur iſtud conuenientẽ
exquiſitione examinetur,
166 recte placuit quotannis
per ſingulas prouincias
bis in anno Synodos fieri,
vt omnibus prouinciæ
Epiſcopis ſimul in vnum
locũ conuenientibus, hu-
iuſmodi quęſtiones excu-
tiantur, & ita demum qui
manifeſtè Epiſcopum of-
fenderint, meriro apud
omnes excõmunicati ha-
beantur, donec communi
167 Epiſcoporũ cœtui, vel pri-
uatim ipſi Epiſcopo, vi-
ſum fuerit humaniorẽ de
ipſis ferre ſententiam. Sy-
nodi autẽ fiant, vna quidẽ
ante quadrageſimam, vt
omni ſimultate depoſita,
donum mundum offera-
tur Deo: altera vero circa
tempus autumni.

D πάσχα ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην
ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω
ἡ γνώμη, κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς
ὑφ' ἑτέρων ἀποκλεισθέντας, ὑφ'
ἑτέρων μὴ παραδέχεσθαι. ἐξετα-
ζέσθω δὲ μὴ 165 μικροψυχίᾳ, ἢ
φιλονεικίᾳ, ἢ πρὸς τοιαύτην ἀν-
δίαν τοῦ ἐπισκόπου ἀποσιωπάζω-
σί τινες. ἵνα δὲ τοῦτο τὴν
πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ,
καλῶς ἔχειν 166 ἔδοξεν ἑκάστου
ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν
δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι,
ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκό-
πων τῆς ἐπαρχίας, ὑπὸ τὸ αὐτὸ
συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζη-
τήματα ἐξετάζοιτο. καὶ ὅπως οἱ
ὁμολογουμένως παροικοῦντες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοι-
νώνητοι παρὰ πάντων εἶναι δο-
κῶσι, μέχρις ἂν τῷ 167 κοινῷ
ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ τὴν φι-
λανθρωποτέραν περὶ αὐτῶν ἐκ-
δέχεσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γι-
νέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς τεσ-
σαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικρο-
ψυχίας ἀφαιρουμένης τὸ δῶρον
καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ·
δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ΚΗ 168 περὶ τῶν ἐν χαρέταις πρώτων τοῖς τὰς μείζονας* κυβερνῶσιν ἐπισκόποις ἐκκλησιαστικῶς ἐκκαινίσθησαν.

ΤΑ 169 ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνήθες ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο ὅπερ εἴτις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ δι' λόγω ἑνὶ καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

ΚΘ περὶ τοῦ ἐν Αἰλίᾳ ἐπισκόπου.

ΕΠειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σῳζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

DE PRÆCIPVIS 168
A *honoribus qui maiori Episcopo, in Gubernatione Ecclesiastica decreti sunt.* κ. τῶ μείζονος

VI.

ANtiquus mos valeat 169
qui in Ægypto est, Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus omnium potestatem habeat, quoniam & vrbis Romæ Episcopo consuetum hoc est. Similiter autem & apud Antiochiã & cæteras B Prouincias vnicuiq; suus seruetur honor. Illud omnino manifestũ est, quod si quis præter sententiam metropolitæ factus fuerit Episcopus, hunc magna Synodus censuit nõ oportere esse Episcopum: si vero communi omniũ suffragio, eóque iusto secundum Ecclesiasticum canonem comprobato, contradixerint duo aut tres propria pertinacia induC cti, valeat plurimorum sententia.

De Æliae Episcopo. VII.

QVoniam consuetudo obtinuit & antiqua traditio vt Æliæ Episcopus honoretur, habeat proximum gradum honoris, salua propria dignitate metropolis.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

170 *De ijs qui vocantur Cathari, id est Puri.*

VIII. DE iis qui ſe aliquando vocarunt Catharos, cùm ad ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam venerint, placuit ſancto & magno Cõcilio, vt manus ijs imponantur, & ſic maneant in clero: ante omnia profiteri ipſos ſcripto oportet,

171 quod obſeruabunt & ſequentur Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ dogmata, hoc eſt quod communicabant cum his qui ſecundas nuptias experti ſunt, & his qui perſecutionis tempore lapſi ſunt, quibus tamen & tempus conſtitutum & dies definitus eſt, vt ſequantur in omnibus decreta Catholicæ Eccleſiæ. Vbicunque igitur ſiue in pagis ſiue in vrbibus ipſi inueniantur ordinati, inuenti in clero, erunt in eodem ordine: quicunque autem eo veniunt, vbi iam eſt Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus aut presbyter, manifeſtũ quod Epiſcopus Eccleſiæ habebit auctoritatẽ Epiſcopi: qui autẽ a Catharis vocatur Epiſcopus, preſbyteri honorem habebit: niſi forte placuerit Epi-

Περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ὀνομαζόντων καθαροὺς.

Περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ὀνομαζόντων καθαροὺς πότε; προσερχομένων δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ, ἀποστολικῇ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροτονουμένους αὐτοὺς, ὕπως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ· πρὸ δὲ πάντων δὲ 171 τούτων ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅπ συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν δὲ καὶ χρόνος τέτακται, καιρὸς ὥρισται, ὡς τε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι, τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, ἐπισκόπους, ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ χώματι· ὅστις δὲ τῷ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος, προσέρχονται, προδήλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας, ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος καὶ παρὰ τοῖς καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ

τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τὸ ὀνόματος αὐτῷ μεταδῶν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπιτοπάσῃ τόπον ἢ χωρεπισκοπῆς ἢ πρεσβυτέρου, ὥστε τὸν ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

A scopo, nominis honorem illi impertire. sin minus hoc ei placuerit, prouidebit illi locum vel chorepiscopi vel presbyteri, vt omnino ille in clero esse videatur, & in vna vrbe non sint duo Episcopi.

θ΄ ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ.

DE ORDINATIONE *presbyterorum,* IX.

Εἴ τινες ἀνεξετάστως προῆλθοσαν πρεσβύτεροι, ἢ διακριθέντες ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων πρόσκαιρα, κινήσαντες ἄνθρωποι χεῖρας ἐπέθηκαν, ποιοῦσι ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον *ἐκδικοῦσι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.

B SI qui citra examinationem promoti sunt presbyteri, aut examinati cõfessi sunt peccata sua, & postquam confessi sunt, homines commoti manus eis imposuerint præter canonem, tales non admittit cánõ. quòd enim reprehensione caret tuetur Ecclesia Catholica. *ἐκδικεῖ

De *lapsis & ordinatis per ignorantiam.* X. 172.

Περὶ τῶν [172] πανόντων, καὶ προχειρισθέντων κατ' ἄγνοιαν.

Ὅσοι προεχειρίσθησαν ὑπὸ ἀπεπλωκότων κατ' ἄγνοιαν ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

Q Vicunque ex lapsis ordinati sunt per Cignorantiã vel etiã scientibus ijs qui ordinarunt, hoc non præiudicat canoni Ecclesiastico: cogniti enim deponuntur.

ια΄ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΑΡΑΒΑΝΤΩΝ χωρὶς ἀνάγκης.

DE HIS QVI *præuaricati sunt citra necessitatem.* XI.

Περὶ τῶν παραβαινόντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύ-

DE his qui prçuaricati sunt absque necessitate, aut absque facultatum ablatione, aut absque periculo

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

aut aliquo ſimili, quod fa-D ctum eſt ſub tyrannide Licinij. Placuit ſanctę Synodo, licet indigni fuerint humanitate, benignitate tamē aliqua erga eos
173 vti. quoſcunque igitur ſerio pœnitet, ij tres annos interē audiētes agent, ſeptē annis proſternentur ſupplices, duobus vero abſq; oblatione orationum cum populo participes erunt. E

XII. DE IIS QVI SE-creuerunt ſe, & iterum ad mundum recurrerunt.

QVI vocati ſunt per gratiam, & primam alacritatem ſuam oſtēderunt, & cingula militiæ depoſuerunt, poſtea vero tanquam canes ad proprium vomitum recurre-
174 rint. Sic vt quidam etiam pecuniam conferant, & F beneficijs militiam repetāt: iſti decem annos proſternātur ſupplices, etiam poſt auditionis triēnium. Sed in his omnibus oportet propoſitum perpendere & genus pœnitentiæ: Quicunque enim timore, & lachrymis, & perſeuerantia, & bonis operibus emendationē vitæ reipſa, nō ſimulatione oſtendūt: hi poſtquā præfinitum tēpus auditionis compleue-
ἰσ. τῶν rint, orationū participes erunt. Deinde vero licebit & Epi-

ρων ἢ πνὸς τοιούτου ὃ γέγονεν ὀπὶ τῆς τυραννίδος Λικιν ίου· ἔδοξε τῇ συνόδῳ εἰ καὶ ἀναξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως μεταμελῶνται, τρία ἔτη ὡς 173 ἀκροωμένοις συνέσονται, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Δύο δὲ ἔτη χωρὶς τῆς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῆς εὐχῆς.

ιβ΄ περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.

Οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετ' ὀλίγον δὲ ὑπὸ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, 174 ὡς τινὰς καὶ ἀργύριον προΐεσθαι, καὶ βενεφικίοις καταρτῶσθαι τὸ στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπεσοῦνται, μετὰ τὴν τῆς τελευταίας ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἐν φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις καὶ ὑποκρίσεσιν ἔργῳ, καὶ σχήματι ὑποδείξωνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν δι' εὐχῶν κοινωνήσουσι. μετὰ τοῦτο δὲ ἐξέσται τῷ ὑπο

σκόπω φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι· ὅσοι δὲ διαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν ὑπεροφήν, ἅπαντες πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

A scopo humani⁹ aliquid de ijs statuere: qui vero vtcũque tulerũt, & videri Ecclesiam ingredi sufficere sibi existimarunt ad mutationem vitæ, illi tempus omne quod præfinitum est impleant.

ιγ΄ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤῷΑΠΟΘΝΗΣΚΕΙΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ὑπιζνουμένων.

DE HIS QVI moriturꝰ communionem petunt. XIII.

ΠΕΡΙ τῶν ἀποθνησκόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἀποθνήσκοι, τὸ δεσποτικὸν ἐφόδιον μὴ ἀποσερείσθω, εἰ δὲ ἀπογνωσθεὶς κοινωνίας τυχών, καὶ πεσφορᾶς μεταλαβών, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθείη, ἔστω μὲν τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς τοῦ τινος ἀποθνήσκοντος αἰτουμένου μεταλαβεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

B DE his qui ex hac vita excedunt, vetus & canonica lex seruetur etiã nũc, & si quis decedat dominico viatico non fraudetur: quòd si desperatus communione sumpta, & hostia percepta, iterum conualescat, sit inter eos qui orationũ tantum participes sunt. Omnino vero cuicumque morituro petenti Eucharistiã, Episcopus cum inquisitione tribuat hostiam.

ιδ΄ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΕΣΟΝΤΩΝ ΔΕ.

DE CATECHVmenis qui lapsi sunt. XIV.

ΠΕΡΙ τῶν κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων κατηχήσει, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τρεῖς ἔτη αὐτοὺς ἀκροασαμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

DE catechumenis qui labuntur dum sacra mysteria docentur, visum sanctæ magnæque Synodo, vt tres annos inter auditores tantum essent, postea orẽt cum catechumenis.

C

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Quòd non oporteat ex ciuitate in ciuitatem migrare.

XV.

176 PRopter plurimum tumultum & seditiones quæ exoriuntur. placuit prorsus consuetudinẽ tollere, quæ contra canonem in quibusdã partibus cõperta est, vt nemo ex ciuitate vna in aliam migret, neque Episcopus, neque presbyter, neque diaconus. Si quis post sanctæ huius Synodi sanctionẽ, E tale aliquid tentauerit, aut 177 se negotio huic dederit, irritus omnino erit huiusmodi conatus, & restituetur Ecclesiæ, cuius aut Episcopus, aut presbyter aut diaconus ordinatus fuerat.

Διὰ 176 τὸν πολλὰ πάθος, καὶ τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι ἀφαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρά τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον μήτε διάκονον· εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας συνόδου ὅρον, τοιοῦτό τι ἐπιχειρήσει, ἢ 177 ἐπιδῷ ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται, καὶ παντὸς τὸ κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη.

De his qui non manent in Ecclesijs in quibus creati sunt.

XVI.

QVicunque temere, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque Ecclesiasticum canonem scientes, recesserunt ab Ecclesia, siue presbyteri, siue diaconi, siue in quocunque alio Ecclesiastico ordine fuerint, hi nequaquam in alia Ecclesia recipi debent, sed omni necessitate cogi eos par est redire in parœcias suas: permanentes vero præfractè,

Ὅσοι ῥιψοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωρεῦσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, ὅπου δαιμόνως δεῖ ὀφείλουσιν εἶναι, ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, μηδὲ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι καὶ ἀναχωρεῖν, εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· ἀλλὰ μενόντας ἢ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δέ A excommunicari oportet. Si quis ausus fuerit surripere eum qui ad aliũ pernet, & in sua Ecclesia ordinare, non consentiente proprio Episcopo à quo recesserat clericus ille, irrita erit huiusmodi ordinatio.

καὶ τολμήσειέν τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ προσφέοντα, καὶ χειροτονήσαι ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ συνιέντος τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἀναχωρήσαντος, ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξετάζόμενος, ἄκυρος ἔσται ἡ χειροτονία.

ιζ΄ ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ τοκιζόντων.

XVII. DE CLERICIS fœnerantibus.

ΕΠΕΙΔΗ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξετάζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν B καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δανείζοντες 178 ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴτις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἢ μεταχρήσεως, ἢ ἄλλως μεταχόμενος τὸ πρᾶγμα ἢ 179 ὁμιλίας ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ὁπωσοῦν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

QVoniã plerique Ecclesiastici auaritiam & turpem quæstum sectãtes obliuiscuntur diuinæ scripturę, dicẽtes, Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: & fœnerantes centesimas exigunt: iustum duxit sanctum magnum cõcilium, vt si quis cõperiatur post hanc sanctionem vsuras capere ex negotiatione, aut aliter rem consectari, aut sescuplas exposcere, aut aliud quippiam excogitare turpis lucri causa, de clero deiicietur, & alien⁹ ab Ecclesiastico ordine erit.

Ps. 14. v. 5. cc cc 178 C 179

ιη΄ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ λαμβανόντων τὴν εὐχαριστίαν παρὰ Διακόνων τὴν εὐχαριστίαν.

XVIII. De Presbyteris *accipientibus Eucharistiam à Diaconis.* 180

ΗΛΘΕΝ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις ἢ πόλεσι, πρεσβυτέ-

FAMA venit ad sanctũ & magnum cõcilium, quod in quibusdã locis & vrbib⁹, diaconi presbyte-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

xis Eucharistiã præbeant. D quod neque Canon neque cõsuetudo tradidit, vt qui potestatem offerendi non
181 habent, his qui offerunt. corpus Christi porrigant. Illud etiã innotuit, quod iam quidam ex diaconis priusquam Episcopi Eucharistiã attingãt, Omnia igitur ista amputentur, & manent Diaconi in suo ordine, sciẽtes quòd Episcoporum ministri sunt, & presbyteris inferiores exi stant: accipiant Eucharistiam suo loco post presbyteros, vel Episcopo dãte, vel presbytero. Sed nec sedere diaconis in medio presbyterorũ liceat: præter canonem enim & ordinem est quod fit. Si quis autẽ parere noluerit, post sanctiones has desinat esse E diaconus.

εις τ εὐχαριστίαν οἱ Διάκονοι δι-
δόασιν, ὅπερ ὅτε ὁ κανὼν, ὅτε ἡ συ-
νήθεια παρέδωκε, τοῖς ἐξουσίαν μὴ
ἔχοντας [181] προσφέρειν, τούτοις
τὸ σῶμα τ Χριστοῦ χορηγεῖσθαι τὸ σῶ-
μα τ Χριστοῦ. κἀκεῖνο ἤ ἐγνωσέ-
θη, ὅτι ἤδη τινὲς τ Διακόνων καὶ
πρὸ τ ἐπισκόπων τ εὐχαριστίας
ἅπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιαι-
θῆ. καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ Διάκονοι
τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τ μὲ
ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶ, τ δὲ πρε-
σβυτέρων ἧττόνες τυγχάνουσι. λαμ
βανέτωσαν δὲ κατ' τάξιν τ εὐχα-
ριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ
τ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τ
πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθέδρα
ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἔστω
τοῖς Διακόνοις· παρὰ κανόνα γὰρ καὶ
παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δέ
τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοῦ
ὅρους παυέσθω τῆς Διακονίας.

XIX. *De redeũtibus ex hæresi Pauli Samosateni ad Ecclesiam Catholicam.*

περὶ τ Παυλιανιστῶν
εἴτα προσφυγόντων τῇ κα-
θολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅρος ἐστὶ,
ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἅπαν-
τας. εἰ δέ τινες ἐν ᾧ παρελήλυθότι
χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάσθησαν,
εἰμὶ ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φα-

SI qui ex Paulianis cõfugerint ad Ecclesiam Catholicam, statutum est, eos omnino rebaptisari debere. Si qui antehac in clero numerati sunt, si quidem inculpati & sine reprehensione visi fuerint,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

θεῖεν αἱ ἀναβαπτιζόντες χειροτονίαν, ὑπὸ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπιτήδειοι εὑρίσκοντο, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς πρέπει· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν [182] Διακόνων, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν Διακονισσῶν, [183] τῶν ἐν αὐταῖς, τῶν ἐν τῷ χάριματι ἐξεταζομένων, ἐπεὶ μὴ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὡς ἅπαντας τοὺς ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλινόντων.

to be baptised ordained by the Bishop of the Church: but if upon examination they be found unfit, they must be deposed. In like manner also concerning Deaconesses, and generally concerning all those who are enrolled in the sacred canon, the same rule shall be observed. We have made mention also of Deaconesses, [183] of those who are enrolled, because they have not any imposition of hands, so that they are to be reckoned among the laity.

De genu flectentibus in die Dominico. XX.

Ἐπειδὴ [184] εἰσί τινες ἐν τῇ Καθολικῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ἵνα τοῦτο πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφώνως φυλάττηται, ἔσωθεν ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδίδοναι τῷ κυρίῳ. Τούτοις τοῖς εἴκοσι νόμοις τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ὑπὸ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο· ἐβουλεύσαντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκδοθῆναι τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ θεῖος ἐκώλυσε [185] Παφνούτιος περὶ οὗ ἀναγκαῖον ὡήθην διηγήσασθαι μι-

QVoniam sunt quidam, qui in die dominico, genua flectunt, & in diebus Pentecostes: vt omnia in omnibus Ecclesijs concorditer seruentur, placuit sancto cõcilio stantes preces suas Deo reddere. Has viginti leges, sanctus ille Episcoporum consessus in prẹsentia Deo charissimi & celeberrimi imperatoris Constantini, de administratione Ecclesiastica scripserunt. statuerant autem & aliam legẽ Episcopi quidem ferre, quam diuinus Paphnutius prohibuit. de quo operæpretiũ duxi historiã narrare ad-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

miratione dignam. Visum erat quibusdã Episcopis in concilio nouam legem in Ecclesia constituere, & vt de aliis rebus Ecclesiasticis, sic & eam rogare.

CAP. 33. *QVOD NON oporteat Ecclesiasticos suã vxorem eiícere.*

CEnsuerunt igitur nõ oportere Ecclesiasticos, siue Episcopos, siue presbyteros, siue Diaconos, siue Subdiaconos aut
186 alios quoscunque sacri illius ordinis, cum vxorib⁹ suis dormire quos iãanteà
187 cùm laici essent duxissent. Hæc cùm illi constituerent, surgens in medio Episcoporum cõuentu diuinus Paphnutius, magna voce dixit, Nolite grauare iugum Ecclesiasticorũ. Nã honorabiles, inquit, F sũt nuptiæ apud omnes & thorus immaculatus. Nolite lædere Ecclesiam nimio seueri iuris excessu. Non enim omnes ait ferre posse vitæ illud institutũ quod omnibus affectib⁹ vacat. nemo vt opinor in castitate seruabitur, si mariti singuli suis priuãtur vxoribꝰ. Virorũ cũ suis vxoribus cõsuetudinem,
188 ego præclarã continentiã

Διὸ ἔδοξε πρὸ τῶν ὀπισκόπων νόμον γεγράφθαι, εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν, ἐν τῇ συνόδῳ, ὡς περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας, ὅπω καὶ τοῦτον θείσαι.

περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους ἔκαστον τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν ἐκβάλλειν.

E ΓΕγραφον ἦν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε ὀπίσκοπι, εἴτε διάκονοι[186] εἴτε ὑποδιάκονοι, εἴτε τις ἔν ἱερατικοῦ καταλόγου, συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, [187] αἳ ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. τούτων ὅπω διαπυνθανομένων αὐτὰς ἐν μέσῳ τῷ ὄχλῳ τῶν ὀπισκόπων, ὁ θεῖος Παφνούτιος, μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησε, λέγων, Μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων. τίμιος γὰρ φησὶν ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον περιβάλητε. οὐ γὰρ φησὶ πάντας δυνάσθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν. ἴσως ὡς οἶμαι φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἑκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς σεμνυμένου. σωφροσύνη γὰρ καλὴν καὶ τῆς γαμήτου γαμετῆς ἑκάστου τὴν [188]

esse

συνέλθοσιν λέγω. μὴ μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτην ἣν ὁ θεὸς ἔζευξε, κἂν ἄπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο. καὶ ταῦτα ἔφησε ὁ μέγας Παφνούτιος ἄπειρος ὢν γάμου, διὰ τὸ νηπόθεν ἐν ἀσκητηρίοις ἀνατρέφεσθαι αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ παῖς τῇ τοῦ ἐπισκόπων συλλόγου τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπεσίγησε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τοῖς βουλομένοις κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπράχθησαν ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἀθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ ὁ Θεόγνιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ ὄντες καὶ ἀνεχόμενοι τῆς ἁγνοτάτης πίστεως κρατυνθεῖσαν βεβαίωσιν, ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἄρειον ἀναθεματίσαι μὴ ἀναδεξάμενοι, φωραθέντες καὶ αὖθις ἐπὶ τούτῳ ἐξορίᾳ ὑπέπεσον ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καὶ κρίσει τῆς ἁγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἅμα αὐτοῖς καὶ ἄλλοις ἐν ταῖς ἰδίαις παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου, καὶ τοῦ τῆς ἑκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ. καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων

A esse dico, nec posse separari eã quã Deus coniunxit, & quam semel, cum lector aut cantor aut laicus esset, vxorem duxit. atque ista quidẽ suasit magnus Paphnutius, licet cõiugij expers esset: propterea quod in monasterijs à pueritia fuerat educatus. Quocirca viri consilio persuasus Episcoporum cœtus, de quæstione ea tacuit, & eorum reliquit arbitrio qui volunt ex mutuo consensu a proprijs coniugibus abstinere. 189

Hæc gesta sunt in sancto, magno, & generali Concilio, quod Nicææ in Bithynia congregatũ fuit. Eusebius autem, & Theognius & qui cum eis erant Ariani, non ferentes vincentem veræ fidei confirmationem, quin & Ario anathema dicere non patientes, iterúmque in eo deprehensi exilio cesserũt, suffragio religiosissimi imperatoris, & iudicio Sancti Concilij Episcoporum, postquã alios pro ipsis in ipsorum parœcijs cõstituerunt decreto eiusdem Concilij, & cleri ac populi vniuscuiusque parœciæ, & Amphion quidem Ecclesiæ Nicome-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

dię́ſipręſectus eſt. Chreſtus vero Niceną, & alij eiuſdem cum ipſo ſententiæ alijs. Verùm vtentes rurſus conſuetis artibus Euſebius & Theognius, & occaſionem fraudis inuenientes regis humanitatẽ, callidè agere iterũ, & priorem poteſtatem recuperare tentabant. Sed illorum commenta peſſima, quę plurima erant, & omnis impietatis plena, diſcere volentes ad Theoditũ, ac reliquos hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. ſcriptores remiſerim. Ego autẽ hinc oratione properabo ad ea, quæ poſtea ſequuta ſunt, de quibus Epiſcoporum Conciliũ miſit Epiſtolam ad reliquos Epiſcopos, & eorũ parœcias: quinetiam imperator ipſe ſemper victor & fideliſſimus ad conſtitutionem expoſitæ ſanctiſſimę fidei & ſanctæ feſtiuitatis paſchatis: ad redargutionẽ patronorum impietatis. Poſt hęc enim omnia magnificè conſpirante Concilio & decenter promiulgata fide, cum omnia quę ad rectam Eccleſiæ adminiſtrationem ſpectant, ſancti patres cõſtituiſſent: omnia definita per literas

190

D

E

F

ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε. Χρῆσος δὲ τὴν τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι ταὐτὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ. διὰ μὲν καὶ πάλιν ταῖς ἐξ 190 ἔθους χρησάμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος & Θέογνις, καὶ τὴν βασιλέως φιλανθρωπίαν ἐφόλον ἐξ ἁπάντης διέντις, ἀναπαλαίσαι πάλιν καὶ τὴν πρώτειαν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρῶντο. καὶ τὰ μὲν τούτων κάκιστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τ λοιπῶν συγγραφάντων ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψομι. βαδίῳ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ὅπη τὰ ἑξῆς περὶ ὧν ἡ τῶν ὁσιωτάτων ἀπέστειλε Σύνοδος, τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ὁσιωτάτοις, & ταῖς ἑαυτῶν παροικίαις. ἃ μὲν δὴ διὰ & ὁ Νικηφόρος & πιστότατος βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς τ ἐκτεθείσης ἀγιωτάτης πίστεως, καὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τὸ πάσχα, εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας προβεβαιωτῶν. ὅπερ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς συνόδου & θεοπρεπῶς ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως, πάντ κ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν τυπώσαντες ἅπαντα οἱ ἅγιοι πατέρες διλῶσαι πάντα τὰ ὠφελημένα διὰ γραμμάτων

πάσας ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπούδασαν, συνάψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

191 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΟσίου μελιτίου.

ΕΠΕΙ δὲ καὶ Μελίτιός τις 192 ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἠξιωμένος οὐ πολὺ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοφόρου πάπα τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τῆς τε τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τήν τε Θηβαΐδα καὶ τὴν πολύζωσαν Αἴγυπτον θορύβων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδος κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου χειρώσεως προθεσρίας, ἔγραψε δὲ τὸ κοινὸν τῆς συνόδου, πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς τούτου νεωτεροποιΐας ἐνομοθέτησεν.

192 ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙσολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην, καὶ τοῖς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, κλήρῳ τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων.

ΗΑγία καὶ μεγάλη Σύνοδος τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ θεοῦ

A iudicare omnibus, quæ sub cœlo sunt, sanctis Dei Ecclesijs, studuerunt, subiungentes etiam, quæ ad Meletium pertinent.

191 DE NEFARIO Meletio. CAP. 34.

QVoniam autem Meletius Episcopus delectus non multo ante Arij furorem conuictus, a sanctissimo Petro Alexãdrinæ Ecclesiæ Episcopo & postea Martyrij corona exornato, & Episcopatu abdicatus, sententiæ abdicationis non acquieuit, sed Thebaidem & finitimam Ægyptum tumultu ac procellis contentionis impleuit, tyrannidem cõtra prærogatiuam sedis Alexandri Episcopi vsurpans conuentus Episcoporum ad Alexandrinam Ecclesiam scripsit, quæ de Meletio res nouas moliente statuissет.

192 EPISTOLA CONcilij scripta sanctis Dei Ecclesijs, per Alexandriam, Ægyptum, Pentapolim, et Libyam, & omnem terram, quæ sub cœlo est, Clarisetiam & populis Orthodoxae fidei, ab Episcopis: sancti Nicæni Concilij.

SAnctum & magnum Concilium, sanctæ &

magnæ Dei gratiæ eccleſiæ Alexandrinæ, & dilectis fratribus, Ægyptum, Pentapolin, & Libyā incolentibus, & omnibus ſub cœlo Dei Eccleſiis, Cleris & populis Orthodoxis, Epiſcopi Nicææ Concilium celebrantes, ſalutem in Domino.

QVoniam Dei gratia & ſanctiſſimi imperatoris Conſtantini, qui nos ex varijs prouincijs & ciuitatibus in vnū congregauit, magnum ſanctumque Concilium Nicææ coactum, quæ ad Eccleſiaſticam fidem ſpectāt in diſceptationem vocauit: eáque literis ad vos præſcribere neceſſarium viſum eſt, vt intelligere poſſitis, cum quæ ibi in quæſtionem & diſquiſitionem vocata, tum quæ decreta, ſancitáque ſunt.

Primum igitur omniū excuſa ſunt impia peruerſaque Arij dogmata & ſectatorum eius, corā ſanctiſſimo imperatore Cōſtantino: & placuit Concilio communibus ſuffragijs, anathema denunciare cum ei ipſi, tum nefariæ eius opinioni, & verbis ſententijſque execrabilibus quibus vſus eſt

193

χαίρειν Αλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ Γενταπόλιν καὶ Λιβύην, καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγαπητοῖς ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον συγκροτήσαντες ὅσιοι ἐπίσκοποι ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΕΠΕΙΔΗ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου σωτηρίου ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων ἡ μεγάλη καὶ ἁγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διήλυθεν, ἔδοξεν ἀναγκαῖον εἶναι ἡμῖν ἐφάνη ὑποσαλῆναι παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχητε πάντα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξετάσθη, πάντα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθη. πρῶτον μὲν οὖν ἁπάντων ἐξετάσθη τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν Αρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὅτι παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου. καὶ 193 παμψηφὶ ἔδοξεν ἀναθεματισθῆναι αὐτὸν, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημῶν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων

ad filium Dei blaſphemijs onerandum, dicens cum ex ijs quæ non ſunt eſſe,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

εἶναι ϗ πρὶν γένηται μὴ εἶναι, ϗ ἦν τότε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ αὐτεξουσίου τῆς κακίας ϗ ἀρετῆς δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντες * καὶ κτίσμα. Ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία Συνοδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς βλασφήμους ῥήματων αὐτὰ ἀναδέχομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον εἰς τέλος πεπύσμεθα πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἀμαρτίαν ἄξια τἀπιτήδεια κομισαμένῳ· τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἀσέβεια, ὡς ϗ σὺν Θεωνᾶ, τὸν ἀπὸ Μαρμαρικῆς, ϗ Σεκουνδον τὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος. τῶν γὰρ αὐτῶν καὶ ἐκεῖνοι σὺν τοῖς ἄλλοις πεπύσμεθα. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τὴν μὲν κακοδοξίας ἐκείνης ϗ βλασφημίας ϗ τῶν τοιούτων τῶν πολλῶν μιασμάτων ἔλασεν ϗ διαφεῦγεν ποιήσασθαι τῷ εἰρηνευομένῳ λαῷ τοῦ λαοῦ, ἠλθε δέ τοι καὶ τὴν περὶ τούτων Μελιτίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων ϗ περὶ τούτου τοῦ μυστηρίου ἃ ἔδοξε τῇ Συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

nec fuisse antequam natus esset: fuisse tempus aliquando cũ non esset: filiũ Dei libero voluntatis suæ arbitrio virtutis & vitij capacem esse inquiens, & creaturã esse: quibus omnibus sanctum Conciliũ indicit anathema: imo vero ne pati quidem potest, vt vel impia eius opinio, vel amentia, vel blasphema verba ad aures perueniant. Quem autẽ exitũ consecutæ sunt res eius, omnino vel audiuistis, vel saltem a nobis audietis, ne nos insultare homini videamur, qui meritas sceleris sui pœnas luit, tantum vero inualuit eius impietas, vt cum eo vnà perierint Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis Episcopi. Nam & illi cum alijs quibusdã eisdem malis affecti sunt. Verũ cum iam Ægyptus non modò peruersa illa opinione & blasphemia, sed etiam certis hominibus qui in populo antea pacato & tranquillo seditionem & discordiam cõcitare ausi sunt, Dei gratia penitus liberata esset: tamen petulantia Meletij & eorum qui ab illo in sacrum ordinem cooptati sunt, restabat adhuc, de qua re quid Concilium decreuit, vobis charissimi fratres indicamus.

* ἀναθεματίζοντες καὶ κτίσμα.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Conciliũ clementius aliquando in Melitium animatum (nam ſummo iure nullam merebatur veniam) decernit vt in ſua ciuitate maneat , poteſtatem autem nullã habeat, vel manus imponendi vel adminiſtrandi, vel quemquam ad munus aliquod Eccleſiaſticum deligendi, vel in aliena regione aut ciuitate eius rei gratia comparendi, ſed vt ſolum dignitatis nomen retineat. Illi vero qui ab illo in ſacrum ordinem lecti ſunt, ſimul atque ſanctiore ordinatione confirmati fuerint , ad communionem poſthæc admittantur , & permittatur illis quidem honoribus frui & ſacris muneribus fungi : ſed tamen omnibus in ſingulis parœcijs & Eccleſijs , qui ſunt ab honoratiſſimo viro & collega noſtro Alexandro ordinati, ſint omnino inferiores. Quinetiam nulla poteſtas ſit vel deſignandi quos velint vel omnino quicquam faciendi abſque conſenſu Epiſcoporum catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ qui ſub Alexãdro ſũt ſanctiſſimo collega noſtro. Hi autẽ qui Dei gratia & veſtris precib⁹ adiuti, ad nullũ ſchiſma deflexiſſe cõperti ſunt , & ſe intra Catholicã & Apoſtolicã Eccleſiã

ἔδοξεν οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωποτέρᾳ γνώμῃ τῆς Σωσόδου (κἂν γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον ὑδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν) μένειν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ἐπιδημίαν ἐξουσίαν ἔχειν, μήτε χειροτονεῖν μήτε χειρίζειν μήτε χειροτεῖν, μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει ἑτέρᾳ φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἕνεκα. ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι· τοῖς δὲ ὑπ' αὐτὸν καταστάντας μυσικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνεῖν ἤδη τούτοις· ἐφ' ᾧ τε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν. δοῦναι δὲ εἶναι ἅπασι πάντων ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ ἀναστρεφομένων τὸν ὑπὸ τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον τεταγμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοῖς δοκοῦσιν αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα, ἢ ὅλως ποιεῖν τι χωρὶς γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου τοῦ ὑπὸ Ἀλέξανδρον πολιούχου, τὸν ὁσιώτατον συλλειτουργὸν ἡμῶν. τοῖς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ σχίσματι δεδεγμένοις, ἀλλὰ ἀκηλιδώτοις ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ

ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα ἐπιλέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου, καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ κατὰ νόμον καὶ θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν. εἰ δέ τινα συμβαίη τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὴν καὶ τὰ πρόσθεν αὐτῷ ἀταξίαν, καὶ διὰ τὸ προχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ αὐθεντία αὐτῷ δοθείη, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμποιῆσαι. ταῦτά ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δέ τι ἄλλο ἢ ἐκανονίσθη ἢ ἐδογματίσθη συμπαρόντος τοῦ κυρίου καὶ πατρὸς τοῦ συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον αὐτοῖς ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, ἅπερ δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων πραγμάτων.

impollutos continuerunt, ius habeant & ordinandi & eos qui digni clero fuerint nominandi: Denique & omnia ex lege & instituto Ecclesiastico libere exequendi. Quod si quis forte eorum qui Ecclesiæ funguntur muneribus, diem suum obierit, tum vnus ex illis qui nuper in Ecclesiã asciti sunt, modo idoneus videatur, & populus illum eligat, Episcopúsque Alexãdriæ & suffragetur & consentiat, in locũ succedat demortui. Atque sit istud aliis quidẽ omnibus concessum. De Meletio autẽ nominatim aliter statutũ est, vt videlicet, cùm propter petulantiam quam antea ostendit, tũ propter temeritatem & proteruitatem mentis, nulla potestas autoritasve ei tribuatur: quippe cum homo is sit qui possit denuo Ecclesiæ statum & ordinem perturbare. Hæc sunt quæ ad Ægyptum & sanctissimam Ecclesiam Alexandrinam proprie & separatim pertinent. Si quid præterea vel canonibus vel decretis constitutũ est, honoratissimus dominus frater & collega noster Alexander ad vos reuersus certiùs perferet, vt qui actorũ omnium auctor fuerit & particeps.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

194 Lætũ etiam nũtium vobis D afferimus de cõsensu omnium in celebrando sanctissimo festo paschatis, quod ea res etiam vestris precibus recte constituta est. Ita vt omnes fratres in oriente qui antea Iudæos imitari consueuerunt, iam deinceps cũ Romanis & vobis, omnibusque nobis qui eundem morem vobiscum primis temporibus in eo recolẽ- E do tenuimus, sanctissimũ festum paschatis concordissime celebrabunt. Læti igitur, ob res prospere gestas, ob pacem & concordiam communiter inter omnes constitutam, tum deniq; ob excisas radicitus hæreses collegam nostrum & Episcopum vestrum Alexandrũ maiore honore & ardentiore charitate cõplectimini, Qui nos præsentia sua recrea- F uit, & permultũ laboris in hæc ætate sua suscepit, quo vos aliique omnes tranquilliore pace frui possitis. Orate pro omnibus nobis, vt quæ a nobis, recte sunt constituta, ea rata stabiliáque maneant, beneficio Dei patris omnipotens & vnigeniti filij eius domini nostri Iesu Christi, & Spiritus sancti, cui sit gloria in sæcula. Amen.

194 διαγγελλόμεθα ὑμῖν καὶ τῆς πεμπωνίας τὸ ἅγιον πάσχα ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἑῴᾳ ἀδελφοὺς τοὺς μὴ πρὸ τοῦ Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ Γάσχα ἐν τῷ δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα. χαίροντες οὖν ὅτι τοῖς κατορθώμασι καὶ ὅτι τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ καὶ ὅτι τῇ πάσαν αἵρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθε μὲ μετὰ μείζονος σπουδῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον προσενεγκάμενοι ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἡμῶν καὶ τοῦ ὑμῶν καὶ πάντων. δεῖ χάριν ὑμᾶς καὶ περὶ ἡμῶν ἀπάντων, ἵνα τὰ καλῶς ἔχοντα δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' ἐπιδοσίαν γενόμενα ὡς πιστεύομεν καὶ περὶ παντοκράτορος θεοῦ, καὶ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

PVBLICA

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

195 ΕΥΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ἐπισολὴ γραφεῖσα ὑπὲρ δι' σεβείου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.

ΤΑ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα ἐπ' τὴν μεγάλην Σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθῆναι, εἰκὸς μὴν ὑμᾶς ἀγαπητοὶ καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προέχειν εἰωθυίας τὸν περὶ τῶν πραττομένων πραγμάτων ἀκριβῆ λόγον. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκ ταύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἐπιεικῶς ὑμῖν ἀπαγγέλληται, ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ὑμῖν, πρῶτον μὲν τὴν ἐφ' ἡμῶν προτεθεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφήν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν ἣ ταῖς ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ὑπαδηλοῦντες ἐπιδεδώκασι. τὸ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν γράμμα ὑπὸ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως ἀναγνωσθὲν ὅτι τε ἔχει καὶ δοκίμως ἐπορανθέν, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις. καθὼς παρελάβομεν παρά τε τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ κατηχήσει, ὅτε τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν, καὶ ὡς ἐν τῷ πρεσβυ-

A PVBLICA EPISTOLA *scripta ab Eusebio Episcopo Caesareae Palestinae.*

CAP. 35.

ETSI verisimile, fratres charissimi, ea quę de fide Ecclesiastica in amplo & frequenti Concilio Nicææ coacto tractata sunt, ad vos aliunde perlata esse, præsertim cũ fama ipsa accuratam rerũ gestarum narrationẽ sua celeritate præcurrere soleat: tamen ne veritas, ſi auditione sola ea acceperitis, contra ac se habeat, vobis nuncietur. Primũ eam fidei formulam, quæ a nobis Concilio proposita est: deinde alteram, quam Episcopi vbi nostris pauca adiecerunt, edidederunt, ad vos mittere necesse putauimus. Nostra vero formula, quæ tũ corã imperatore nostro sanctissimo, perlecta est, tum recte se habere pro certo explorata, ad hunc modũ se habet. Fides a nobis exposita. Sicut ab Episcopis qui nos antegressi sũt, accepimus, sicut cũ fidei fundamẽta in nostris animis primũ iacta essent, cũq; lauacro baptismi abluti essemus audiuim⁹: sicut à diuinis scripturis didicimus: & sicut cũ fungeremur presby-

terio, & cũ Episcopatum obtineremus credidim⁹ & docuimus : sic etiam iam credentes nostram fidem patefacimus : ea est talis.

Credimus in vnũ Deũ patrem omnipotentẽ, visibilium omnium & inuisibilium creatorem, & in vnum dominum IESVM Christum, Dei verbum, Deum de Deo, lumen de lumine, vitam de vita, filium vnigenitum primogenitum omnis creaturæ, ante omnia sæcula ex patre genitũ ; per quem etiã omnia facta sũt : qui propter nostram salutẽ incarnatus est, & inter homines versatus : qui passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit ad patrẽ, & iterũ venturus est, in gloria iudicare viuos & mortuos. Credimus etiam in vnum spiritum sanctum, vere spiritũ sanctum, sicut Dominus noster cũ discipulos suos ad prædicandũ mitteret, locutus est, Eũtes docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. De quibus cõfirmamus nos ita esse, & vsque ad mortẽ huic fidei insistere velle, anathemate impiæ cuiq; hæresi de-

πείῳ ὀν αὐτῇ τῇ ὀπισκοπῇ, ὀπιστεύομδν τε καὶ ἐδιδάσκομδν, ὅτω & νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν προφέρομδν. ἔστι δ' αὕτη.

Πιστεύομδν εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε & ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα. τὸν δι' τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα & ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, & ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα, & ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας & νεκρούς. πιστεύομδν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον, 195 ἀγνεύοντες πνεῦμα ἅγιον, καθὼς & ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, εἰπὲ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, & τοῦ ἁγίου πνεύματος, περὶ ὧν & διαβεβαιόμεθα ὅτως ἐχόντων, καὶ μέχρι θανάτου ὑπὲρ ταύτης ἀνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες πᾶσαν αἵρεσιν-

E

F

195

ȝ. ἔχθρ.

τῶν τὰ ἀπὸ καρδίας ἐ ψυχῆς πάν-
τως πεφρονηκέναι, ἐξ ὧν ἔγνω-
μεν ἑαυτοὺς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ
λέγειν ἐξ ἀληθείας ὅτι τὸν θεὸν τὸν
παντοκράτορα ἐ τὸν κύριον ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστὸν μαρτυρόμεθα, δεί-
κνυναι ἔχοντες, καὶ δι' ἀποδείξεων
πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρε-
ληλυθότας χρόνους ὕτως ὑπεπι-
στεύομεν τε ἐ ἐκηρύσσομεν. ταύτης
ὑφ' ἡμῶν ὁμολογουμένης τῆς πίστεως
οὐδενὶ παρῆν ἀντιλογίας τόπος.
ἀλλ' αὐτὸς τε θεσπέσιος ὁ θεοφιλέ-
στατος ἡμῶν βασιλεὺς, ὀρθότατα
προειδὼς αὐτὴν ἐμαρτύρησεν· ὅτω
τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν συνωμολό-
γησε, ἐ ταύτην τοὺς πάντας συλ-
λαβέσθαι, ἐπισφράγιζε τὸ τοῖς
δόγμασι καὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐ-
τοῖς παρεκελεύετο, ἑνὸς μόνου
προσεγγραφέντος ῥήματος τῷ ὁ-
μοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμήνευσε, λέ-
γων· ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων
πάθη λέγειν τὸ πατρὶ ὁμοούσιον,
ὅτε κατὰ διαίρεσιν ὅτε κατά τινα
ἀποτομὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ὑποστῆ-
ναι· μηδὲ γὰρ δύνασθαι ἄϋλον ἐ
νοερὰν καὶ ἀσώματον φύσιν, σωμα-
τικόν τι πάθος ὑφίστασθαι. θείοις δὲ
καὶ ἀπορρήτοις λόγοις προσήκειν τὰ

A nunciato, atque de istis rebus omnibus nos sincere ex animo ita sensisse, ex quo nosmet noscere poteramus, & iam etiã vere tum sentire, tum dicere, Deũ omnipotentẽ & dominũ nostrũ Iesum Christum corã testamur, certáque demonstratione ostẽdere possumus, vobísque ratione persuadere, nos temporibus præteritis ita credidisse, & prædicasse.
B Cùm hanc fidẽ exposuissemus, nulli erat contradicendi locus. Quinetiã imperator ipse noster sanctissimus hanc nostrã fidem veritatem in se complecti primum omnium testificatus est, séque eodem animo esse constãter asseruit, præcepítque vt omnes idẽ assentirentur, decretis eiusdem subscri-
C berent, congruerent cum eisdẽ, dummodo vna vox consubstãtialis, videlicet, adscriberetur: quam quidẽ ille ipse explicauit. nõ quod secundum corporis affectiones dicatur patri cõsubstantialis, neq; quod per diuisionem vel sectionem vllam ex patre constare. Nam nõ potest fieri, vt natura quæ materiæ expers est, quæ sola intelligentia percipitur, quæ corpore vocat, corpoream vllam affectionem in se excipiat: sed eiusmodi res nos diuinis & arcanis verbis debere complecti.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

sapiẽtissimus quidẽ & pi⁹ D noster imperator de his isto modo philosophatus est. Episcopi autem propter hanc vocem [consubstantiale] istam formulam ediderunt.

CAP. 36.

FIDEI FORMVLA *in Concilio edita.*

CRedimus in vnum Deum, patrẽ omnipotentem, omnium visibilium & inuisibiliũ creatorem: & in vnũ dominũ E Iesum Christum, filiũ Dei, genitum ex patre, vnigenitum, hoc est, ex substantia patris: Deum de Deo, lumen de lumine, Deũ verum de Deo vero, genitũ, non factũ, consubstantialẽ patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra sunt: qui propter nos homines & propter nostrã salutẽ descendit, & incarnatus est: F homo factus est, passus est, sepultus est, & resurrexit tertia die, ascendit ad cœlos, venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in spiritũ sanctum. Qui vero dicũt, quòd erat aliquãdo tẽpus, cùm non esset, & anrequã genitus erat nõ esset, vel quod ex nihilo ortus est: vel quod ex alia essentia substãtiave quàm ex patris genitus, vel quod conuerti aut mutari potest filius Dei:

πιαῖα. νοεῖν δὲ ὁ μὲν σοφώτατος ἡμῶν δὲ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ παιδὸς ἐφιλοσόφει, οἱδὲ περὶ τῆς τοῦ ὁμοουσίου θέσεως, τίνδε τὴν γραφὴν πεποιήκασι.

Η ΕΝ ΤΗΙ ΣΥΝΟΔΩι ὑπαγορευθεῖσα πίστις.

ΠΙστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ, τά τε ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἔρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθε-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

μαλίζει ἡ ἀποστολικὴ καθολι-
κὴ ἐκκλησία. Καὶ δὴ ταύτης τῆς
γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευ-
θείσης, ὅπως εἴρηται αὐτοῖς τὸ ἐκ
τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ τὸ τῷ πα-
τρὶ ὁμοούσιον, ἣν αὐτοῖς 196 καταλαμβάνομεν. ἐπιρω-
τήσεις ποιήσεως καὶ ἀποκρίσεις ἐν-
πύθεν αὐτοῖς ἐγένοντο. 197 καὶ ἐβα-
σάνιζε ὁ λόγος τὴν διάνοιαν τῶν
εἰρημένων· καὶ δὴ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας
τοῦ πατρὸς ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν
δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ πα-
τρὸς εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρ-
χειν τοῦ πατρός. Ταύτην οὖν καὶ ἡμῖν
ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατα-
τεθεῖσθαι τῇ διανοίᾳ τῆς ὑσιβοῖς
διδασκαλίας, ὑπαγορευούσης ἐκ
τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ μὴν
μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ τυγχάνειν.
διόπερ τῇ διανοίᾳ ἐκ αὐτοὶ συνε-
τιθέμεθα, οὐδὲ τὴν 198 φωνὴν πα-
ραιτούμεθα, τὸ τῆς εἰρήνης σκοποῦ
πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου, καὶ
τὸ μὴ πῆς ὀρθῆς ἐκπεσεῖν. καὶ
τὰ αὐτὰ ὄν, καὶ τὸ γεννηθέντα ἐ οὐ
ποιηθέντα καταδεξάμεθα. ἐπειδὴ
τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἔφασκον εἶναι
πρόσρημα τῶν λοιπῶν κτισμά-
των τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων, ὧν
οὐδὲν ὅμοιον ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ
μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι'

Aistis Catholica & Apostolica Dei Ecclesia anathema denũciat. Cũ ista formula ab illis præscripta esset, illud, *ex substantia patris esse*, & illud, *patri consubstantiale esse*, quomodo essent intelligenda, ab eis diligẽter quærere cœpimus. Vnde quæstiones, & responsa nata sunt, rationéque accurate peruestigatum, quæ illis verbis subiecta esset sententia. Fatebantur illi
B ex substantia patris esse idẽ significare, quod ex patre esse, non tamen partẽ patris esse. Nobis sane videbatur pulchre consentire cum pia illius doctrinæ sententia, quæ docet filiũ ex patre esse, non tamen partẽ substantiæ illius esse. Quapropter huic sententiæ etiã à nobis assensum est: neque vocem (cõsubstantiale) reiecimus: pro-
C pterea quod pax tanquam scopus ad intuẽndum ante oculos nostros versabatur: & cautio erat a nobis adhibita: ne recta fidei sententia excideremus. Pari ratione (genitum, nõ factũ) approbauimus. Nã factũ verbũ cũ cæteris creaturis, quæ per filium factæ sunt, cõmune esse dixerũt, nec filiũ earũ simile quicquam habere: ac propterea eum non esse creaturam illarũ

196 197 198

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

similem, quæ ab ipso facta sunt, sed præstantioris esse substãtię, quã qua vlla creatura prædita sit: quẽ quidẽ ex patre genitũ esse sacræ literæ perdocent. cùm modus eius generationis à nulla mortali natura vel verbis exprimi vel cogitatione comprehendi possit. Eodem modo etiam illud: filiũ patri consubstantialẽ esse, ratione & exquisitum est, & probatũ: non more corporeo debere intelligi, nec quicquã habere simile cum mortalibus animantibus. Nam neque diuisione substantiæ, neque sectione, sed nec affectione vlla, aut versione mutationeve paternæ essentiæ & facultatis posse constare. Ingenitã enim patris naturã ab his omnibus prorsus alienam esse. & hoc, Patri *consubstantialem esse*, nihil aliud ostendere, quã filiũ Dei ad reliquas creaturas nullam habere similitudinem: sed patri solũ, qui eum genuit, omnino similem esse, neque ex alia quã patris subsistentia & essentia genitum. Quod quidẽ sic expositum rectũ videbatur assensione approbare. Nã nõnullos veteres Episcopos & scriptores, viros sane disertos & illustres in patris & filij diuinitate explicãda hoc verbo *consubstantiali* vsos fuisse cognouimus.

D αὐτῷ γινομένοις ἐμφερὲς, κρείττονος ὄντος καὶ πᾶν ποίημα τυγχάνειν οὐσίας, ἣν ὁμοῦ τῷ πατρὸς γεγυμνῆσθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τὸν τρόπου τῆς γεννήσεως ἀνεκφοίτου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γενητῇ φύσει τυγχάνοντος. ὅτῳ δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξετάζομεν ὁ λόγος σωίστη, ὃ καὶ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, οὐδὲ τοῖς ἀγενέτοις ζώοις ἀφομοιοῦσθαι· ὅτε γὰρ καὶ διαίρεσιν τῆς E οὐσίας, ὅτε καὶ ἀποτομὴν, οὐδὲ οὐδὲ κατὰ τι πάθος, ἢ βοπὴν, ἢ ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. πάντων γὰρ πάντων ἀλλοτρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν. παρασαλικὸν δὲ εἶναι τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ γενητὰ κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεννήσαντι καὶ πάντα τρόπον ἀφομοιοῦσθαι, καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑποστάσεως τὸ καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρός. ᾧ καὶ αὐτῷ πρέπον ἐμμένειν τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι· ἐπεὶ καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους, καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἐγνωμεν, ὅτι τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι. ταῦτα

μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτεθείσης εἰρήσθω πίστεως· ἣν συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες, οὐκ ἀνεξετάστως, οὐδὲ κατ' ἐπιπόλαιον διάνοιαν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐξετασθείσας, καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν ὃν τοῖς μὴ τὴν πίστιν ταύτην ἐκτεθέντα δόγμα εἶναι ἠξιώσαμεν, διὰ τὸ ἀπείρῳ ἀκροατηρίοις χρῆσθαι φωναῖς, δι' ἃς ὀφθὲν ἦν πᾶσα γέγονε σύγχυσις καὶ ἀκαταστασία τῆς ἐκκλησίας· μηδεμιᾶς γραφῆς θεοπνεύστου χαραττούσης, τὸ, ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ τοῖς ἐξῆς ἐμπεριεχομένοις, κεχρημένης, οὐκ οἶδ' ὅπως φαίνεται ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν ὡς καὶ αὐτῷ καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα. ἐπεὶ ἐν ᾧ περὶ τούτου χρόνῳ τοιούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι ῥήμασιν, ἔστι μὲν τὸ ἀναθεματίζεσθαι, τὸ περὶ τοῦ γεννηθῆναι οὐκ ἦν, οὐκ ἄτοπον ἐνομίσθη, τῷ καὶ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι ἕνα αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως. ἤδη δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεύς, καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατασκευάζειν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν, τὴν πρὸ πάντων αἰώνων ἕνα αὐτόν.

A Sed de fide in Cõcilio Nicæno expoſita, diuulgataq; hæc hactenꝰ. Cui quidẽ omnes ad vnũ aſſenſi ſumꝰ, non temere & inconſulto, ſed ſecundũ ſententias coram ipſo ſanctiſſimo Imperatore propoſitas, diſcuſsáſque. Quinetiam anathematis formulam, quæ poſt fidem explanatam ab illis propoſita eſt, approbandam quoque putauimus: propterea quod ve- B tet, ne quiſquam vocibus a ſcripturis abhorrẽtibus, (ex quibus in Eccleſias omnis fere confuſio & diſcordia inuecta eſt) omnino vtatur. Cùm itaq; nulla ſcriptura diuinitus inſpirata, his vocibus vſa ſit: [filium Dei ex nihilo ortũ eſſe,] & [tempus fuiſſe aliquando, cùm non eſſet,] & quæ ſequuntur in eandem ſententiam, minime conſentaneum videbatur, eas vel proferre, vel docere. Cui ſententiæ tam præclarè decretæ, conſtitutæque nos conſenſimus: quandoquidem nunquã antebac eiuſmodi verba vſurpare conſueuimus. Præterea nõ abſurdũ videtur illud etiã anathemate ferire, [quod C antequã gigneretur nõ eſſet,] cũ omnes fateri debeant filiũ Dei prius fuiſſe quã in carne naſceretur. imo vero piiſſimus imperator noſter, etiam ratione confirmauit, ipſum ſecundum diuinam generationẽ ſuam ante omnia ſæcula fuiſſe.

γ. ἄμυτον

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Siquidem prius quã actu gigneretur, facultate erat in patre modo quodã ingenito, cùm pater ſemper pater eſſet, quemadmodum ſemper rex & ſeruator, cùm ſemper facultate omnia ſit, ſemper ſecundum ſuam ipſius naturam eodẽ modo ſe habeat.

Iſta ad vos, fratres chariſsimi, neceſsitate coacti miſimus, non ſolũ vti decretum, quod noſtram diſquiſitionem, & aſſenſionẽ ſecutum eſt, vobis planum faceremus: verum etiam vt intelligeretis, quod primo ſicut ratio poſtulabat, tum, dum ea, quæ aliter ab alijs ſcripta erant, animum noſtrũ offenderent, in vna eadémque ſentẽtia, ad extremam vſque horam perſtitimus. Verũ poſtea facile ſane, & ſine vlla contentione, ea, quæ nullam habebant offenſionẽ, tum demum amplexati ſumus: cùm nobis verborum ſenſum, & ſententiam æquis animis diſquirentibus, illa quæ expoſita erant, conſentire viderentur cum his, quæ in fidei formula ante propoſita, a nobis conceſſa & probata fuerant. Salutamus vos, & cum ea, quæ apud vos eſt, fraternitate, valere vos in Domino precamur, fratres chariſſimi.

D ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργείᾳ γενν ηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ ἀγέννητος ὄντος ὁ πατὴρ ἀεὶ πατὴρ ὡς καὶ βασιλεὺς ἀεὶ, καὶ σωτὴρ ἀεὶ δυνάμει πάντα ὄντος, ἀεί πε κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. ταῦτα ὑμῖν αἰτιολογούμεθα ἀγαπητοὶ, τὸ κεκριμένον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεως καὶ συγκαταθέσεως φανερὸν ὑμῖν καθιστῶντες. καὶ ὡς E δὲ λόγως ποτὲ μὲν καὶ μέχρις ὑσάτης ὥρας ἐνισάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἐπιεικῶς γεγραφέντα προσέκοπτε· ποτὲ δὲ ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα κατεδεξάμεθα, ὅτε ἡμῖν δυσωπούντως τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν, ἐφάνη συμπίπτειν τοῖς ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείσῃ πίστει ὁμολογημέ- F νοις. ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀδελφοὶ πεπόθητοι.

dignum, ſi quis ſimilitudinem ſuperiorum ſcripturarum, & ſententiam æquis animis diſquirentibus, illa quæ expoſita erant, conſentire viderentur cum his, quæ in fidei formula ante propoſita, a nobis conceſſa & probata fuerant. Salutamus vos, & cum ea, quæ apud vos eſt, fraternitate, valere vos in Domino precamur, fratres chariſſimi.

Victor

ΝΙΚΗΤΗΣ ΚΩΝ-
σταντῖνος μέγιστος, σεβαστός, ὅπι-
σκόποις καὶ 199 λαϊκοῖς.

ΤΟΥΣ πονηρούς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δί-
καιός ἐστι τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέ-
χειν αἰκμίαν. ὥσπερ τοίνυν Πορ-
φύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς
συγγράμματα ἄπια παράνομα κατ'
τῆς θρησκείας συνταξάμενος ἄξιον
ἔυρε τὸν μισθόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε ἐπι-
νεῖσθαι μὲν αὐτὸν πρὸς τοῦ ἔπειτα
χρόνου, καὶ πλείστης αἰσ-
χύνης κακοδοξίας, ἀφανι-
σθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συν-
γράμματα· οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν
Ἀρειόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ ὁμογνώ-
μονας Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖ-
σθαι, ἵν' ὥσπερ τοῖς τρόποις μεμί-
μηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προ-
σηγορίαν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι
σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντε-
ταγμένον βλασφήμοις, τοῦτο πυρὶ
παραδίδοσθαι. ἵνα μὴ μόνον τὰ
φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας
ἀφανισθείη, ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνη-
μα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο· ἐκεῖ-
νο μέντοι προαγορεύω, ὡς εἴτις
σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συνταχθὲν
φωραθείη κρύψας, καὶ μὴ βιασθεὶς
προσενεγκὼν καὶ πυρὶ καταναλώ-
σας, τούτῳ θανάτου ἔσται ζημία.

VICTOR CONstantinus, maximus, Augustus, Episcopis & populis. CAP. 37. 199

QVAM malignos & impios Arius sibi imitando duxerit, par est, vt eandem cum illis ferat ignominiam. Quemadmodum igitur Porphyrius diuinæ pietatis hostis, iniquis de religione compositis libris, dignam reperit
B mercedem, per quam futuris sæculis omnium probris obnoxius erit, plurimaque obruetur infamia, atque insuper impia eius abolita sunt scripta: ita & nunc placitum nobis est, Arium & Arij suffragatores Porphyrianos quidem nominare, vt quorum imitati sunt mores, eorũ quoque obtineant appellationem. Si quod autem scri-
C ptum ab Ario compositũ reperiatur, igni tradatur, vt nõ modo improba eius doctrina tollatur, verum etiam ne monumentũ quidẽ aliquod eius relinquatur. Illud equidem prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Ario conscriptum occultasse deprehensus sit, nec continuo eũ prolatum igne absumpserit, morte mulctabitur.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

illico namque in crimine tali comprehensus pœnã capitis luet. Deus vos seruet fratres dilecti.

Et cùm alias epistolas imperator aduersus Ariũ, & cum ipso sentientes magnificentius scripsisset, passim per singulas ciuitates eas proposuit.

200 EPISTOLA IMperatoris Constantini ad Alexandrinos aduersus Arium, & ad omnes Orthodoxos.

CONSTANTINVS Augustus Catholicæ Alexandrinorum, & omniũ Orthodoxorum Ecclesiæ. Saluete plurimum fratres charissimi.

PERmagnam certe, & singularem gratiam à diuina prouidentia accepimus, quòd omni errore liberati, vnam eandémque fidem agnoscamus. Non licet amplius Diabolo quicquam contra nos moliri. Nam quicquid mali est in nos molitus, illud funditus sublatum est. Dissensiones autem animorũ, Schismata, tumult⁹ illos, & lethalia discordiarum vt ita dicã venena, veritatis splẽdor, Dei iussu, vicit. vnũ igitur Deũ omnes & nomine

διδασκάλημα χὲ λόγους, ὅπ τούτῳ κεφαλὴν ὑποσήσεται πμωρείαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξη ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. [καὶ ἄλλας δὲ ὑπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κ̄τ̄ Αρείου & τῶν ὁμοδόξων αὐτῷ πανηγυεικώτερον γράψας πανταχοῦ κ̄τ̄ πόλιν ἔθετο ἔπειτα.

200 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ̃ βασιλέως Κωνσαντίνε πρὸς Αλεξανδρεῖς κ̄τ̄ Αρείου χὲ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ̃ΝΟΣ σεβασὸς τῇ καθολικῇ Αλεξανδρέων χὲ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· χαίρετε ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΤΕΛΕΊΑΝ παρὰ τῆς θείας προνοίας εἰλήφαμεν χάριν, ἵνα πάσης πλάνης ἀπαλλαγέντες, μίαν χὲ τὴν αὐτὴν ὁμολογῶμεν πίστιν. ὐδὲν λοιπὸν τῷ Διαβόλῳ ἔξεσι 201 μεθ' ἡμῶν. πᾶν ὅτι δ' αὖ κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθρων ἀνῄρηται· τὰς δυσνοίας, τὰ σχίσματα, τοὺς θορύβους ἐκείνους, χὲ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν' ὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἡ τῆς ἀληθείας, κ̄τ̄ θεοῦ κέλευσιν, ἐνίκησε λαμπρότης. ἕνα τοιγαροῦν ἅπαντες, καὶ τῷ ὀνόματι

προσκυνοῦμεν, καὶ εἶναι πεπιστεύ- A veneramur, & esse credim⁹, καμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται, θελήσει θεοῦ, συλλεσθέντες εἰς τὴν Νικαέων πόλιν, πολὺ πλείστους ἅμα ἐπισκόπων, μεθ' ὧν κἀγὼ καθάπερ εἷς τις ὑμῶν, σπουδαίων ὑμετέρου καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων, καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην. πάλαι γοῦν ἅπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξητάσθη, ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχοστοίας προφάσεις ἐδόκει φέρειν· καὶ φεισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης ἡμῶν, καὶ ὡς ἀληθῶς περὶ τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν, ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν τινες, τἀναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ πίστει φθέγγεσθαί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. τριακοσίων γοῦν καὶ πλειόνων ὄντων ἐπισκόπων ὑπὸ σωφροσύνης τε καὶ ἀληθινοίας θαυμαζομένων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣν καὶ ταῖς ἀληθείαις ἀκριβὴς τοῦ θείου νόμου τέρψις πίστις ἐναβεβαίωτο, μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἥττημένος. καὶ τὸ κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἑτέροις ἀσεβεῖ γνώμῃ διεφύη. ἀναδεξώμεθα τοίνυν ἣν ὁ παντοκράτωρ θεὸς παρέσχε πίστιν. ἐπαν-

veneramur, & esse credimꝰ, vt autẽ istud fieret, Dei voluntate, magnã episcoporũ turbã in vrbem Nicæam conuocaui: quibuscũ ego ipse tanquã vnus ex vestro numero. (nã me cõseruum vestrũ esse supra modũ gaudeo) operã dedi, vt veritas diligenter inuestigaretur.

Proinde omnia, quæ aut controuersię, aut dissensionis materiã præbere videbantur, accurate excussa & B exagitata sunt. Quantas & quam graues blasphemias (ignoscat nobis diuina maiestas) nõnulli de seruatore nostro, de spe & vita nostra indecorè protulerunt, & scripturis diuinitus inspiratis, fideique sacrosanctæ contraria effutiuerunt, & se ita credere palam confessi sunt! Nam cum amplius trecenti Episcopi, viri propter animi modestiã, & C solertiam admirabiles, vnam eandemque fidem (quæ reuera exacta diuinæ legis fides est) constabiliuissent, solus Arius inuentus est, vi ac fraude Diabolica victus, qui impio cõsilio, hanc erroris labẽ primũ apud vos, deinde apud alios sparsit. Quocirca eã, quã omnipotens Deus nobis tradidit doctrinã, am-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

plexemur : ad fratres nostros, à quibus nequam & impudens Diaboli minister nos segregauit redeamus: ad commune corpus Ecclesiæ, & ingenua nostra membra omni studio reuertamur. Illud enim vestram prudentiam, fidē & sanctitatem decet, vt erroreillius, quē veritatis hostem esse constat, penitus depulso, ad Dei gratiā vos denuo recipiatis. Nā quod trecentis sanctis episcopis visum est, nō est aliud putandū, quàm solius filij Dei sentētia. Præsertim, cùm in talium & tam præclarorū virorū mentibus sacer insideret spiritus, qui illis diuinā voluntatem operuerit. Quapropter nemo vestrum hæsitet, nemo moram interponat, sed omnes lubentibus animis ad viā veritatis redite, vt simul atque ipse ad vos aduentauero, debitas gratias Deo, qui omnia lustrat, vna vobiscum agam: quòd postquam sinceram fidem nobis ostenderit, charitatem, quæ nobis optanda erat, benigne largitus sit. Deus vos fratres chariſſimi ſeruet incolumes.

D ἐλθωμὲν ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς, ὧν ἡμᾶς τὸ διαβόλου ἀναιδὲς πε ὑπηρέτης ἐχώρισεν. ἐπαισώμεθα ὅτι τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα, καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη σπουδῇ πάσῃ ἰώμεθα. τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῇ ἀσφαλείᾳ καὶ τῇ ὁσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἵνα τὸ πλάνης ἔλεγχθέισης ἐκείνης, ὃν καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν ἑαυτῷ συνέστηκε, πρὸς τὴν θείαν ἐπανέλθητε χάριν. ὁ γὰρ πεντακοσίοις ἁγίοις ἤρεσεν ἐπισκόπις, οὐδὲν ἕτερον ἔστιν ἢ μόνου τοῦ ἰοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε E καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα πιστούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώνησε. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς ὑποστελλέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην ὁδὸν ἐπανίητε· ἵν' ἐπειδὰν ὅσον οὐδέπω πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, τὰς ὀφειλομένας τῷ παντοφόρῳ θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας, ὅτι πρὸ τῆς εἰλικρινῆ πίστιν ὑπεδείξας, τὴν ἐπιθυμητὴν ἡμῖν ἀγάπην ἐπεδώκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξῃ ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. F

202 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ̃ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Καισαρ τοῖς ἐκκλησίας καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.

Γεγραφα λαβὼν ἐκ τῶν ὑμετέρων διαθέσεως, ὅσην τῆς θείας δυνάμεως πέφυκε χάρις, τὸν καὶ πρὸ πάντων ἔκφυτα εἶναί μοι σκοπὸν προτίθεσθαι, ὅπως ἅπαντας τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πλήθεσι, πίστις μία καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη, ὁμογνώμων τε εὐσέβεια πρὸς τὸν παντοκράτορα θεὸν τηρῆται. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἑτέρως ἐχεῖν οὐκ ἦν ἀκλινῶς καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς τὸ αὐτὸ πάντων ὁμοῦ, ἤγουν τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἕκαστον τῶν προτεθέντων τῇ ἁγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάφορα γένοιτο, τούτου ἕνεκα πλείστων ὅσων συναθροισθέντων ἐν αὐτῇ τῇ Νικαέων πόλει θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων· καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ ὑμῶν συμπαρὼν (οὐ γὰρ ἀρνήσομαι δὲ, ἐφ' ᾧ μά-

A LITERÆ CONSTANtini quas Nicæa ad episcopos misit, qui Cōcilio non interfuerunt. 202

CONTANTINVS *Augustus Ecclesiis & Episcōpis qui sancto & magno Concilio non interfuerunt.*

S.

B CVM ex florenti & prospero rerum publicarum statu, quanta sit diuini numinis erga nos benignitas, compertū haberem, illum maxime finem mihi propositum esse debere iudicari, vt a beatissimis Catholicæ Ecclesiæ populis, vna fides, sincera charitas, & consentiens erga Deum omnipotentem religionis cultus seruaretur. Verum quoniā istud haud poterat in loco tuto firmoque collocari, C nisi vel omnes Episcopi, vel certe plurimi in vnum cōueniissent, singulíque suum iudiciū de rebus ad sacratissimam religionem pertinentibus interposuissent: eam ob caussam, cum cætus, quantum fieri poterat, maximus religiosissimorū Episcoporū in hac vrbe Nicæa coactus esset, ipse tanquā vnus è vestrū numero (nō enim negauerim, ex qua re iā

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

maximã capio lætitiã, me conſeruum veſtrũ eſſe) præſto vna adfui. Atque eouſque omnia debita diſquiſitione excuſſa ſunt, quo ad ſententia deo omniũ contẽplatori grata ad concordię cõſenſum in lucẽ producta eſſet & promulgata: ſic vt nihil amplius, quod vel ad diſcordiã, vel ad fidei controuerſiã ſpectaretomnino reliquum fieret. Vbi etiã cũ de ſanctiſſimo die paſchatis diſceptaretur, communi omniũ ſententia videbatur rectũ eſſe vt omnes vbique Chriſtiani, vno eodémque die ſalutare feſtum ſanctiſſimi paſchatis celebrarent. Quid enim præſtabilius, quidve auguſtius eſſe poterit, quàm vt hoc feſtum, per quod ſpem immortalitatis nobis oſtentatam habemus, vno modo & ratione apud omnes ſincerè inuiolatéque obſeruetur? At primũ omnium indignum plane videbatur, vt conſuetudinẽ Iudæorum ſequentes ſanctiſſimum feſtum celebremus; qui quoniã ſuas ipſorũ manus immani ſcelere polluerũt, cæco animorum errore merito tenẽtur irretiti. Licet enim nobis ea gente reiecta, veriore inſtituto, (quod quidem vſque à prima paſſionis die hactenus

Δλιγα χαίρω, συμφερόντων ὑμῖν πεφυκέναι) ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς συνοδικοῦ πεπύσμεθα ἐξετάσεως, ἄχρις ἓν ὁ * τῷ παντοφόρῳ θεῷ ἀρέσκουσα γνώμη, πρὸς τὴν τῆς ἑνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη. ὡς μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν, ἢ ὑπολείπεσθαι. ἔνθα δὲ περὶ τῆς τῶ πάσχα ἁγιωτάτης ἡμέρας ἡμῶν ἐγίνετο ζητήσεως, ἐδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ὅπερ μιᾶς ἡμέρας ἅπαντας τοὺς ἁπανταχόσε χριστιανοὺς τὴν σωτήριον ἑορτὴν ὁπτελεῖν τῶ ἁγιωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν καλλιον; τί δὲ σημαντικώτερον ὑπάρξαι δυνήσεται, τῶ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς ἀληθείας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μιᾷ τάξει καὶ φανερῷ λόγῳ πᾶσι καὶ πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὸ τὴν ἁγιωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν Ἰουδαίων ἑπομένους συνηθείᾳ πλημμελῶς· οἳ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ πλημμελήματι μιάναντες, εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μιαροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι γὰρ τῶν ἐκείνων ἔθνους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρᾳ τάξει, ἣν ἐκ προόπτου τῶ πάθους ἡμέρας, μέχρι τῶ παρόντος ἐφυ-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

λάξαμεν, ἐν ὅτι τοὺς μέλλοντας ἀγῶνας, τὴν τῆς ὑπομνήσεως ταύτης συμπλήρωσιν ἐξηνέχθαι. μηδὲν πάντως ἔστω ἡμῖν κοινὸν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου. εἰλήφαμεν γὰρ παρὰ τοῦ σωτῆρος ἑτέραν ὁδόν. προκειται δρόμος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ, καὶ νόμος ὀρθὸς ἡμῶν φώνως ἀναλαμβανόμενοι, τῆς ἀρχαίας ἐκείνης συνειδήσεως ἑαυτοὺς ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι. ἔστι γὰρ ὄντως ἀπρεπέστατον ἐκείνους αὐχεῖν καθ' ἡμῶν, ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἦν ἡμῖν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκεῖνοι δυνήσονται, οἱ μετὰ τὴν χωλοκτονίαν ἐκείνην ἐκβάντες τῶν φρενῶν, ἄγονται ὑπὸ λογισμῷ τινὶ, ὃν ἡ ὁρμὴ ἀκαταλήπτως, ὅπου δὴ αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀπάγει μανία. ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν διάνοιαν οὐχ ὁρῶσιν, ὡς ἀεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτοὺς πλανωμένους, διὰ τῆς παρούσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι διὰ τέλους αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν. τίνος οὖν χάριν τούτοις ἑπόμεθα τοῖς δίχην πλάνην ὁμολογημένως ἔχουσι; διὰ τέλους γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ

A seruauimus) huius festi celebrationem ad posterorũ sæculorũ memoriã transmittere. Nihil igitur sit nobis commune cum Iudæorũ turba, omniũ maxime odiosa. Aliam enim viam, quam insistamus, à Seruatore didicimus. Proponitur nãque sanctissimæ 203
nostræ Religioni cursus quidam & legitimus, & decorus: Hunc igitur vno
B consensu tenentes, fratres honoratissimi, ab illa detestabili Iudæorũ opinione nos ipsos remoucamus. Est enim reuera absurdissimum, illos gloriando iactare, nos absque ipsorum doctrina hæc nullo modo posse obseruare. Quid tãdem est, de quo illi recte sentire queant, qui post necem domino illatam ex mentis statu deturbati, nõ ratione vlla, sed impoten-
C ti impetu, quocunque eos insita rapit insania feruntur? Hinc etiã existit, quòd ne in hac quidem parte veritatẽ perspiciant: qui, vt semper plurimum aberrãtes, non modo errorem nõ corrigunt, sed in eodem anno alterum pascha celebrant. Proinde quid est cur istos imitemur, quos constat graui errore implicatos esse? eodem namque anno bis celebrari pascha

non permittemus. Verum quamuis ista nõ à me fuissent proposita: tamẽ vestrę solertiæ esset, dare operam ne qua illorũ similitudine, animorum nostrorum integritas nequissimorũ hominũ moribus admisceri videatur. Ex his item illud potest intelligi, nefas esse, vti in tanto negotio tam solenni religionis nostræ festo dissensio vlla sit. vnum enim libertatis nostræ diem festum, hoc est sanctissimæ passionis, Seruator noster nobis tradidit, vnamque Ecclesiam Catholicã esse voluit: Cuius quidẽ membra, tametsi in multis varijsque locis congregentur, tamen vno spiritu, hoc est, diuina voluntate & nutu fouentur. Vestræ igitur sanctitatis prudentia secum reputet, quàm graue, & indecorũ sit, vt ijsdem diebus alij ieiunijs vacent, alij agitent conuiuia: ac post dies paschatis, alij in festis & animorũ remissione versentur, alij præscriptis ieiunijs se dedant. Quapropter istud, vt decet, emendari, & ad vnam normam reduci, diuina prouidentia po-

D ὅτι δὲ ποτε ποιεῖν οὐ ἐξόμεθα. δηλ
ὸν εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν
ὑμετέραν ἀξίωσιν ἔχειν πάν-
τως ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι ἀνεί-
ναι τὸ καθαρὸν τῆς ὑμετέρας
ψυχῆς κοινωνεῖν δοκεῖν ἀνθρώ-
πων ἤθεσι πονηροῖς. πρὸς πού-
τοις, κἀκεῖνο πάρεστι σωφρονεῖν,
ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγματι, καὶ
τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ δια-
φωνίαν ὑπάρχειν ὄφελον ἀθέμιτον.
E μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ὑμετέρας
ἡδυθείας ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι τὸ
ἁγιωτάτου πάθους, ὁ κύριος πα-
ρέδωκε σωτὴρ, μίαν εἶναι τὴν κα-
θολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βέβου-
ληται, εἰ καὶ πολλαχοῦ καὶ διαφόροις τόποις τὰ
μέλη σωμάτων ἐστὶ, δηλ ὅμως ἐν ἑνὶ
πνεύματι, τοῦτ' ἔστι τῷ θείῳ βου-
λήματι θάλπεται. λογισάσθω δὴ
ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀξίω-
F νοια, ὅπως ὄντι μὲν ἀφρενεῖ κ' ἀσεβεῖ
πρὸς κ' τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ἑτέ-
ροις μὲν τὰς νηστείας σχολάζειν,
ἑτέροις δὲ συμπόσια ὀπτελεῖν.
καὶ μ' τὰς ἁγίας ἡμέρας, ἄλ-
λοις μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν
ἐξετάζεσθαι, ἄλλοις δὲ ταῖς ὠφε-
λουμέναις ἐκδίδοσθαι νηστείαις. διὰ
τοῦτο χρὴ τὴν προσηκούσης ἐπανορ-
θώσεως τυχεῖν, καὶ πρὸς μίαν διάτυπωσιν ἀγεσθαι τοῦτο, ἣ θεία προ-

νοια

ναια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαν-
τας ὑμᾶς σαφῶς εἰδέναι οἶμαι. ἐπει-
δὴ τοίνυν οὕτως ἐπανορθοῦσθαι πρέ-
πον ἦν, ὡς μηδὲν μετὰ τῶν παρα-
νόμων τε καὶ μιαιφόνων οἰκεῖον
ἡμῖν κοινόν. ἔστι δὲ τάξις
εὐπρεπής, ἣν ἅπασαι αἱ τῆς οἰ-
κουμένης μέρων καὶ μεσημβρινῶν, καὶ ἑσ-
περίων τῆς οἰκουμένης μερῶν φυ-
λάττουσιν ἐκκλησίαι, 204 ἣν τινὲς
τῆς κατὰ τὴν ἑῴαν τόπων οὐ προ-
σίενται. ὧν ἕνεκεν ὅπερ τοῖς πα-
ροῦσι καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγή-
σαντο. καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμετέ-
ρᾳ αἰσχύνοιᾳ ἁρέσκειν ὑπολάμβα-
νον. ἵν' ὅπερ δ' ἂν κατὰ τὴν Ῥωμαίων
πόλιν, Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν πᾶ-
σαν, Σπανίαν τε καὶ Γαλλίαν, Βρετ-
τανίας, Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύας
Ἑλλάδα τε ὅλην, Ἀσιανήν τε δι-
οίκησιν καὶ Ποντικήν, καὶ Κιλι-
κίαν, μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ
φυλάττεται γνώμῃ. ἀσμένως τοῦτο
καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξηται σύ-
νεσις, λογιζομένη ὡς ὑπὲρ μόνον
πλείων ὅδε ὁ τῶν κατὰ τοὺς προει-
ρημένους τόπους ἐκκλησιῶν ἀρι-
θμὸς, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα κοι-
νῇ πάντας 205 ὁσιωτάτους ὅδε βου-
λεύεσθαι· ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς λο-
γισμὸς ἅπαντεῖν δοκεῖ, τὸ μηδε-
μίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ὁπορ-

A ſtulat, ſicut vos omnes ſatis animaduertere exiſtimo. Et quoniam iſtud erat ita corrigendum, vt nihil nobis cum parricidis illis & necis domini authoribus commune ſit: eſt modus ille decorus quem omnes eccleſiæ ſeruant, quæ orbis partes vel verſus occidentem vel verſus meridiem, vel verſus ſeptentrionem incolunt, quem nonnulli qui ad orientem habitant
B nõ admittunt: idcirco omnes in præſentia, hoc recte ſe habere arbitrati ſunt. Ipſéque etiam in me recepi, veſtram ſapientiam facile aſſenſurã: vt quod in vrbe Romæ, in Italia, in Africa, in Ægypto, in Hiſpania, Gallia & Britãnia, in Libya, & vniuerſa Græcia, in Dioceſi Aſiatica & Pontica, in Cicilia denique, vna & conſentiente
C ſententia conſeruatur, hoc etiam veſtra prudentia libenter approbet, illud ſedulo reputantes non ſolum quod in locis ante dictis, maior eccleſiarum numerus exiſtat: ſed etiam quod ſanctiſſimum ſit, illud omnes cõmuni Concilio ſtatuere, quod recta ratio poſtulare videtur, nihil cum Iudæorum per-

204

205

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

iurio habere cõmercij. Ve- D
rũ vt ſummam rei breuiter
cõplectar, viſũ eſt cõmuni
omnium iudicio ſacratiſ-
ſimum paſchatis feſtũ, vno
eodémque die celebrandũ
eſſe. Neque enim de re tã
ſancta ac ſolenni vlla diſ-
ſenſio debet exiſtere : &
longe pulchrius eſt eam ſe-
qui ſententiam, cui nullus
a fide alienus error, nullũ
vitium admiſtum ſit. His E
itaque diuino iudicio à tot
tantiſque ſanctis epiſcopis
ad hunc modum conſtitu-
tis, ea velut dona cœlitus
demiſſa & diuina vere mã-
data accipite. Nam quic-
quid in ſanctis epiſcoporũ
Concilijs decernitur, id
vniuerſum diuinæ volun-
tati debet attribui. Quã-
obrem vos, vbi omnibus
dilectis noſtris fratribus, F
ea quæ ante ſcripta ſunt &
iam dictam catholicæ fidei
formulam, & ſanctiſſimi
diei paſchatis obſeruatio-
nem denunciaueritis : ea-
dem ipſi approbare, & ef-
fecta reddere debetis : vt
ſimul atque in pietatis ve-
ſtræ conſpectum iampridẽ
a me deſideratũ peruenero,
vno eodémque die vobiſ-
cum vna ſacroſanctum fe-
ſtum recolere poſſim, & ſi-
mul omniũ cauſa per ma-

κίας ἔχειν κοινωνίαν. ἵνα δὲ τὸ κε-
φαλαιωδέστερον συντόμως εἴπω
κοινῇ πάντων ἤρεσε κρίσει, τὴν
ἁγιωτάτην τοῦ Πάσχα ἑορτὴν μιᾷ
καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι.
οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἁγιό-
τητι ἔνταν τινὰ διαφορὰν, καὶ
κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύ-
τῃ ἐν ᾗ ὑδεμία ἐστὶν ἁμαρτείας
πλάνης ἢ ἁμαρτήματος ὑπο-
ξία. τούτων θεία κρίσει διὰ τῶν
τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁγίων
ἐπισκόπων διατυπωθέντων ἀσμέ-
νως δέχεσθε τὴν θεσπίσιον χάριν
καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν.
πᾶν γὰρ ὅ, τι δ' ἂν ἐν τοῖς ἁγίοις
τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπιτε-
χθῇ, τοῦτο πρὸς τὴν θείαν βού-
λησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, διὸ
πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελ-
φοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγε-
γραμμένα ἤδη καὶ τὰ προειρη-
μένον τῆς καθολικῆς πίστεως λό-
γον καὶ τὴν προπάρυσιν τῆς ἁγιω-
τάτης τοῦ Πάσχα ἡμέρας ὑπο-
δέχεσθαι τε καὶ διαπράττειν ὀφεί-
λετε. ἵν' ἐπειδὰν πρὸς τὴν πά-
λαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέ-
ρας διαθέσεως ὄψιν ἀφίκωμαι,
ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν
ἁγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ὁμοπε-
λέσαι δυνηθῶ. ἐξ ἁπάντων ἕνεκα,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

μετ' ὑμῶν διάγοιμι, σωφρῶν τὴν διαβολικὴν ὠμότητα, ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν ὑμετέρων κατορθωμάτων ἀνῃρημένην· ἀκμαζούσης δὲ παντα χοῦ τῆς ὑμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, διὰ χαριστηρίους ὕμνους μεθ' ὑμῶν ἀναπέμψω τῷ παντεπόπτῃ καὶ σωτῆρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Ταῦτα μὲν ἦν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε τοῖς δὲ συνελθοῦσι ἐφιλοφρονήσατο λόγοις καὶ δώροις. πολλὰς δὲ τιθάσσας διὰ τριετηθῆναι κελεύσας κατ' αὐτὸν ἐτίασεν ἅπαντας, τοῖς μὲν ὀπισθοτέροις ὁμοτραπέζοις λαῶν, τοῖς δὲ ἄλλοις δι' ἑλῶν εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. θεασάμενος δὲ τινας τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἄλλους ἔχοντας ἢ ἐκκεκομμένους, γνοὺς ὡς τὸ πρόσθεν διάσεσμα τὸ εἰς χεῖρον ἐδραῖον τοῖς πάθεσι ἐγίνετο ἄμεινον, τὰ χείλη τοῖς τραύμασι προσεπιπροχώς, ἧκώσθη ἐκεῖθεν τῷ φιλήματι τὴν εὐλογίαν ὀπίσευε. τέλος δὲ τὸ συμποσίου λαβόντος ἔπεσι πάλιν αὐτοῖς προσενήνοχε δῶρα. καὶ μέντοι καὶ χρήματα προὶς τοὺς ἐθνῶν προστάτους δέδωκεν ἄρχοντας καθ' ἑκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρεθένων ἀειπαρ-

Agnam animo capiam voluptatem, cùm intellexero, Diabolicam crudelitatem à diuina virtute, per vestra recte facta prorsus profligatam esse: & Fide nostra vbique florente, pace itidem & concordia, hymnos cum gratiarũ actione vobiscum concinam in laudẽ benefactoris & seruatoris Dei qui vos fratres charissimi, seruet incolumes.

Hæc igitur absentibus a Cõcilio per literas significauit: eos autem qui cõuenerant sermonibus atque muneribus multis benigne excepit. Cùm autẽ plures lectos prẽparari iussisset, simul omnibus epulum dedit, & illustriores quidem mensa sua dignatus est, alios vero ad alias mensas dimisit. Cum autem vidisset dextros oculos quibusdam effossos, & intellexisset constantiam pietatis & fidei in Christũ, cladis eius caussam fuisse: labra vulneribus admouẽs se se osculo benedictionẽ inde eruere credebat. Cõuiuio peracto alia dona rursus ijs attulit: quinetiã literas ad prouinciarũ prẽfectos dedit, mandauitque vt virginibus perpetuã vir-

ginitatem vouentibus, & D viduis & ijs qui diuinis miniſterijs obeundis conſecrati eſſent, in ſingulis ciuitatibus annua frumenta ſuppeditarentur, quæ nõ tam egentium neceſſitate quàm ſua ipſius magnificentia menſus eſt. De quibus & Euſebius Pamphili diſſerens, in hunc ferè loquitur modum: Sic denique ſanctos Epiſcopos cũ maxima reuerentia interquieſcere faciens laudabilis prorſus, ac fideliſſimus imperator Conſtantinus, præcipienſque illos domũ redire, omnes dimiſit. Ipſi vero cum lætitia multa redierunt. obtinebat autem apud omnes vna in poſterum ſententia, in quã præſente imperatore conſpirarunt, coniunctis velut in vnum corpus ijs, qui diu ſeparati fuerant. Imperator igitur lætus ob rẽ fœliciter geſtam ijs qui Concilio nõ interfuerunt, Epiſcopis vberem fructũ per epiſtolas dabat: populis omnibus tam agros quàm ciuitates habitantibus, pecuniarum effuſas largitiones fieri iubebat. Hoc modo viceſimum ſui regni annum cõdecorabat. Sexto quidem decimo anno & ſexto menſe regni ſui, iuxta veteres hiſtorias, vt ſupra diximus, ſanctum Epiſco-

θείοις δὲ χάρισι καὶ τοῖς τῇ θείᾳ λειτουργῷ ἀφιερωμένοις ἐπίσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρείᾳ τὰ μερίσας. περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδε λέγει. ὅπως δὴ τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὅσης εὐλαβείας διαπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, σὺν τῷ ξαμβυὸς τῷ σφὰς ἐπανιέναι οἴκαδε, τοὺς πάντας ἠφίει, οἱ δὲ ἐπανήεσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ. ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη πᾶσι τοῖς παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνεῖσα σωζομένων, ὡς ἂν ἐν σῶμα ἓν ἐκ μακροῦ διηρημένων. χαίρων δὴ τότε ὁ βασιλεὺς ὅτι τῷ καθορθώματι τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ Σωτῆρι ἐπισκόποις καιρὸν εὐθαλῆ δι' ἐπιστολῶν ἐδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἀγροὺς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι, χρημάτων ἀφθόνους δόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὧδέ πη χαίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας· ἐπικαδεκάτῳ μὲν ἔτι καὶ μηνὶ ἕκτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε καὶ τὰ παλαιὰ διηγήματα τὴν ἀξίαν τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ὑποκόπων συνόδους σύνοδον, εἰκοστῷ ἔτει διαλυάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον[206] αὖ ἕλυσεν ἕκαστοι εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς προεῖπται. ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα, τῆς τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων, τῆς τε περὶ τῆς ἐν αὐτῇ διατάξεως κανόνων κριθέντα καὶ ὁρισθέντα ἐπιτάξας καὶ δύναμιν τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, ὡς ἐπηρεσάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι, ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον. τὰ λοιπὰ τοῦ πανευφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ καταξάμενος συγγράμματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἀναρρησάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου τοῦ βασιλέως εὐσεβείας. ἐκεῖνο μόνον προσθεῖναι ἐνταῦθα αἰσχρὸν ὠήθην, μὴ παρὸν ἡμῖν ἁρμόδιον, τὰ τῶν ὑποκόπων ὀνόματα, τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τῶν ὑποκόπων, εἰς τὰς ἀπανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας σα-

Aporum Concilium congregauit. Anno vero vicesimo cum Synodi conuentũ dissoluissent, in suas parœcias, vt dictum est, vnumquẽque dimisit Ego autem, quæ in ipsa sancta Synodo de Catholica & Orthodoxa fide, & veneranda sancti paschatis festiuitate, de diuini ecclesiastici officij constitutionibus, & de ipsius disciplinæ canonibus iudicata & definita sunt, cum ad plenissimam eorum securitatẽ, qui hoc scripto vtentur, in hac Ecclesiastica historia, vt potui, ordine proposuerim, huic sermoni finẽ imponã: reliqua prorsus laudabilis atque fidelissimi imperatoris pia pro fide studia in tertio commentario relaturum me reputans, in gloriam omnium nostrum Saluatoris Christi & in manifestissimam pietatis demonstrationẽ imperatoris nostri fidelissimi. Illud solum hic addere necessariũ existimaui, non extrarem esse arbitratus, sed valde accommodatum: eorum scilicet Episcoporum nomina, qui ex communi omniũ Episcoporũ consensu in prouincias vbique terrarum

206

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

miſſi ſunt: per quos quæ a Synodo fuerant iudicata, per Synodicas epiſtolas, & laudatiſſimi regis literas ad omnes ſanctas ſub cœlo Dei eccleſias ſunt tranſmiſſa, in gloriam DEI patris & filij eius, IESV Chriſti, domini noſtri, & ſancti ſpiritus. Amen.

Δλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα, διὰ συνοδικῶν ἐπιστολῶν καὶ τοῦ παναφιλήτου βασιλέως γραμμάτων, πάσαις διεπέμφθη ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν & τοῦ ἁγίου πνεύματος. Αμήν.

CATALOGVS

Sanctorum Epiſcoporũ per quos ſancta magna & vniuerſa Synodus Niceæ coacta, miſit omnibus in toto orbe terrarum Dei eccleſiis, ea quæ ab ipſis per ſpiritũ ſanctum in ea conſtituta ſunt.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ

ἁγίων ἐπισκόπων δι' ὧν ἡ συνὼ αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη & οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 207 ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

207

OSIVS Epiſcopus corduba ſanctis Dei eccleſijs quæ Romæ ſunt, in Italia & Hiſpania tota, & in reliquis vlterius nationibus vſque ad Oceanum commorantibus, per eos qui cum ipſo erant Romanos presbyteros Vitonem & Vincentium.

208

Ὅσιος ἐπίσκοπος Κορδούβης τῆς καθ' Ῥώμην καὶ Ἰταλίαν καὶ Σπανίαν πᾶσαν καὶ τὰς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα 208 κατ' ἐμὲ ἔσω, ἕως τοῦ ὠκεανοῦ, ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν συν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

Alexander Alexãdria cũ Athanaſio tunc Archidiacono, eccleſijs per totam Ægyptum, Libyam, Pentapolin & regiones finitimas vſque ad Indiæ pronincias.

Αλέξανδρος Αλεξανδρείας συὼ Αθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι, ταῖς κατ' Αἴγυπτον, πᾶσαν Λιβύην, καὶ πεντάπολιν & τὰ ὅμορα τούτοις, ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς κατ' Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχίας τῆς μεγάλης τοῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ὑπ' Περσίδι πάσῃ, καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας, Καππαδοκίας τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Πόντον Διοσπόντου, Παφλαγονίαν, Πόντον Πολεμαϊκὸν, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν, διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πλουσίων, ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι, τήν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἑκατέραν, καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἅπασιν Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Macarius Hyerosolymorũ cum Eusebio Pamphili, Episcopo Cæsareæ Palestinæ, ecclesijs in Palęstina, Arabia & Phœnicia.

Eustathius Episcopus Antiochiæ magnæ omnibus in Coelosyria, in Mesopotamia & Cilicia vtraque.

Ioannes Persa, ecclesijs in tota Persia & magna India.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ, magnum Ecclesiæ Domini ornamentum. Ecclesijs in eadem Cappadocia, Galatia, Ponto Diospõti, Paphlagonia, in Ponto Ptolemaico, Armenia parua & magna.

Theonas Cyzici, ecclesijs in Asia, Hellesponto, Lydia & Caria per Episcopos qui sub ipso erant, Eutychius Smyrnæ & Marinũ Troadis.

Alexander Thessalonicæ, per eos qui sub ipso censentur, ecclesijs in Macedonia prima & secunda cum ijs quæ in Græcia & Europa tota, in vtraque Scythia & omnibus denique in Illyrico, Thessalia & Achaia.

Nunechius Laodicææ Episcopus ijs quę in Phrygia prima & secunda.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Protogenes ille admirabilis Sardicæ ciuitatis Episcopus, ecclesijs in Dacia, Calabria, Dardania & prouincijs finitimis.

Cecilianus Carthaginensis Episcopus sanctis Dei ecclesijs in omnibus prouincijs Africæ Numidiæ & Mauritaniæ vtriusque.

Pistus Martianopolis Episcopus, ecclesijs in Mysia, Athenarum & Gallorum gentibus sunt, & ciuitatibus quæ his vicinæ sunt.

Alexander Constantinopolis tunc solum presbyter, postea vero Ecclesiæ illius episcopatũ sortitus, cum Paulo tum lectore & notario ipsius. Ecclesijs omnium Cycladum insularum.

Hi omnes sancti atque Apostolici viri omnibus sub cœlo Dei ecclesijs, quæ in sancta magna & generali Synodo acta sunt, omnibus vbique terrarum tradiderunt, vt iam a nobis dictum fuit.

Finis libri secundi ecclesiasticæ historiæ,

Πρωτογένης ὁ Δαρδανίσιος πόλεως σαρδικῆς τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαβείᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ τοῖς ὁμόρ-ις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγένης τῆς κζ' πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμιδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὔσας ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας.

Πιστὸς μαρκιανοῦ πόλεως, τῆς κζ' Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τῆς πλησιοχώρ-εως τούτων πόλεσιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἐπ ὢν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχών, σὺν Παύλῳ ἐπ τότε ἀναγνώστῃ ὄντι καὶ Νοταρίῳ αὐτοῦ, τῆς ἐν τοῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν.

Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ, μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κεκριμένα διαπορευόμενοι παραδεδώκασι καθαπερ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.

Ἐπληρώθη λόγος δεύτερος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Constantinus

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σεβαστὸς Ἀρείῳ καὶ Ἀρειανοῖς.

ΚΑΚΟΣ ζμιλωτὴς, αὐτόχρημα εἰκὼν τε καὶ αἰδριὰς ὄζι τῦ διαβόλου. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον οἱ ἀγνοὶ πλάσαι πρὸς ἀπάτης δέλεαρ πλάττουσιν, οἷονεὶ καλλοις αὐτῷ διαφέρειαν προσμηχανώμενοι, αἰσχίστῳ καθάπαξ ὄντι τῇ φύσει, ὅπως δὴ τοὺς ταλαιπώρους ἀπολλύοι, πλάνην αὐτοῖς προπίνων. τὸν αὐτὸν οὗτος δή μοι δοκεῖ τρόπον ποιήσειν, ᾧ μόνον ἀσυδησίας ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ, τὰ τῆς οἰκείας ἰταμότητος δηλητήρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι. πιθήκοι καινὴν, καὶ ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν. διόπερ οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπάδον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ παλαι τῇ θείᾳ ῥήσει δεδημηγορημένον. ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσὶ σοφοί. τί δ' ἄν τις ἐκεῖνο λέγεσθαι τὸ βουλεύεσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα, μηκέτι κουφισμοῦ τινα ὑπουργίαν εὑρεσθαι ὑπομένειν. τί τοίνυν φημὶ, Χριστὲ Χριστὲ, κύριε κύριε, τί δήποτε ὑμᾶς τὸ λησταῖον ὁσημέ-

A CONSTANTINVS AVGVSTVS ARIO & Arianis.

MALVS interpres, reuera effigies quædã & imago Diaboli est. vt enim illum periti artifices ad omnẽ deceptionis dolũ effingunt, velut pulchritudinis formæque decus af- B fingentes illi, natura sua plane turpissimo, vt miseros mortales perdat errorem ijs obiiciens, eodem plane modo, vt opinor, faceret, cui illud solũ studio dignum videtur, vt noxia impudẽtiæ & audacię suæ pharmaca profusi omnibus obijciant. Etenim nouam, nec post homines natos vnquam visam, infidelitatis fidem inducit. Quamobrem nec a veritate C abhorrere illud videtur iam pridem diuina oratione explicatum, quod ad malũ sunt sapientes. Quid enim quispiam dixerit illũ consilij capiendi gratiam perdidisse, qui nõ amplius subleuationis auxilium vllũ inuenire expetit? Quorsum inquã, Christe Christe, domine domine? quorsum nos quotidie prædo-

Hier. 4. 22. σοφοί. δεῦρο δ' ἐπὶ ἐκεῖνο.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

nes vulnerant, ſtat ex aduerſo dura quædã & violenta audacia fremit frendetque dentibus: infamia deformis & innumeris ſauciata criminibus. ipſa certe in lege & promulgatione nominis tui velut decumanis quibuſdã fluctibus malorum diſiecta, effundit perniciosa verba, eaque ſcribens in lucem edit, quæ nunquam tu qui cum æterno patre, tui ipſius fonte vna exiſtis, in cognitione tui definiuiſti. Cogit omnino & conuehit graues & iniquas impietates, nunc quidem linguas criſpans, nunc vero iterum miſerorum ſtudijs elata, quos ipſa præſentes præ ſecuritate decipit ſimul & corrumpit. Iam autem volo præſidis ipſius ingeniũ expendere. Quid enim ait? aut teneamus, inquit, cuius iam compotes facti ſumus, aut fiat ſicut ipſi volumus. Cecidit & cecidit quidem interfectus doló ne inquit, an atroci aliqua calliditate nihil refert. Illud ſolũ grande ducit quod propter praua cogitationes in ipſum irrepſit. Multitudinem inquit, habemus. Prograediar & ipſe paulo vlterius

Dεαι πβώσκει; ἔστηκεν ἀξεναρίας
δχνή ἰς βιαία πόλμα· βρυχᾶται
ὀπωρίουσα τὸν ὀδόντα. δύσμορ-
φος ἰῶ' ἀλιμίας, καὶ παιδαλ-
πῖς ωδιπλωμένη ἐγκλήμασιν·
ἄυτη μὲν οἱ τῷ νόμῳ καὶ τῷ
ωδὶ σοῦ κηρύγματι, ὡσπέρ πο
ζάλαις τειχωμίαις κακῶν διαφθ
ειρομένη, ἐξερεύγεται μὲν ἐξωλῆς
λόγους, γράφουσα δὲ πύξοις ἐκ-
φαίνει, οἷς οὐδέποτε ὁ τῷ αἰδίῳ
Eτῆς σαυτῆ πηγῆς τῷ πατρὶ σωυ-
παρχων, ταῖς ωδὶ σεαυτῆ γνώσε-
σιν ἀφώρισας. σωαίρῃ ἢ ὅλως
καὶ συμφορᾶι δχνὰ ἅπαντα τὰ δυόμε-
νὰ ἀσεβήματα. νῦν μὲν, τὰς γλώτ-
τας κραδαίνουσα. νῦν δ' αὖ πά-
λιν ταῖς τῶν ἀθλίων ασυνδέτοις
ἐπαιρομένη, οἷς ἐφ' ἀδείας αὐτὴ
παρέντας ἁρπαγῇ, καὶ φθείρει,
βούλομαι δὲ ἔγωδη, τὸ ωδιάφορον
αὐτῆς τὴν φύσιν ἐκτάσαι. πῇ γὰρ
δὴ λέγῃς; ἢ καπέχωμεν, φησὶν,
οὗ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ
ψευδῶ ὡς αὐτὸ βουλόμεθα·
πέπλωκε, τοῦτο πέπλωκεν ἀρκ-
εῖ μοι. δόλῳ, φησὶν, ἢ δχνότητι
πανουργίας. οὐδὲν διαφέρει. σημεῖον
μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς δια-
νοίας εἰς αὐτὸν εἰσερρύη. πλῆθη,
φησὶν, ἔχομεν· ωδοβήσομαι δὴ μι-
κρὸν αὐτὸς ὅπῃ τὸ ωδόδειν, ὡς

ἀλλ' ὦ τῶν τῆς μανίας πολέμων θεατὰ τῆς γένωμαι. αὐτὸς ἔφλω ἐγὼ προβήσομαι, ὁποῖς τῶν ἀφρόνων πολέμοις παύειν εἰωθώς.[2] ἄγε δὴ Ἄρες Ἄρεις, ἀσπίδων ἦ* χρεία. μὴ σύγε τῦδ' ἡσύχιος ἱκετεύομεν. ὅπη χέπω δ' οὖν σε, ἢ γοῦν τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλίας ἀγαγὼν δεῖξε ὡς τοῖς ὄχλοις *ἄειρα συνεκφοβοῦσαι δοκεῖς, οὕτω σὺ τῇ περὶ τὸν Χριστὸν εὐσεβείᾳ προσόλῳ ἀγωνίζῃ. ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἱκέτης ἥκομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶν πλῆθος ἰσχύων, μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω· τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει, σέ τε ἰάσασθαι, καὶ τοὺς ἄλλους θεραπεῦσαι βούλομαι. πόθεν οὖν φὴς τῦτο προπεσεῖν ἃ μὴ τοῖς ἤθεσι προσῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μεθ' ποίας ἢ πομπῆς εἰσπέμποι; ἢ ποίαν περιουσίαν προβεβλημένος, μᾶλλον δὲ, ἐφ' ὅ, τι προπετείας ἠλαικώς; ὦ τόλμης ὑπὸ κενεμβατῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἃ δεδήλωκε προφθάσω πρός με ἰὼν ἀποσάζουλι χάφων πῶ καλάμῳ. οὕτω φησὶ πιστεύομεν. εἶτ' οἶμαι προσθείς, ὅτι οἶδα ἅπαξ σαφῶς πῶς καὶ μάλα ἀκριβῶς ξενοκημόνα προῤῥωτέρω, ἰδὲν ὅπ τῶν λόγων ἀπισωπησεν· ἀλλ' ὅλον ὡς δὴ εἰπεῖν τὸ τῆς προθυμίας ἠνέῳξε θησαυρόν. ἀπελαυνόμεθα, φησὶ, τῷ εἰσδεχθῆναι ἡμᾶς ἄδηλον ἀφανῶς).

A vt insani belli spectator fiam: ipse inquam progredior insanorũ bella sedare antea solitus. Age sane Mars Ari, clypeis vtendũ est, ne tu hoc feceris obsecro, detineat igitur te veneris congressus. Verum vtinam quemadmodum turba plausibilis videris, sic & pietate vigeres erga Christum. Ecce verũ suplex venio, & armorũ sopia pollens, pugnare nolo B Christi vero fide munitus, cum te sanare, tum alios curare volo. Cur igitur ais ea te facere quæ moribus tuis non conueniunt? Sed qua quiete dic mihi, dic quæso, aut quibus copijs cinctus vel potius quo temeritatis prouectus. O audaciam fulmine vindicandã. Audite quæ nuper mihi iudicauit calamo virus instillante scribens. Sic inC quit credimus, deinde addens nescio quæ insolenter, & valde accurate elaborata, progressus vlterius, nihil acerbitatis omisit, sed omnem, vt ita dicam, dementiæ thesaurũ aperuit: expellimur, inquit, & receptionis nostræ securitas omnis tollitur. Sed hæc parum ad rem.

2 ἴσ. ἢ χρ. χρὸ ὅπλοις ἄειρα συνεκφοβῆσαι δοκεῖς.

que ſequũtur attendite. Ipſius enim verbis vtar. Rogamus inquit, ſi in eadem ſententia maneat Alexandriæ Epiſcopus, facultatẽ nobis poſt hac dari ex legis præſcripto, legitimos & neceſſarios cultus Deo tribuendi. O inſignẽ impudentiam, quam veritatis ſtudio reprehẽdi oportebat! Quod enim illi ex animi ſententia accidit, id dictionis compendio expreſſit. Quid ais inepte? Diſſidium ſpecioſum ſcilicet nobis vlcus efferati erga me animi opponere paras, & malo tecum implicatos perdere feſtinas. Quid, inquis, ſi nemo dignum me exiſtimat qui recipiar, illud enim ſæpe impuro gutture clamas, ego vero contra tibi dicam. vbi certum documentũ & teſtimoniũ ingenij tui oſtendiſti? Quod oportuit te dijs & hominibus. explicare & perſpicue aperire maxime cum venenati ſerpentes tum magis efferari ſoleant, quando in penitiſſimis luſtris reconditos ſe eſſe ſentiunt. Illud vero valde in eo vrbanum eſt, quod ſub perſona pudoris tanto ſtudio ſilentium

D δὴ ἀδέν πω τοῦτα τοῦ στόματος ῥῆμα. τοῖς ὃ ἔμπροσθεν τοῦ στόματος τὸν νοῦν, αὖτις γὰρ χρήσομαι τοῖς ῥήμασι. δεόμεθα, φησὶν, ἐάν ὅτι τῆς αὐτῆς ὑπομονῆς γνώμης, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ἡμῖν τὰ λοιπὰ δοθείη κατὰ τὸν τοῦ νόμου διάταξιν, καὶ ὡς θεσμοὺς, καὶ ἀναγκαίους τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τοῦ πολιτεύειν. ὦ ἀγνοίας, καὶ

E ἀναιδείας ἀπελέγξας στόματος. ὁ γὰρ αὖτις καθ' ἡδονὴν ἐπέτυχεν ὅτι, τὸ τῆ συμβολῆ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φὴς ἄτοπε διάσαν δὲ στόμαν ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ' ἐμὲ ἀγχίας ἢ διανοίας ὑπεισχίζειν μηχανᾷ; καὶ τοὺς ὑπὸ κακῷ σοι στόματος ἀπολέσαι ἀναύδους; τί οὖν, φὴς, στράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖταί με δέξασθαι. τοῦτο γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς φωσίας φάρυγγος

F ἐκβοᾷ· ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἔγωμαί σοι. πῦ ἢ σαφὲς γνώρισμα ἐμφανέστερον σεαυτῷ διανοίας ἐπιδείξω; ἣν ἔχεις σὺ διαπύξασθαι καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις σαφῆ κατάστασιν, καὶ μᾶλλον ἢ ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἑρπετῶν, καὶ τοιαῦτα μᾶλλον ἀχθαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν φωλεῶν μυχοῖς ἐνιδρυθέντα αἰσθηθῶσιν. ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀστεῖον αὐτοῦ, τὸ ἀναυδαίως δὴ μάλα καθαίρειν ἐαυτὸν τοῦ πρόσθεν αἰδοῖ σιγῆς

πλάπεσθαι. τῇ μὲν τῶ σχήματος πέ-
χνῃ, πιθανὸν σεαυτὸν καὶ ἀφελῆ
σύγε παρέχας· κακῶν δ' μυρίων καὶ
βαθυβουλῶν ἔνδον γέμοντ, πολ-
λοὺς λελήθας. ὢ δ' ὡς τῆς ἀθλιό-
τητος! ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται,
οὕτως Ἄρειον ἡμῖν ἀθεμίας ἐργα-
στήριον κατεσκεύασε. λέγε δ' νῦν μοι
παρὼν, τῆς σεαυτῦ πίστεως τὸ
γνώρισμα, & μηδαμῶς με ἀπο-
στωπήσῃς, ᾧ τὸ μὲν σῶμα διάφορο-
φον, πλὴν δ' φύσιν ὀξύῤῥοπον πρὸς A
πονηρίαν κεκτημένε. ἕνα λέγῃς
θεόν; σύμψηφον ἔχῃς κἀμὲ· οὕτω
φρονεῖ. τῆς οὐσίας αὐτῆ δὲ ἄρχον
καὶ ἀπολύτητον λόγον εἶναι φῄς;
στέργω τοῦτο· οὕτω πίστευε. εἰ πε-
ραιτέρω προσπλέκεις. τοῦτ' οὐκ ὁ-
ρῶ. εἰ πρὸς ἀσωμάτων χωρισμὸν
συγκαταπάθεις, τοῦτο οὐκ ὁρᾶν,
οὐ νοεῖν ὁμολογῶ. εἰ πλὴν τῶ σῶ-
ματος ξενίαν, πρὸς οἰκονομίαν τῶν
θείων ἐνεργειῶν προσλαμβάνεις,
καὶ ἀποδοκιμάζω. εἰ τὸ πρῶτον
τῆς ἀϊδιότητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι
λόγῳ γεγωνῆναι σε λέγῃς, δέχομαι.
πῶς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐξ ἦν
ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ,
εἰ μὴ ὃν ἀϊδίως καὶ ἄναρχως ἐξ
αὐτοῦ γεγέννηκεν· οὐ μὴν ὑποστάσιν
ξένην ὑποτίθεσθαι οἴεσθαι δεῖν, κα-
κῶς δήπου πιστεύων. ἐγὼ δ' τῆς
ὑπερεξόχου καὶ ὅτι πάντα δικαίως δυνάμεως τὸ πλήρωμα

A simulet. Mitẽ & manſuetum te palam exhibes, cũ malarũ artium & inſidiarum plenus multos fallas. Sed ô miſeriam: Diabolus vt voluit Arium nobis iniquitatis officinã fecit. Accede ac dic mihi fidei tuæ documentũ & nequaquã taceas. Heus tu qui os obtortum & ingeniũ ad omnem improbitatem poſſides. vnum dicis Deum? me ſuffragatorem habes, B ſic igitur ſentias. eiuſdem eſſentiæ ais eſſe Dei verbum quod principio fineque caret? hoc quoq; laudo: ſic credas. Si quid vlterius adnectis id tollo. Si quid ad impiam ſeiunctionem adſtruis, id nec videre me nec intelligere fateor. Si corporis hoſpitium ad diuinarum functionũ diſC penſationem aſſumis, non reprehendo. Si ſpiritũ veritatis in præcellente verbo genitum dicis, admitto. Quis nouit patrẽ niſi qui venit a patre! quem nouit pater, niſi quem ex ſe ab æterno & ſine principio genuit? Tu hypoſtaſin peregrinam ſubſtituere putas oportere, male ſane credens. Ego vero præcellentis & omnia peruadentis poteſtatis plenitudi-

nem patris & filij essentiã vnã esse cognosco. Si igitur tu aufers ab illo, a quo ne cogitatione quidem cõtentiosorum aufferri vnquam potuit: additionis autem characterẽ promoues, & signa quæstionum explicas, illi cui integram quidem ex seipso æternitatem dedit, incorruptam vero immortalitatis intelligentiam per seipsum, & Ecclesiæ fidem attribuit. abijce igitur, abijce tam stultę opinionis flagitium, facete & canore Ari, mala ad insipientium fidem decantans. Iure te Diabolus, sua subuertit malitia, & quibusdã fortasse hoc iucundum esse videtur, sic enim tibi persuades. Est vero plane pestiferum hoc malum. Age sane relicto illo adsurdarum opinionũ studio, o miser Ari, audi, tecum enim disserο, non F sentis te ab Ecclesia Dei electũ? perijsti certo scias, nisi teipsum respiciens dementiã tuam damnes. Sed dices magnam multitudinem hominũ te adiuuare, & curas tuas subleuare. Audi igitur paululum aures tuas submittens, ô impie Ari, & intellige tuam dementiã. Tu vero Deus

D πατὸς ἐμοῦ, οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω. εἰ τοίνυν μὴ σὺ ἀφαιρεῖς ἀπ' ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διάνοια τῶν ἐρεχθλουμένων δεδύνηται οὐδὲ ποτὲ οὐδέν, πόθεν δὲ χαρακτῆρας ὁδοποιεῖς, καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διοδεύεις, ἐκείνῳ ὃ ὁλόκληρον μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν ἀϊδιότητα δέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, ἀθανασίας τε δὴ E ἑαυτῷ καὶ ἐκκλησίας ἔνειμε πίστιν. καταβαλὲ οὖν δή, καταβαλὲ τὸ βλητὸν τοῦτο αὐόμμα. ὦ ἀστεῖε σὺ καὶ καλὸ ἄφωνε, ἐπὶ κακὰ θεὸς ἀπιστίαν τὴν αὐοπτον ἐξάδων. εἰκότως ἄρα σε ὁ πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ καταγρέφατο κακίᾳ. καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἤδη τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ. οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας. ἔστι δὲ πάντη ὀλέθριον τὸ κακόν. φέρε δὴ τῆς ἐν τοῖς ἄτοπήματος ἐξελεγχῆς ἀπαλλαγείς, ἄκουε ὦ δαιμόνιε Ἀρεῖε· σὲ γὰρ ἐξελέγομαι· τῆς ἐκκλησίας δήπου τοῦ θεοῦ ἀποκηρυττόμενος ἢ καὶ ἀθάνη; ἀπόλωλας δ' ἴσθι, ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν, πάνυ σοι καταψήφισῃ ἄνοιαν. ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμφοιτῶσί σοι, καὶ τὰς φρενίδας ἀπελαύνουσιν; ἄκουε δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὦτα, ὦ αὐόσε Ἀρεῖε, καὶ σιώπησον πάντως σεαυτοῦ δίκαιον. σὺ δὲ ὦ πάντων

κηδεμὼν θεὸς βίβλων εἶης πᾶ
λεγομένων, εἰ πίστεως ἔχοιο. ἐγὼ
γὰρ ὁ σὸς ἄνθρωπος ἵλεως ἔχων τὴ
παρεῦσαν θεομηθίαν, καὶ ἐκ Ἑλ-
λήνων καὶ Ῥωμαϊκῶν γραφῶν
πάνυ ἀρχαιοτάτων σαφῶς ἀποδεί-
ξω τὴν Ἀρείου μανίαν, πρὸ τρι-
σχιλίων που ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς
προῤῥηθεῖσάν τε καὶ προφημι-
σθεῖσαν. ἔφη γὰρ ἐκείνη γε, Οὐαί σοι
Λιβύη ἐν παραλίοις κειμένη χώ-
ροις, ἥξει γάρ σοι καιρὸς, ἐν ᾧ μετ'
ἐμοῦ καὶ τῶν σαυτῆς θυγα-
τέρων ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ
παλαίπορον ὑπελθεῖν ἀναγκασθή-
σῃ, ἀφ' οὗ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαν-
τας, πίστεως τε καὶ εὐσεβείας δόκιμο-
θήσεται. σὺ δὲ πρὸς ἔλαττον ἀπο-
κλίνεις καταῤῥοφῆσαι. ὑμεῖς γὰρ τῶν
οὐρανίων αὐτῶν τὸ δεκτήριον
ἀναπαύσαι πολυμήκατι, καὶ δή-
γματι ἀποφήξαι· καὶ μοὶ δὴ σι-
δηρᾶς ἐχέτω πῖς ὁδοῦσι. πῖ
δῆλα, ὡς πανοῦργοί που γῆς σαυτὸν
εἶναι τῶν ὁμολογήσεις ἐκεῖ δηλονό-
τι. κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα,
ἃ πῖ τῆς μανίας καλάμῳ πρὸς
με διεχάραξας, ἐν οἷς φὴς πάν-
τα τὸν Λίβυα δῆμον σύμψηφον
εἶναί σοι πρὸς βοηθείαν δήπου. εἰ
δὲ ὑφίστασαι ταῦτ' οὕτως ἔχειν, μάρ-
τυρά σοι ἤδη τὸν θεὸν, ἣν μοὶ ἀρχαιότατον τῆς Ἐρυθρᾶς πιττάκιον, δι'
ἑλληνικῆς σωπτάγματος γλώττης, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπέστειλεν. ὡς

A qui omnium curam geris
adsis benignus iis quæ di-
cuntur si ex fide sunt. Ego
enim homo tuus diuina
prouidentia fretus, ex scri-
pturis Græcis & Romanis
ijsque vetustissimis Arij
ante ter mille annos ab
Erythræa prædictam, &
fama multo ante vulgatã.
ait enim illa: væ tibi Ly- cc
bia in maritimis sita locis cc
B veniet enim tẽpus in quo cc
cũ populo & filiabus tuis cc
certamen graue, durum & cc
omnino difficile subire cc
cogeris, ex quo omnium cc
fides & pietas iudicabitur: cc
tu vero ad extremum exi-
tium deuergis. vos enim
cælestium florum recepta-
culũ conuellere ausi estis,
& morsu discerpere, atque
adeo ferreis polluistis dẽ-
tibus. Quid igitur callide
veterator, vbi locorũ esse
fateris? illic scilicet. ha-
C beo litteras quas ad me fu-
roris tui calamo scripsisti,
in quibus ais omnem Li-
byæ populum conspirare
tecum ad salutem. Si vero
negaueris hæc ita se habe-
re Deum testor nobis esse
vetustissimum Erythrææ
exemplar Græcè scriptum,
quod Alexandriã mittã vt

quã citissime pereas. anne D tu sine peccato furcifer? anne manifeste perijsti miser, tanto malo circumseptus? Nouimus quid moliaris, quæ cura, quis metus te perturbet, non nos latet infœlix & calamitose. ô mentis tuæ stuporem, qui morbũ & inopiam mentis tuæ non reprimis impie. qui veritatẽ varijs confodis sermonibus: & cum talis sis nos vituperare non vereris, & E nunc redarguens vt tibi videtur, nunc vero commonens tanquam fide & doctrina præstantior a quo scilicet miseri auxilium sibi suppeditari cupiunt. tametsi neque congredi cum tali oportet, neque omnino illum compellare. nisi quis in subdolis huius verbis, recte viuendi spem & in versibus reconditã esse putet. Sed non est hoc verum: longe sane abest. ô impudentiam vestram qui cum isto vos commiscetis. Quis igitur furor vos huius acerbam linguam & aspectum tolerare coegit? Esto, sed iam ad te sermonem conuerto, ô hominẽ animo imprudentem, lingua volubilem, mente infidelem, da mihi disputa-

ἴσ. παρ. ἴδε

ἂν θᾶττον ἀπόλοιο. εἶτα σὺ ἁμάρτοις, ὦ δικφανόφορε; εἶτα δ' ἀφῶς ἀπόλωλας ὦ ἄθλιε, τοιούτῳ δεινῷ περιεστοιχισμένος; ἴσμεν, ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φρὴν πής, ποῖόν σε θράπει δέος, ὃ λέληθεν ἡμᾶς ὦ δύστηνε καὶ παλαίπωρε. ὦ τῆς ἀμβλυτήτος τῶν σῶν φρενῶν, ὡς καὶ δὲ πλὴν νόσον καὶ πλὴν ἀμηχανίαν τ σαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις, ὦ αἰόσις. ὡς πλὴ δηλήμασι ποικίλοις διορύτεις λόγοις· καὶ πιοῦτος ὤν, ὃν αἰσχύνη ἡμᾶς ψέγων. καὶ νῦν μὲ ἐλέγχων ὡς γε οἴῃ, νῦν δ' αὖ πάλιν νουθετῶν, ὡς πίστ ἐς λόγοις ὑπαφέρων. πρὸς* οὖν δῆτα οἱ ἄθλιοι ὑπακουείαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι χλίχρη). καί τοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ τοιούτῳ ἐχρῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσφθέγγεσθαι, πλὴ εἰ μή τις ἐν τοῖς ὑπουλοις τούτου ῥήμασι, τ τὸ ὀρθῶς βιοῦν F ἐλπίδα τοῖς μέλλοις ἀποκεῖσθαι οἴεται. δῆ' ὅπ ἔστι τοῦτο. πολλοῦ γε δεῖ. τὸ δὲ δηλητὲς, ὦ τῆς ὑμετέρας αὐθαδείας, ὅσῳ τούτῳ συναναγίνεσθε! τίς ἄρα οἶστρος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς ὄψεως ἀνασχέσθαι κατηναγκασεν; δῆ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σὲ βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ. ὦ πλὴ μὴν ψυχλὴ ἄφρων σὺ, πλὴ δὲ γλῶτταν σωμύλε, ἄπισε ὃ τὰς φρένας, δὸς δή μοι τὸ λόγου,

tionis

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἀλλ' ἀμφιλαφές π λέγω καὶ ἱππή-
λατον πεδίον, ἀλλ' οὐ κύκλῳ γε
διαπεπερασμένον· μὴ σαθρὸν μόνον,
ἀλλ' ἐρρωμένον τε καὶ στερρὸν τῇ φύ-
σει. ὦ αὐδόσιε δεῖλα καὶ κάκιστε, καὶ
κρυφίνου· ἀλλά σε ταῦτα λέ-
γειν. μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι
περιάψας, καὶ συμποδίσας τῷ λό-
γῳ, εἰς μέσους σε καταστήσω· ὡς αὖ
πᾶς ὁ δῆμος τὴν σὴν καταμάθῃ
φαυλότητα. ἐπ' αὐτὸ δὴ πορεύσο-
μαι ἤδη τὸ πρᾶγμα. νενιμμέναι
δὴ πυκτικῶς εἰσιν αἱ χεῖρες. προσεύ-
ξωμεθα ταῖς διαχάραις, ὅπως καλέσωμεν δὴ
*τὸν θεόν. μᾶλλον δὲ μικρὸν ὅπο-
σχώ, εἰπέ μοι ὦ θερμόταπέ σου, πό-
τερα θεὸν ὀπαλέσῃ πρὸς βοή-
θειαν; ἀλλά γε ἐγκρατεῖς οὐ δύναμαι.
ὦ τῶν πάντων ἔχων τὸ κῦρος δέ-
σποτα! ὦ τῆς μοναρχικῆς δυνάμεως!
ὦ πάτερ. ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐδόσιον,
ὀνειδη τε καὶ λύπας, καί μοι καὶ
τραύματα καὶ ὀδύνας οὐ σὺ ἔχλ ἐκ-
κλησία Ἀρειὸς ἔτι πόπον ἤδη προ-
σθρόζει, καὶ μάλα γε δίφυῶς, ἐφ'
ᾧ καθιζάνων ἅμαξαν σωτηρίαν ἑαυ-
τῷ, ἣ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν,
τὸν ἐκ σοῦ, τὸν τῆς ἡμετέρας ὀπα-
δείας ἡγεμόνα, θέσεως νόμῳ
προσποιῆται καὶ ἴσχει. ἐπακουσόν, ἀν-
δρόλως σε, τῆς θαυμασίας πί-
στεως· σὲ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖ-
σθαι δέοντα κίνησιν οἴει). σὲ τῆς ἀφωρισμένης καὶ θέσει, κύκλῳ

A tionis non amplum dico & latum campum, Sed circulo recte circunscriptum, neque putrem, sed natura firmũ solidúmque. ô impie sane & pessime & dissimulator. cogor enim ista dicere, imo vero laqueum tibi inijciam, & disputatione impeditum in mediũ te adducam, vt omnis populus improbitatem tuã videat. Sed ad rem ipsam progrediar. Lotæ vtique B sunt manus. Pergamus precibus inuocare Deum, aut potius contineamus nos parumper. Dic mihi ἴσ. δεῖ. callidissime quem Deum in auxilium tuum implorabis? sed continere me nequeo. O tu omnium auctor domine, ô singularis virtutis pater, propter hunc impium ecclesia probra, dolores, imo vero vulnera & mærores patitur: Arius tibi locum iam C adaptat, idque admodum præclarè, in quo, vt puto constituens sibi ipsi Synodum, quæ filium tuũ Christũ illum ex te genitum, illum nostri auxilij ducem, adoptionis lege vendicet & teneat. Audi obsecro te mirandam fidem, te domine loco moueri existimat, te definitæ sedis terminis

circunſcribere audet. VbiD enim tu non præſens es? aut vbi functiones tuas, ex legibus tuis omnia peruadentibus non ſentiunt omnes? omnia enim ipſe contines, & extra te neque locum neque aliud quicquam cogitare fas eſt. Sic potentia tua cum operatione infinita eſt. Tu autem Deus exaudi: at vos populi aduertite mentem. Hic enim eſt impudens & nequam qui ad extremam improbitatem pariter & iniquitatē progreſſus, pietatem ſimulat. Apage, inquit, nolo Deum iniurijs obnoxium videri, ac ob id ſuppono & fingo mirabili ſane fide, quod Deus cum nouellam & nuper creatā Chriſti ſubſtantiā faceret auxilium ſibi ipſi præparauit, vt mihi quidem videtur. Quòd enim, inquit, ab ipſo abſtuleris, id minus feciſti. Tibi igitur hęc fides, eſt, ô lues & pernicies? tu ex hypotheſi figmentum ſumis eum, qui gentium figmenta condēnauit? Tu adſcititium eū vocas & velut officiorum miniſtrum, qui ſine cogitatione & ratiocinatione, eo quod ſemper vna cū patris æternitate exiſtat, omnia perfecit? Adapta iam ſi audes, adapta inquam, Deo,

παρειληφέναι πολλαχοῦ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ σὴ παρουσία; ἢ ποῦ τινὰ σοὶ ἃ πάντες ἐνήργηται, ἐκ τοῦ μὴ πάντα σου δικαίοντων νόμων ἀφαίρεσθαι; πάντα γὰρ αὐτὸς παρεῖχες, καὶ ἔξω σου, οὔτε τόπον, οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν ἐνθυμηθῆναι θέμις. οὕτως ἡ σὴ δύναμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἀπείρου. σὺ μὲν δὴ ἐπάκουσον ὁ θεός· ὑμεῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν νοῦν. ὁ γὰρ ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχρεῖος, E ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τὸν καὶ ἀνομίας ὁμοίως ἐληλακὼς, δι' ἀλάβειαν σκήπτεται. ἄπαγε, φησὶν, ἃ βούλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ, ἵνα μὴ δοκεῖν ἐνέχηται. καὶ δι' ἀπιθάνου φαντασίας καὶ πλάττω θαυμασιά γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεὸς νεοχμὸν καὶ πρόσφατον οὐσίαν Χριστοῦ πεισάμενος, βοήθειαν ἑαυτῷ παρεσκευάσατο, ὡς γέ μοι δοκεῖ. ὃ γὰρ αὖ φησιν ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλης, τοῦτο ἧττον πεποίηκας. εἶτα, ὦ λυμεὼν καὶ ὀλέθριε, σοὶ τοῦτο δοκεῖ πίστις; σὺ καθ' ὑποθέσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις, τὸν τὰ πλάσματα τῶν ἐθνῶν καταψηφίσασθαι; σὺ ἐπιτήδειον καλεῖς, καὶ ὥσπερ καθηκόντων ὑπηρέτην τὸν αὐθαιρεσίας καὶ λογισμοῦ, τῷ συνυπάρχειν τῇ τοῦ παντὸς ἀϊδιότητι, πάντα δημιουργοῦντα; ἐφάρμοσον γοῦν, εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον τῷ

δειῶ ⸂τὸ⸃ δὲ λαβεῖσθαι ⸂τὸ⸃ φο-
βεῖσθαι, ⸂καὶ⸃ τὸ ὑπίζειν τὸ ἐνθυμού-
μενον· ἔπ⸂ει⸃τὸ ἐνθυμεῖσθαι, τὸ λο-
γίζεσθαι, τὸ σκεπτόμενον, γνώμην
ἀποφαίνεσθαι ⸂καὶ⸃ διαβρουῶ, καὶ
ὅλως τὸ τέρπεσθαι, τὸ γελᾶν, τὸ λυ-
πεῖσθαι. πῖ τοίνυν φῆς ὦ τῆ ἀθ-
λίων ἀθλιώτερε; ὦ τῆς κακίας
αὐτοχρῆμα * μῆτερ. σύνες δὴ εἰ
δυνάσαι, ὡς ἐν αὐτῇ γέ σου πα-
νουργίᾳ, μοχθηρὲς ⸂καὶ⸃ * ἀναλίσκῃ.
ὁ Χριστός, φησὶ, δι' ἡμᾶς πέπονθεν.
ἀλλ' οὐδὲ φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς
μορφῇ * σώματος ἀπεσάλη; ἢ φη-
σὶν, ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν τι τῶ
δεσπότου. εἶτα ὦ τῆς θηρίων μεσί-
της, ταῦτα λέγουσι μαίνῃ ⸂καὶ⸃ σαφῶς
λυσσᾷς. ἰδοὺ γὰρ ὁ κόσμος, μορφὴ,
εἶπεν, ἔσχημα τυγχάνει ὤν. καὶ οἱ
ἀστέρες γε χαρακτῆρας ἑαυτῶν ἐμ-
βάλλουσιν. ⸂καὶ⸃ ὅλως τὸ πνεῦμα τῦ
σφαιροειδοῦς τούτου κόσμου, εἶδός
τῆς ὄντως τυγχάνει ὄν, καὶ ὥσπερ
μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανα-
χοῦ πάρεστι. ποῦ τοίνυν εἰσὶν ἐν
τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις; ἢ τι τὸ ὁ θεὸς
δέδοικεν, ὦ παγκάκιστε τῆς ὀφει-
λέτιδος σύ. λόγισαι δὴ οὖν ἐκ σαυ-
τῦ τεκμαιρόμενος, ⸂καὶ⸃ ἐνθυμή-
θητι, εἰ ἁμάρτημα εἶναι δοκεῖ, τὸ
ἐν Χριστῷ παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖ-
νος μὲν οὖν καταῖδε τὴν ἀπρέπειαν τῦ λόγου, ⸂καὶ⸃ τὴν πρέπειαν ὑ

A quod metuat, quod ſperet
cuenturum, quod cogitet,
quod ratiocinetur, ſi quid
conſiderat, quod ſententiã
ſuã dicat, quod verba for-
met, quod delectetur, vi-
deat, doleat. quid igitur ais
miſerorũ oĩm miſerrime?
ô virũ malitię planè peritũ!
intellige ſi potes quid in
tua ipſius verſutia cõſume- ϰ. νέσορ.
ris improbus. Chriſtus in-
quit propter nos paſſus eſt. ἴσ. ἐμίσκῃ.
At ego iãdixi quod ſub for-
B ma corporis miſſus eſt. Sa-
ne inquit, ſed metuendũ ne
aliqua in re imminuere il- ϰ. μορφή.
lum videamur. ô ferarum
interpres, anne inſanis dũ
iſta dicis & aperte furis?
Ecce enim mundus ipſe
forma eſt ſiue figura, &
aſtra characteres ſuos oſtẽ-
dunt, & omnino ſpiri-
tus huius globoſi orbis,
ſpecies quædam eſt eo-
C rum quæ ſunt & quaſi fi-
guratio. Nihilominus
Deus vbique adeſt. Vbi-
nam igitur in Deo con-
tumeliæ ſunt? aut qua in
re minuitur Deus? ô par-
ricida æquitatis! Cõſidera
ex teipſo coniecturam ca-
piens ſi peccatum videtur
eſſe, in Chriſto adeſſe Deũ.
Ille quidẽ perſpexit igno-
miniam ſermonis, nec tar-
τῦ λόγου, ⸂καὶ⸃ τὴν πρέπειαν ὑ

de pœnas irrogauit. Præterea quotidie in mundo peccata committuntur, & tamen Deus adest: Nec diu supplicia differuntur. Qua igitur in re minuitur potestatis eius magnitudo? an vbique patitur? nihil opinor. mundi enim mens per Deum est: per ipsum omnis stabilitas: per ipsum omne ius. Christi fides sine principio ex ipso est. Omnino Christus Dei lex est, per ipsum immensitatem & infinitatem habens. Sed enim ex te tuóque ingenio cogitare is videris, O furorem insignē: Conuerte nunc in tusi ipsius exitium Diaboli gladium. Videte omnes videte vt lamentabilis prætendat voces viperæ morsu detentus: vt venæ ipsius & carnes veneno imbutæ tetros cieant cruciatus: vt corpus ipsius defluxit attenuatum & squalore, ordibus & lamētatione & pallore & horrore, & mille denique malis plenum misere exaruit. vt aspectu deformis, & illuuie sordida capillorū sylua, vt totus semimortuus, & aspecto ipso iam languido, vultu ex sangui & curis absumpto. vt timul omnia quæ cōcurre-

βεβαίως ἐπάγαγε· χωεὶς ὃ πάντων καθ' ἑκάστω δήπουθεν ἡμέραν ἁμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται· ἀλλ' ὅμως ὁ θεὸς πάρεστι, καὶ πᾶσι τῆς δίκης ὑχυστείζει. πῇ οὖν καὶ πῶς τοῦ κράτους εἰς τὸ μέγεθος αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ πανταχοῦ διαδήνεται; οὐδέν οἶμαι. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς, διὰ τοῦ θεοῦ· δι' αὐτοῦ πᾶσα διάκτησις, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη. ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ πίστις ἀπάρχης ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ὁ Χριστός· δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀπεριόριστον ἔχων. ἀλλὰ γὰρ οὐ κατ' σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ; ὦ τῆς μανίας λίαν! στρέψον νῦν εἰς τὴν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος. ὁρᾶτε δή, ὁρᾶτε πάντες, ὡς γοερὰς ἤδη στοιχεῖται φωνάς, τῷ τοῦ ἔχεως ἐνεχόμενος δήγματι. ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ ἐγκαπνίλημμέναι, δεινὰς ἀναμιγνύουσιν ὀδύνας. ὡς διεφθάρκεν αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν αὐχμοῦ τε καὶ θρηνώδους, καὶ ἀχειρώσεως, καὶ φείκης, καὶ μυρίων γέμει κακῶν, καὶ δεινῶς κατέσκληκεν· ὡς εἰδεχθὴς καὶ κατάρρυπον τὸ τῆς κόμης δάσος. ὡς ὅλος ἡμιθνὴς, καὶ ἐξαδηνῶν ἤδη τὸ βλέμμα. ὡς ἀνάιμον τὸ σῶμα, καὶ ἰῶδες μυρίμνης ἐκπικός. ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν συνδραμόντα, ἰσχνὸς,

χ. ἀνανοῦσιν

μανία τ' ἢ ματαιότης, διὰ τὸ χρό-
νιον τ' πάθους, ἄχειόν τε & θηριώ-
δη σε πεποίηκασιν· αὐλίζα οὐδὲ
ἐπαγδαινόμβρος ἔ δὴ κακοῦ πυ-
χάζῃ ὤν. αἴρομαι, φησὶν, ὑφ' ἡδο-
νῆς, & πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ χα-
ρᾶς, ἢ θρύπτομαι. καὶ πάλιν
νεανικῶς γε λίαν, ἦεν, φησὶν,
ἀπωλόμεθα. τοῦτο μὲν γε ἢ ἀληθὲς
ἔστι. σοὶ γὰρ μόνῳ ἡ κακία ταὶς παρ'
ἑαυτῆς ἀπουδαὶς ἁβρῶς κεχο-
ρήγηκε, ἢ ὁ πολλῆς ἐώνητο πρωῒ,
τοῦτό σοι ῥᾳδίως δεδώρηται. φέρε δὴ
νυνὶ εἰπέ, ποῦ τὰ σεμνά σου ἔστι
τοδαιγήλματα· ἀπόνιψαι δήσαυ-
τὸν, εἰ οἷόντε. ὦ ἀπόπου γέμων ἀν-
θρωπε ἀνοησίας! καί τοι σύγε
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῖς αὐ-
τοσχεδίοις διατεράξαι ἐπουδάκας. ἆρ' οὐ γε σαφῶς ὡς ἅπαν-
τα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ
ὑπίσαμαι· ἀμφὶ γὰρ ἀπορῶ, πότε-
ρον μένειν, ἢ ἀπιέναι δεῖ. οὔτε γὰρ
βλέπειν εἰς τοσοῦτον ἔτι δύνα-
μαι, ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαισχύνο-
μαι, ὦ Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς φῶς
καθίσησας, σαυτὸν δ' εἰς σκότος, ὦ
παλαίπωρε, καθέδρας. τοῦτό σοι
τῶν πόνων πέφυκε τὸ τέλος. ἀλλ'
ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι. πλῆθος
εἶναι φησὶ τῶν περὶ σὲ ἀγωνιώντων.
εἰκὸς οἶμαι, ἢ δέχου γε πούσις.

Arunt furor, insania, vanitas, propter mali diuturnitatē agrestē & ferū reddiderūt. Ne sentit quidē quib⁹ sit in malis. Efferor inquit præ voluptate, & tripudio saltúque lasciuio præ gaudio & exulto. Et rursum valde iuueniliter age inquit perijmus hoc quidem certe verum est, Tibi enim soli malitia largiter studia & amores sui suppeditauit: quódque magno pretio emerat, tibi facillime donauit. Age vero iā dic tibi præclara illa tua monita? ablue te ipsum, Nilo si fieri potest, homo absurdi stuporis plenissime: quippe vniuersum orbem terrarum flagitijs tuis perturbare omni studio contendisti. Nonne intelligis quod ego iam, qui Dei homo sum, omnia sciam. at vero iam dubito vtrū manere aut abire oporteat. Neque enim adhuc visu tantū contendere possum, & peccatū erubesco ô Ari. Nos in luce collocasti, teipsum vero in tenebras cōiecisti miser. Hic enim visus est laborum tuorū exitus. Sed illuc iterum redeo. multitudinem hominum circa te vagātiū esse aiſpar est opinor: & recipe eos,

6 χ. πῶ Νειλῳ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

recipe inquam : nam lupis & leonibus se se devorandos præbuerunt, verum etiam horum vnusquisque decẽ capitum accessione & horum sumptu
7 oppressus continuo pœnas dabit, nisi quam celerrime ad salutarem ecclesiam recurrens charitatis pacem amore ac studio concordiæ susscipiat. Non enim a te decipientur amplius de mala conscientia damnati: neque funditus perire sustinebunt sceleratis tuis quæstionibus implicati. manifesta enim & nota erunt in posterum sophismata tua: nec ipse quicquã profeceris, frustra finges, æquitatem & sermonum lenitatẽ, simulans & simplicitatis vt ita dicam personam extrinsecus induẽs: vanum erit omne artificiũ tuum. Cito enim te veritas ipsa circunstabit, Cito flammas tuas diuinæ potentiæ, vt sic dicam, imber restinguet. atqui socios & suffragatores tuos, qui se iam obnoxios curiæ fecerunt, publicorum ministeriorum curæ excipient, nisi quã citissimé fugientes congressum tuum, incorruptam fidẽ amplexi fuerint. Tu vero, vir ferree,

D δέχου φημί: λύκοις γὰρ & λέουσιν ἑαυτοὺς βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων ἕκαστος τοσαθτάκις κεφαλῶν δέκα & τελέσμασι τούτων πεσὼν, αὐτίκα δὴ μάλα ἰδρώσει, ἐὰν μὴ ἢ ταχίστω ὅπι πρὸς σωτήριον δρομεὼν ἐκκλησίαν, πρὸς τῆς ἀγάπης εἰρμὸν τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας ἐπανέλητα. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ σοῦ λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται, ὅπι πονηρᾷ συνειδήσει καταγνωσμένοι· ἀλλ' αὐτίκα ἔξονται τέλεον ἀπολέσαι τὰς ματαίας σου ζητήσεσιν ἐμπλακέντες. σαφὴς & γνώσιμα πᾶσι, τοῖς γοῦν τὸν ἐξῆς χρόνον, τὰ σὰ ἔσται σοφίσματα. καὶ μὴν ἀδὲ αὐτὸς αὐτοῦ τῇ δυνήσῃ, ἀλλὰ μάτην ἀγκαλίῃ, ὑπείκειάν τε & τοιότητα λόγων καὶ ὑποκρινόμενος, & ἁπλότητος ὡς εἰπεῖν τοιοῦτον ἔξωθεν περιτιθέμενος. μάταιον ἔσαι σου τὸ ὅλον τέχνασμα· αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀλήθεια περιστήσει. αὐτίκα σου τὰς φλόγας ὁ τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἰπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει. καὶ μὴν οἱ καὶ οἱ τοῖς ἑταίροις καὶ ὁμολογώμοναί σου ἀνόχοις εἶναι τῇ βουλῇ γνωσθήσονται. αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, ἐάν γε μὴ ἢ ταχίστω ἀποφυγόντες πρὸς σὲ σωτηρίαν, πίστιν. σὺ δὲ ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ

δεῖγμά μοι δὸς τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστεύεις, & ἐρρώσθαι τῷ βεβαίῳ τῆς πίστεως, καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχεις συνείδησιν. ἦκε πρὸς ἐμέ, ἦκε, φημὶ, πρὸς θεοῦ ἄνθρωπον. πίστευσον ὡς ταῖς ἐμαυτοῦ πύσεσι διερευνήσομαί σου τὰ ἀπόῤῥητα τῆς καρδίας· κἂν μέν τι μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ, τιμῶ θείαν ὑπεραλγοῦμεν χαίειν, παρὰ δὲ δήγματός σε κάλλιον ἰάσομαι. ἐὰν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ ψυχὴν φαινῇς, τὸ τῆς ἀληθείας φῶς ὑπομενῶ, ὃν σοὶ & ὦ θεῷ χάειν εἴσομαι· καὶ ἐμαυτῷ τῆς εὐσεβείας συναδήσομαι, καὶ ὑμῖν χαίρω. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀγαπητοί.

A da mihi aliquod ſpecimen propoſiti tui, ſi tibi ipſi fidis, & fidei firmitate fretus es, ac purã omnino habes conſcientiam. Veni ad me, veni inquam ad Dei hominem: crede quod interrogationibus meis cordis tui abdita ſcrutabor: & ſi quid inſaniæ in te reſidere videatur, diuinam gratiam implorans a morſu te melius curabo: ſi vero mente
B ſana eſſe videberis, cognito in te veritatis lumine, Deo gratias agam, & mihi ipſi pietatis meæ conſcius ero. *& aliena manu.* Deus vos cuſtodiat chariſſimi.

Διὰ Συγκλητίου & Γαυδεντίου μαγιστριανῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα, ὅτε Πατέριος ἦν ἔπαρχος Αἰγύπτου, & ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Γαλατίῳ.

Per Syncletium & Gaudentium Magiſterianos perlata ſunt hæc, cùm Paterius præfectus eſſet Ægypti, & lecta ſunt in palatio.

ΚΑΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ καὶ Θεογνίου.

CONTRA EVSEB. & Theognium.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ σεβαστὸς τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.

Conſtãtinus Auguſtus Catholicæ Eccleſiæ Nicomedienſium.

ΤΩΝ θεοσεβεστάτην θεὸν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἴστε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, πατέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι· πατέρα φημὶ ἄναρχον, ἄθραυστον τέλους χορηγὸν τῶν

OMnes probe noſtis, fratres dilectiſſimi, Dominum Deum ſcilicet & Saluatorem Chriſtum patrem & filium eſſe: Patrem dico ſine principio, ſine fine parentem ſeculi

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ipſius: filium vero hoc eſt patris voluntatē, quæ quidem neque per cogitationem aliquā aſſumpta eſt, neque ad operum ſuorum perfectionem, per ſubſtantiam extrinſecus quæſitam accepta. Qui enim hoc intelliget, hic habebit ad omne ſupplicij genus indefeſſam tolerantiam. Sed Dei filius Chriſtus omniū opifex & immortalitatis ipſius largitor genitus eſt, quantū ad fidem, reliquit, eam qua credidimus, genitus eſt, immo vero progreſſus eſt ipſi, cum omnino in patre eſſet ad eorum, quæ ab ipſo facta ſunt, ordinationem. genitus igitur indiuiduo quodā proceſſu, voluntas enim ſimulatque domicilio ipſius infixa eſt, & quæ diuerſa indigēt cura, ſecundum vnius-cuiuſque qualitatem tractat atque adminiſtrat. Quid igitur eſt? quid inter Deū patrem & filium medium? nihil ſcilicet. ipſa enim rerum completio cognitione accipit voluntatis imperiū, non quidem ſeparata ex patris eſſentia voluntatem ſeparauit. Quod vero ad iſta ſequitur, quis eſt qui Dominum meum Chriſtum filium reuerentia magis ductus quàm ſtultitia metuit?

ἀϊδίου ἀυτῷ· γόν δέ, ὅτ' ἐκ τῆ πατρὸς βουλήσεν, ὅπερ ὅτε δι' ἐνθυμήσεως τινὸς ἀϊδίου γενηθὲν, ὅτε πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἀυτῷ τελεσιουργίαν, διά τινος ἐξεζητημένης οὐσίας καταλήφθη. ὃς γὰρ τοῦτο μὴ νοεῖ ἐ νοήσει, ἕξει πρὸς ἅπαν τιμωρείας γένος ἀκαμάτον ὑπομονήν. διὰ γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ γὸς Χριστὸς, ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς ἐ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς χορηγὸς, ἐγενήθη ὅσον πρὸς τὴν πίστιν αὐτὴν ἣν πεπιστεύαμεν, ἐγενήθη, μᾶλλον δὲ προῆλθεν αὐτὸς μὲν πάντοτε ὢν ἐν τῷ πατρὶ ὡς ὅτι ἐν τῷ ὑπ' ἀυτῷ γενομένων διακόσμησιν. ἐγενήθη τοίνυν ἀϊδίως θεός. ἡ γὰρ βούλησις ὅλως μὲν οὐκ ἐμπέπτωκε· ἐ τοῦτ' ἄνευ διαφόρου δέεται ὑπηρεσίας, κατὰ τὴν ἑκάστου ποιότητα προάγει τὰ ἐ διοικεῖ· τί οὖν ἐστι τὸ μεταξὺ τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς μὲ τοῦ γοῦ· οὐδὲν δηλαδή· αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων συμπλήρωσις ἀδιάσπαστον περιέλιφε τὸ τῆς βουλήσεως πρόσταγμα, οὐχὶ δὲ μεμερισμένον ἀπὸ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας ἡ βούλησιν διέστησεν. ὃ δὲ τούτοις ἕπεται τίς ἂν εἴη, ὅς τὸν Χριστοῦ τὸν ἐμοῦ δεσπότην παιδὸς δι' αἰδῶ μᾶλλον ἢ μορείαν

δέδιεν; ἆρ' ἂν παρὰ τὸ θεῖον; ἐπεὶ- A metuit? num itaque pati-
δὰν ἡ τοῦ σεμνοῦ σώματος οἴκησις tur Deus? postquam au-
τοὺς ὑπάγωσιν τῆς ἰδίας ἀγιό- gusti corporis habitatio ad
τητος ὅρμας· ἢ ἰο ὑποπίπτει θι- notitiam propriæ sanctita- 10
ξεῖ τὸ ἐκ σώματος ἀκηκοωσμένον; tis properat: an succumbit
ἆρ' οὐχὶ διέστηκε τοῦ ὅσον ἐκ τῆς illud non separatum esse
τοῦ σώματος ἀφῄρηται ταπεινότη- in corpore? num igitur se-
τος; οὐχὶ δὲ ζῶμεν καὶ πρὸς θά- parauit hoc quod a corpo-
νατον ἢ τῆς ψυχῆς εὔκλεια. τὸ σῶ- ris humilitate ablatum est?
μα προσκαλέσηται; τί τοίνυν ὀν- Num vero viuimus, licet
τως ἡ ἀβλαβὴς καὶ εἰλικρινὴς ad mortem animæ gloria
πίστις ἄξιον ἀμφιβολίας κατέλη- B corpus adsciuerit! Quid
φεν; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι σεμνότερον* σῶ- igitur hic innoxia & sin- *σεμνό-
μα ὁ θεὸς ἐξηγέξατο, δι' οὗ τὰ τῆς cera fides dubitatione di- τατον
πίστεως τεκμήρια καὶ τὰ τῆς οἰ- gnum offendit: nonne vi-
κείας ἀρετῆς ὑποδείγματα ἐμελ- des Deum augustius, cor-
λεν ἐμφανίζειν, ἢ τὸν ἤδη συ- pus elegisse, quo fidei in-
κεχυμένον ὀλεθρίῳ πλάνην τοῦ ἀν- dicia & virtutis suæ docu-
θρωπίνου γένους ἀπώλειαν ἀπο- menta voluit ostendere? &
στῆσαι, καινὴν τ' θρησκείας δι- iam confusum à diabolo
δόναι διδασκαλίαν τῷ τ' ἀγνοίας errorem, humani generis
ὑποδείγματι, τὰς ἀναξίας τῶν perniciem excutere, nouã-
νοῦ προσῴξεις καθαίρειν, ἔπειτα que religionis doctrinam
δὲ τὸν μὲν τοῦ θανάτου βάσανον dare ignorantiæ documẽ-
ἐλύειν, τὰ δὲ τῆς 11 ἀθανασίας to, indignas mentis cogi- 11
ἔπαθλα προαναφωνῆσαι. ἀλλ' ὑμεῖς, tationes purgare, deinde
οὓς λοιπὸν ἀδελφοὺς ἡ τῆς ἀγάπης vero mortis cruciatus re-
κοινωνία εἰκότως ὑπ' ἐμοῦ προσ tundere, at immortalitatis
αγορεύεσθαι ποιεῖ, ὃν ἀγνοεῖτε μὲ præmia longe ante prædi-
τὸν ὑμέτερον σωθεράπονται, ὃν cere, Sed vos quos vt dein- 11
ἀγνοεῖτε τὸ τῆς ὑμετέρας σωτη- ceps fratres appellem cari-
ρίας ὀχύρωμα, ὃ τὸν φρονίδα tatis communio meritò fa-
γνησίως ἐπανῄρημαι, καὶ δι' ὃ τῶν ὑμετέρων ἐχθρῶν μόνον τὰ ὅπλα

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

noſtros deuicimus, verũ etiam viuẽtes adhuc coëgimus humanitatis verã fidẽ profiteri. Ego vero in his bonis propter inſtaurationẽ orbis terrarum maxime gaudebã. Etenim admiratione plane dignũ fuit tot gẽtes ad concordiã conſenſumq; adduxiſſe, quæ paulo ante dicebantur Deum ignorare. verum quomodo cognoſcituræ erant gentes ea, quæ nullo contentionis ſtudio intelligere curarẽt? Quid igitur cogitatis, fratres chariſſimi, quod ipſos nos accuſo? Chriſtiani ſumus, & miſerabili affectu diſſentimus. hæc igitur ipſa eſt fides noſtra? hæc ſanctiſſimæ legis doctrina? Sed quæ tandẽ eſt cauſſa ob quam præſentis mali pernicies excitata eſt? O rem abſurdam! O ſummũ odium! quod omnis indignationis magnitudinem excedit! Quæ tandem viſa eſt prædonis huius atrocitas; num Dei filium negat ex indiuidua Dei ſubſtantia proceſſiſſe? Anne Deus vbique eſt? atqui hunc ſemper adeſſe nobis ſentimus. Anne huius potentia vniuerſitatis ornatus coaluit? atque ſeparationis diſſidio priuatus eſt.

καπεμαχεσάμεθα, ἀλλὰ ἔτι ζῶντας
ἔτι τ ψυχὴν συγκατείρξαμεν τοῦ
τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἀληθῆ πίστιν
ἐκφάναι. ἀλλ' ἐγὼ ὅτι τοῖς ἀγα-
θοῖς τούτοις διὰ τὴν τῆς οἰκουμέ-
νης μάλιστα ἀναπέφανται ἔχαιρον.
καὶ γὰρ θαύματος ἦν ἄξιον ἀληθῶς
ἔθνη τοσαῦτα εἰς ὁμόνοιαν ἐπα-
γαγεῖν, ἃ τοῦ βραχέος ἤρκει τὸν
θεὸν ἀγνοεῖν. τὴν τί ἦμελλε γινώ-
σκειν τὰ ἔθνη ταῦτα, ἃ ἀδεμιᾶς
φιλονικίας ἐπανήρητο φροντίδας;
τί δ' ἂν ποιεῖτε, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ὡς
ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα; Χριστια-
νοὶ ἐσμεν, καὶ οἰκεῖα διὰ θείας διχο-
νοοῦμεν. αὕτη αἵρεσίς ἐστιν ἡ ἡμετέρα
πίστις; αὕτη ἡ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου
διδασκαλία; ἀλλά τίς ἐστιν αἰτία
δι' ἣν ὁ τοῦ παρόντος κακοῦ ὄλε-
θρος ἐξεγήγερται; ὦ τῆς ἀθεΐας!
ὦ μίσους ὑπερβολὴ πάσης ἀγα-
νακτήσεως μέγεθος ὑπερπαρού-
σα! τίς ἡ τοῦ λυτηρίου τούτου ἀπα-
τήσαντα διάνοια; ἢ τὸν τοῦ θεοῦ
υἱὸν ἀρνεῖται ἐξ ἀμερίστου τοῦ πα-
τρὸς οὐσίας προεληλυθέναι; ἆρ'
οὐχὶ πανταχοῦ ἐστιν ὁ θεός; καίτοι γε
τοῦτον πάντοτε παρεῖναι ἡμῖν, αἰ-
σθανόμεθα. ἆρ' οὐχὶ διὰ τῆς τού-
του δυνάμεως ἡ τῶν ὅλων συνέστη-
κεν οἰκουμία; καίτοι γε τῆς τοῦ
χωρισμοῦ διαστάσεως ἐστέρηται;

μή ἔν ὑμῖν τί πέπονθε, ὦ ἀγα- A Ne quid igitur a nobis ac-
πητοὶ ἀδελφοί, καταμάθετε νῦν tũ fit, fratres chariſſimi,
ἀξιῶ τὰς βασάνους τῆς παρούσης attendite quæſo præſentis
ὀδύνης, ὁμολογοῦντας ὑμᾶς εἶναι doloris probationem. Vos
τούτου ἐπαγγέλλεσθαι, ὃν εἶναι ἀρ- illius confeſſores fore pro-
νεῖσθαι. ὑμᾶς τὸ παυσώλου διδα- miſiſtis quem eſſe negatis,
σκάλου πείθοντος. ἱκετεύω τίς ὅστι cum vobis iſtud exitiabi-
ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον lis ille Doctor perſuaſerit.
πλῆθος; Εὐσέβιος δηλαδή, ὁ τῆς Quis obſecro innocentem
τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. multitudinem iſta docuit?
ὅτι γὰρ παντάχοῦ τὸ τυράννου μετέ- B Euſebius videlicet tyrãni-
νηται φρουρᾶς, πανταχόθεν δεῖ cæ crudelitatis ſocius. Nam
συνορᾶν. τὸ δὲ ὡμὸν γὰρ αἱ τῶν ὅσι- quod excubaret & omnino
ακόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, vigilaret pro Tyranno, ex
ἀμὰ τῶν ἀγνῶς ὅσιακόπων. τὸ δὲ multis vndiq; poteſt intel-
ὃ μ' ἥκιστα παθεῖν τῶν χριστιανῶν ligi: ſi quidẽ iſtud Epiſcopo-
ἐκδίωξις διαρρήδην βοᾷ. ὃ δὲν rũ, eorũque vere Epiſcopo-
γὰρ τῶν περὶ τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημέ- rũ cædes teſtãtur: iſtud cru-
νων ὕβρεων, νῦν ἐρῶ· δι' ὧν ὅτι delisſima Chriſtianorũ per
μάλιστα αἱ τῶν ἀναγκαίων μερῶν ſecutio palam clamat. Ne-
ἐπεφαίμαπυσάν με σπουδρομαί. que certe de ijs quibus me
ἦσαν δ' ὀφθαλμοὶ κατασκόποις affecit contumelijs hoc lo-
ὑπέπεμπε κατ' ἐμοῦ, δ' μόνον ἐκ C co verba faciam, per quas
ἐνόπλοις τῷ τυράννῳ συνεισέφε- aduerſariorum contra me
ρεν ὑπουργίας. μὴ δ' ἐμέ τις οἰέ- concurſus, quantum fieri
σθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων ἀπό- poterat maxime procura-
δειξιν ἀπαρασκεύαστον. ἦσχας γὰρ bantur, qui & oculis tam-
ὅτι ἀκριβὴς ὅπ τις πρεσβυτέ- quam ſpeculatoribus me
ρους δ' διακόνους τοὺς 13 Ασεβίῳ obſeruauit. Quin etiã mi-
παρεπομένους φανερῶς ὑπ' ἐμοῦ niſterio prope militari,
συνειλῆφθαι συνέστηκεν. ἀμὰ ταῦ- quo tyranno opem ferret,
τα μὲ παείνημι, ἃ νῦν ὑπ' ἐμοῦ perfunctus eſt. ac nemo
deprehenſos qui Aſebium aſſidue ſtipabant. Sed hæc quidẽ
omitto, quæ nunc nõ eo dicũtur a me, quòd ipſe ea grauiter

13

& iniquo animo ferã, ſed quò eas ſuæ ipſorũ pudeat inſaniæ. illud ſolũ metuo, illud animo verſo, quod vos video in huius criminis ſocietatem vocari. Nã inſtitutione Euſebij & cõuerſatione cõſciẽtia veſtra a veritate deflexit. Verùm huiꝰ rei expedita eſt & facilis curatio, ſi modo Epiſcopum fidelem & integrũ nacti, oculos ad Deum denuo conuerteritis: quod quidem in præſentia eſt in veſtra ſitũ poteſtate: quódque etiam dudum penes veſtrum iudicium fuerat, niſi Euſebius ipſe, de quo dixi, prauo eorum qui eũ iuuerunt conſilio huc præceps ruiſſet, & rectum eligendi ordinẽ impudenter conturbaſſet. Sed quoniã mihi de hoc ipſo Euſebio pauca dicenda ſunt, quæſo libenter attendite. Nõ vos præterit Concilium Niceæ celebratum, cui ipſe, ſicut conſcientiæ meæ munus poſtulabat, interfui, non alio ſane animo, quàm vt tum concordiã inter omnes conſtituerem, tum omnium maxime vt reprimerem penitus & ſummouerem eam rerum perturbationem, quæ ex Arij Alexandrini amentia orta,

κτήσεως ἕνεκεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνων αἰχύνην ὑφ' ἐμοῦ προενήνεχθ). ἐκεῖνο μόνον δέδοικα, ἐκεῖνο δυσχολαίνομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τοιοῦτο ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου ἀγωγῆς ἡ τῆς διαστροφῆς σωείδησιν τῆς ἀληθείας κεχωρισμένην αἰσχαλήφατε. ἀλλ' ἔστιν ἡ βεβαία θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστὸν ἡ τῆς ἀκέραιον νῦν χεῖρα λαβόντες, πρὸς τὸν θεὸν ἀπίδητε, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἔστι. καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως ἡρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος 14 δεινῆ τοῖς συλλαβομένοις αὐτῷ ἐνταῦθα ἐκύλισε, καὶ τοῦ τάξεως ὀρθότητα αἰσχύνως συνέπεσε. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐσεβίου πρὸς ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μέμνησθε ὑμετέραι αἰξικακίᾳ ὅτι τῆς Νικαέων πόλεως χειροτονῆσθαι συνόδου, ἧ καὶ αὐτὸς ἐγὼ παρόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λαβείᾳ παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν διαφάσθαι· καὶ πρὸ πάντων διέξαι τε καὶ ἀποσείσασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ τοῦ μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς ἀρείου τοῦ Αλεξανδρέως ἀπονοίας,

14

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἰσχυροποιεῖτο δὲ τὸ δόγμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀπόπου τε καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς. ἀλλ' αὐτὸς ἄλλος εὐσεβίος, τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις, μεθ' ὅσης νομίζεται σωφροσύνης, ἅπτε δὴ ἐκ τῆς σωσθησόμενος αὐτῆς ἀπαλώμενος· μεθ' ὅσης δ' αἰσχύνης, τῇ παραχρῆμα ἁλισκομένῃ ψευδολογίᾳ σωΐσασθε, ἐκκόπτωσι μοὶ μοι διαφόρους τοὺς ἀξιοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ δεήσεσθαι μετ' ἐμοῦ συμμαχίαν τινὰ ὅπως μὴ ὅτι τοσούτῳ ἐγκλεὶς πλημμελήματι τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ τιμῆς ἐκβάλλοιτο. μάρτυς ἔστι μοι τούτου ὁ θεὸς αὐτὸς, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλαλήθως ὑπομένοι, ἐπεὶ καὶ μὲ ἐκεῖνος ἀπελέγξει, καὶ ἀπροσδοκήτως ὑφήρπασεν, ἃ καὶ ὑμεῖς ὑπονοήσεσθε. πάντα μὲν οὖν ἐπεξέρχεσθαι τὰ, καθὼς αὐτὸς ἐπύθετο, πᾶν ὁποσονοῦν κακὸν ὅτι τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀποκρυπτόμενος. δεήσομαι τοσοῦτον, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, μᾶλλον μετὰ Θεογνίου ὃν τὰ αὐτοῦ ἔχει κοινωνὸν διεπράξατο, ἀκούσασθε παρακαλῶ. Ἀλεξανδρέας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύκειν ἀποσταλῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας ἡ τῆς διχονοίας ἠγείρετο πυρσός. δεῖ

Alliico ex absurdo & pernicioso conatu Eusebij vires collegit. Nam quanta cõcursione, amantissimi honoratissimique fratres, putatis istũ Eusebiũ, vt pote ipsa conscientia conuictũ, quanta cum ignominia mendacijs vndique deprehensis, aggressum esse primum certos quosdam homines subornare, qui pro eo deprecarentur: deinde a me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus de honoris sui gradu deijceretur. Huius rei testis est mihi Deus, qui tum mihi, tum vobis benignus perpetuo adsit, quod & meũ peruertit iudicium, & turpiter a veritate abduxit, quod & vos cognoscetis. Nam tũ omnia gesta sunt ex eius sententia, qui perniciem omnẽ adhuc intra cogitationem suam abditã & occultam tenuit. Ac primũ vt cætera illius nequitiæ facinora prætereã, audite quæso, quid nuper cũ Theognio quem dementiæ suæ sociũ habebat perpetrauerit. Ipse forte quosdam Alexandrinos qui à fide nostra defecerant, huc mitti iusserã, quandoquidem eorum opera dissidij flamma incensa erat. Sed

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

iſti honeſti bonique ſcilicet Epiſcopi, quos vera cõcilij diiudicatio ad pœnitentiam agendam reſeruauerat, non ſolùm eos admiſerunt ad ſe, & ſecum tuto collocarunt, verum etiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrẽ ingratos iſtos aliquo pacto puniendos eſſe cenſui, & iuſſi, vt a ſuis abrepti ſedibus longiſſime relegarentur: iam veſtrum eſt ea fide in Deum aciem mentis veſtræ intendere, in qua nos ſemper manſiſſe conſtat: & nunc etiam manere decet, omnémque ætatem ita degere vt Epiſcopos integritate vitæ, doctrinæ puritate, tum benignitate etiam in omnes, eximios habentes, iure lætemur, ſi quis autẽ temere peſtes illas vel memoria, vel laudibus celebrare audeat, confeſtim ſerui Dei, hoc eſt mei ipſius opera pœnas ſuæ audaciæ dabit. Deus vos fratres chariſſimi incolumes ſeruet.

Οἱ γοῦν καλοὶ τ̃ κ̀ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, οἷς ἅπαξ ἡ τῆς συνόδου ψῆφος περὶ μετάνοιαν πεπήγει, οὐ μόνον ἐκείνους ὑπεδέξαντο, καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ κ̀ ἐκοινώνησαν αὐτοῖς τ̃ τρόπων κακοηθείας· διὸ κ̃ τοὺς ἀχαρίστους τούτους ἔφημεν δεῖν κολάζεσθαι. ἁρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκ μέσου ὡς πορρωτάτω χωρισθῆναι· νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πίστει, βλέπειν ἢ πάντοτε κ̀ χαλυβῶδες κ̀ συνεστηκέναι χρὴ καὶ εἶναι δι' ἁπάντων· ὅπως ἐπισκόπους ἀγνοὺς τ̃ κ̀ ὀρθοδόξους κ̀ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν, εἴ τις δὴ καὶ πρὸς μνήμην τ̃ λυμεώνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρεπῶς ἐξαφθῆναι τολμήσει, παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τ̃ θεραπόντων τ̃ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας αὐασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

E

F

VICTOR CONſtantinus Auguſtus Theodoto.

QVanta vis diuinæ iræ extitit, etiã ex ijs quæ Euſebio & Theognio acciderũt, facile licet tibi in-

ΝΙΚΗΤΗΣ ΚΩΝσταντῖνος σεβαστὸς Θεοδότῳ.

ΟΣΗ τῆς θείας ὀργῆς ἡ ἰσχὺς πέφυκε, καὶ ἐξ ὧν Εὐσέβιός τε κ̀ Θεόγνιος πεπόνθασιν δύσχερὲς καὶ σὲ μαθεῖν,

οἱ εἰς τὴν ἀληθεστάτην παρεκνοοῦντες θρησκείαν, τὸ τῦ Σωτῆρος θεοῦ ὄνομα τῇ συστήματι τῦ οἰκείου λῃστηρίου καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν συγγνώμης ἐμίανεν. ὅπου δὲ μάλιστα μετὰ τὴν τῆς συνόδου ὁμογνώμονα συμφωνίαν, ἐχρῆν τὴν πρώτην ἐπανορθώσασθαι πλάνην, τότε τοῖς ἀτόποις ἀδοκίμασιν ἐμμένοντες, ἑάλωσαν: διὰ τῦτο γοῦν ἡ θεία πρόνοια αὐτοὺς τῦ ἑαυτῆς ἀπώσατο λαοῦ. ἐπειδὴ μηδὲ ἔφερε τὰς ἀκάκους ψυχὰς ὀλίγον διανοίᾳ φθειρομένας καθορᾶν· καὶ νῦν μὲν ἀξίαν παρ' αὐτῶν ἤτησε δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἔξῆς διὰ τὸ παντὸς αἰῶνος λήψεται. ὅπερ τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ δηλωθῆναι δεῖν ἡγησάμην, ἵν' εἴ τις κακὴ παραίνεσις τῶν τοιούτων, ὡς ἔγωγε ὐκ οἶμαι, τῇ σῇ ἐνεκα- διάθη προαιρέσει, τοιῦτο τῆς ψυχῆς ἀφελούμενος καθαρᾶν ὡς προσῆκε τὴν διάνοιαν, εἰλικρινῆ τε καθοσίωσιν, καὶ ἄκραντον πίστιν τῷ Σωτῆρι θεῷ παραφυλάξαι προθυμηθῆς. καὶ γὰρ τῦτο προσῆκόν ἐστι τοῦ τοιῦτου προστατεύειν. ὃς δ' ἂν ἀκεραίων τῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπάθλων ἀξιοῦσθαι βουλεύηται. ὁ θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

A telligere, qui in ſanctiſſimã religionem debacchantes, Dei ſaluatoris nomen ipſa turma prædonum ſuorum etiam poſt impetratam veniam polluerunt. Nam tũ maxime quando poſt concordem Synodi conſenſionem priorem errorem eos corrigere oportuit, abſurdis iſtis opinionibus adhęreſcere deprehenſi ſunt. ob B hoc igitur diuina prouidẽtia ex populi ſui numero eos exturbauit. quoniam neque tulit minime malas mentes amentia illa corruptas videre: & nunc debitas ab ijs pœnas expoſcit, maiores etiam deinceps in omni ſeculo ſumpturus. quod prudentiæ tuæ indicare oportere putabam, vt ſi quæ peruerſa admonitio iſtorum, quod non exiſtimo, tuo inſideat animo, ea ex animo deleta, puram vt decet cogitationem, veram ſanctificationem, intemeratam fidẽ ſeruatori Deo prębere ſtudeas. Etenim conſentaneũ eſt hoc ab eo fieri qui incorruptis æternę vitæ præmijs dignus haberi conſtituerit. Deus te cuſtodiat, frater dilecte.

FINIS.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

FINIS.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΤΗΣ

Ραϊθοῦ προπαιδευσεως καὶ γυμνασία, τῷ βουλομένῳ μαθεῖν, τίς ὁ τρόπος τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ οἰκονομίας, καθ' ἣν πέπραχται, καὶ τίνα τὰ πρὸς τοὺς ταύτην μὴ ὀρθῶς νοοῦντας λεγόμενα παρὰ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμων.

THEODORI PRESBYTERI RAITHI PRÆparatio & meditatio in eorum gratiam qui discere cupiunt modum incarnationis & dispensationis Domini, & quæ ab Ecclesiæ alumnis contra eos dicuntur qui illam non recte intelligunt.

ΑΤΟΠΟΝ οἶμαι καὶ ἀκαλῶς γε πεπλασμένα, καὶ γὰρ ὄντως ἄτοπον, εἰ ἔστι μοὶ, οἱ ἐξ Εὐτυχέος καὶ Διοσκόρου τῷ ψεύδει συνισάμενοι καὶ στρατευόμενοι κατὰ τῆς ἀληθείας, ὅτῳ καρτερῶς καὶ ἀγχύπνως πολεμοῦσι τὴν μόνην καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν. ὡς τε καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς παιδία μήπω βεβαιωθέντα αὐτοῖς τὴν γλῶσσαν, πρὶν εἰς διδασκάλους φοιτῆσαι, καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα μαθεῖν, ἀκοῦσαί τε καὶ ἐμβιβάζειν ὅπως λέγειν καὶ ἀκούειν διώρισται περὶ τοῦ παρ' αὐ-

ABsurdũ duco, & recte sane ita existimo (est enim vere absurdum) si Eutychis illi & Dioscuri sectatores, qui mendacio adhærentes, & in acie contra veritatem stantes tam vigilanter & præfractè cum vna Catholica, & Apostolica Dei Ecclesia bellum gerunt, vt puerulos suos, etiam lingua nondum satis ipsis expedita, priusquam ludimagistros adeant primáque elementa discant, acuant & inducant ad dicendum, & audiendum de dogmate

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

quod apud eos in honore & pretio est : Nos vero negligentia & supina cessatione torpentes vix laborare, vt sciamus quanta sit inter istos & Ecclesiam differentia , & ex quibus initijs ortum sit inter nos & illos bellũ, quíque ipsorum duces sint , a quibus nomen acceperunt. Ob quam causam, non inutilem existimare debemus operam in his collocatam. Neque vero quia nunc Dei gratia & benignitate, pacatis ecclesiæ rebus, tranquillitate & quiete fruimur , postquã hæresis omnis sese procul in latebras suas abdidit, ideo inermes esse debemus & belli rudes, ne bello forte repente ingruente, nudi & imparati deprehensi ab impietate opprimamur, interea dum secundo vento nauigas, time naufragium , inquit S. Gregorius Theologus, & rarius naufragiũ facies, timididate ipsa adiutrice vsus. Quamobrẽ ex præcepto principis Apostolorũ simus parati semper ad satisfaciendum omni poscenti nos rationem, eius spei quæ in nobis est, cum modestia & timore conscientiã habentes bo-

τῖς προσβυομὲν δόγμασι. ἡμᾶς δὲ ἔτι καταῤῥαθυμεῖν καὶ ἀπαπλωκέναι ὡς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο σπουδάζειν εἰδέναι πῆς ἡ διαφορὰ τούτων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκ ποίων ἀρχῶν ὁ πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς συνέστηκε πόλεμος, τίνες τε καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν εἶτι ἀφ' ὧν ἔχουσι τὴν προσηγορίαν. διὰ ταῦτα μὴ παίρεργον ἡγεῖσθαι ὀφείλομεν τὴν περὶ ταῦτα σχολὴν, μηδὲ ὅπ θεοῦ χάριτι καὶ εὐμενείᾳ εἰρηνεύει πᾶ τῆς ἐκκλησίας, ἐν γαλήνῃ τε καὶ ἀπραξίᾳ ἐσμὲν, πάσης αἱρέσεως ἐκποδὼν εἰς τὰ ἑαυτῆς φωλεοὺς κατακεκρυμμένης, ἤδη καὶ ἡμεῖς ἄοπλοί τινες ὤμεν καὶ ἀπειρόπολεμοι· μήπως καὶ ἄφνω ἐνσάντος πολέμου γυμνοὶ καὶ ἀπαρασκεύοι διρεθέντες ὑπὸ τῆς δυσσεβείας αἱρεθῶμεν. ἕως ἔξ ὑείας πλεῖς, φοβήθητι τὸ ναυάγιον, φησὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ἧττον ναυαγήσεις, τῇ δειλίᾳ βοηθῷ χρώμενος. τοίνυν καὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, ἑτοίμοι γινώμεθα πρὸς ἀπολογίαν ἀεὶ, παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραύτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες

1. Petri. 3. v. 15.

ἀγαθήν· ἵνα ἐν τῷ ὁποτέρων παί- A nam. vt ex hoc tam lau-
πως ἡμῖν ὑπάρξῃ διὰ τῆς τοιαύ- dabili ſtudio alterutrum
της αἱρέσεως ἀπουδῆς, ἢ τὸ σῶ- poſſimus, vel ſeruare eos
ζειν τοὺς ἀποδιοείζοντας ἑαυτοὺς, qui ſeipſos ſegregarunt, &
καὶ ἐκ τῆς πονηρᾶς διακρίσεως ex praua iſta ſeceſſione eos
ταύτης αὐτοὺς ἁρπάζειν, καθὰ eripere: quemadmodum
παραινεῖ ὁ κατ' ἐπίκλην ἀδελ- ille nos hortatur qui frater
φὸς τοῦ κυρίου· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, κἂν domini vocatur: vel ſi mi-
ἀπορράπτειν αὐτῶν τὸ στόμα τοῖς nus iſtud licet, ſaltem os
δικαίοις ἐλέγχοις, ὡς μηδὲ κακῶς iuſtis reprehenſionibus ijs
ἔχειν αὐτοὺς ἀθυροστομεῖν κατὰ occludere, ne occaſionem
τῆς ἀληθείας. ὃ δὲ τούτων πολὺ B vllam inueniant cõtra ve-
πρεσβύτερόν ἐστι καὶ μεῖζον, ἵνα ἡμεῖς αὐτοὶ ritatem garriendi. quódque his honorificentius eſt & maius, vt cognoſcamus, & ſciamus certo, in qua fide ſtamus, qua gloriamur: in eius profeſſione libere, planè & apertè loquentes, cuius gratia illius hoſtes auerſamur. Exiſtimo ſane in die illo remunerationis maiorem mercedem, & ampliorem commendationẽ congruæ reſipiſcentiæ, conſequuturos eos qui firmè & conſtanter pietati adhærent, quàm qui vulgariter & temere ob conſuetudinem a patribus traditam in eadẽ fide eſſe cognoſcuntur. Hi enim caſu ſolum, illi vero concilio & animi iudicio fideles eſſe deprehenduntur. quod ſi quidẽ cõtingat ſocordes illos, & in fide excutienda negligentes ex hæreticis parentibus eſſe,

γινώσκωμεν καὶ περιφρονῶμεν καὶ καυ- C
χώμεθα, παῤῥησιαζόμενοί τε καὶ
ἡδυπαθοῦμεν τῇ αὐτῆς ὁμολογίᾳ, ὑπὲρ οὗ χαίρειν τοῖς ταύτῃ ἀντικειμένοις ἀποφερόμεθα. σοφίζομαι δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνταποδόσεως μείζων ὁ μισθὸς ἔσται καὶ ἡ ἀποδοχὴ πλείων τῆς μετανοίας ἐμμελοῦς, ἀσφαλῶς καὶ ἑδραιωμένως ἐχομένοις τῆς εὐσεβείας, ἢ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐκ πατροπαραδότου συνηθείας ἐν τῇ αὐτῇ πίστει γινομένων. οἱ μὲν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μόνον, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ διανοίας καὶ γνώμης πιστοὶ γεγονότες εἰδείσονται· ὡς εἴπερ ἔτυχεν ἐκείνοις τοῖς ῥᾳθύμοις καὶ ἀκριβεστέροις ἴσως αἱρετικῶν γονέων

non laborant patriam impietatem exuere. Adeò damnanda res imperitia est, & animus à discendo alienus. Quamobrem dictum est, qui sapientiam & disciplinam nihili pendit, miserũ esse, eum vero qui disciplinam diligit cognitionẽ cum iustitia inuenturum. vt autem ab omnibus qui in propositũ hoc opus inciderint, facilius intelligantur quæ contra aduersarios dicuntur, pauca ad eorum institutionem conscribere necessariũ esse duxi. Et hinc ego incipiã.

Sapien. 3. v. 11.

5

Opinio Manetis.

6 MANES contrariarum tenebrarũ author, vel potius, principis tenebrarum figmentum & opus phantasia nuda & figura inani corporis humani, apparuisse Dominũ cõmentus est & vere somniauit, vt pati inquit videretur & agere, quæ ageret & pateretur apud nos. At nihil horum vere & reipsa extitisse, opinione tantum & impostura ab eo delusos esse homines, cum quibus cõuersari visus esset. Quapropter duas in Domino naturas recusat dicere, sed vnam tantum diuinitatis, perinde ac si fucata [illa

7

ὑπάρξαι, ἀλλ' αὖ ἐφεῖλκυσαι τὴν πατρῴαν δυσσέβειαν ἀποδύσασθαι· ὅπως κατάγνωστον ἡ ἀμαθία καὶ τὸ μὴ θέλειν διδάσκεσθαι. διὰ τοῦτο τὴν εἴρηται Σοφίαν καὶ παιδείαν ὁ ἀζουτικῶν, παλαίπωρος· ὁ δὲ ἀγαπῶν παιδείαν, εὑρήσει γνῶσιν μετ' δικαιοσύνης. ἵνα δὲ ἅπαντα γένηται παντὶ τῷ ἐντυγχάνοντι τῷ προκειμένῳ πονήματι τὰ πρὸς πὶς δ' ἀναιρέσεις λεχθέντα, μικρά τινα πρὸς εἰσαγωγὴν συντάξαι ἀναγκαῖον ἐνόμισα, ἃς καὶ ἀρχόμενος, ὅπως φημί.

5 Δόξα Μάνητος.

6 Ανης ὁ ἐξ ἀνυδρέτου σκότους ἐφευρετὴς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας τὸ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασία ψιλὴ καὶ σχήματι δοκήσει σώματος ἀνθρωπίνου, πεφανερῶσθαι τὸν κύριον ἑαυτοῦ δοκεῖ ὡς δοκοῦντα καὶ ὀνειρώττειν, ὥστε φησὶ καὶ παθεῖν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πάσχειν, ἄπερ ἔδρα καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, καὶ μηδὲν ἢ τούτων πραγματι καὶ ἀληθείᾳ ὑπάρξαι, ἀλλὰ δοκήσει μόνον καὶ ἀπάτῃ ἀποβεβικολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς καὶ συναναστρέφεσθαι νενόμικαι. διὰ τοῦτο καὶ δύο φύσεις προβαίνειν λέγειν ὅπου ἔστιν, ἀλλὰ μίαν εἶναι τῆς θεότητος, ὡς ἂν τοῦ 7 περιπεπλασμένου [ἐκείνου

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

χήματος, μὴ ἀξιωμάτι] παρ' αὐτῷ ἀνθρωπίνη φύσις καλουμένη.

A *figura, non honorata*] ab ipso humana natura appelletur.

Δόξα Παύλου Σαμοσατέως.

Παῦλος[8] δέ τις τοῦτο τῷ Μάνεντι σύγχρονος γεγονώς, Σαμοσατεὺς μὲν τὸ γένος, Ἀντιοχείας δὲ τῆς Συρίας θρόνου, ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν κύριον ἐβλασφήμησεν. ὡς δὲ καὶ εἰς ἕκαστον τῶν προφητῶν, ὅτω καὶ ἐν αὐτῷ ἐνοικῆσαι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον τὴν οἴκησιν· ἔνθεν καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἐχούσας καὶ ἀκοινωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι πανταχῶς ἐν τῷ Χριστῷ, ὡς ἄλλου ὄντος αὐτὸ τὸ Χριστοῦ, καὶ ἄλλου τοῦ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντος θεοῦ λόγου. αὐτὰς μὲν οὖν αἱ προσηγορίαι φυαί, τοῦ τὸν μίαν φύσιν, καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμως λέγεσθαι ὑπὸ τῶν ἀντιθέων Χριστοῦ, τὸ μὲν ἐπ' αἰσχρότητι τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ δὲ τῆς θεότητος.

8

Paulus Manetis huius æqualis fuit, genere Samosatensis, Antiochiæ magnæ præsul, qui dominum nudum hominẽ esse per blasphemiam dixit: & sicut in propheta vnoquoque, ita etiam in illo diuinum verbum habitauisse. vnde etiam duas naturas diuisas & separatas a sese omnino esse in Christo: tanquã Christus aliud quid esset, & aliud habitans in eo Dei verbum. hæ primæ origines sunt, cur vna natura & duæ, malè & ominosè in Christo saluatore dicantur, altera ad diuinitatem, altera ad humanitatem tollendam.

9

Δόξα Ἀπολιναρείου.

Χρόνῳ[10] δὲ ὑστέρῳ τοῦτο Ἀπολιναρείος τις πρεσβύτερος Λαοδικείας τῆς Συρίας, τῆς παραλίου, ἐπέρας παραφρονήσεως ἤρξατο. τὸν γὰρ Ἀρειανῶν παντάπασιν ἄψυχον λεγόντων τὸν τοῦ κυρίου σάρκα, αὐτὸς ὁ Ἀπολιναρείος ἔφη, ὅτι σάρκα μὲν ἐνψυχωμένην ψυχῇ ζωτικῇ ἀνέλαβεν ὁ κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ προσήκατο.

Apolinarij opinio.

Apolinarius non longo post tẽpore præsul Laodiceæ Syriæ maritimæ, alterius delirij auctor fuit. Nam cum Arianiprorsus inanimem domini carnem dicerent: Hic Apolinarius carnẽ anima vitali præditam dominum assumpsisse dicebat, mentẽ vero nostrã non admisisse.

10

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Neque enim opus fuisse D ait illi carni humana mente, quæ a diuino verbo, quod illam subijsset, gubernaretur: ac ne admittere quidem aliam vim præter diuinã. Non enim humanã mentem subesse posse, postquam Deus & dominus ipse in ea habitare cœpit. Hoc fundamento iacto vnam esse naturã contendit Verbi & carnis, perinde ac si caro imperfecta esset ad hominem totũ constituendum, cóque minimè digna quæ natura appelletur.

μηδὲ γὰρ δεῆσθαι νοὸς ἀνθρωπίνου ἐκείνην τὴν σάρκα, ἡγεμονευομένην ὑπὸ θείου τε καὶ ἀνδρικοῦ τοῦ λόγου· ἀλλὰ μηδ' χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοερὰν δύναμιν πλὴν τὴν θείαν. μηδὲ γὰρ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον νοῦν ὑποστῆναι δύνασθαι τὴν μὴ τοῦ κρείττονος καὶ θειοτέρου ἐνοίκησιν. ταῦτα ὑποτιθέμενος μίαν εἶναι φύσιν τοῦ λόγου, καὶ τῆς σαρκὸς, ὡς E ἄπερ τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς ὔσης εἰς τὸ εἶναι ἄνθρωπον ὅλον, καὶ δι' τοῦτο μηδὲ ἀξίαν φύσιν προσαγορεύεσθαι.

11 *Opinio Theodori Mopsuestiæ.*

Δόξα 11 Θεοδώρου Μοψουεστίας.

POST hunc Apollinarium repente extitit Theodorus quidam Mopsuestiæ vrbis, in regione Cilicum, principatum nactus, Apolinario planè cõtrarius, contumelias non F vulgares audaci animo & imperterrito corde in Christum dominum effudit. Hominem vnum nostri similem & vulgarẽ appellando, qui ex progressione gratia Dei accepta, Deus nominetur, & à baptismate in Iordane inter primos donum sancti spiritus sit consecutus, in nomine patris & filij & spiritus sancti baptisatus, deũ

ΜΕΤΑ τοῦτον δὲ τὸν Απολιναίριον ἐξαίφνης ἀναφαίνεταί τις Θεόδωρος τῆς Μοψουεστίας πόλεως ὤν λεγομένης ἐν τῇ γῇ τῶν χιλίκων τὴν 12 ἡγεμονίαν λαχών· ὃς ἐκ διαμέτρου, ὡς Απολιναρίῳ φερόμενος, ὕβρεις τὰς τυχούσας τολμήσας ψυχῇ τε ἀφόβῳ καρδίᾳ κατὰ χέει τοῦ θεανθρώπου Χριστοῦ· ἄνθρωπον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς κοινὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαβόντα τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, θεὸν ὀνομάζεσθαι· καὶ ἐκ δὲ τοῦ Ἰορδάνη βαπτίσματος ἀξιωθῆναι ἐν πρώτοις, τοῦ ἁγίου πνεύματος δωρεᾶς, εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτισθέντα. τοῦ

δὲ θεὸν λόγον διὰ τ ὑπερβάλλουσαν
αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ εὐδοκίαν ἐν αὐ-
τῷ κατοικήσαντα, μεταδοῦναι αὐ-
τῷ τῆς θείας ἀξίας τε προσκυνή-
σεως, εἰς ὕστερον μετ' τ πλείονων.
ταῦτα τ καὶ ἕτερα πολλὰ δυσφη-
μήσας φησὶν, δύο φύσεις ἰδιο-
περιορίστους φησὶ εἰδέναι ὅτι Χρι-
στοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον ἑνωθείσας
13 οἰκειωμένας. δευτέρα καὶ αὕτη
πλάνη τῶν μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις B
ἰδιοπεριορίστους, μὴ κατ' τὸν ὀρθὸν
λόγον ὁμολογεῖσθαι ἐν τῷ Χριστῷ.

Δόξα 14 Νεστορίου.

ΜΕΤΑ τούτους δέ τινες τῶν
Νεστόριος ὀνόματι, ὃς ὥρ-
μητο μὲν ἀπὸ Γερμανικείας τῆς
ἐν Συρίᾳ· 15 κληροῦται δὲ ἐν Αν-
τιοχείᾳ τῇ πρὸς Ὠρίωντα ποταμὸν,
Κωνσταντινουπόλεως δὲ τὸν θρόνον
λαμβάνει. ὅτος πάλιν τῇ φωνῇ
τῶν δύο φύσεων τῶν ἐν Χριστῷ κα-
κοφυῶς ἀπεκέχρηται ὁμοίως Παύ-
λῳ καὶ Θεοδώρῳ τοῖς ἑαυτοῦ προ-
γόνοις. ὁ γὰρ ἵνα τὴν ἀληθότητα
τῆς κατὰ Χριστὸν θεότητός τε καὶ ἀν-
θρωπότητος, καὶ τὴν τούτων 16 ἀδιε-
ψίαν καὶ ὁπωσοῦν ἀσυγχυσίαν
σημάνῃ, τὸν ἀριθμὸν τῶν δύο κα-
ταφερόντων φύσεων, ἀλλ' ἵνα δύο
προσώπατα δι' αὐτῶν τῶν δύο ἀριθμῶν
δολερῶς ὑπαινίξηται, τὴν τῶν

A verò verbum ob excellentem virtutem eius, libenter in eo habitasse, eíque diuinam dignitatem impertisse, & adorationem deinceps post consummationem. His & alijs impiè dictis duas naturas inquit se nouísse, in Christo proprijs suis finibus terminatas, soláque habitudine inter se conciliatas. altera & 13
hæc blasphemia est vnam naturam, & duas naturas B
suis finibus circunscriptas in Christo non recte confiteri. 14

Opinio Nestorij.

POST hos quidam nomine Nestorius, ex Germanicæa vrbe Syriæ prodijt: in clerũ ascriptus 15
est Antiochiæ ad Orientẽ fluuium: sed Constantinopolitana sede potitus est. C
hic rursum voce duarum in Christo naturarum stolide abusus est, haud aliter quàm Paulus & Theodorus maiores eius. Non enim vt veritatem diuinitatis & humanitatis in Christo earúmque cerritudinẽ, permansionem & distinctionem significaret: ideo duas numero naturas induxit: sed vt per illa, duo numero, duas personas dolosè & occultè innueret, 16

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

naturarũ nomen pro perſonis accipiens, malitioſe profecto & improbè, naturarũ libera profeſſione, vetitam perſonarũ diſtinctionem inducens: perinde quaſi alium putaret Chriſtum, alium Deum verbũ, ſecundum patriũ ſuum errorem: filius enim erat Cilicis, Samoſateni vero nepos: & propterea aduerſus ſanctam virginem bellum ſuſcepit irreconciliabile. non reueritus Deiparã & immaculatam virginẽ, tanquam domini matrem: ſed vt contumax & impudens ſeruus, dominũ ſuum negat, & contumelia afficit dominam, nec tantum appellationem deiparæ inuidit matri, quantum nomẽ Dei, filio ex ipſa genito. Hic igitur Neſtorij patronus tertius Iudaicæ hæreſcos, eam in ſeipſum deriuauit.

φύσεων κλῆσιν αὐτὶ τῆς προσώπων λαμβάνων κακούργως, ὡς δηλαδὴ, καὶ κακοήθως πεπαρρησιασμένη προσωνυμίᾳ τῆς φύσεως, τὸ ἀπηρθρωμένον τῆς προσώπων εἰσάγων, ὥστε ἄλλον εἶναι παρ' αὐτῷ τὸν χριστὸν, καὶ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον κατ' τὴν πατρῴαν αὐτῷ πλάνην· υἱὸς γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, τοῦ δὲ Σαμοσατέως ἀπόγονος· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν σεμνὴν παρθένον ἄσπονδον ἤρατο πόλεμον, μὴ δυσωπηθεὶς τὴν θεομητέρα καὶ ἀγνὴν Μαρίαν, ὡς δεσπότου μητέρα· ἀλλ' ὡς δοῦλος πρόχειρος καὶ αὐθαίρετος, ἀρνούμενος τὸν ἑαυτοῦ κύριον, καὶ αἱμάζων τὴν δέσποιναν ἑαυτοῦ· βασκαίνων δὲ τοσοῦτον αὐτῇ τῆς (θεοτόκος) προσηγορίας, ὅσον τῆς (θεὸς) τὸν ἐξ αὐτῆς γνησθέντα. ὅπερ μὲν οὖν ὁ Νεστόριος πεῖρος πρεσβύτης τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἱρέσεως γεγονὼς, εἰς ἑαυτὸν αὐτὴν μετέστησεν.

Opinio Eutychis.

IMpiæ ſectæ Manetis & Apollinarij tertius defenſor fuit Eutyches præfectus Monaſterio cuidam prope Byzantiũ. Hic enim cum minime ſuſtineret carnem domini conſubſtantialem & cognatã nobis confiteri, renuebat duas in Chriſto naturas

Δόξα Εὐτυχοῦς.

ΤΗΣ δὲ αὐτοῦ τούτου μοίρας τῆς κατὰ Μάνην καὶ Ἀπολιναίειον πεῖπος πάλιν πρωτοστάτης ὁ Εὐτυχὴς ἀναφαίνεται, ὃς ἦν ἡγούμενος Μοναστηρίου ἐγγὺς τοῦ πρὸς τὸ Βυζάντιον. ὅπερ γὰρ μὴ ἀνεχόμενος ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ ὁμοφυῆ τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμολογεῖν, τὰς δύο φύσεις

dicere

ἀπηρτῆσθαι λέγειν ἐν τῷ Χριστῷ μὴ τῆς τούτων ἑνώσεως καὶ συμφυΐας· ἃ μόνον οὐ δημοσίᾳ καὶ περιπόλῃ τινὰ καὶ δημόσιον ἔπλαττεν, ἐξ ἐκείνου λέγων κατηυγάσθαι τὸ κυρίου τὸ σῶμα, καὶ ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου διεληλυθέναι τὸν θεὸν λόγον, ἐκείνοθεν τὸ ἐνδεδυμένος, ἵνα δόξῃ δηθεν γεννᾶσθαι ἐκ γυναικός, καίτοι μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος ὁ λόγος ἦν, καὶ περιεργασιασμένος πολλῷ μᾶλλον ἐκείνου. καὶ ἔστιν, ἂν μίαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ διεσπαρμένη καρδία ἐπιφέρουσι. τῶν ἂν δύο μερῶν τούτων, τῶν μὲν Μάνητος καὶ Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχέα, καὶ τῶν δὲ Παύλου καὶ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου, τῶν μὲν μίαν φύσιν, τῶν δὲ δύο φύσεις ἐξεναντίας ἀμηλῶν τὸν ἁπλοῦν Χριστὸν ἀμαθῶς εἰρηκότων. τὰς ἐφ' ἑκάτερα κλίσεις μεταξὺ παὶ καὶ δυσσεβεῖς παρεγκλίσεις ἀπαναμουδὴν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, μέσην ἀμφοτέρων βαδίζει ὁδῷ βασιλικῇ πορευομένη, μὴ ἐγκλίνουσα εἰς τὰ δοκοῦντα δεξιὰ, μὴ δὲ εἰς τὰ σφαλερὰ ἀριστερά. κἀπὶ μὲν Μάνητος καὶ Ἀπολινάριον καὶ Εὐτυχέα μίαν φύσιν ἁπλῶς ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν ἡ προσθήκη δείκνυται, διὰ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην· διὰ δὲ τῶν Παύλου καὶ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τὸ (σεσαρκωμένην) δηλοῦσιν ἡ φύσιν

A dicere cum earum vnione & concretione. alia quoq; monstrosa & absurda cõminiscebatur, cum diceret è cœlo descendisse Domini corpus, & per virginem tanquam per canalem trãsijsse Deum verbum: cælitus illud indutum esse, vt ex muliere natus videretur: cùm natus non esset. Manichæa hæc oratio est, fanatica multo magis quã illa. Naturam vnã in Christo & hic quoque peruerso corde prædicauit. Cum igitur duæ horũ sectæ sint, vna Manetis, Apolinarij & Eutychis, altera Pauli Theodori & Nestorij, illis quidem vnã naturam, his vero contra duas in Christo Domino esse imperitè asserentibus: Ecclesia Catholica, peruersas illas in alterutram partẽ conuersiones & inclinationes impias respuens, media inter vtramque incedit, regiam viam ingressa, neque ad dexteram neque ad læuam apertè declinans. Nam quod Manes, Apollinarius & Eutyches simpliciter vnam in Christo naturam esse dicunt, non probat, sed vnam naturã Dei verbi incarnatam esse ait: illius dictionis additione naturam

humanitatis significans, D quam natura Dei verbi assumpsit, & vna cum ipsa vnus dominus IESVS CHRISTVS factus est. Neque ipsa Dei verbi natura, a se ipsa diuersa facta est, aut a dotibus diuinitati cōgruentibus, licet tunc carnem assumpsit: carnem dico nō simpliciter (hoc enim Arianum est) sed carnem animatam: nec animatam solum (hoc enim rursus Apollinarius ait) sed animatam intellectiua & rationali anima. Neque hominis naturam quam assumpsit in seipsam infudit, neque illam a naturali ipsius & essentiali definitione & ratione immutauit neque, vt ceram ignis, cōsumpsit. Ita vt canon totus qui hæc ostendit sic cōcipiatur à pijs. Vna natura Dei verbi incarnata carne animata intellectiua anima & rationali. Rursus contra Paulum Theodorū & Nestorium simpliciter duas naturas in Christo dicere, respuit Ecclesiæ canon; sed duas essentialiter vnitas, hoc enim tali additione, reiicit omnē intelligentiam separare valentem, eúmque omnem qui quoquo modo molitur dis

D ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἡ φύσις ἡ τοῦ λόγου προσλαμβανομένη ἅμα τῇ σαρκὶ ταύτῃ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς γέγονεν. οὔτε αὐτὴ ἡ τοῦ θεοῦ λόγου φύσις ἑτέρα παρ' ἑαυτὴν ἐξ ὧν κατ' αὐτὴν ἐνεργείας ἀσυγχύτως ἀνθρωπίνων, εἰ καὶ σὰρξ προσληφθεῖσα σὰρξ γέγονε, σὰρξ ἔμψυχος ἀνθρωπίνης· καὶ οὐκ ἔμψυχον ἀνθρωπίνης μόνον (πάλιν γὰρ Ἀπολιναρίου καὶ τοῦτο) ἀλλ' ἔμψυχον ἀνθρωπίνης ψυχῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς, οὔτε μὴν τὴν ἀνθρώπου φύσιν, ἣν ἐν τῷ προσλήψει γέγονεν, εἰς ἑαυτὴν ἀνέχεεν, ἢ αὐτὴν ἑαυτῇ ἐνέλυσε καὶ ἠλλοίωσεν ἔξω τοῦ κατὰ τὸν φυσικὸν αὐτῆς καὶ οὐσιώδη ὅρον καὶ λόγον, οὔτε, ὡς κηρὸν πῦρ, ταύτην ἐξηφάνισεν· ὥστε τὸν ὅλον ὅσον ἐστὶ τοῦτο ἀληθοῦς οὐδαμῶς λέγειν πρὸς τὴν ἀσέβειαν· μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη σαρκὶ ἐμψύχῳ νοερᾷ καὶ λογικῇ· πάλιν γὰρ κατὰ Παύλου καὶ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου δύο φύσεις ἁπλῶς ὅτι Χριστοῦ λέγειν ἀποδεδοκίμακεν ὁ λόγος ὁ ἐκκλησιαστικὸς· ἀλλὰ δύο φύσεις οὐσιωδῶς ἡνωμένας· διὰ τὴν ἐπαγωγὴν ταύτης ἀποβάλλων πᾶσαν διαιρετικὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν καθ' ὁπῶν οὐσιωδῶς

διαζευγνύναι τὴν ὕπαρξιν ἀσυγχύτου φυᾶ καὶ θαυμασίαν ἕνωσιν· καὶ οὐ μόνον δύο φύσεις οὐσιωδῶς ἡνωμένας, ἀλλὰ καὶ ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν ἀδιαιρέτως ἅμα καὶ ἀσυγχύτως.

A iungere vnionẽ illam admirandam, & naturæ modum plane excedẽtem: Et non modo duas naturas essentialiter vnitas, sed vnione ea quæ secundum hypostasin est, citra separationẽ simul & confusionẽ.

Ἐξήγησις τῶν Ὅρων.

Expositio Canonis.

Ὁ δὲ τοιοῦτος Ὅρος, διὰ μὲν τοῦ λέγειν, δύο φύσεις σημαίνει τὸ ἑτερογενὲς καὶ ἑτερούσιον τῶν συνελθουσῶν δύο φύσεων, τῆς τε θεολαβούσης θεότητος καὶ τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος. διὰ δὲ τοῦ λέγειν οὐσιωδῶς ἡνωμένας σημαίνει τὸ μὴ κατ' ὁμοιότητα, ἢ ἑτέραν τινὰ σχετικὴν ἔννοιαν νοεῖσθαι τὴν τῶν δύο φύσεων ἕνωσιν, ἀλλ' αὐτῇ οὐσίᾳ καὶ ὑποκειμένῳ καὶ πράγματι συνεστάναι ταύτας καὶ συνυπάρχεσθαι. διὰ δὲ τοῦ λέγειν ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν σημαίνει τὸ μὴ πρότερον διαπεπλάσθαι τὴν ἀνθρωπότητα ἢ ὅπως αὐτῇ εἰς ἀϊδιον ἀρχὴν καὶ πρόοιμον τὴν θεότητα, ἀλλ' ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ ὑφίστασθαι τὴν πρὸ τῶν αἰώνων ἥνωτο τῇ θεότητι. διὰ δὲ τοῦ ἐπάγειν, ἀδιαιρέτως ἅμα καὶ ἀσυγχύτως, σημαίνει μηδὲ καινοτομηθῆναι τὰς συνελθούσας φύσεις διὰ τῆς ἑνό-

Canon iste cùm duas naturas esse dicit, dissimilitudinem generis & substantiæ intelligit, conuenientium duarum naturarum, assumentis scilicet diuinitatis, & humanitatis assumptæ. Cùm autem ait essentialiter vnitas, significat non secundum beneuolum affectum aut alium quempiam retinendi sensum intelligi debere illam duarum naturarum vnionem, sed essentia & subiecto & reipsa subsistere vna ipsas & cõponi. Cùm vero ait vniri vnione secundum hypostasin significat non prius formatam fuisse humanitatẽ, & ita in eam subijsse diuinitatem: sed quod cùm subsisteret primum ipsius principium & primordium vniretur diuinitati. per id vero quod addit, citra distractionẽ simul & confusionem, significat non innouatas fuisse duas naturas quæ coaluerunt propter vnionem,

sed vnionem earũ semper & eodẽ modo conseruatã esse, & vtramque naturam integram manere in essentiali sua definitione & ratione. His igitur talibus inoffensis tutisque additionibus, eos qui vtrinque aberrant procul submouet ecclesiæ canon: & veritatem calumniari volentibus locum non relinquit. quòd si diuisionis studiosus propter duarum naturarum confessionem, duas etiam hypostases, hoc est personas duas inducere conetur, non parum ab antedictis illis additionibus, sed multo magis altero illo canone reprehendetur, & admodum facile, illo inquam quo dicitur, vna natura verbi Dei incarnati. Hic enim canon efficaciter ostendit quod in hypostasi nunquam omnino Christi humanitas cognita fuisset, nisi verbi diuina natura virgineum vterũ ingressa ex ipso ineffabili quadam ratione illã sibi efformasset & effinxisset, vt ne prima quidem semina quæ vitam formare possint natura assumpta habuisset, sine essentiali & naturali habitatione naturæ diuini verbi, quæ eam assumpsit. Sed

πτος, ἀλλὰ κ τὴν ἕνωσιν τούτων ἀεί τε καὶ ὡσαύτως διαπεφυλάχθαι, κ ἑκατέραν τῶν φύσεων μένειν ἀμειώτως ὅπ τῆ οὐσιώδη αὐτῆς ὅρῳ κ λόγῳ. ταῖς δὴ τοιαύταις ἀνεπιρεάστοις ἐπαγωγαῖς, τοὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀποσφαλέντας, μακρὰν ἀποπέμπεται ὁ λόγος τῆς ἐκκλησίας, κ τοῖς συκοφαντεῖν ἐθέλουσι τὴν ἀλήθειαν, χώραν οὐ δίδωσιν. εἰ μὲν γὰρ τις φιλοδιαιρέτης διὰ τῆς τῶν δύο φύσεων ὁμολογίας, δύο ὑποστάσεις, ἢ γοῦν πρόσωπα, συναγαγεῖν ἐπιχείρει, οὐχ ἥκιστα μὲν καὶ ταῖς προλεχθείσαις ἐπαγωγαῖς, πολλῷ δὲ μᾶλλον τῷ ἑτέρῳ τῶν ὅρων διελέγχεται. κ μάλα ῥαδίως, φημὶ γὰρ, μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη. ὅτος γὰρ ὁ ὅρος ἀναρχῶς παείσηται, κ δι' ὅτι ἂν ὑποστάσει τὸ καθόλου γνωσθῆναι τὸν κτ' ἰδίαν ἀνθρωπότητα, εἰ μὴ ἡ τοῦ λόγου θεϊκὴ φύσις ὑπεισδῦσα τὸν παρθενικὸν νηδὺν, ἐξ αὐτῆς ἀῤῥήτῳ λόγῳ, τούτῳ ἑαυτῇ προεμόρφου καὶ προέπλασεν, ὥστε μηδὲ αὐτὰς τὰς προφὰς τῆς ζωοπλαστίας ἀρχὰς ἐκείνας τὸν προσληφθεῖσαν φύσιν, ἄνευ τῆς οὐσιώδους κ φυσικῆς ἐμφιλοχωρησάσης αὐτῷ θεοῦ λόγου φύσεως. καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

πλέγω δὲ τὴς τῆς * θεοπλασίας δρ- A quid dico prima formanχὰς, ὅπου γε ὐδ' ἀὐτὴ ἡ μακα- tia vitam semina? cùm ne ipsa quidem beata virgo, supra naturæ legem genitalem vim ad pariendũ accepisset, nisi diuini verbi præsentia excitata fuisset & adiuta. Quomodo igitur ipsa in Christo humanitas, quæ seorsum in particulari hypostasi per se ipsa nunquam fuit, sed in assumente ipsam Deo verB bo, esse suum & subsistere nacta, hypostasis dici vnquam poterit, aut personam per se consistentem & priuatim notam habuerit? stultum sane & vanum est ista fateri, & duas hypostases aut personas quęrere in tali effectu: nisi quis forte labris quidẽ ista honorat & amplectitur, cor vero eius procul abest ab ijs. C quocirca si quis ingenuè & ecclesiasticè fateri volet duas in Christo naturas, idem vnam naturam Dei verbi incarnatã passis manib⁹ & toto corde admittere debet, vt ea quę prius dicta sunt ostendunt. Si quis verò ob hoc nos existimat diuinam œconomiam cõfundere, quòd incarnatio aliter intelligi poterit, cùm ab ipsa pietatis ratione additionem illam accepero,

θεοπλασίας 21

μένην, ἀλλ' ἐν τῷ προσλαβομένῳ αὐτὴν θεῷ λόγῳ, τὸ εἶναί τε καὶ ὑποστῆναι λαχοῦσα, ὑπόστασις ἂν λεχθείη ποτὲ, ἢ πρόσωπον ἰδιοσύστατον καθ' ἑαυτὸ, & ἀνὰ μέρος γνωριζόμενον ἔχοι; ἠλίθιον ὄντως & μάταιον τὸ ταῦτα συνομολογεῖν, & δύο ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα ζητεῖν ἐπὶ τοιούτου ἀποτελέσματος· εἰ μήτι ἄρα τις τοῖς χείλεσι μὲν τιμᾷ καὶ ἀσπάζεται ταῦτα, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπ' αὐτῶν. ὥστε εἴπερ γνησίως & ἀκλινοστασίως ὁμολογεῖν ἐθέλοι, τὰς ἐν χριστῷ δύο φύσεις, & τὸ, μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη ὑπάρχειν χρεὼν ἐκλήρῳ καρδίᾳ καταδέξασθαι, ὡς τὰ προηρημένα δηλοῖ. εἰ δὲ συλλήβδην ἡμᾶς διὰ τοῦτο νομίζει τινὰ θείαν οἰκονομίαν, ὡς τοῦ σεσαρκωμένου καὶ ἄνθρωπος νοεῖσθαι δυναμένου· πρὸς τῆς εὐσεβείας λόγον λαβὼν τὴν ἐπαγωγὴν τὴν σαρκὶ

incarnatum carne anima
ta, anima intelligente &
rationali, desinat deinceps
causas non sine peccato
prætexere. tale quid dico,
incarnatum, inquã, potest
in vna natura proponi, &
alteram ab illa non indu-
cere', sed conuersionẽ quã-
dam siue mutationem hu-
ius significare. quemad-
modum dicimus, glaciem
esse substantiam aquę con-
gelatã, ecce enim cùm vnã
aquę naturam nouerimus,
& illud (cõgelatam) eidem
addiderimus, alteram na-
turam ea significatione nõ
induximus, solum concre-
tionem quandam in ea fa-
ctam intelleximus per vo-
cem illam, congelatam. ad
hæc dicimus, quod in tali-
bus effectis non duplican-
tur huiusmodi voces. Re-
duplicatio enim illic signi-
ficationem naturæ alterius
inducit. Quemadmodum
non possumus dicere natu-
ram aquæ, congelatam ge-
lu: quoniam ijs verbis si-
gnificamus aliam esse na-
turam aquæ, aliam gelus.
quando dicimus lignum
inauratum auro: propter
hanc enim reduplicationẽ
intelleximus, aliud quip-
piam esse lignum, aliud au-
rum. Ita & hîc, quando

D ψυχωθὲν ψυχῇ νοερᾷ καὶ λο-
γικῇ, παυσάσθω λοιπὸν τὸ προ-
φασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρ-
τίαις. οἷον δὲ τὸ λέγω, τὸ σεσαρκω-
μένη φημὶ δυνάτην καὶ τῇ μιᾷ φύ-
σει προσκεῖσθαι, καὶ ἑτέραν φύσιν
ταύτῃ μὴ ἐπεισάγειν, ἕτερον δέ
τινα ὑπὸ μεταβολῆς ταύτηςση-
μαίνειν, ὡς γὰρ λέγομεν τὸν κρύ-
σταλλον, φύσιν ὕδατος εἶναι κεκρυ-
σταλλωμένην. ἰδοὺ γὰρ τὴν φύσιν τοῦ
ὕδατος μίαν εἰδότες, καὶ τὸ κεκρυ-
σταλλωμένην ταύτῃ ἐπάγοντες, ἑτέ-
ραν φύσιν διὰ τῆς τοιαύτης ση-
μασίας οὐ προσημαίνομεν, μόνον δὲ
πῆξίν τινα περὶ αὐτὴν γινομένην
νενοήκαμεν, διὰ τῆς κεκρυσταλλω-
μένης φωνῆς. πρὸς τοῦτο φαμὲν ὅτι
ὅτι τῶν τοιούτων ἀποτελεσμάτων
οὐκ ἀναδιπλασιάζονται αἱ τοιαῦ-
ται φωναί. ὁ γὰρ ἀναδιπλασια-
σμὸς ἐνταῦθα σημασίαν φύσεως
ἑτέρας ποιεῖται. οἷον ὅταν λέγωμεν ξύλον
κεχρυσωμένον χρυσῷ· διὰ γὰρ τοῦ
ἀναδιπλασιασμοῦ τούτου ἐνοήσα-
μεν ἄμφω εἶναι τὸ ξύλον καὶ ἄμφω
τὸν χρυσόν. οὕτως ἂν ἐνταῦθα ὅταν

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

εἴπωμεν μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, φύσιν ἐναργῶς ὑπεσημηνάμεθα, καὶ ὅτι μὴ αὐτὴ ἡ θεότης εἰς σάρκα μεταπεποίηται, ἀλλὰ μείνασα ὅπερ ἦν διὰ τὸ καταπέτασμα, τοῦτ' ἔστι, τῆς προσληφθείσης ὑπ' αὐτῆς σαρκὸς ἡμῖν πεφανέρωται. ἐντελῶς ἄρα καὶ ἡ τοιαύτη ἔννοια, διὰ τοῦ αὐαδιπλασιασμοῦ ἀποδέδοται τούτου. εἰ δέ τις πάλιν αὐαχυτικὸς καὶ συμφύρτης προσίεται μὲν τὸν ποιοῦν λόγον, ὡς σωτῆρος ἔχοντα δὲ ἐν αὐτῷ δυσσεβήματα μάλιστα μὲν καὶ αἱ προλεχθεῖσαι ἐπαγωγαὶ ὡς πρόρρωτάτω τινὶ αὐτῷ κακόνοιαν ἀποσείονται· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὁ ἕτερος ὅρος, ὁ τὸν χριστὸν ἐν δυσὶ φύσεσι γνωριζόμενον ἀπαγγέλλων, καὶ λαβροκατουργούμενα αὐτὸν ἀπελέγχει. ὅπερ γὰρ ὁ ὅρος διαῤῥήδην βοᾷ τὸ ἑδραίαν καὶ ἀνεκφοίτητον τινὰ θατέρας φύσεως ἰδιότητα κατὰ τὴν ἑνώσεως μεμφυκέναι, ὥστε ῥᾳδίως διαγινώσκειν δυνάσθαι, τί ἴδιον ἑκάστου τῶν συνελθόντων, καὶ τί τῶν οἰκείων ἕκαστον ἀλλήλοις παρέχει, τά τε διὰ τὸ συνεφεστῶτος καὶ συνκειμένου δηλικομίζεται. τοῦτο δὲ διῃρημένης ὄντως καὶ καθαρωτάτης ἑνώσεως, τὸ τὰ κοινὰ τοῦ συναμφοτέρου, καὶ τὰ

A dicimus vnam naturã Dei verbi incarnatam, naturã efficaciter significamus, & quòd ipsa diuina natura minime in carnem cõmutata sit, sed manẽs id quod erat propter velum, hoc est propter carnem ab ipsa assumptã, nobis visa fuerit. Plenè igitur propter hanc reduplicationem talis sententia redditur. si vero aliquis confusionis aut mixtionis studiosus, hunc canonem eo probet, quòd suę impietati suffragari videatur, tum vel maxime dicta illa additamenta malitiosam eius interpretationem quàm longissime repellẽt: sed & multo magis alter ille canon, Christũ in duabus naturis notum renuncians, malitiosè agentẽ redarguit. Hic enim canon aperte clamat, certam, cõstantem, nec inde abeuntem alterius naturæ proprietatem etiam in vnione mãsisse, vt facile dignoscere possis quidnam propriũ sit vniuscuiusque eorum quæ conuenerunt, & quid peculiare alteri tribuat, quídque vicissim ab eo cum quo subsistit & componitur reportat. Hoc enim distinctæ & puræ vnionis est, & communia vtriusq; corũ quæ coniunguntur, &

vniuſcuiuſq; eorũ propria oſtendere. Si enim nõ cognoſcuntur primum propria, neque etiam quæ cõmunia ſunt cognoſcuntur. Quomodo enim in aliquo communio fiet, ſi vnumquòdq; eorum quæ communionis vinculo nectuntur, non habeat aliquid peculiare & proprium, conſidera rem hoc modo. proprium enim eſt naturæ Dei verbi aſſumentis, Dei filiũ eſſe. propriũ vero aſſumptæ naturæ hominis, eſſe filium hominis. Permiſtis igitur & coeuntibus mutuo naturis, ratione cognationis & vnionis, miſcentur ſimiliter & coeunt mutuo earũ appellationes, & fit vnus ambo filius Dei ſimul & hominis: hoc eſt Dei patris & virginis matris. velut, Tu es Chriſtus
» Filius Dei viuentis. &, Miſit Deus filium ſuum natũ
» ex muliere, reprehenſione igitur caret eccleſiaſtica regula, quæ propterea quod vnus dominus Ieſus Chriſtus Deus ſimul ſit & homo, ideo duas naturas in eodẽ vno domino Ieſu Chriſto eſſe pronunciat. Deus enim naturę nomen, & homo ſimiliter naturæ nomen, poſtquam igitur vnus & idem, Deus eſt homo, idcirco duas naturas in vno

διδᾷ. ἑκάστου τῶν σωνημμένων ἐμφαίνειν. εἰ γὰρ μὴ ἰδιότης τοῦ-που γνωσθείη, κὰι δὴ ἡ κοινότης ὑπογνωσθήσεται· πῶς γὰρ ἐν τινι κοινωνία γνήσεται, μὴ ἔχοντος ἑκάστου τῶν κοινωνούντων ἴδιόν τι. σκόπει δὲ ὧδε τοῦτο, ἴδιον τῆς προσλαβομένης θεοῦ λόγου φύσεως, τὸ εἶναι υἱὸν θεοῦ· ἴδιον τῆς προσλη-φθείσης ἀνθρώπου φύσεως, τὸ εἶναι υἱὸν ἀνθρώπου. κιρναμένων δὲ τῶν τοιούτων φύσεων καὶ προ-χωρουσῶν εἰς ἀλλήλας τῷ λόγῳ, τῆς συμφύας καὶ τῆς ἑνώσεως, κιρνῶνται καὶ προχωροῦσιν εἰς ἀλ-λήλας ὡσαύτως καὶ κλήσεις, καὶ γίνεται ἀμφότερα, εἷς υἱὸς θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπου, τοῦτ' ἔστι τοῦ θεοῦ παῖς καὶ τῆς παρθένου μη-τήρ. οἷον, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός. ἄρα οὖν ἀμεμφὴς ὁ ἀνακλητικὸς λόγος, διὰ μὲν τὸ εἶναι ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον, δύο φύσεις τὸν αὐτὸν ἕνα κύριον Ἰη-σοῦν Χριστὸν ἀπαγγέλλων· τὸ γὰρ θεὸς φύσεως ὄνομα, καὶ τὸ ἄνθρω-πος ὡσαύτως φύσεως ὄνομα. ἐπειδὴ γὰρ ὁ αὐτὸς θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο δύο φύσεις εἰς

& eodem

καὶ ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖται κύριος. παλιν δὲ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἕνα υἱὸν τοῦ τε θεοῦ πατρὸς, καὶ τῆς παρθένου μητρὸς· τὸ δὲ υἱὸς ὄνομα ὑποστάσεως ὑπάρχᾳ σημαντικὸν, ἢ φύσεως, διὰ τοῦτο ἡ μία ὑπόστασις, τὸ θεῖον ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπινον ὁ χριστὸς διὰ τῶν εὐσεβούντων δοξάζεται. μίαν ὑπόστασιν ἢ δύο φύσεις ἁρεσθήσων ὁ λόγος τῆς ἐκκλησίας, μέσην τινὰ ὁδὸν πεπόρευται· ὅτε διὰ τὴν ἕνωσιν Μανιχαῖος, καὶ πᾶς φύσεις φύσιν ἀναπλάττων, ὅτε διὰ τὴν διαίρεσιν, τὴν κατ' ἔννοιαν θεωρουμένων φύσεων Παυλιανίζων, ἢ τὴν ὑπόστασιν ὑποστάσεις, ποιῶν ὅτι μὴ ἀνὰ μέσος ἐν αὐτοῖς ὁποτέρων ποιεῖ, ἢ τὴν διαίρεσιν χωρὶς τῆς ἑνώσεως, ἢ τὴν ἕνωσιν χωρὶς τῆς διαιρέσεως, ἀλλ' ἅμα τε μετ' ἀλλήλων. ἑνωμένως γὰρ διαιρεῖ, μίαν μὲν ὑπόστασιν λέγων, φύσεις δὲ δύο· καὶ διηκριβωμένως σωπᾷ πάλιν, δύο μὲν φύσεις λέγων, ὑπόστασιν δὲ μίαν. ἔμπαλιν ὅπῃ τῆς θεολογίας κατὰ τὸν μεγαλὸν Γρηγόριον. ἐκεῖ μὲν γὰρ ταῖς ὑποστάσεσι διαιρῶν, ἑνοῖ τῇ φύσει· ἐνταῦθα δὲ τῇ ὑποστάσει ἑνίζων, διακρίνει ταῖς φύσεσιν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑποστάσεις διάφοροι, φύσις δὲ ἡ αὐτή· ἐνταῦθα δὲ φύσεις μὲν

A & eodē domino fatemur. Rursum cùm vnus ille filius sit Dei patris, & virginis matris, & filij nomen hypostasin significat non naturam, idcirco vna hypostasis, Christus Deus simul & homo esse creditur à pijs. Cùm ergo vnam hypostasin & duas naturas constituat Ecclesiæ canon, mediam quādam viam ingreditur, neque propter B vnionē Manichæos sequitur, naturas naturā esse fingēs; neq; propter diuisionē commenticiam vnitarum naturarum Paulum imitatur, pro hypostasi hypostases inducens. quod seperatim alterum duorum non efficiat, aut diuisionē absque vnione, aut vnionem absque diuisione, sed simul & mutuo ista nectit. cum vnitate enim diuidit, dum vnam hypostasin esse dicit, naturas vero dūas: & cum C diuisione vnit, dum duas naturas esse ait, hypostasim vero vnam, contra atque in sermone de Deo secūdum magnum Gregorium, illic hypostases diuersæ, natura vna: hîc verò hypostasis vna, diuersæ naturæ: illic quidem differentes hypostases, sed eadem natura, hic verò diuersæ naturæ,

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

sed eadem hypostasis. Si D quis igitur ex mente Ecclesiæ admiserit, vnam esse naturam Dei verbi incarnatam, libenter etiam admittat duas naturas essentialiter vnitas in Christo. Si enim ad repręsentãdam & significãdam humanam naturam, postquam dixerit vnam naturam Dei verbi, adiecerit incarnatam, qua ratione postea recusabit duas naturas profiteri, vnam quidem Dei verbi, E alteram hominis, quam per vocem (incarnatam) enunciare cogitur? quæ enim fatetur, ea etiam numeret, secundum magnam Basiliũ. Si vero causetur binarium numerum secernendi & separandi vim habere, sciat non æquam esse huiusmodi excusationem. si enim vt ante dictum est Canon iubet simpliciter duas naturas in Christo agnoscere, & nihil aliud inferens taceret, fortasse locum relinqueret huiusmodi suspicionibus, quasi non satis aperte explicaret, quo pacto nouerit has duas naturas ad se inuicem affectas esse: si vero addit vnitas, & præterea vnam hypostasim pronunciat, ne voléti quidem vllum calumniæ locũ μίαν κηρύττει ὑπόστασιν, ὅδε

διάφορεσι, ὑπόστασις ἢ ἡ αὐτή. εἴ τις ὃν κατὰ τὸν νοῦν τῆς ἐκκλησίας ἐπιλαμβάνει, τὸ, μίαν τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, ἀπαρεσίως καταδέξαιτο κἂν τὸ δύο φύσεις ἀσυγχύτως ἀνωμάλως λέγειν ἐν τῷ χριστῷ. εἰ γὰρ ὅτι διάφορα σημαντικὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μὴ τὸ εἰπεῖν μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου, ἐπάγει τὸ σεσαρκωμένου, τίνι λόγῳ, λοιπὸν ἀναδύεται, τὸ, δύο φύσεις ὁμολογεῖν μίαν μὲν τὴν τοῦ θεοῦ λόγου, ἑτέραν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην, ἣν αὐτὸς διὰ τῆς σεσαρκωμένης λέξεως ἀναγκάζεται διϊσχυρίζεται. ἂ γὰρ ὁμολογεῖ καὶ ἀριθμεῖται, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· εἰ δὲ αἰτιᾶται τὸν δύο ἀριθμὸν, ὡς δικαστικόν τινα καὶ διαιρετικόν, γινωσκέτω μὴ ἄλογον εἶναι τὴν τοιαύτην ἀπαίτησιν. εἰ μὲν γὰρ ὡς κατ' ἀνωτέρω εἴρηται, εἰπὼν ὁ ὅτι δύο φύσεις ἁπλῶς ἐν τῷ χριστῷ γινώσκειν, κατ' μηδὲν ἕπεσθαι προσπιφέρων ἀπεσιώπα, χώραν ἴσως ἐδίδου ταῖς τοιαύταις ὑποψίαις, ὡς μήπω τὴν ἑαυτοῦ ἔννοιαν βαθέως ἀναπτύξας, ὅπως οἴδε τὰς τοιαύτας δύο φύσεις ἔχειν πρὸς ἑαυτάς. εἰ δὲ ἐπάγει τὸ ἡνωμένας, κατ' πρὸς τούτοις τὴν ἐπέλευσί τινι συκοφαντίας τόπον

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

παρέχεται. δέδεικται ὃν ὂν παν-
τὸς ὅπ ταυτὸν ἀμφοτέροις τοῖς
ὁρισμοῖς τύποις τὸ βούλημα, καὶ
ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρου ζηνυθλικὸς
μᾶλλον ἢ ἐκ ἐναντίος ὑπάρχει. καὶ
ταῦτα μὲν ὡς ἐν προθεωρίας εἴ-
δει λελέχθωσαν νῦν· ὁ δ' ὃν ὁ λό-
γος ὥρμητο δηλῶσαι ὅπ τῆς
ἐκκλησίας παρωκλάσεις τὰς ἐφ'
ἑκατέρα ἕξεις μέσην τὴν ἀληθε-
στάτην τεμοῦσης ὁδόν. [22] Σεβῆ-
ρός πε τῇ τῶν Ἀντιοχέων προε-
δρίᾳ ἑαυτὸν εἰσῳθήσας τῶν ἑτέ-
ρων τῶν ὁμοίων τύπων τοῦτ'
ἔστι τῶν κατὰ Μάνην, Ἀπολιναρίου
τε καὶ Εὐτυχέα διεκδικεῖν ἐπειρᾶ-
το, κινῶν ὅση δύναμις αὖπω
τῶν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην. ζά-
λως δὲ τῆς Ἀντιοχέων ὡς σα-
σιώδης καὶ παραξίας τῇ Ἀλεξαν-
δρέων κουφότητι, λαίλαπος καὶ
θυέλλης δίκην [23] ἐνέσκηψεν. ἔνθα
καὶ ἑτέρας καταιγίδος αὐλιπνου-
σάσης αὖπω, ἡμερώτερος μὲν ἢ
πρόσθεν*, ζαλώδης αὐτὸς ἑαυτῷ γί-
νεται· οἱ δ' ὑπ' αὖπω κλυδωνιζό-
μενοι καὶ φερομένοι διεσπάρη-
σαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διηρέθησαν
[24] μᾶλλον ἢ πρότερον. διεσκέ-
δασε γὰρ αὐτοὺς Ἰουλιανὸς ὅπε-
ρισμα τῶν ἐχθρῶν αὖπω, καθὼς
γέγραπται. Ἰουλιανὸς δὲ ὅπος ἀγι-

Dpræbet. oſtenſum igitur eſt omnino, quod eadē vtriuſque canonis ſententia ſit, & quòd alter alterum interpretetur potius quā illi aduerſetur. Et hæc quidem velut introductionis loco dicta ſint nunc. Id autem ſpectabat & contendebat oratio, vt explicaret quo pacto Eccleſia flexionibus in vtramque partem euitatis, mediam & veriſſimā viam tenuerit, Seuerus quidam qui ſe ipſe in Antiochiæ ſedem inferebat & intrudebat, alterā iſtarum factionū, hoc eſt Manetis, Apollinarij & Eutychis hæreſin propugnare ſtuduit, Eccleſiæ pacem quantum potuit perturbans: pulſus autem eccleſia Antiochena vt turbulentus & ſeditioſus, in Alexandrinorum leuitatē, turbinis & procellæ inſtar irruit. Vbi cum alius quoq; turbo ipſi reflaſſet, molliorlicet & inferior*, tamē ipſe ſeipſo turbulentior fit: qui vero illius opera fluctuabant & circumferebātur, diſperſi ſunt a ſe inuicem, & diuiſi multo magis quam antea. diſſipauit enim ipſos Iulianus, ludibrium inimicorum ſuorum, vt ſcriptum eſt. Iulianus autem hic Halicar-

22

23

F. Mor. *leg.* ex C. M. P. St. ἧπιον ζαλώδ. *mitior & minus turbulentus quàm antea f.*

24

nasli Asiæ Episcopus erat, D Eutychianæ factionis propugnator acerrimus: Seueri primum familiaris & amicus, cũ coiuissent ambo contra veritatem, postea vero cùm incidisset inter ipsos huiusmodi quæstio, vtrum natura sua corruptibile aliquando dicere oporteat corpus Christi, an vero nunquam, sed ob ipsam vnionem negare corruptibilis naturæ proprietatem, perinde ac si ex duabus naturis vna plane facta esset, nec amplius essentialis ipsarum differentia cognosceretur. Sed post primam coniunctionem, vinceret diuinior & melior natura, & ad suam ipsius proprietatẽ inferioris naturæ qualitatem naturalem minimo tempore cõmutando adaptaret. Communis amborum Iuliani & Seueri ista dubitatio. F ambo enim confusam illam vnionem defendebãt.

καρίασσοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος ἦν, τῆς δὲ Εὐτυχιανῆς συμμορείας προαγωνιστὴς ἐνθυμότατος, Σεβήρου τε τὰ πρῶτα συνήθης καὶ φίλος, συγκεκροτημένοι τε ἄμφω περὶ τῆς ἀληθείας, ὕστερον δὲ ἐμπεσόντος αὐτοῖς τοῦ τοιούτου ζητήματος, πότερον φθαρτὸν φύσει λέγειν τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ποτέ, ἢ οὐδέποτε· διὰ δὲ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως ἀπαρνηθῆναι τῆς φθαρτῆς φύσεως τὸ ἰδίωμα; ὡς μιᾶς φύσεως γεγονυίας ἐκ δύο, καὶ τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ἀμφοῖν μηκέτι γινωσκομένης, τὸ δὲ κρεῖττονος τε καὶ θείου μᾶλλον πῶς ἐνικήσαντος ἅμα τῇ πρώτῃ συναφείᾳ, καὶ πρὸς τὸ ἑαυτοῦ ἰδίωμα, τὸ ἧττον ἐν ἀριθμῷ μεταρμόσαντος τὸ κατ' αὐτὸ φυσικῆς ἰδιότητος. κοινὸν δὲ ἀμφοτέροις Ἰουλιανῷ τε καὶ Σεβήρῳ τοῦτο τὸ ἀπόρρημα. ἄμφω γὰρ τῆς συγχυτικῆς προεμάχουν ἑνώσεως.

Opinio Iuliani.

Δόξα Ἰουλιανοῦ.

25 IVlianus igitur præclarè se facturum censuit, si omnino ex sublimi & conspicuo loco contra veritatem prodiret, & non sibi solum, sed & illi etiam hostis esset & dissonus. Consentaneum esse credebat, vt qui vnicã naturam diceret, eandẽ minime à se ipsa differentẽ

25 ΙΟυλιανὸς γοῦν καλῶς ποιήσειν διέγνω εἰ παντὶ παντὸς ἐξ ἀπόπου χωρήσας τῆς ἀληθείας, καὶ μὴ ἑαυτῷ τε καὶ τῇ ταὐτῇ πολέμιος ἦ καὶ ἀνάρμοστος. ἀκόλουθον εἶναι νομίσας τῷ λέγοντι μίαν φύσιν, μὴ πρὸς ἑαυτὸν ἐναντίαν

καὶ διαφερομένην ποτὲ ταὐτὸν ποιεῖ. διαφορᾶς δὲ μὴ οὔσης ἀσεβέστερον φάναι, τὸ χεῖρον μεταλλεῖν πρὸς τὸ κρεῖττον, τὸ θνητὸν πρὸς τὸ ἄφθαρτον. ταῦτα συλλογισάμενος, καὶ μηδὲν ὡς ἔπειρον ἑαυτῷ φρονῶν, ἄφθαρτον ἀεί τε καὶ πάντα τὸν τοῦ κυρίου σάρκα ἰσχυρισικῶς ἀπεφήνατο. Σεβῆρος δὲ οὐδὲν μὴ λαθεῖν ὡς διαρρήδην κηρύττουσι τὸν αἱρετικὸν τε καὶ σύμφυτον, ὅτε ἀρεσθῆναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐβούλετο, ὡς ἀκολούθως τῇ διαφορᾷ καὶ ταῖς ἰδιότησι, καὶ τὰς φύσεις ἀπαριθμοῦσαν πρὸς ἃς ἡ διαφορὰ θεωρεῖται, καὶ ὧν εἰσιν αἱ ἰδιότητες φυσικῶς αὐταῖς ὑπαρχουσαι· καὶ τὸ σωθέντα ταῖς Ἰουλιανοῦ τολμηρίαις, αὐθαδὲς ἅμα καὶ προπετὲς ὑπολαμβάνειν, καὶ οὐδὲν ἔπειρον ἢ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἀπερικαλύπτῳ τῷ στόματι πολεμεῖν τὸν θεὸν εὐσεβείᾳ.

A aut sibi contrariam faceret. Cùm vero differentia nulla esset, multo magis impium videri, deterius cum meliore coire, hoc est mortale cum immortali. Hæc secum reputans, & nihil sibi contrarium pręuidens, immortalem semper & omnino esse domini carnem liberè nimis & licẽter pronũciauit. Seuerus istis minime assensit, velut confusionem & permixtionem aperte dedarantibus. Neque tamen cum Ecclesia pacisci voluit, vt quæ, quod differentijs & proprietatibus consequens est, naturas ipsas numeret in quibus differẽtia spectatur, & quarum sunt proprietates, quę ijs natura sua inhærent. assentiri etiam Iuliani audacijs impudens & temerarium esse existimabat, & C nihil aliud quam nudo capite & non velato ore bellum cum pietate gerere.

B

Δόξα Σεβήρου.

Ἐκ τούτου Σεβῆρος γίνεται ἑαυτῷ καὶ τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῷ πλησίον αὐτοῦ ψεύδει ἀντίθετος, καὶ ὅτι ὅλως ἀληθὴς ὅτι ὅλως ψευδὴς, μὴ οἷον εἰπεῖν ψευδαλήθης, ὅμοιος τῇ ὑπ' αὐτοῦ ὑποτεθειμένῃ μιᾷ συνθέτῳ φύσει.

Opinio Seueri.

EX eo tempore Seuerus fit sibi ipsi & veritati, & vicino ipsi mendacio contrarius, & neq; omninoverus neque plane mendax, sed vt ita dicam falsiverus, similis scilicet vni illi compositæ naturæ ab ipso inuectę: ac idcirco secũ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἑαυτὸν

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

pugnãs & parum callidus, stultè plane & ineptè medium aliquod quęrebat inter mendacium & veritatem, quod nusquam sane est. medium enim inter veritatem & mendacium nec inueniri neque cogitatione comprehẽdi potest. veritas enim semper in medio est, nec vnquam ab eo deflectit. Ac idcirco firma, & vndique æquabilis ac directa, non admittit quicquã diuersum, quod obliquam illam efficiat, atque deturbet de proprio statu & constãtia: exhaurit quicquid dolose ipsi appropinquat, quódque medium ipsius concutere nititur. quod & Seuerum ab ipsa perpessum esse deprehendimus. Postquam enim vt diximus, nouum quoddã medium præter veritatem inuenire conaretur, in errorem lapsus, vt qui non nouit, quòd inter seipsum & affine ipsi mendacium mediam fecit hanc. Cùm enim Seuerus vnam naturam diceret esse Christum, differẽtiam etiam in Christo admitteret: Iulianus vero vnam cum Seuero diceret naturam, sed differentiam tolleret, veritas, hoc

Vis veritatis.

Δ μάχιμος & ἀπαλίμβολος, ἠλιθίως ὄντως καὶ ἀμαθῶς μέσον τί χρῆμα ψεύδους καὶ ἀληθείας ζητῶν ὅπερ οὐκ ἔστι. μεσότης γὰρ ἀληθείας καὶ ψεύδους οὐ πιθανὸν οὐ δυνατόν. ἡ μὲν γὰρ ἀλήθεια μέση ἀεὶ & ἀπαρέγκλιτος, καὶ διὰ τοῦτο ἑδραία καὶ παγίως ἴση & εὐθύτονος· οὐ προσδέξεται ἂν ἕτερόν τι τοιοῦτον οἷον ἀποπλανῶν, καὶ ἐξωθοῦν τῆς οἰκείας στάσεως καὶ μονιμότητος, οὐ τολμήσει δὲ πᾶν τὸ ὑπεναντίως αὐτῇ προσαπελάζον, & τὸ μέσον αὐτῆς διαταλαίπωρον· ὅπερ καὶ Σεβήρου ἐπ' αὐτῆς πεπονθότα διείσκομεν. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἔφαμεν καινόν τι μέσον προσεξεῦρε τῷ ἀληθείᾳ εὑρεῖν ἐπεχείρησε, πλανηθείς, ὡς οὐκ ἔγνω μέσον ἑαυτῷ & τῷ ὁμοφύλου αὐτῷ φύσει πεποίηκεν αὐτό. αὐτὸς γὰρ Σεβήρου μίαν φύσιν λέγοντος εἶναι τὸν Χριστὸν, καὶ τῷ διαφορᾷ τῷ ἐν τῷ Χριστῷ δεχομένου. Ἰουλιανοῦ δ' μίαν μὲν κτ' Σεβήρου λέγοντος φύσιν, ἀναιρούσης δὲ τῷ διαφορᾷ· ἡ ἀλήθεια τοῦτ' ἔστιν ὁ ἐκκλησιαστικὸς λόγος, τῷ μεσότητα ἑαυτῇ παντάχοῦ διατηροῦσα, δέχεται μὲν τῷ διαφορᾷ· οὐ κτ' Σεβήρου δέ. οὐδὲ γὰρ

F

est ecclesiastica ratio, mediocritatẽ vbiq; conseruãs, admittit quidem differentiã, sed non ex mente Seueri. Nõ enim nouit

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

εἰ δέ ποτε μίαν φύσιν ἑαυτῇ ἐναν-
ζίαν. δύο γὰρ φύσεις ἐν τῷ χριστῷ
γινώσκουσα, θεότητα τε καὶ ἀνθρωπό-
τητα, πάντων ἢ διαφορὰν πλεῖ-
στος ἄγγελα πλαυγίσατο
θεωρεῖ. ἕτερον γὰρ ἐστὶν θεότης ἢ ἀν-
θρωπότης, εἷς δὲ εἷς ὁ χριστὸς ὁ ἐν
ἀμφοτέροις ὑπάρχων, ἢ ἀμφό-
τερον· εἰ γὰρ καὶ τὸ συναμφότερον
ἕν, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει, τῇ δὲ συνά-
φῃ ὁ ἐκκλησιαστικὸς κήρυξ ἀεί-
δηλος βοᾷ. μὴ δεχομένη δὲ ἡ
ἐκκλησία κτ' Σεβῆρον ἢ διαφορά· ἀλλὰ κτ' ἰδίαν λόγον· οὐκ ἀποδεχεται ταύτῃ κατ'
ὁμοιότητα τῆς ἀγκαρνατίως. ἔγνω
γὰρ ἀγνοῆ δὲ ψυχὴν νοερὰν μετ'
ἴδιων οἰκείων ἰδιωμάτων ἀναλαβόντα
τὸν λόγον βρῖσαται, δὲ ἐνωθὲν
οἶδε θνητῷ τὸ ἀθάνατον, ὡς
ὁ θεολεχθεὶς θεολόγος ἐρηγό-
ριος ἔφη. ἆρ' οὖν ὅπερ ἐλέγομεν
μέση μεμένηκεν ἀμφοτέρων δὲ
ἀκίνητος ἡ ἀγάθεια, ἀποδε λο-
μένη μὴ τὸ λέγειν κτ' Σεβῆρον
μίαν φύσιν ἢ διαφορὰν· ἀνίσμα-
τος γὰρ δὲ περιουσίας ἐστὶν ἄπορον
διενήνοχε τὸ πῶς γὰρ ἡ αὐ-
τὴ φύσις δύο ἔσται τὰ ἐναντία;
πῶς δὲ ἢ ὑποκείσται κατ' αὐτὸ
τὸ πεφυκέναι πολεμουμένη ὑφ'
ἑαυτῆς καὶ αὐτῇ πολεμοῦσα·

A vnquam vnã naturam sibi ipsi contrariam. Nam duas naturas in Christo agnoscens, Deitatis & humanitatis, earum differentiam a se inuicem longe splendidissimã videt. Non enim idem est esse Deum & esse hominem, quamquã vnus Christus in vtroque existens, sit etiam vterque. licet enim vtrumque vnum dicamus, tamen non natura vnum esse, sed coniunctionis vnione, ecclesiasticus præco aperte clamat. Dum Ecclesia non admittit differentiam ex mente Seueri, sed ex sua ipsius ratione, non continuo eandẽ respuit, imitatione illa Iuliani. Scit enim verbum assumpsisse carnem veram & animam intelligentem cum suis proprietatibus, & vnitum mortali immortale nouit, vt Gregorius ille theologus inquit. ergo vt diximus, media inter vtrũque & immobilis mansit veritas. renuit enim cum Seuero dicere vnam naturam & differentem, nihil enim illud ab ænigmate abest & monstrosa aliqua fabula. Quomodo enim eadẽ natura duo erit contraria? quomodo per se subsistet, quæ a se ipsa oppugnatur, & secum ipsa pugnat?

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Atque hic opportunè mẽ-
tio facienda eſt Domini
clamãtis, Quod omnis do-
mus aut regnum in ſediui-
ſum non ſtabit. Si igitur
aduerſus ſeipſam diuiſa ſit
vna illa natura, quomodo
cohærebit ſubſtantia ip-
ſius? Quocirca tam per cõ-
munes & receptas ſenten-
tias, quàm per ipſius Do-
mini verba, recte facit Ec-
cleſia, dum non admittit E
vnã naturam à ſe ipſa diſ-
ſidentem, & ſibi contrariã,
iuxta illam Seueri ſenten-
tiam, quæ ſtare plane ne-
quit, ſecũque ipſa pugnat.
Verumtamen neque cum
Iuliano differentiam plane
reijcit Eccleſia dei. Si enim
ſecundum illum vna natu-
ra ſit Chriſtus, nec admit-
tit vllam omnino differen-
tiam: alterum duorum fa- F
teri plane neceſſe eſt eum
qui iſta affirmat, aut nudũ
hominem eſſe Dominum,
& quæ ab ipſo facta dicun-
tur, a diuina quadam vir-
tute diuerſa ab ipſo, ſed
quæ in ipſo eſſet & opera-
raretur, geſta fuiſſe: aut
Deum nudum eſſe Chri-
ſtum, neque hominem fa-
ctum, & quæ dicuntur hu-
mana non tanquam homi-

καὶ ἐν τούτῳ δὲ χρὴ καιρὸν μνή-
μονευτέον τῆς κυρίου βοώντος,
ὅτι πᾶσα οἰκία ἢ βασιλεία καθ'
ἑαυτὴν μερισθεῖσα, οὐ σταθήσε-
ται. εἰ οὖν κατ' ἀυτὴν ἡ μία φύσις
ἐμερίσθη ἐφ' ἑαυτὴν, πῶς σα-
θήσεται ἡ ταύτης ὕπαρξις. ἅτε δὴ
χρὴ τὰς κοινὰς ἐννοίας κατὰ τ αὐτ
τὸν τῆς κυρίου λόγον, δύο ποιῶν
ὁ τῆς ἐκκλησίας λόγος, οὐ προσ-
δέχεται μίαν φύσιν πρὸς ἑαυτ
διαφερομένην, ἢ αὐτῇ ἐναντίαν,
χρὴ πρὸ τῆς Σεβήρου ἄσεβον καὶ
μαχομένην ἀπίνοιαν· δηλαδὴ μὴν
οὐδὲ χρὴ Ἰουλιανὸν παντάπασι τ
διαφορὰν ἀποβάλλεται ἡ τῆς θεᾶς
ἐκκλησία. εἰ γὰρ μία μὲν φύσις
κατ' ἐκεῖνον ὁ χριστὸς, χρὴ διαφο-
ρὰν οὐσιῶδη μὴ καθ' ὁπινοῦν πα-
ραδέδεκται, ἓν τ ὁποτέρων ἀναγ-
κη πάντως ὁμολογεῖν, τὸν ταῦτα
διισχυριζόμενον, ἢ ἄνθρωπον ψιλὸν
εἶναι τὸν κύριον, καὶ τὰ λεγόμενα
ἀπ' αὐτοῦ, θείαν δυνάμιν ἐπέρα-
παρ' αὐτὸν οὖσαν, καὶ ἐν αὐτῷ οὖσαν
καὶ ἐνεργοῦσαν πεφυκέναι· ἢ
θεὸν γυμνὸν καὶ μὴ ἀνθρωπη-
κότα εἶναι τὸν Χριστὸν, καὶ τὰ
λεγόμενα ἐπ' αὐτοῦ ἀνθρώπινα,
μὴ ὡς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς θεὸν ταῦ-
τα παθεῖν, εἰς ἣν μίαν αὐτοῦ φύσιν

nem, ſed tanquam Deum, toleraſſe, cùm ea in vna ſua natura recepiſſet:

ταὐτὰ ἀναδεχόμενον· ἢ εἰ μηδὲ ἓν τῶν φαντασίᾳ τινὶ καὶ ἀπάτῃ λέγειν χρεὶ αὐτὸν δεδρακέναι ἄφρ ἔδρα, ἤτοι τὰ θεῖα, ἤτοι τὰ ἀνθρώπινα, ἢ τὸ πάντα ψευδῆ εἶναι τὸν χρεὶ αὐτὸν πᾶσαν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν, καὶ μάτην ἀπατᾶσθαι τοὺς χριστιανούς, & κενὴν μακαρίαν εἶναι, τὸ δὴ λεχθὲν τὸν χρεὶ εἰς χριστὸν ἐλπίδα· καιρὸς δὲ λοιπὸν καὶ τὸ τῶ [26] ἀποστόλου λέγειν, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν· εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρε. ματαιότης ὄντως οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ, καὶ τῆς πίστεως ἀναίρεσις κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον. ἐκπαντὸς δὴ ἀποδέδεκται κεκαθαρμένου ἀπὸ παρρησίας ἁπάσης, καὶ ἀνεξέλεγκτον εἶναι, καὶ μόνην ὅτι τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ & καθολικῆς ἐκκλησίας. ὅταν μὲν γὰρ τὸν τρόπον καθ' ὃν γέγονεν ἡ ὑπὲρ θείας φιλανθρωπίας πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασις βούληται παρεισαγαγεῖν, τὴν μίαν τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην ὁμολογοῦσι. ὡς ἂν τοῦ λόγου ἀνάρχου ὄντος καὶ ἀϊδίως ὄντος πρὸς πατρί· ὄντος ὑστέρῳ

A recepisset; aut si neutrum eorum quæ diximus est, imaginatione nescio qua & deceptione dicendum eum fecisse, quæcunque fecit siue diuina siue humana: aut omnino mendacem esse omnem de illo Euangelicam historiã, ac frustra deceptos esse Christianos, vanámque esse, vt dicitur, beatam illam in Christo spem. In posterum occasio erit Apostolo dicendi, Inanis erit præ- 26
B lo dicendi, Inanis erit prædicatio nostra. Reperiũtur autem & falsi testes Dei, quoniam testificati sumus de Deo, quod suscitarit Christum, quem non suscitauit. Vana plane huiusmodi ratiocinatio est & fidei subuersio, iuxta Gregorium theologum. omnino igitur ostensum est, omni contradictione liberatam esse, & refelli non
C posse, Sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ Dei opinionem, eámque solam veritati insistere. Quãdo enim modum, quo diuina benignitate facta est ad nos descensio, voluit repræsentare, vnam Dei verbi naturam incarnatam profitetur: perinde ac si Verbum absque principio & semper in patre esset, postea

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ὃ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν σωτη-
ρίαν ἀνθρωπήσαντος, καὶ σπέρ-
ματος Ἀβραὰμ ὁπλαδομένου, καὶ
κατὰ πάντα ἡμῖν ὁμοιωθέντος χω-
ρὶς ἁμαρτίας. ὅταν δὲ τὰ ἐν οἷς
ὁ χριστὸς, ἢ καθ' ὅσα ὁ χριστὸς βούλη-
θεωρεῖν δύο φύσεις ἀσυγχύτως ἡνω-
μένας ὁμολογοῦσα, καὶ τοῦτο
παιδεύσασα τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου,
καὶ τὴν οἰκειότητα τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς
καταδεξαμένου, διὰ τὴν πρὸς
ἡμᾶς σωτηρίαν σωθῆναι τε καὶ σωα-
θεισῆσαν τῇ ἑαυτοῦ φύσει τὸ ἡμε-
τέραν. καὶ χάριν τῷ θεῷ ὅτι τῇ
αὐτοῦ δωρεᾷ. καὶ
ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. ἐπειδὴ δὲ ὁ
Σεβῆρος ψιλαῖς προσκαθέζεται
φωναῖς, ἐν ῥήμασί τε μόνοις καὶ
ὄχλοις τὴν εὐσέβειαν ἐναπολιθεται,
καθάπερ τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, ὅ
τε ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ'
ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ, ὅπως δὲ
παρ' αὐτῷ Σεβήρῳ κράτιστος θεο-
λόγος γνωρίζεται, ὡσὰν ταῖς κα-
τηγορίαις Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ λοι-
πὰ τῶν ἔξω φιλοσόφων κομψὰ
ἠσκημένος τυγχάνῃ· ἀναγκαῖον
ἡμᾶς τὰ σημαινόμενα ἑκάστης λέ-
ξεως τε εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν Σευ-
ήρου λεγόμενα χρηστοῦς λαμ-
βανομένων, ὅπως κατευθαρσύνωσι,

Dvero propter nos & noſtram ſalutem homo factum eſſet, & aſſumpto ſemine Abrahæ per omnia ſimile nobis fieret excepto peccato: Quando vero, ea in quibus Chriſtus, & quæcumque Chriſtus vult ſpectare, duas naturas eſſentialiter vnitas profitetur, & ex eo repræſentat nobis magnitudine miſericordiæ & commiſerationum Dei erga nos, qui non recuſauit propter paternum illum affectũ quo nos proſequitur, vna eſſe, & annumerari ſuam naturam noſtræ & gratia Deo ſit propter ineffabile ſuum donum. Hæc quidem hactenus. Quoniam autem Seuerus nudis adheret vocibus & in ſolis verbis ac ſonis pietatem reponit: licet Apoſtolus dicat; Non enim, in verbo regnum Dei, ſed in virtute & veritate, (ſic quidem apud Seuerum optimus theologus eſſe creditur qui Categorias Ariſtorelis & alia externorum philoſophorũ probè tenuerit.) Neceſſe eſt nos ea quæ ſignificãtur ſingulis dictionib⁹ quæ in ijs quæ dicuntur aduerſus Seuerũ commode vſurpantur oportunè explicare

κῆ τὴν νοῦν τῆς ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων, καὶ ὧν ταῦτα ἐξειλήφασι· ἵνα ἔχοιεν οἱ ἐντυγχάνοντες τοῖς ὑπογεγραμμένοις λόγοις, ἐκ πρώτης ἐπιβάξεως νοεῖν τῆς λεγομένων τὴν δύναμιν, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς ἑαυτοῖς θεωρημάτων παρεμποδίζωνται.

A iuxta mentem Eccleſiaſticorum doctorum qui ea ſic accipiũt, vt qui in hæc ſcripta inciderint, primo intuitu cognoſcere poterint vim corũ quæ dicuntur, nec ſignificationum ignoratione à theorematum intelligentia præpediãtur.

B

ΤΕΛΟΣ.

FINIS.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ROB. BALFOREI SCOTI ANNOTATIONES IN ACTA Concilij Nicæni.

Pag. 1. N. 1.

1 COnuocauit edicto ſuo Concilium Imperator, ſed ex Sacerdotum ſententia, vt ex Ruffino lib. 1. cap. 1. probat Baronius Tomo 3. Annalium, Non enim licuit abſque Romani pontificis auctoritate Concilium vniuerſale cogere. τὸ ἐκκλησιαστικὸν κανόνος κελεύοντος, μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας. id eſt, cùm vetet Eccleſiaſticus canon, ne decreta abſque ſententia Epiſcopi Romani Eccleſijs ſanciantur. Canon hîc apud Socratem Scholaſt, eſt lib. 2. Eccl. hiſt. cap. 5. ῆς & cap. 13. ιζ ciuſdem libri. Sozomenũ lib. 3. cap. 9. ῆ & Nicephorum lib. 9. cap. 5.

2 παρεγγύσης, ſcilicet βίβλου, id eſt, cùm peruenisſet liber. nõn enim poteſt participium illud aliò referri: neque etiam τὸ ψυομδήνς quod præcedit, tametſi cõmodius legi poſſet ψυομδήν & παρεγγύσῃ. *quod* Fed. Morellus Prof. Reg. *magis probabat.* Piſanus videtur legiſſe παρεγγών vel παρῆλθον, quando, perueneram, interpretatur.

3 διὰ στόματος φέρειν, vel διὰ στόματος ἔχειν, eſt in ore habere: quod etiam ἐπὶ στόματος ἔχειν dicitur. Eunapio in Priſco, ἐν τοῖς

δόξας ἁπάσας τῶν παλαιῶν σωμφρονῶς, & ὅτι τόμους ἔχων. & veterum ſententias collegit & in ore habet. ſic δι' μνήμης ἔχειν eſt in memoria habere in Lycophronis Caſſandra, verſu 8. Piſanus videtur legiſſe ὅτι μνήμης δι' ἡμάτος. vertit enim, memoriæ ſpatio.

4 Zenobius Acciaiolus lib. 6. ἕλλην. παθη. Theodoreti, πρὸ αἰώνιον vertit ante ſeculare & prætemporeum. Faber Stapulenſis c. 1. l. 2. Damaſceni de Orthod. fide, præternum, ſed malui, ante ſecula, vertere. Nihil enim aliud eſt quàm quod idem Theodoretus diuisè dicit, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων, & Damaſcenus ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.

5 Exiſtimo legendum ἐνισόρησα.

6 De Baſiliſco vide Zonaram Tom. 3. fol. 43. & Cedrenum in Compendio hiſtoriarum, pag. 288. verſu. 50. Nicephorum lib. 1. cap. 2. & 3. & Euagrium lib. 3. hiſt. Eccleſ. c. 3. & 4. & Conſtantinum Manaſſen, qui Poëmate Chronico, Græcè nõdũ edito, Baſiliſcũ vocat φιλοχρυσόπαν auri auidiſſimum, & βασιλίσκου πικρότερον ἐν ὄφεσι baſiliſco ſerpente infeſtiorem in operibus ſuis. vt monuit idem *Fed. Morellus*, quẽ penes eſt autor ille Græc. in membranis.

7 Piſanus vertit, *hæc & illa moui*, ſed vulgarem illam paræmiam vſurpaſſe ſcriptorem noſtrum certum eſt, πάντα καλῶν σείειν vel κινεῖν, omnem funem mouere, id eſt omnia experiri, omnia conari, nihil intẽtatum relinquere. Eraſmus Chili. 1. cent. 4. prou. 31. Eam, præter alios quos commemorat Eraſmus, etiam Theodoretus vſurpat. ſerm. 9. ἑλλην. παθημ. & lib. 1. hiſto. Eccleſ. c. 5. in epiſtola Arrij, & Cyrillus epiſtola ad Neſtorium, in Actis Concilij Epheſini, fol. 10. v, 18. & Nicephor. cap. 47. lib. 14. hiſto. Eccleſiaſt.

8 Ὅρον πίστεως, hîc determinationem Fidei cum vulgo theologorum interpretor, interdum tamen regulam aut legem Fidei reddo. Nam & Heſychius ὅρον exponit νόμον & θεσμόν.

9 Σωτῆρα, ita magnum eſſe vt Latino vno verbo exprimi non poſſit, teſtatur Cicero act. 2. lib. 2. in Verrem. Seruator enim minus valet quàm Σωτήρ. Nam Σωτήρ eſt, inquit Cicero, qui ſalutem dat: minus autem eſt ſeruare quàm ſalutẽ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

dare. Seruat is (vt annotat. Manutius ad illum Ciceron. locum) qui, ne salus amittatur, aliqua ratione præstat: salutem dat qui amissã restituit. Non existimo (quicquid dicat Gent. Heruetus ad cap 12. lib 1 Pædagogi Clementis Alexand.) satis apte significari immortalia Christi erga nos merita cùm Seruator appellatur. Siquidem afflictum genus humanum non modo in eodem statu seruauit, sed (quod plus est, quódque solus ille efficere potuit) a sempiterno interitu, ad perpetuæ vitæ bona perduxit. Malui igitur cum Theologorum schola, imo cum Ausonio in Orat. Ephemeridis, in re noua, nouum saluatoris vocabulum vsurpare, quàm minus significanter & commodè in re tanta, seruatoris nomen adhibere.

10 Doctissimus Billius lib. 1, obseruationum sacrarum, cap. 40 scribit Græcos patres locis innumeris οἰκονομίαν, καὶ τῆς ἀνθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ accipere, eámque etiam ita Theodoritum exponere in Polymorpho: quamobrem minus rectè eos facere ait, qui vel dispensationem, vel administrationem vertere malunt quàm incarnationem vel assumptam humanitatem vel nisi vocabulum durius esset, inhumanationem. sic ille. Ego ita plerunque verti debere scio, sed semper ita verti posse nego. quin dico interdum dispensationem aut administrationẽ reddi oportere, vt in illo Iustini ad Diognetũ, ἀλλὰ ἀνθρωπίνων οἰκονομίαν μυστηρίων πεπίστευται. Hic humanorum mysteriorum dispensationem aut administrationem dicere necesse est, si vocem Græcam œconomiam retinere non libet, quod ego libenter facio, cùm eam videam etiam Latinis haud inusitatam esse.

11 ἀναχωρήσας suo loco motum est, coniũge cum ἀπὸ τῶν ποst γένος, vt sit ἀναχωρήσας ἐκ τῶν ἀνω εἰς τοὺς ἑξῆς, secedens, & ascendens in cœlos.

12 Lege ἐπ' αὐτῶν, vt ad Apostolos referatur.

13 Præpositio μετ' quæ aliò fugit, & male ante πλείους consedit, in suum locum retrahenda est, vt legatur, Μεθ' ὧν πᾶσα ὄρεξιν, καὶ πρὸ προσωπικὴν ταύτην δωρεὰν, τὸ εἰς ἡμᾶς ὅλα τῶν θείων Ἀποστόλων φῦλα τὸ ἡμῶν διδαμένων, πλείους ὅσους καθεξῆς παυσαμένου, &c.

14 Pro ἀῤῥέπτως, immutabiliter, constanter, rigidè.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

15 Γεμφρίτες, vt puto, sententiæ magis congrueret.

16 Qui Ptolemæo & Stephano Ἰσαυρία, Straboni Ἰσαυρεία dicitur, posterioribus Græcis Σαυρία vocatur a σαῦρα igitur hic noster Σαύρους vocat, quos Ἰσαύρους alij appellare consueuerunt. Consule Thesaurum Geographic Abrahæ Ortellij.

17 Scribe ἐκεχειρίας. ἐκεχειρία inducias, & cessationem a bello significat, ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰς χεῖρας, vt in etymologico magno scribitur: nempe quod pactis inducijs non pugnetur, sed contineantur & cohibeantur manus. Vide A. Gellium lib. 1. noct. Attic. c. 25.

18 De forma crucis quæ apparuit Constantino in Cœlo, lege Eusebium lib. 1. c. 3. Socratem lib. 1. cap. 1 & Nicepho rum lib. 7. c. 29. Cedrenum in compendio histori. fol. 222. 50. & Zonarã tom. 3. statim à principio. Cæterũ in inscriptione signi deesse mihi videtur propositio ἐν. Nam oẽs qui hanc historiam scribunt, quotquot videre potui, habent ἐν τούτῳ νίκα. *pag. 16.*

19 Exodi 14. v. 22. καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. erat enim aqua quasi murus à dextra eorum & à sinistra.

20 Exodi 3. v. 2. de hac re Iustinus Martyr, Apologia pro Christia. 2. & plenius D. Augustin. Tom. 10. operum, sermone de eo quod apparuit Dominus in rubo. Sed de his omnibus pene quæ hoc loco commemorantur, lege Greg. Nazianz. orat. 3. contra Iulianum.

21 In exemplari meo mendosè erat αὐτύπτου. Fed. Morellus, alIusum ad hunc veteris poëtę versum putat. Ἔρδεμεν πάντα θεῶ πίλεται καὶ αὐήνυτον ἔδειν.

22 Mẽdum esse suspicari licet, forte μέλλουσι περιοῦσθαι χαρακὸν ποταμὸν, τὸν ὅτι Δαρεῖος παρεσκεύασεν, quam lectionem in versione nostra sequuti sumus. vereor vt audaculi videamur si legamus μέλλουσι περαίνειν τὸν ὅτι χαρακῶ πόλεμον, &c. id est volenti finire, & ad exitum perducere bellum ad Granicum, & aduersus Darium apparatum. vide Plutarchum in Alexandro.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

23 Σίγνον Latinum esse a noua Roma & recentiore Græcia malo iure malóque more vsurpatam mihi persuadeo, nec aliud quicquam quam signum, siue vexillum militare significare. Iam enim dictum est ambigenti Constantino & animo anxio ob futurum cum Maxentio certamen, figuram crucis in cœlo apparuisse, & scripturam circa eam Romanis literis, In hoc vince. Quamobrem cum ex auro subitario opere crucem efformasset, iuxta speciem quæ apparuit, eamque prægredi exercitum iubens Maxentium vicisset, statim illud victrix signum militaribus signis inseri voluit, & maxime lábaro, quod inter ea primum erat, quod imperatorem præcedebat, quódque a militibus ex eo tempore solebat adorari. Tertullianus in Apologetico aduersus gentes, c. 16. & Sozomenus. lib. 1. histor. Ecclesiast. c. 4. Labari huius plures meminerunt. Euseb. lib. 1. de vita Constantini, c. 25. Ruffinus in historia Eusebij lib. 9. cap. 9. Gregor. Nazianz. orat. 3, contra Iulianum, & eius interpres Elias. Socrates lib. 1. c. 1. ℬ D. Ambrosius Epistola 29. ad Theodos. imperatorem. Prudentius lib. 1. aduersus Symmachum. quid sit pluribus explicatur à Iac. Palmelio, & Laurentio Labarreo ad illum Tertulliani locum. à Iusto Lipsio lib. 3. de cruce, cap. 15. Iac. Cuiacio. lib. 11. obser. cap. 20. Adr. Turnebo lib. 15. cap. 16, & alijs.

24 In exemplari meo erat δλάμβασις, sed scripsi δλάβασις ex Eusebio lib. 9, histo. cap. 8. ℬ & lib. 1. de vita Constant. cap. 32.

25 Pontem Miluium intelligit in Tiberi, prope Romam. hic noster μούλαιαν γέφυραν appellat: Zonaras Tom. 3. in principio μίλβιαν melius: sed omnium pessime Socrat. lib. 1. histo. Eccl. cap. 1. ℬ βουλβίαν.

26 Hæc, ἅμα κομιδῆ νηπίοις καὶ γυναιξί, altero ab hinc versu scribantur, ante τῶν ἀπὸ τῆς συγκλήτου, &c. quæ in hunc locum reposui post Ρωμαίων. Par enim est vt prius de seruatoribus & alijs dignitate conspicuis, quam de mulieribus & pueris, cæteráque plebe promiscua, sermo habeatur.

27 Pro πάθος πάθοις scripsi, vt statim pro ἰδία, ἰδίας, ita exigente Syntaxi.

Adulterinum

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

28 Adulterinum verbum. ἐκχαράξαι, reponendum ex Euſeb. in vita Conſtant. lib. 1. fol. 123. pag. 2.

29 Similia de Conſtant. Socrates lib. 1. extremo cap. 2.

30 Poſt καὶ ſcribebatur in meo codice τῶ πάντα αὐτὸ, alieno ſane loco, ego traieci poſt Κωνσταντίνου, vt legeretur καὶ τῶ μαλίστα Κωνσταντίνου (τῶ πάντα αὐτὸ διαφέροντος, &c. ſententia longe commodiore.

31 Ἀναγροφὴ eſſe videtur pro ἀπόνοιαν εἰς μανίαν. legitur tamẽ μανίας in cod. M. P. Stellæ, & F. M. vt editum eſt. quaſi innueret tyrannum inſano indulſiſſe furori.

32 Eadem Niceph. lib. 7. cap. 37.

33 Ex Euſeb. in fine lib. 9. hiſt. Eccleſiaſt. & in fine lib. 1. de vita Conſtantini.

34 Hic nonnulla ex Euſebio emendauimus. Primum poſt ἐκκομιδὴν adiecimus συνόδου, tum pro ἅπαξ ὢν ſcripſimus ἅπας: deinde pro ἐν ταὐτῷ, maluimus ἐπ' αὐτῷ, vt in Euſebio eſt.

35 In Euſebio φρονῆ καταπεσεῖν, vt puto, melius, nihil tamen mutauimus.

36 Hîc tam in noſtro exemplari, quàm in Euſebio Græco, noni capitis initium eſt, ſed malè. nam nemo eſt qui non videat orationẽ adhuc ſuſpenſam pendere a genitiuo abſoluto Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου. ſectionem ergo facimus ante ὅπως δήποτε, vbi πλείστα σιγᾶν.

38 Ludit deinceps in ſimilitudine nominum ὄρος & ὅρος, illud montem, hoc finitionem, legem aut Canonem ſignificat. paronomaſiæ gratia in verſione Latina non perijt modo, ſed totum orationis noſtræ contextum pene perdidit, dum ineptè ſimul & inſolenter ſynodi montem dicere cogimur, ne à Græcorum verborum fide abeamus longius. Cæterum vtriuſque vocis origo eleganter explicatur in etymologico magno. γίνεται (inquit) ὄρος ἀπὸ τοῦ εἴρω, τὸ συνάπτω ἢ συμπλέκω, ὡς ἀείρω ἀορος· ὅπερ δὲ τοῦ οὐδετέρου οἷον τὸ ὄρος, καὶ τὸ αἴρω, ἄορος ἢ ὄρος, τὸ ἀπὸ γῆς πρὸς ὕψος αἰρόμενον.

39 Perperam ſcribebatur αἰαρέτου pro ἐναρέτου, vt paulo poſt συνόδων pro συνόδου.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

40 In exemplari meo erat μηχουργὸς mendosè, pro quo ex Eusebio, lib. 10. cap. 4. ὃς scripsi μεγαλουργός.

41 Post παναγάθου παῖς, suppleuimus ex eodem illo loco Eusebij, μονώπαις ὑπάρχων παναγάθος παῖς, quod sententiæ deesse videbatur.

42 Hanc etiam vocem ex Eusebio adiecimus.

44 In exemplari meo male legebatur διαφερομένης, melius in Eusebio δι' φερομένης. δι' φερομένην ἀρχὴν αὐτῷ, dicit imperium commodè & ex ipsius vsu gestum. Dionys. Halicar. lib. 3. εἰ τῆς αὐτῆς πόλεως πολῖται ἡγούμενοι ἅπαντες, ἢ μία ἡγοίμεθα πατρίδα, ἣν δι' ἧ χεῖρον φερομένης, τὸ ὑπαδημόμενον μέρος ἕκαστος οἴσεται τῆς τύχης. non dubium quin πατρίδα δι' ἧ ἢ χεῖρον φερομένην vocet patriam benè aut malè administratam. Xiphilinus Tiberio, Γερμανικὸς δὲ τῇ ὑπὶ τοὺς Κέλτας σκαπίᾳ φερόμενος δι', μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ προσεχώρησε. id est, (G. Blanco interprete) Germanicus autem exercitu prosperè contra Germanos ducto, vsque ad Oceanum peruenit.

43 Cum hic in nostro cod. legeretur ἧ γνώμην, & adnotauissem malle me legere τῇ γνώμῃ, Fed. Morellus repræsentauit germanam lectionem sui cod.

46 Ἐμμένειν adiecimus ex Eusebio. ἠβούλετο vero pro ἐβούλετο mutato augmento syllabico in temporale, vt Atticè fieri solet. sic infra sæpe ἤμελλον pro ἔμελλον. forte scriptoris negligentia magis, quam dialecti vllius studio.

48 Hæc etiam ex Eusebio emendata. legebatur in manuscripto nostro μηχανωμένης & συμβουλίας malè.

49 Τῇ ἐπὶ τὸ Ἰουδαίου βουλείᾳ, in Eusebio non sunt.

50 Βασιλεῖ ex Eusebio adiecimus, & pro κτ' φορᾷ, καθ' ὁδὸν scripsimus.

51 52 Ex Eusebio. in nostro erat, ὅμως ἔδει κτ' Κωνσταντίνου. ὡς φησὶ Κωνσταντίνου, in Eusebio non est, & hinc etiam abesse velim.

Pag. 340. l. 6. In Eusebio ἀποδιδῶ. Ea verò quæ mox sequuntur, parenthesi inclusa, in Eusebio non sunt.

54 Manca sententia, supplenda ex Eusebio, cap. 8. lib. 10.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

hiſtor. Eccleſiaſt. καὶ τὸν χ̣ρ̣ὶ̣ πάντων αἰανεῖν διωγμόν, ὅτι δι' ἀνοιαν ἐδόκει. ὁπηνίκα τ̣ γνώμης, καὶ ὅδεν ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ μὴ οὐχὶ ὃν ἔγω, χωρεῖν, εἰ μὴ, &c.

56 Hæc reſtituimus ex Euſebio. Nam in noſtro turbata ad hunc modum legebātur. Μόνῳ γὸ αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπίᾳ τῷ δυσεβεῖ, τῷ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν περὶ τούτου χρόνον, ἐ τὸν ὑ συμπαθείας ἄξιον, ἡγεσιῶτος, τῷ μὴ ἐλύετο πλέον οὐδὲν τῆς κακίας. ad commodiorem ergo ſententiam eruendam iſta in hunc ordinem digeſſimus, in quo nunc ſcripta vides.

57 Ἐλύετο πλέον ὑδέν, nihil profuit. Xiphilinus Dionis in Auguſto, ὑδὲν γὸ πλέον πρὸς ἀσφάλειαν, ὧν ὧν ἀπολλυμένων ἐωρα οἱ γιγνόμενον. Nihil ad ſecuritatem ſuam prodeſſe eorũ cædem vidit. paulo ſecius Iuſtinus Martyr in dialogo cum Tryphone, ἐπὶ ὑδὲν πλέον ἐλύετό μοι περὶ θεοῦ, id eſt, quoniam nihil profeceram in cognitione Dei, vel, quoniam nihil didiceram de Deo.

58 Variant hic nonnulla in Euſebio.

58 Hic θεομίσων, in Euſebio θεομισῶν mutato accentu, quæ plurimum differunt. Suidas, θεομισὴς, ὑπὸ θεοῦ μισούμενος, θεομίσης δὲ, ὁ μισῶν τὸν θεόν. Idem obſeruauit Scholiaſtes Ariſtophanis in Auibus. Paulo poſt, συμβολὼ pro συμβάλλω ex Euſebio ſcripſi. & ex eodem poſt γνώμῃ, adieci præpoſitionem ὑπὸ, quæ deſiderari videbatur.

60 Μέγαν legebatur malè, ſcripſimus μὴν ex Socrate lib. 1. hiſto. Eccleſ. cap. 2. ℈ Ita ſanè orationis mẽbra ſibi reſpondebunt melius, πεφανῆ μὴν, λελησθότως δὲ.

61 Hæc ſuperflua, vitioſam reddunt orationem, conati tamen ſumus ea Latinè exprimere.

62 Ἔστι πληροφορηθῆναι tranſtuli, compertum eſſe poteſt, vt potui ſanè non vt volui. Eſt enim πληροφορεῖσθαι, plene, vt ſic dicam, certiorari, vel ita certiorem fieri de re aliqua, vt nulla amplius ſit dubitatio. Vult igitur ex imperatoris epiſtola tam certo Euſebij perfidiã deprehendi, vt negari omnino non poſſit.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

63 Epistola Constantini mendosè admodum hocloco scribitur,nihil tamen ex nostro adiecimus, sed omnia emendabimus, vel ex hoc ipso exemplari nostro infra, vbi hæc epistola lõge emendatius legitur,vel ex Theodoreto lib. 1. hist. Eccles. cap. 19.

64 Infra in hoc ipso lib. & in Theodoreto, ὑδὲν γὰρ ἧττον εἰς ἐμὲ μεγαλυμφίων ὕβρεων νῦν ἐρῶ δι' ὧν, &c.

66 Ante μηδ', duo verba αὐτῷ χάριν, exscriptoris oscitantia irrepserant, quæ, quia planè otiosa, & nec infra, nec in Theodorito reperiuntur,omisi sciens & prudens.

67 Infra & in Theodorito παρεπομένους, melius. & mox διὰ ταῦτα μὴ παίημι ἃ νῦν, &c. ἐπ' ἐμοῦ θερεπεύεται.

68 Infra, εἰ μὴ ὁ θεσπεσιμένος Εὐσέβιος δεινὰ πάσχει συλλαβομένων αὐτῶν ἐν ταῖς θλίψεσι. In Theodo. εἰ μὴ ὁ θεσπεσιμένος Εὐσέβιος δεινῶς τ πάσχει συλλαμβανομένων αὐτῷ, ἐν ταῖς θλίψεσιν. Christophorsonus Theodoreti interpres, εἰ μὴ ὁ θεσπ. Εὐσ. ἢ ὁ δεῖνα τῶν συναγομένων αὐτῷ. Ego hanc nostram lectionem omnium optimã esse iudico. Nam quin συλλαμβάνομαι cum datiuo, opitulari & adiuuare significet, dubitari non potest.

69 Ita hic legitur& infra & in Theodoreto,sed puto legendũ συνεπτοημένοις.

70 In Theodor. ἐκβάλλοις, quemadmodum & infra. non muto tamen ἐκπίπτει. Nam ἐκπίπτω cum genitiuo significat excido vel expellor,explodor,eijcior.

71 Hæc, vsque ad καὶ ὑπογώσεσθαι, nec infra nec in Theodoreto reperiuntur.

72 Τοῦ αὐσίου λέγω, absunt à Theodor. nec quicquam sententiam iuuant.

73 In Theodor. θεοσεβίου. in quo etiam pro eo quod statim sequitur, ὃν τῆς αὐσίας αὐτοῦ θεοσεβείας ἔχει κοινωνὸν, legitur ὃν τῆς αὐσίας ἔχει κοινωνὸν.

Perperam hic scribebatur κὴ κελεύειν pro κεκελεύκειν, vt infra & in Theodor. legitur. Familiare est huic scriptori plusquamperfectorum augmenta negligere.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

74 In noſtro manuſcripto ἐδέξαϚ & ὑποφαλίσαϚ in ſingulari, male ſcribebatur.

75 ἁλαφάζαδαν in noſtro libro nullo planè ſenſu legebatur.

76 ὅπι τὼ τῶν κρειττόνων ἀασίδα, ad præſtantiorum partes, fortaſſe non male vertiſſent. Nam ἀασὶς, vt annotatur a lexicographis, non clypeum tantum, ſed clypeatorum agmen ſiue aciem ſignificat, ſicut etiam & conflictum & bellum. εἰς ἀασίδα ἥξειν ſcholiaſtes Euripidis interpretatur, εἰς μάχην, εἰς συμβολήν. & Varinus in verbo πέπορδα, φεύγειν τὴν ἀασίδα, explicat φεύγειν τὸν πόλεμον. & idem in verbo πολλὼ obſeruat Græcos πολλὼ ἐχαλκάν, πολλὼ ἀασίδα vocare.

77 In Socrate cap. 2. ϚϚ lib. 1. χρυσόπολις legitur, vbi ſimiliter nauale Chalcedonis eſſe dicitur, vide Theſaurum Geographicum Abrahami Ortellij.

78 Quid ſi legamus ὑπὸ τῦ pro ὁ τῦ vt ſit, à Chriſto & ſeruo eius?

ANNOTATIONES AD LIB. *Secundum.*

ΓΕΩΡΓΙ'ΑΝ fundum reddere malui aut agrum, quàm cum Piſano agriculturam. Nam pro agro etiam accipi apud Platonem & Demoſth. obſeruatum eſt in lexicis. Pag. 44.

2 Ex Euſebio in fine lib. 10. hiſtor. Eccleſiaſt.

3 Melius in Euſebio, ἀν κύκλῳ.

4 In Euſebio χορεῖαι χὴ, melius, quod Latine expreſſi.

5 Pro πλ, lege cum Euſebio παχόντων, ídque vt reſpondeat antitheto ſuo μηλοίντων.

6 Rectè ἥπλωνϚ ex Euſebio, ab ἀπλῶμαι explicor, expandor.

7 Hic auctor noſter Euſebium Arrianum eſſe negat, quēadmodum & Socrates ſcholaſticus, lib. 2. cap. 17. χϚ Sed Nicephoro, cap. 13. lib. 9. & Zonaræ Tom. 3. pag. 9. Theodoreto

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

quoque lib.1,hiſtor. Eccleſ. cap.5. Merito ſuſpectus eſſe videtur:eámque coniecturam multis argumentis auget Cæſar Baronius, Tom.3. Annalium Eccleſ. in locis plurimis.

8 Idem *Fed. Morellus* reiecta voce ſuppoſititia, germanam edidit ex cod.manuſcr. c. v. P. Stellæ;quæ coniecturæ atque interpretationi meæ congruit.

9 In exemplari meo erat μικρομεγίθης,ſed monſtrum illud verbi induxi, & in illius locum ſufficiendum putaui μεγαλοπρεπής.

10. 11 In Socrate lib.1,cap.3. ς ὃν ἐνδέδοκται κατ' αὐτοῦ.

12 In Socrate μὴ προσέχετε,quod exprimit verſione ſua Chriſtophorſonus,ſi forte(inquit) Euſebius ſcripſerit literas, ad eas animos ne attendatis.

13 Melius χεάψων in Socrate.

14 Variant ſcriptores in nominibus iſtis. in Socrate & Nicephoro ἀχιλλᾶς, & Αειθαλὴς, pro Αχιλλεὺς & Θαλῆς: ſed in hoc noſtro & Nicephoro,cap.8.lib.8. Ἰούλιος legitur,pro Ἰουλιανός.

15 Ex Socrate adiecimus οὔτε ἀμυθήτου σοφία αὐτοῦ ὄντι, ſine quibus ſententia non ſatis plena mihi eſſe videbatur.

16 Ex hoc loco corrigendus Socrates. Nam in illo hæc perperam leguntur & interpunguntur,

17 Hæc, vſque ad ὁρᾶν, deerant, eáque ex Socrate & Nicephoro ſuppleuimus.

18 Socrates habet ὁ μορμύος.

19 Poſt ποιμάτων in Socrate recte legitur ὀμφός.

20 In Socrate perperam ἴσος εἶναι.

21 Addit Socrates τῷ κωφείου. ſed hic non male abeſt.

22 Male coniunctim ſcribebatur δηλονότι, diuiſimus hic & infra,vt eſſet δῆλον ὅτι.

23 δαπίμπτει in Socrate,quod magis placet.

24 Hæc epiſtola in Euſebio eſt lib. 2. de vita Conſtantini. in Socrate lib. 1. cap. 4. ς In Nicephoro lib. 8. cap. 13. in hac epiſtola vt in altera Alexandri, Chriſtophorſoni verſionem ſequuti ſumus,niſi quando Græca variant.

25 Sic in Euſebio & Socrate, in noſtro male ſcribebatur, πωδάγοις.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

26 Quæ à Fed. Morello adiecta sunt, & cancellis concluſa, è cod. manuſcr. leguntur etiam apud Euſeb. Socratẽ & Nicephorum.

27 Ita etiam in Socrate & Nicephoro legitur, ſed melius in Euſebio συλγκώμιον.

28 In noſtro mendoſe erat φθυκτοῦον, in Euſebio & Socrate ἐφεκτέον.

29 Forte reſpicit σωτέον. ſed in Euſebio & Socrate χωρητέον legitur.

30 Ita ex Euſebio & Socrate ſcripſi, in noſtro erat ἀθεϊστέον.

31 Sic etiam in Socrate, ſed in Euſebio δόγματος.

32 Ex Euſebio, Socrate & Nicephoro immutauimus verba. Nam hic perperam legebatur ἐν πιαυτῇ τοσαυτέσιος θρησκείᾳ. In Etymologico magno creditur θρησκεία ἀπὸ τ θρακῶν, id eſt a Thracibus eſſe deducta, quòd illi primum auctore Orpheo, ea quæ ad cultum Deorum ſpectarent præciperent. Vnde putatur à quibuſdam minus aptè de religione Chriſtiana dici poſſe. Sic tamen ea vtitur Iuſtinus Martyr in parænet. oratione πύσις ἡμεῖς τῆς ἡμετέρας θρησκείας διδασκάλοις χρῆσθαι φαμέν. Et in lib. de Monarchia Dei, ſtatim a principio. Sic etiam in quæſtio. Græcis, quæſt. 12. & in expoſitione Fidei, circa medium. Vt videri poſſit altera notatio huius vocis quæ in eodem Etymologico longè melior, ἀπὸ τὸ τοὺς θεοὺς ἀρέσκεσθαι ἢ ἀρέσκειν, id eſt a placandis & demulcendis dijs.

34 Καθαρὸν φῶς, ſincerum & ſolidum gaudium interpretor, non concordiæ lucem, vt Chriſtophorſonus.

35 Ita eſt in Socrate quoque, ſed in Euſebio χράμματος, non rectè.

36 Hæc, vſque ad τοῖς πολλοῖς ἅμα, deſiderantur in Euſebio Rob. Stephani, non ſine læſæ fidei ſuſpicione. Sed Oſiũ illum, Silueſtri Pontificis Romani Legatum fuiſſe, vt hic ſcribitur, doctè probat Baronius Tom. 3. annal. pag. 242. editio. Plantinianæ.

37 De Byzantio ſeu Conſtantinopoli loquitur, cuius Epiſcopus tunc Metrophanes. Nicephorus lib. 8. cap. 51. Zonaras Tom. 3. pag. 8. 3. Cedrenus in Compendio hiſto. pag. 224. 2.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

38 Multa hic nationum nomina desunt, ni fallor, compendij causa, quæ ex actorum 2. ab Eusebio recitantur.

39 Mirum in Eusebio reperiri πεντήκοντα & διακοσίων ἀριθμὸν, cum hic noster & Socrates ex Eusebio ipso, τριακοσίων id est trecentorum numerum fuisse scribant, & nunc vetus illa opinio inualuit 318. Episcopos huic Concilio interfuisse, quæ multorum & magnorum auctorum fuit, vt Athanasij in Epistola ad Iouianum imperatorem, & in disputatione aduersus Arium: Epiphanij hæresi 69. Theodoreti lib. 1. histor. cap. 7. & 11. Gregorij Turon. principio lib. 1. hist. Nicephori lib. 8. cap. 14. Euagrij in epistola Basilisci imperatoris, lib. 3. cap. 4. & in epistola Zenonis imperat. cap. 14. Zonaræ tom. 3. histor. pag. 8. 50. Denique & totius Ecclesiæ occident. distinction. 15. Can. 1. P. harum. & eadem distinct. Can. 3. Sed de hac re consule Baron. Tom. 3. annal. pag. 242. & Bellarminum lib. 1. de Concilijs & Ecclesia, cap. 5.

40 Tota hæc oratio scatet mendis, nec opem illi afferre po-
41 tero, sine alterius exemplaris ope. Sequuti sumus interpretationem Alphonsi Pisani. sed moneo θεοφρονικὸν λόγον dici orationem qua imperator Synodum alloquitur & compellat.

42 Videtur Pisanus aliter legisse, qui splendores vertit. πόνος præter alia significat intentionem studij & mentis, animi inflexibilem & rigidam constantiam.

43 Mendosa hæc erant: & cùm legendum esse, πυπίοις τοῖς πόποις coniecissem, laudatus ille codex P. St. coniecturam meam non alienam fuisse indicauit. vt in prox. num. 44. 46

45 Expungendum ni fallor ἐξ, & legendum paulo postea εἶναι pro οὖν, vt sit ὧν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔγγυς ἴσως ἂν εἶναι λέγομεν.

47 An legendum ὅμοιος ὥσπερ?

48 Hæc sic fortasse Latine sonant, *Quis enim nostrûm tam cogitatione præceps est vt huius opinionis, considerationem omnem respuat, ideóque affirmare audeat facile admodum esse omnipotenti Deo & rerum pulcherrimarum opifici glorioſas & ipso dignas laudes dicere?*

49 Σκοπεῖται φῶς, id est, consideretur apertè. Certum est Pisanum legisse τὸ φῶς pro ἀφῶς qui vertit, *consideretur lumen.*

πλεονάζει

50 Γλεονάζει ista, τῇ πύπου θείᾳ σοφοίᾳ. Dictum enim est διὰ τῆς ἀπὸ σοφοίας.

52 Puto Pisanum legisse ὑχεών. Hom. ὑχὰ κέλθεα.

53 Ἐπίζθοσε, pedibus iter fecit, perambulauit. videtur Pisanus legisse ἐπίζθξε dum ita reddit ista Latinè, & humidum mare calcans connexuit.

54 Lege ὅπ πλέον. vel, ὅπ.

55 Lege coniunctim ἐπολεθρίου. Videtur autẽ Pisanus non ἐπολεθρίου σκαιότητος, sed σκιᾶς legisse. Nam pernicioſam vmbram vertit.

56 Scribe πλὼ σοφίοδον.

57 Proprio theoremate vertit Pisanus, nimis obscurè. An hîc ἄνωεσις fuisset propria consideratio?

58 Mendosa ista, aut ego fallor: forte inducta præpositione ἐξ, legendum ἀιπὼν προώδη μαιίαν.

59 Pisanus puritatẽ vertit, non igitur ἄγνοιαν legit, sed vt in ora lib. legitur ἀγνείαν, quam vocem vsurpauit vetus poëta, à Clem. Alexand. laudatus in Pentametro, quod ita recensuit Fed. Morellus, Αγνεία ψυχῆς ἐϛὶ φερνεῖν ὅσια, *Est animus castus qui pia sola sapit*. Quæ mox sequuntur non sana esse suspicor.

60 Latina Græcis non respondent. Nam Græca hoc mihi significare videntur, Imo multa hominum insania, & humana peccandi licẽtia (puto enim, ἀιθρωπεια deesse ἀμφοτωλία aut simile quid) quæ fine caret omnes animas depopulata est. Pisanus non ἐπόρθησεν. sed ἐπώρθωσεν legisse videtur, qui, *correxit*, vertit.

61 Libentius legerem μετ' τὴν ἄγνοιαν quàm μφ. Nec improbo illud μετά, quod ad oram libri reiecit Fed. Morellus, h. e. *plena ignorantiæ*.

62 Ἐν ὀλίγῳ, cum Pisano legendum.

63 Oportuit διαχυθέντων legere, si ad θρησκειῶν referatur. sed hæc tam grauiter affecta sunt, vt a me frustra medicinam expectent.

64 Pisanus, *nec in Deum resipiant*. Quamobrem existi-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

mo legisse, μηδὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀφορῶντες.

65 Καὶ ταῦτα τὰ γινόμενα legendum: vel subintelligendum εἰκόνας.

66 Id est, *Quando igitur ista facere videntur, manifeste intelligitur (licet ipsi minimè sentiant neque videant) quod suis ipsorum operibus superbè gloriantur.* Nam scio τὸ ὑπερηφάνως suo loco motum esse, & πλείαν σιγμὴν quæ illud sequitur, expungendam.

67 Πρὸς aduerbialiter pro πρόσπ, vt apud Platonem reperitur.

68 Deprauata sũt ista, vt videre licet interpretẽ aliter legisse. puto τὸ χωλεὺς a mala manu esse: quod si expungatur, sententia clarior erit, hoc modo, *Et non poterit homo errori vllo illum implicare, sed manifestè considerare illi licebit & videre omnia quæ facta sunt, Dei virtute esse, sicut ipse ea esse voluit.* Loquitur enim de sapiente & bono viro, quem δι' ὃ φρονοῦντα vocauit.

71 In Theodoreto lib. 1. histor. cap. 7. Εὐσέβιος.

72 Hoc etiam caput Latinum fecit Pisanus, sed aliam lectionem sequutus, tantum recessit à Græcis nostris, vt nouam versionẽ moliri nos oportuerit. De libellis his, similia Nicephorus lib. 8. cap. 16. Zonaras Tom. 3. pag. 9 & Theodoret. lib. 1. histor. Eccles, cap. 11. Eos autem qui libellos principi obtulerunt Arrianos fuisse non Catholicos, eleganter probat Baronius Tom. 3. pag 247. 55.

73 Quid si legas ἐπαινέσαις?

74 Lege in numero multitudinis θαυμάσεσθαι.

75 Hæc etiam in Theodoreto, cap. 11. lib. 1. histor. Eccles. & Sozomeno lib. 1. cap. 16. ιζ'

76 In Theodorito γίνοιτο, quod magis placet. eadem in Nicephoro cap. illo 16. lib. 8. Theodor. cap. 11. lib. 1. Cedreno in historiar. cõpendio pagina. 237. Zonara. tom. 3. pag. 9.

77 Cedreno loco illo commemorato. ἀπὸ τῆς παρφυείσης, quemadmodum & in Theodorito.

78 De Paphnutio Socrates lib. 1. cap. 8. ια' Sozomenus lib. 1. cap. 10. Cedrenus pagina 236, 49. & Suidas in verbo Παφνούτιος.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

80 Vox isthæc mihi planè suspecta est, magis placet quæ in Socrate, ἀλάβεια.

81 De Spyridone Socrates lib. 1. cap. 8. ιβ Sozomenus lib. 1. cap. 11. Nicephor. lib. 8. cap. 42. Suidas in ipso verbo Σπυρίδων. Simeon in Decēbri. Ruffinus lib. 10. historiæ. Ecclesiast. cap. 5. & Vsuardus in Martyrologio. XIX. Calend. Ianua.

82 In exemplari meo legitur θανᾶτ', mutila & decurtata voce, nulla aut sententia, aut structura proba. Ego θανούσης legi posse putaui. sed & sana est lectio quā Morellus ex v. c. ad oram libri reiecit. [83 Hunc locum suspectū habueram, quem in integrum restituit F. *Morellus*. Est autem hoc idem quod ὀνομαστὶ καλεῖν, id est, nominatim vocare. 83

84 Puto legendum ἀπεκοίνωσεν, ab ἀπακοινόω communico, consulto, delibero.

85 Non dubium quin sententia negationem postulet. pro μὴν igitur, lege μή. καὶ τὸ μὴ ἀγνοῆν θεόν. quæ insana fuit miserorum Arrianorum opinio.

87 Quid hypostasis sit, quantúmque ab essentia differat explicat Damascenus, cum aliàs sæpe, tum lib. de duabus Christi voluntatibus. Gregorius Nyssenus lib. de ea re priuatim scripto ad Petrum fratrem. Theodoretus quoque in Polymorpho dialogo primo. Et Isidorus Peluſiotes epistola 247. quas in Deo hypostases Græci, Latini personas vocant. Nam cum ob linguæ Romanæ angustiam & vocum inopiam hypostasin ab essentia distinguere non possent, ne tres substantias in Deo admittere viderentur, personarum vocabulum induxerunt. auctor Gregorius Nazianz. oratione 21. quæ est de laudibus B. Athanasij, & D. Augustinus de trinitate lib. 5. cap. 9. & lib. 7. cap. 4. quibus duobus in Theologia merito plurimum creditur. Porrò in hoc etiam capite sequuti sumus versionem Alphonsi Pisani.

89 Suspicor hæc vsque ad πειάδα a Vaticano codice quē sequutus est Pisanus abesse, quoniam illa Latinè non vertit.

90 Supple σωτῆρος.

91 Αὐτῆς legendum, si καὶ iungit similes casus.

92 Mutaui translationem, eo quod in Latino sermone insolens & dura videretur.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

93 Pro προσφερειν. Annotaui ante num. 55. lib. 1. ἠβούλετο & ἤμελλον pro ἐβούλετο & ἔμελλον.

94 Αχίσου legendum putaui, & id Latinè verti.

95 Hæc verba ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἀμισκώμιος συγκατέπιπτεν, Paulo antea in alienum locum post προσφερομένων ῥημάτων male irrepserant, vnde nos ea huc reduximus, vbi primum scripta fuisse attentus lector mecum iudicabit.

96 Hîc Spyridon fuisse creditur apud Nicephorum lib. 8. cap. 15. & Cedrenum in Compendio histor. pag. 236.

97 Lege αἱρεθῆναι in ἀορ. α. vt prius αἱρεπάξαθαι. facilis hic lapsus & frequens.

98 Omnem hanc disputationem Episcoporum cum Arrianis Philosophis docte vertit Alphonsus Pisanus: eius versionem sequemur, nisi in ijs in quibus variat & dissentit codex Vaticanus, quem ille habuit, ab hoc nostro. sæpe aliter legisse ille videtur quàm in exemplari nostro reperio.

99 Lege ἕνα.

100 Pisanus videtur legisse συνάρχος. Nam vertit cum patre regnans. sed in nostro melius συναναρχος, id est, qui vna cum patre principio caret.

Subesse hic vitium satis scio, sed an legendum οὐ πρὸ τοῦ πατρὸς nescio.

Pag. 102. l. 10. 102 Pisanus ex Vaticano suo male legit θεοῦ pro υἱοῦ. Nam Latinè reddit soli personæ Dei, quod immutandũ cẽsuimus.

Pag. ead. l. 13. Bar. cap. 3. vers. 32. sed nonnulla variant. Illic πορεύσεται. hic πορεύεται. deinde illic αὐτὸ, hic αὐτός: postremo illic μετὰ τοῦτο, hic μετὰ ταῦτα.

103 Pisanus vertit superiore carentem, malim principio carentem. Nam vt ait Gregorius Nazianzenus de filio, ἐὰν τὸν ἀπὸ χρόνου νοῇς ἄρχειν, καὶ ἄναρχος ἔσται. Cúmque hoc illi cum patre commune sit, rectè συναναρχος appellatur.

106 Ex Biblijs adiecimus πρὸ τοῦ τὰς ἀξύμους πιεῖσθαι.

107 In versione septuaginta negatio est. Legitur enim ἔτι γὰρ Αγὰρ, quam adijciendam censeo. & mox post οἱ ἔμποροι, ex ijsdẽ adiecimus τῆς Μεδὰν καὶ Θαιμὰν καὶ οἱ μυθολόγοι.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

108 Id est, quando fierent astra, laudabant me omnes Angeli mei. Sed Pisanus vulgatam versionē sequutus, Hebręa magis expressit, quàm Græca 70. interpretum.

109 Καὶ τῲ ποιεῖαν legere malim,

110 Deprauata hæc sunt, quæ ita nisi fallor corriges. primùm pro αἰῶνες lege αἰῶσι, deinde duobus verbis αἰῶσι ἐκφωνεῖν, iunges ταῦτα. quod loco suo motum est. Et datiuos illos omnes, præter ἀνθρώπῳ & ψυομένῳ, in accusatiuos mutabis hoc pacto, τὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ζῳΐαν ἀῶσι ἐκφωνεῖν ταῦτα, τὸν λογιστικὸν, τὸν ἀπηθεῖσαν τὸν ἄνθρωπον, τὸν κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ ψυομένον. nisi malis δῶκεν interpretari permisit. quæ sequuntur deterius affecta sunt, quàm vt à me sine alterius exemplaris ope, sanari possint.

111 Adiecimus ex Bibliis ἡνίκα ἐτίμαζε τὸν ἀέρα.

112 Locus hic laborabat ab interpunctione in exemplari nostro. Nam post συλογιστικὸν erat πλείαν στιγμὴν, quam post ἀμέλει, vt sententia exigit, posuimus.

113 Post πνεύματος reperitur in Apostolo ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, id est, compagúmque & medullarum.

114 In Euangelijs μυροπώλην.

115 Ἀναπληρουμένῳ forte melius legeretur.

116 Αὐξει passiue hic capitur, verte, perfectus nec minuitur, nec augetur.

117 In nostro mendosè erat ὑπηρέτους.

118 Pisanus vertit (quæ iam admissa sunt) vertendum potius, Ecce ea nũc admittimus, suspicabátur tamen Morellus legi potuisse ἃ ἤδη ἐδεξάμεθα.

119 Puto ἄκουσον abesse ab exemplari Vaticano. Non enim illud vertit Pisanus.

120 In lib. Iob, in versione 70. reperio ζῶν ὁ βουλόμενος.

121 Paulo aliter in Isaia, ἵνα ἴδωσι καὶ γνῶσι καὶ ἐννοηθῶσι καὶ ὑποστρέψωσι καὶ ἄφεσις, ὅπ, &c.

122 In nostro exemplari legebatur τὸν γὸν τοῦ γοῦ αὐτοῦ, non rectè. illud τῷ γῷ induxi.

123 Τῶν ἀποστόλων, scripsi, cùm hic τὸν ἀπόστολον male scriberetur.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

124 Malè in exemplari legebatur πὸν, pro πὸ ἓν.

125 Τὸ θεῖον Deum hic vertere oportet, non diuinum.

127 Pisanus sic vertit Latinè ac si legisset γνῶσι.

128 Coëgit tam sententia quàm Pisani versio vt διαβεία pro ἀσεβείας, quod male in exemplari erat, scriberem.

129 Lege ἐπαχθεὶς ab ἐπάγομαι, vt ante ἔπαχθεὶς ab ἔπάγομαι.

130 Pisanus legit εἴρηκε.

131 Aquam dissolui, vertit Pisanus, aquam haurire dicere oportuit: nam ἀφύομαι per αἰτιάω mox exponetur.

134 Corrige ὁ θεὸς ὁ πατήρ.

135 Pisanus in genitiuo legit multo commodius, ὅλῳ πύθῳ τῦ μεγάλου, ὡς ὀμνύω τῆς διαβείας μυσηείου.

136 Ita legendum quouis pignore contenderam, vt expressit Fed. Morellus ex opt. C. P. St. pro ὁ μονογνὴς & ὁμονογνέσι.

137 Laborat hic locus tum interpunctione tum alijs multis modis, quem ita ni fallor, sanabis. primum deleto punctũ quod vides post γνησίως, & ἀναφθήσεται cum quo male coheret diuellito, eíque duas syllabas φθόη exscriptoris festinatione omissas addito, vt fiat ἀναφθόη. post quod statim interpungito hoc pacto, ἵνα δὲ πλὴν γυναῖκα διὰ τῆς γνησίως ἀναφθόη. φθήσεται γὰρ φησὶν ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας. In D. Paulo enim vnde ista proferuntur, φθήσεται legitur, non ἀναφθήσεται.

138 Hæc, καὶ ὅπ ὧν οἱ πατέρες, & ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κτ' ὀρκα non vertit Pisanus. quia vt puto, a Vaticano exẽplari rectè aberant. 139 Lege συγκαταβῆναι.

140 Hæc quoque, vsque ad ἐμοὶ ἥλθεν, non videntur fuisse in exemplari Vaticano, alioqui diligens interpres nunquam illa in versione sua omisisset.

141 Γιπάκιον scripsi pro πιπάκιον, quod mendosè in exemplari erat.

142 Ab initio disputationis vsque ad hunc locum sequuti sumus interpretationem Pisani, nunc cogimur ab ipsa desciscere quia exemplar suum vt vero simile est sequutus, multa prætcrit quæ in hoc nostro habentur.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

143 In postrema hac nota erratum puto, non enim ,γ, sed ϛ, quod senarium numerum denotat scribendum fuisse videtur: vt *Fed. Morellus* representauit ex illo C. M. P. S. Nam ex Socrate lib. 1. historiæ Eccles. cap. 9. fin. & actis Concilijs Chalcedonensis, act. 2. constat concilium coactum fuisse anno 636. post Alexandrum, sed de tempore huius Concilij lege quæ scribuntur ab illustrissimo viro Iosepho Scaligero lib. 5. de emendatione temporum, à Cæsare Baronio Annalium Tom. 3. anno Christi, 325. à principio, & à Roberto Belarmino de Concil. & Eccles. cap. 5. lib. 1. Porrò apud Plutarchum & alios melioris notæ scriptores hic mensis δαίσιος appellatur, non δῖος.

144 Sanari non poterit hic locus absque alterius exemplaris subsidio, *Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas.*

145 Non recensentur in hoc catalogo omnes qui huic synodo subscripserũt, sed ij duntaxat quorum opera illius acta diuulgata, & ad omnes Dei Ecclesias missa sunt, vt hîc in fine & inferius in hoc ipso commentario aperte scribitur, & male certe huic loco inseritur.

146 Existimo legendum καταμένουσιν, & ita Latinè verti.

147 Ἀλέξανδρος hîc deerat, sed habetur postea vbi hic catalogus iteratur.

148 Hæc etiam in Theodoreto sunt, lib. 1, cap. 17.

149 Ex Eusebio & Theodor. lege ἀπὸ pro ἐπ' ἀπῷ.

150 In Socrate lib. 1 cap. 7. In Sozome. lib. 1. cap. 21 & in Nicephoro lib. 8. cap. 20. hæc eadẽ de Acesio narrãtur.

151 Certe ex dicterio quo imperator Acesio illudit, constare satis potest manca & mutila esse ista quæ ab Acesio respondentur, ídque videre etiam licet ex Socrate & alijs quos modo commemoraui: placuit ergo integra illa describere vt in Socrate habentur, ὡς ἄρα δεῖ τινὰς μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτησάντας ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς θάνατον καλοῦσιν αἱ θεῖαι γραφαί, τῆς κοινωνίας τῶν θείων μυστηρίων ἀξιοῦσθαι· ἀλλ' ὅτι μετάνοιαν μὲν αὐτοῖς προβλέπειν· ἐλπίδα δὲ μὴ τῆς ἀφέσεως παρὰ τῶν ἱερέων ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀνδέχεσθαι, τοῦ δυναμένου, καὶ ἐξουσίαν ἔχοντος συγχωρεῖν ἁμαρτήματα. ταῦτα εἰπόντος, &c. id est, eos qui post baptismum, in illud peccati genus, quod sacræ scripturæ

peccatum ad mortem appellant, delapsi fuissent, non debere diuinorum mysteriorum fieri participes: sed ad pœnitẽtiam cohortandos, & remissionis spem, non a sacerdotibus, sed à Deo qui & potest & auctoritatem habet peccata remittendi expectandam. Postremum hoc irridet imperator; perinde ac si diceret, Si sacerdotum, quibus Deus potestatem soluendi & ligandi in Ecclesia dedit operam negligis, Acesi, ipse scalam si fieri potest, tibi erigito, & in cœlum solus ascendito.

152 Video sacrosancti huius Concilij Patres de rebus Ecclesiæ duo genera decretorum fecisse. Nam eorum alia διατυπώσεις, alia ὅροι dicuntur: quæ hoc à se inuicem differre videntur, quòd διατυπώσεις ad doctrinam de fide stabiliẽdam propriè spectabant, ὅροι vero ad disciplinam Ecclesiasticam constituendam & clericorum mores conformandos ac emendandos referebantur, vt videre licet infra in hoc ipso commentario paulo ante catalogum Episcoporum, cum scribit, διατυπώσεις esse περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ὅροις vero περὶ τῆς διαταξίας. Theodor. quoque ὅρους istos, quos νόμους vocat, esse ait περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας. Ego διατυπώσεις constitutiones Latinè verti, ὅρους vero canones. qui tamen vel 80. vel 70. canones cũ S. Athanasio in Epistola ad Marcum Papam numerant, sine dubio Canonum nomine tam διατυπώσεις quam ὅρους complexi sunt. De διατυπώσεων numero nihil statuere possum, cũ hic noster dicat se paucas ex multis afferte, sed ὅρους solum 20. fuisse. non solum infra in hoc ipso commentario scribitur, verum etiam in Theodorito lib. 1, cap. 8. & in actis Concilij Carthaginensis, non procul a principio, in editione Balsamonis: sed de hac re vide Baronium, 3. Tom. annaliũ, anno Christi 325. & Belarminum cap. 25. lib. 2. de Romano Pontifice, maxime in responsione tertia ad secundum argumentum Magdeburgensium & Caluini, vbi ille præter cæteros mihi maxime placet.

153 Lege καὶ ὁρῶντες. Ita enim legitur apud Ant. Possevinum in erudita illa refutatione responsionis Danidis Chytræi. Nam in eo libro constitutiones hæ omnes Græcè afferuntur. [154 Ita in Possevini lib. ἐκάμνεν, rectè.

155 Malim

155 Malim legere τύπον, sed nihil temere mutabo.

156 Nolui in versione mea Latina titulum, vt vocant, constitutionis frustra iterare, satis mihi visum fuit constitutionem ipsam Latinam facere. Cæterum Græci suggestum vocant ἄμβωνα, ἀπὸ τὸ ἀναβαίνειν, ab ascendendo. ἄμβων enim dicitur quasi ἀναβὼν κ᾽ σιγοπήν.

Ibid. Balsamon ad cap. 15. Concilij Laodiceni interpretatur διφθέραν membranam aut quamcunq; pellem, sed ex Etymologico magno discimus γραμματεῖον ἢ βιβλίον ἢ βύρσαν, ἢ δέλτον, hoc est, codicem, aut librum, aut pellem, aut pugillares siue tabellam, quamuis ceream aut ligneam, in qua vtrimque scribi potest: διφθέραν dici quasi δυοφέραν, quòd ab vtráque parte ferat literas, παρὰ τὸ ἐν ταῖς δύο μέρεσι φέρεσθαι γράμματα.

157 Constitutionem hanc Latinè vertit Tonstallus Anglus lib. 1. de veritate corporis & sanguinis Domini,

Ibid. Solet quisquis exemplar nostrum scripsit, aut supina nimis negligentia, aut præcipiti festinatione pleraque omittere, quod & hic feciſſe post ὕδατα ex illo Posseuini libro & versione Tonstalli satis intellexi. Omissa erant igitur ista, αὐτὸς γὰρ ὑμᾶς βαπτίσει ἐν. ex Matthæi 3. v. 11. & Lucæ 3. 16. quæ c. m. p. Stellæ collatus à F. Morello confirmauit. Pag. 173. v. 5.

158 Deerat præpositio κατ᾽, κατὰ τὸ τῶν κυρίων ἱερὰ γράμματα.

161 Vide Can. 21. Apostolorum, & dist. 55. Can. 7. & Can. 9. in decreto Gratiani. Clemens Alexand. in Protreptico ad Græcos, & lib. 3. Stromatum præcepti huius, quo ab Ecclesia arcentur Eunuchi, elegantem quidem sed mysticam rationẽ affert: Eunuchos enim appellat τοὺς τῆς θείας καὶ γονίμου δυνάμεως ἐστερημένους, τοὺς ἀγόνους καὶ ἀκάρπους ἐν πολιτείᾳ ἐν λόγῳ. Cur ad Ecclesiastica munia obeunda admitterentur qui steriles & diuina atque genitali virtute priuati, neque doctrina & sermone neque instituto filios Deo & Ecclesiæ gignere possunt?

159 Idem decernitur Can 80. Apost. & Can. 3. Concilij Laodiceni, & in decreto Gratiani, dist. 48. can. 1. Lege B. Hieronymum in fine epistolę ad Oceanum & Innocent. 1.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

epist.ad Aurelium Carthaginens. Episcopum.

161 Κατηχεῖν & κατηχίζειν instituere & erudire est, atque prima cuiusque artis & scientiæ rudimenta docere, sed peculiariter apud scriptores Ecclesiasticos significat docere prima elementa religionis Christianæ, idque non scripto sed voce. translatum à priscis potissimum Ægyptijs, apud quos in more erat vt mysteria voce tantum non scripto ad posteros transferrentur. Nam ἠχεῖν est sonare, sed κατηχεῖν est insonare, vt κατηχεῖν dicatur, qui insonat eius auribus qui viua voce docetur. Vnde κατήχησις est, prima fidei institutio. Clemens lib. 1. Pæd. ἡμᾶς γὰρ κατήχησις εἰς πίστιν πειάγει. Catechesis enim ad fidem deducit, Greg. Nazianz in Iambico. 15. eandem definit doctrinam pueris traditam. κατηχεῖν igitur κατηχίζειν est, vt iam cum Tertulliano loquar, lib. de idololatria, c. 10. Catechizare siue instituere & erudire in articulis fidei, & κατηχεῖσθαι est in ijsdem erudiri & institui: κατηχηθέντες vero qui instituti & articulos fidei edocti sunt, quemadmodum & κατηχούμενοι qui instituuntur nunc & docentur.

162 In editione Parisiensi Canonum Conciliorum, anno 1540. rectius legitur εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτέριον.

163 Νεόφυτον, τὸν νεωστὶ φυτευθέντα, vt interpretatur Suidas, est recens plantatum, hoc est nouitium & nuper in fide institutum. 1. Timoth. 3. 6.

164 Idem decernitur Can. 5. Synod. sextæ in Trullo: vide decreta Gratiani, distinct. 32. Can. 16. Balsamonem ad hunc Can. 3. & Basilium in epistola ad Gregorium presbyterum. & Billium obseruat. sacrar. lib. 1. cap. 39.

165 Doctiss. Billius lib. 1. obseruationum sacrar. cap. 40. annotat. μικροψυχίαν non semper animi imbecillitatem, seu, vt Theologi libentius dicunt, pusillanimitatem significari, sed interdum simultatem & dissidium & ita hic ego libenter vertissem, nisi eorum reprehensionem metuerem qui Græcarum vocum vestigia nimis religiosè sectantur: ne ergo longius à Græca dictione recederē, verti impotētiam animi, non omnino malè ni fallor, si τῶν μικροψύχων istorum con-

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ſuetudinem reſpicias: ſolẽt enim plurimum iniuſta exercere odia. Nam (vt de ijs quibus res ſunt minus ſecundæ loquitur Terentius in Adelph.) magis ſunt neſcio quomodo ſuſpicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis, propter ſuam impotentiam ſe credunt ſemper negligi. In fine tamen Canonis ſimultatis verbum, quàm impotentia animi, commodius mihi eſſe videbatur.

166 Vide Can. 8. Synodi ſextæ in Trullo, & 20. Conc. Antiochẽ. & 37. Sanctorum Apoſtolorum. & Turrianũ pro Canonibus Apoſtolorum, lib. 1. cap. 10.

167 In Pariſienſi libro excuſo legitur πρὸς τοὺς ἐπισκόπων

168 Mendoſa ſunt quæ in ἐπιγραφῇ huius canonis ſcribuntur, nec ſatis diuinare poſſum quid ſibi velint: ego Latina ea feci perinde ac ſi ita legerentur, περὶ τῶν ἀχαρέτων πρὸς τὸν μείζονα ἐπισκόπου, περὶς κωδέρνησιν ἐκκλησιαστικὴν ἐκανονίσθησαν.

169 De hoc canone multa eruditè diſputantur à Turriano lib. 3. pro epiſtolis pontificum, cap. 3. Bellarmino lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 13 Baronio, Tom. 3. annalium. pag. 270. & a Poſſeuino contra Chytræum habetur etiam hic canon, in prima parte decretorum, diſtinct. 65. canon. 6.

170 Lege Balſamonem ad hunc canonem, & Baronium Tom. 3. annalium pag. 275.

171 In libro illo Pariſienſi, πῶς, fortè melius.

172 Emendandum cenſui πρεσβυτέρων, quod in verſione mea expreſſi.

173 Elias Cretenſis ad orationem tertiam Gregorij Nazianzeni aduerſus Iulianum, nonnulla obſeruat, quæ huic loco alioqui obſcuro lucem afferre poſſunt. Ait igitur in prima illa Eccleſia, in eos qui peccarant, pro delictorum modo animaduerſionis gradus fuiſſe plures, puta προσκλαύσεως, ἀκροάσεως, ὑποπτώσεως & συστάσεως. Eſt autem προσκλαυσις, cùm quiſpiam admiſſo peccato extra Eccleſiam ſtans, cum luctu & lacrymis eos qui ingrediuntur orat vt pro ſe Deum precentur. ἀκρόασις, cùm quis ad Eccleſiæ fores ſtans diuinas ſcripturas audit, ὑπόπτωσις, cùm quis intra Eccleſiæ ſepta poſt ſuggeſtum ſtat: qui autem in hoc gradu collocatus eſt,

Animaduerſionis Eccleſ. gradus 4.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

cùm Catechumeni exire iubetur, simul cum eis egreditur. σύστασις denique, cùm quis vsque ad diuinæ Mystagogiæ finem cum fidelibus stat. Hæc ille. S. Basilius in epistola ad Amphiloch. can. 76. omnium istorum meminit. Qui, inquit, mulierem sibi iure copulatam dimittit, & aliam ducit, secũdum Domini sententiam, adulterii iudicio subijcitur, & à patribus nostris canonicè statutum est, vt ij anno defleãt, biennio audiant, triennio substernantur: septimo cum fidelibus consistant: & ita oblatione digni habeantur, si cùm lacrymis pœnitentiam egerint. Lege etiam can. 56. 80. 82. & 83. & in eadem epistola & cano. 4. & 5. Concilij Ancyrani. & Balsamonem ad Can. illum 4. Vt ergo ad rem veniã, ἀκροωμένους audientes interpretor cum Tertulliano, Cypriano & alijs eius ætatis scriptoribus, qui audientes in pœnitentium numero ponere consueuerunt: nolim tamen audientes cum Catechumenis confundere, quamuis Palmelius & alij annotarint Tertullianum & Cyprianum Catechumenos audientes appellare. Nam audientes plurimùm fideles antea erãt: sed ob aliquid contra fidei leges commissum, fidelium numero exclusi pœnitentiam agentes ad fores Ecclesiæ stabant & audiebant sacras scripturas, vt iam ex Elia & Balsamone ostendimus. Catechumeni verò nondum fidẽ edocti, nec adhuc in fidelium cœtum per baptismum admissi in Ecclesijs manebant, donec post expositum ab Episcopo Euangelium exire iuberentur, antequam ad sacrosancta illa mysteria ventum esset, vt ex B. Dionysio lib. de Ecclesiast. hierarch. cap. iij. Περὶ τῆς Συναξεως μυστηρίου. sed apertius postea ex 14. can. eorum discrimen tibi apparebit, cùm videris Catechumenos ipsos, si deliquerint, audientes fieri. Ὑποπίπτοντες porro erant qui procidebant & prosternebantur humi, ad pedes singulorum prouoluebantur ambientes singulos, vt pro se misericordiam Dei elicerent. Hi intra Ecclesiam manebant post suggestum, vsque ad Catechumenorum exitum, tunc vna cum eis egrediebantur.

174 In libro Parisiensi excuso, ὡς πμαί.

175 In Parisiensi lib. melius ἀκροωμένους.

176 Vide Can. 14. & 15. Apostolorum, can. 1. Concilij Sardicensis, & can. 21. & 22. Conc. Antiocheni.

177 Rectius in Parisiensi, ὑπόδιον.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Pag.166.Can.16.& 17.Vide in ſecunda parte decreti,Can.7. quæſt.1.can. 24.]Canon etiã Apoſtolorũ 44.presbyteros & diaconos,qui ex mutuo vſuras exigũt,deponi iubet,niſi ceſſent. Vide in decreto diſt.47.can.2.& cauſ.14.quęſt.4.can.8.

178 Subintellige μιείδας cum Budęo lib. 1. de aſſe, vt & mox ad ἡμιολίας,centeſima vſura ideo dicta quòd cẽteſimo menſe ſortem æquet, eius enim ratio duodenos nummos annuos in ſingulos centenarios parit. ſingulis itaque menſibus ſinguli penduntur nummi, vt in eo loco explicat Budęus.

179 Scribe ἡμιολίας, ſeſquialteras ſiue ſeſcuplas vſuras intelligit. Eſt enim hemiolios numerus, vt inquit A Gellius cap.14.lib.18. qui numerũ aliquẽ in ſe ſe habet dimidiúmq; eius,vt tres ad duo,15.ad 10.30 ad 20.vſura igitur hemiolia eſt quando dimidio plus petimus quàm dedimus,vt (libenter vtor exemplo.B. Hieronymi comm. in Ezechiel lib.6. cap.18.)cùm hyemis tempore damus decem modios, vt in meſſe recipiamus quindecim. hoc eſt amplius partem mediam, vide can.4.Concilij Laodiceni.

180 Vide can.7.Synodi 6 in Trullo, & can. 20. Concilij Laodiceni,& Gratianum,diſtinct.93.can.14. de hoc canone multa doctè Poſſeuinus contra Chytræum.

181 Annotauit Iac. Bill.lib.1,obſerua.ſacrarum.cap.18. & in annot.ad vitam Gregor.Nazianzeni.num.37. προσφέρειν quando abſolute ponitur,aut quando cum hac voce λατρεία iungitur, nihil eſſe aliud apud Græcos patres, quàm ſacris operari, vel miſſam celebrare. nempe idem plane quod λειτουργεῖν vel ἱερουργεῖν.

182 In libro Pariſienſi rectius legitur διακονισσῶν. Nam in fine canonis ſe τῶν διακονισσῶν meminiſſe ait.nihil tamen muto:quoniam in ſecunda parte decreti,cauſ.1.quæſt.1.can. 52.video diaconos etiam ſcribi pro diaconiſſis. Vide Baronium 2.Tom.annal.

183 τῶν ἐν αὐτῇς fruſtra ſunt,& a mala manu.

184 Priſci Eccleſiæ patres, in honorem & memoriam reſurrectionis Domini ſtatuerunt genu non eſſe flectendum in diebus dominicis vel in diebus Pentecoſtes, vt videre licet non ſolum ex hoc canone (qui repetitur de Conſecrat.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

distinctio.3,canone 10,) sed etiam ex canone 91. Synodi 6. in Trullo,& 15.sancti Petri Alexandrini.& ex B Augustino epistola ad Ianuarium, de ritibus Ecclesiæ, ex Tertulliano de corona militis.cap.3.Die Dominico,inquit,ieiunium nefas ducimus,vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paschæ in Pentecosten vsque gaudemus. Vide Palmelium ad eum locum.

185 Hæc de Paphnutio Socrates lib.1. cap.8. ιᾶ & Sozom. lib.1.cap.22 κγ & Nicephorus lib.8.cap.19.

186 Deerant ista, εἴπ προσθύπεσι, εἴπ δλάκωνοι, quæ adijcienda censui,& Latina feci.

187 vides saltem sermonem esse de vxoribus quas antequam ordinarentur duxerant. Nam cælibes ordinati nullo modo amplius sperare potuerunt coniugia, ex recepta illius temporis consuetudine, quam leges apud Sozom. cap. illo 22. sed de hac re lege quæ a doctissimo Baronio scribuntur Tom.1.annalium,anno Domini 58.& à Belarmino,cap.20 lib.1.de Clericis.in respons.ad argumentum 5 Caluini.

188 Συνήθεσις conuentus & coniunctio est,sed συνουσία puto melius legetur,vt in Sozom. est, loco commemorato.

190 Scribe ἔξοδος. Sic enim legitur apud Budæum in comment.linguæ Græcæ,pag.405. editionis Stephanianæ, vbi hunc locum ex Theodorito affert.

191 Vide Theodoritum lib. 1. cap. 9. η & Socrat. lib. 1. cap. 3. ς.

Ibid.p.p. Lege ὑποποπικῆς ex Theodorito.

192 Hæc epistola habetur in Socrate, lib. 1. histo. Eccles. cap. 6. ζ in Theodorito lib.1. cap. 9. η denique & Nicephoro lib.8.cap.24. sed nonnullis variantibus.

194 Mallem ὑμῖν, vt in Socrate est.

Pag.179.v.1. Ἐγκύκλιον ἐπιστολήν publicam epistolã interpretor,non circularẽ vt Christophorsonus, & alij. Nam illud cùm ex hoc concilio,tum ex alijs plerisque omnibus,notissimum esse potest, consueuisse primos illos Ecclesiæ patres acta & decreta Conciliorum passim ad omnes Dei Ecclesias mittere per epistolas,quas nulli vni priuatim dicarunt, sed publicè describi ab omnibus, diuidi passim & peruulgari atque edi omnibus populis voluerunt. Hæ igitur epistolæ

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

ἑλκώκλιοι vocatæ ſunt, quia κυκλόσε, id eſt quoquo verſum, & in omnem partem mittebantur. Coniecturam noſtram iuuat auctor Etymologici magni (in vulgatis lexicis nihil eſt quod ſciam præſidij) qui ἑλκώκλιον, ἁπλῶς καὶ κοινῶς exponit. Quòd ſi quis formalē epiſtolam malit dicere, quàm publicam, non repugnabo, quin probabo magis. Nam mihi perſuaſiſſimum eſt Suetonium in Domitiano formalem appellare epiſtolam, quam Græci hiſtorici ἑλκώκλιον vocant. Quod notatum etiam doctiſſimo viro qui nuper ſcriptorem illum recēſuit, magno cum Reipublicæ literariæ bono. Inuenies porrò hanc epiſtolam apud Socratem lib. 1. cap. 5 ζ & Theodorit. lib. 1. cap. 12. Sequuti autem ſumus Chriſtophorſoni in eis locis verſionem.

195 Poſt ἅγιον hæc pauca deſiderari ex Socrate & Theodoreto nouimus: Τούτων ἕκαστον εἶναι δὲ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀγεννήτως πατέρα, καὶ υἱὸν ἀγεννήτως υἱὸν, πνεῦμά τε ἅγιον, &c.

196 In Socrate & Theodoreto καταλιμπάνομεν, pro καταλαμβάνομεν. facilis ex vno in aliud lapſus.

197 In Socrate, καὶ ἐβασάνιζεν ὁ λόγος τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων. In Theodor. καὶ ἐβασανίζετο ὁ λόγος τῆς διανοίας τῶν εἰρημένων. prior lectio magis placet.

198 Adde ex Socrate τῷ ὁμοουσίου, vt ſit, οὐδὲ τῷ φωνῷ τῷ ὁμοουσίου ἐνδιατύμβοι.

199 Emenda, & repone λαοῖς. Hæc epiſtola in Socrate eſt lib. 1. cap. 6. ζ.

200 In Socrate eodem capite & Nicephoro lib. 8. cap, 15.

201 In Socrate melius καθ' ἡμᾶς, quod nos verſione noſtra expreſſimus.

202 In Euſebio reperies hanc epiſtolam lib. 3. de vita Conſtantini, pag. 139. Græcè, Latinè vero cap. 16. In Socrate lib. 1. cap. 6. ζ In Theodor. lib. 1. cap. 10. In Nicephoro denique lib. 8. cap. 25

203 Lege καὶ φρένων καὶ νόμιμος. ex Euſebio, Socrate & Theodorito.

204 In tribus illis legitur καὶ πιστός.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

205 In omnibus trib° rectius ὁσιώτατον βουλεύσῃ legitur.

206 Legerem ἀνέλυσεν ἕκαστος, vt sensus sit, reuertit vnusquisque. Nam ἀναλύειν hanc habere significationem doceri potest ex Athenæo, lib. 1. ἀπὸ τῶν δείπνων ἀναλύοντες. id est, à cœnis reuertẽtes. Et ex Dionysio, lib. de Eccles. hierarchia, capite περὶ μυσταγωγίας, vbi de Pontifice celebraturo Missam ita loquitur: ἀναλύσας δὲ πάλιν ὅπου τὸ θεῖον θυσιαστήριον, ἀπάρχεται τῆς ἱερᾶς τῶν ψαλμῶν ᾠδῆς, &c. id est, interprete Ioach. Perionio: reuersus autem ad diuinam arã, sacros Psalmos canere incipit. Vide etiam Georg. Pachymeræ paraphrasin ad eum locum.

Pag. 205. 1 Hæc epistola in meo exemplari Græco mendosissimè scribitur, sed eam non ita pridem typis suis euulgauit hic noster Morellus Professor, interpres & Architypographus Regius Græcè & Lat. doctiss. cum Latina interpretatione P. Morini, quæ apud Cæs. Baronium est Tom. 3. annalium, anno Christi 319. Eam igitur ita editam libens vidi, libens legi, & cum Græcis ac Latinis meis contuli, eáque editione multum me adiutum in locis tãtum insignioribus monebo.

2 Ἀγε δὴ Ἄρες Ἄρειε, Mars Ari. Irridet Imperator furorem & libidinem nebulonis, ex nomine occasione captata. Hunc enim credunt nonnulli ἄρειον, propterea appellatum, quòd festo die ἄρεος, id est martis natus esset. πὸν ἄρη, hoc est, Martem bellicosum quidem & væsanum dæmonem [φιλοπόλεμον & μανιώδη δαίμονα] sed furtiuis Veneris cõgressibus delectatum fabulantur Poëtæ. sic Arius licet miserè Dei Ecclesiam furore & insania sua vexauit, tamen mulierum complexibus (quas virginitatem professas, auctore Epiphanio hæresi 69. seduxit & abduxit) tanquam venereus aliquis nepotulus sese oblectabat. quod respiciẽs Imperator illudit homini, procaci dicterio, Ne arma, inquit, tractes Ari, ὅπλοις σε τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλία. Gregorius Nazianz. hanc nominis Arij originem respiciens sæpe illum insaniæ accusat. In Apologetico, κατ' Ἀρείου καλῶς ὀνομασθεῖσαν μανίαν· ex Arij quæ rectè dicitur insania: & in oratione 23. qua laudat Hieronẽ, ἄρειος ὁ καλῶς μετ' τῆς μανίας ὀνομαζόμενος,

Arius

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Arius qui rectè ab insania nominatus est: & in oratione 20. qua laudat Basiliũ, & altera 23. qua laudat Athanasium, eũdẽ τῆς μανίας ἐπώνυμον, insaniæ cognominem vocat: imo ob eandem illam insaniam à Græcis patribus Ἀρειομανὴς sæpe appellatur.

3 Πλήρωμα eam significat plenitudinem quæ contineat plures personas, & opponirur singularitati, quam sancta Trinitas explodit, vt annotauit Baronius.

4 Idem Baronius obseruauit Arium δύσφωνον ab imperatore forte dici, propter Thaliam suam, hoc est obscænum illud poëma Sotadicis Rhythmis attemperatum, quo suam hæresin canebat, & alijs dederat publicè concinendum.

5 Lege, ὦ δικρανοφόρε, vt in illo Morelli libro excusũ est. Sed cura doctissimo Morino apud Cæsarem Baroniũ, tom. 3. annaliũ, vertitur? [ô gemina insignis galea] an quia κράνος galea est? ita existimo. Sed in veteri glossario H. Stephani δίκρανος furca est, & furcifer δικρανοφόρος. additur etiam ratio, οἱ παίοντες, αὐτὶ πυμφείας δίκρανον ἐν τοῖς τραχήλοις ἔχοντες περιεκόμιζον (in Stephani libro legitur περιεβώμιζον) διὰ τῆς πόλεως περιαγόμενοι. Id est, qui peccauerant pro pœna furcam in collo habentes, circuibant, per vrbem vndique ducti. Quoniam igitur æquius est veteratorem istum Ariũ, furcam ferre quàm galeam, eamque geminam, dicatur nobis potius furcifer, quàm gemina insignis galea.

Ibid. F. In Morelli libro τοῖς μετρείοις: & ita Morinum legisse certum est, qui, moderatis hominibus, vertit: sed ego τοῖς μέτροις libenter retineo, respicit enim metra illa Sotadica, quibus in Thalia (vt ante ex Baronio dixi) insanam suam hæresin non sanus ille Arius diuulgauit. Pag. 210.

8 Puto legendum χημαλεῖς in futuro 1. Attice pro χημαλοῦς.

9 Μαγιστριανοὶ ex veteri lexico creduntur esse agentes in rebus: qui autem sint agentes in rebus explicat Turnebus cap. 10. lib. 13. Aduersariorum.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Pag.218.lin.6.Legendum existimo Ἥξω ἐζητημένης.

10 Hæc non sana esse scio, sed remedium aliunde expecto.

13 Εὐσέβιον, Ἀσέβιον vocat, vt B. Hieronym. Vigilantium Dormitantium dixit: Gregorius Naz. Iulianum, Idolianum. sic hæreticis illudere solebant sancti patres.

14 Adde vocem θεμελίου quàm hic desiderari supra monuimus.

Eiusdem Annotationes in Theodorum Raithi Presbyterum.

1 THeodori huius Raithi meminit Suidas in verbo Μάνης.

2 De verbo οἰκονομίας diximus nonnulla supra.

3 Cùm scriptura esset in meo Cod. ἀκεστᾶν, & coniecissem legendum ἀκοστᾶν ab ἀκοστάω, acuo, exacuo, incito, impello, F. Morellus ex fide C. M. P. St. ita edidit.

4 Vide Gregor. orat. 16. quæ est de amore pauperum.

5 De Manete Suidas, verbo Μάνης, Epiphanius hæresi 66. Nicephor. lib. 6. cap 31. Zonaras Tom. 2. in Caro: & Cedrenus in Compendio histor. pag. 213. in Aureliano. Damasc. lib. de hæresib. Theodoretus extremo lib. primo hæretic. fabularũ.

6 Fortasse hic, & postea in Eutyche legendum δύο θεοῦ. profecto in Eutyche apud Suidam ita legitur, verum hîc nihil temere mutandum censeo. Manes enim duo rerum principia constituit quæ ἀντίθετα, id est opposita essent, & ancipiti marte, ac perpetuo bello inter se conflictarentur: horum alterum Deum bonum ac lumen, alterum Deum natura malum ac tenebras appellauit. σκότος ergo ἀντίθετον dicit, velut luci & Deo contrarium. Iustinus in quæstionib. responsione ad 1. εἴ τις ὑποθοῖτο τὸ μέγιστον κακὸν, εὑρεθήσεται ἔπειτα ἀρχὴ ἀναιτία τοῦ θεοῦ, ὅπερ οἱ Μανιχαῖοι κακῶς λέγοντες λέγουσι, id est, si quis ponat summum malum, principium aliud reperietur

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Deo contrarium, quod quidem Manichæi asserentes perperam loquuntur. hanc de contrarijs principijs opinionem refellit præter alios Ioan. Damascenus lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 21. hinc etiam intelligere poteris cur tenebrarum inuentor hoc loco esse dicatur. Vide Eliam Cretensem ad oratio. 23. Gregor. Nazianz. & Theodoretum in fine lib. 1. hæretic. fabularum.

8 Suidas in Paulo, Epiphanius hæresi 65. Euseb. lib. 7. hist. Eccles. cap. 22. κζ, Damascenus de hæresib.

9 Πρεσβύτην, Præsulem verti, Episcopum vertere potui. Nam Paulus qui hîc πρεσβύτερος Ἀντιοχείας τῆς Συρίας vocatur, à Suida in verbo Μάνης, appellatur ἐπίσκοπος Συρίας. & a Theodoreto lib. 2. hæretic. fabularum, τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος.

10 Hæc, Χείνου δὲ μικροῦ πρόσθεν, à fine superioris capitis auulsa, cum quo male cohærebant, huic adiecimus. Admonuit etiam nos postea Morellus principem literam χείνου miniatam fuisse in c. M. P. St. De Apolinario Suidas, hæc ipsa ex auctore nostro descripsit. Vide Nicetam ad oration. Grego. Nazianz. de sancto baptismo, & Eliam Cretēs. ad epistolam eiusdem ad Cledonium, & Gregor. ipsum ad Nectarium. Nicephorum lib. 9. cap. 17. Zozomen. lib. 6. cap. 25. & Theodoretum lib. 4. hæretic. fabular.

11 Hæc etiam Suidas in commentaria sua retulit in vita Theodori dānatus hic fuit, in quinta synodo sub Iustiniano imperatore: sed alius quidam videtur fuisse Theodorus Mopsuestiensis quem pleno ore Nicephor. lib. 14. Eccles. histor. cap. 30. laudat, & Theodorit. extremo lib. 5. histor. Eccles.

12 Nempe quia vrbis illius Episcopus, auctor Suidas in Apolinario.

13 Pro οἰκειωσάμενος, leg. ὠκειωσάμενος. atque ita habet c. M. St.

14 Nestorius in Synodo Ephesina anathemate percussus fuit. De eo Suidas, Elias ad orationem 45. Gregorij Nazianz. Nicephorus lib. 14. cap. 31. Euagrius lib. 1. hist. Eccles. cap. 7. Damascenus de hæresib. Theodor. lib. 4. hæret. fabular. 81

15 In verbis κληρῶται & λαμβάνει vertendis, ἀναλαμβάνει

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

cemporis quæ ſubeſſe videtur expreſſi. Si quis autẽ exiſtimet me à recepta & vulgari verbi κληρεῦσθαι ſignificatione receſſiſſe lõgius, dum verto in clerũ adlectus eſt, is ſciat me Theodoretum ſequutũ eſſe, qui in libro illo quarto hæretic. fabul. velut paraphraſi aliqua, quod hic dicitur, κληρεῦται ἢ ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ interpretaturus, ita de Neſtorio iſto ſcribit. ἐν ταύτῃ (Ἀντιοχέων πόλει) τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ παρὰ θεσίων εἰσποθάρη, καὶ τῷ καταλόγῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐναρίθμιος γεγονώς, &c. id eſt, interprete Gent. Herueto, in ea (ſc. Vrbe Antiochena) in Eccleſiã Dei procedente tempore adoptatus, & in numerum Presbyterorum relatus eſt. Deinde κλῆρος, vnde eſt κληρεῦσθαι, non ſortẽ duntaxat ſignificat. Sed etiam Collegiũ eorum qui ſacris functionib⁹ deſtinãtur, vel vt vno nomine Latini Theologi cum Tertulliano cap. 12. lib. de Monogamia loquuntur, Clerum, Suidas κλῆρος, σύστημα τῶν διακόνων καὶ πρεσβυτέρων. Et hanc poſteriorem ſignificationem ab illa priori deductã eſſe opinatur magnus ille & beatus Auguſtinus Commẽtarijs in Pſal. 67. Poſtquã enim κλῆρος Græcè ſortẽ ſignificare monuit, ſubiũgit ſtatim. Nam & Cleros & Clericos hinc appellatos puto, qui ſunt in Eccleſiaſtici miniſterij gradibus ordinati, quia Mathias ſorte electus eſt, quẽ primum per Apoſtolos legimus ordinatum. Si igitur κλῆρος Clerũ ſignificat, videtur κληρεῦσθαι in Clerum adſcribi & cooptari non malè verti poſſe. Cæterùm pro Ἀντιοχίᾳ ſcribendum Ἀντιοχείᾳ ex Ptolemeo, Strabone, Stephano, Suida, Euſtathio & alijs. Vt paulo ante pro Γερμανικίας, ſcripſimus Γερμανικείας, ex Ptolæmeo & Stephano. Quibus conſentit C. M. P. St.

16 Ἀβέκειαν legendum puto.

17 Eutyches damnatus fuit in Synodo Chalcedonenſi. de eo Suidas, Elias ad orationem 51. Gregor. Nazianzeni, quæ eſt ad Cledonium, Nicephor. lib. 14. cap. 47. & lib. 18. cap. 52. Euagrius lib. 1. cap. 9. Damaſcen. de hæreſib. Zonar. Tom 3. pag. 36. & alij.

18 Suidas legit αἰλήθου, quod placet, ídque in verſione mea ſequor.

19 Vide Damaſcen. cap. 17. lib. 3. Orthodoxæ fidei.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

20 Hoc referri debet ad opinionem Theodori, de qua ſupra in Theodoro.

22 De Seuero Suidas, & Nicephor. lib. 18. Eccleſ. hiſt. cap. 45.

23 Legi ἐπέσκηψεν, ab ἐπισκήπτω infringo, irruo, inuado.

24 Nouè dictum pro χεῖρον.

25 De Iuliano Suidas, & Nicephorus lib. 18. cap. 45.

26 Ex prima ad Corinth. 15, ver. 15. ex quo loco correximus exemplar noſtrum, in quo malè ſcribebatur διεί-σκομεν ψευδομάρτυρες. reſtituit etiam Morellus è ſuo C. ψευδομαρτύρομεν.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

FED. MORELLVS
PROFESSOR ET ARCHI-
TYPOGRAPHVS REGIVS
OPEROSAM HVIVS
LIBRI EDITIONEM
DEO DANTE AD
VMBILICVM
DVXIT,

SVB HENRICO IV. GALL. REGE,

IX KAL. IAN. AN. S. CIↃ. IↃ. IC.

Τῷ πατρὶ, παιδὶ, πνοῇ, δόξα κλέος τε θεῷ.

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Digitized by Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την Google

Ψηφιοποιήθηκε από την